

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจาก
สินค้าที่ไม่ปลอดภัย : ศึกษาผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก
LEGAL ISSUES REGARDING CONSUMER PROTECTION ON
DAMAGED FROM UNSAFE GOOD : RESEARCH ON
CHILDREN'S TOY PRODUCTS

กนกพรรณ ปุเลโต
KANOKPAN PULETO

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
กลุ่มวิชากฎหมายธุรกิจ
คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
พ.ศ. 2566
ลิขสิทธิ์ของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

**LEGAL ISSUES REGARDING CONSUMER PROTECTION ON
DAMAGED FROM UNSAFE GOOD : RESEARCH ON
CHILDREN'S TOY PRODUCTS**

KANOKPAN PULETO

**A THEMATIC PAPER SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENTS FOR THE DEGREE
OF MASTER OF LAWS
BUSINESS LAW
SCHOOL OF LAW
SRIPATUM UNIVERSITY**

2023

COPYRIGHT OF SCHOOL OF LAW SRIPATUM UNIVERSITY

ชื่อหัวข้อสารนิพนธ์

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย : ศึกษาผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก

LEGAL ISSUES REGARDING CONSUMER PROTECTION ON DAMAGED FROM UNSAFE GOOD : RESEARCH ON CHILDREN'S TOY PRODUCTS

นักศึกษา

กนกพรรณ ปุเลโต รหัสประจำตัว 63503386

หลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชากฎหมายธุรกิจ

คณะ

นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

ดร.รุ่งแสง กฤตยพงษ์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม อนุมัติให้นับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

.....คณบดีคณะนิติศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เจียมจิต สุวรรณน้อย)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) พันตำรวจตรี ดร.ชูชีวรรณ ตมิศานนท์)

.....กรรมการ

(ดร.ศิวพร เสาวคนธ์)

.....กรรมการและที่ปรึกษา

(ดร.รุ่งแสง กฤตยพงษ์)

สารนิพนธ์เรื่อง	ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย : ศึกษาผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก
คำสำคัญ	การคุ้มครองผู้บริโภค / ผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก
นักศึกษา	กนกพรรณ ปุเลโต
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์	ดร.รุ่งแสง กฤตยพงษ์
หลักสูตร	นิติศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชากฎหมายธุรกิจ
คณะ	นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
พ.ศ.	2566

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยศึกษาผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก รวมไปถึงกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ กฎเกณฑ์ของรัฐสภายุโรป และคณะมนตรีว่าด้วยความปลอดภัยของของเล่นสำหรับเด็ก สหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เพื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศไทยและเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหามีความเหมาะสมสามารถบังคับใช้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยศึกษาผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กในประเทศไทยนั้น มีข้อบกพร่องที่ทำให้ไม่สามารถใช้บังคับกฎหมายได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ กล่าวคือมิได้กำหนดมาตรการในการกำกับดูแลความปลอดภัยผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กเอาไว้ โดยเฉพาะ จึงต้องอาศัยการเทียบเคียงหลักกฎหมายสำหรับผู้บริโภคทั่วไปมาใช้บังคับกับผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก ซึ่งผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กนั้นเป็นสินค้าที่มีความเสี่ยงภัยสูง เพราะเด็กไม่สามารถประเมินความเสี่ยงภัยและระมัดระวังอันตรายได้ด้วยตนเอง เมื่อมีความเสียหายหรืออันตรายเกิดขึ้นกับเด็ก โดยไม่ว่าจะเป็นต่อชีวิต ร่างกาย หรือจิตใจ ซึ่ง

กฎหมายในเรื่องดังกล่าวก็ยังไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองหรือฟื้นฟูความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับผู้บริโภคที่เป็นเด็กแต่อย่างใด

ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะให้มีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 โดยกำหนดเพิ่มเติมคำนิยามของสินค้าที่ไม่ปลอดภัยให้มีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น และแก้ไขเพิ่มเติมคำนิยามคำว่าผู้ประกอบการ เพื่อกำหนดหน้าที่ในความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องของการแจ้งเตือนและการเรียกคืนสินค้าโดยให้เป็นหน้าที่ของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ รวมไปถึงกำหนดให้มีหน่วยงานเอกชนเข้ามาทำหน้าที่ร่วมกับหน่วยงานของรัฐในการตรวจสอบและควบคุมมาตรฐานความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก เพื่อให้กฎหมายของประเทศไทยสามารถคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ

THEMATIC TITLE	LEGAL ISSUES REGARDING CONSUMER PROTECTION ON DAMAGED FROM UNSAFE GOOD : RESEARCH ON CHILDREN'S TOY PRODUCTS
KEYWORDS	CONSUMER PROTECTION / CHILDREN TOY PRODUCTS
STUDENT	KANOKPAN PULETO
THEMATIC ADVISOR	DR. RUNGSAENG KITTAYAPONG
LEVEL OF STUDY	MASTER OF LAWS BUSINESS LAW
FACULTY	SCHOOL OF LAWS SRIPATUM UNIVERSITY
YEAR	2023

ABSTRACT

This thematic aims to study the theoretical concepts related to consumer protection from damages caused by unsafe products by examining toys for children and also international and foreign laws, such as the European Parliament and Council Rules on Toy Safety for Children, as well as legislation in the United States, Japan, and the Socialist Republic of Vietnam comparing to these laws with those of Thailand and propose suitable and full enforcement

The findings of this study revealed the laws concerning consumer protection against damages caused by examining unsafe products in Thailand children's toys. They possess inherent deficiencies that impede the law to full enforcement. In other words, specific measures for overseeing the safety of children's toy products have not been explicitly established. As a result, reliance is placed on the application of laws intended for general consumers, despite the fact that children's toy products are considered high-risk due to children's inability to independently evaluate risks and be aware of potential dangers. When damages or danger occurs to children, be it to their life, body, or mental well-being, the

existing laws in this regard are insufficient to adequately protect or provide restitution for the potential damage that may be inflicted upon child consumers.

The researcher, therefore, proposes recommendations to address the aforementioned issues by making additional amendments to the relevant laws which was amending the Liability for Damages Arising from Unsafe Products Act 2008 to provide a more comprehensive definition of unsafe products and to further clarify the responsibilities of manufacturers or operators in cases of damages caused by unsafe products. Additionally, The researcher recommend additional enhancements regarding product recall and notification procedures, assigning the responsibility for such actions to manufacturers or operators. Furthermore, the researcher also recommends involving private sector organisations in collaboration with government agencies to jointly conduct inspections and regulate safety standards for children's toy products. This collaborative effort aims to enhance the effectiveness of Thailand's laws in protecting child consumers.

กิตติกรรมประกาศ

การที่สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความเมตตา คำปรึกษา และความอนุเคราะห์จาก ดร.รุ่งแสง กฤตยพงษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาและกรรมการในการสอบสารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) พันตำรวจตรี ดร.ชูชีวรรณ ตมิศานนท์ ประธานกรรมการสอบสารนิพนธ์ และ ดร.ศิวพร เสาวคนธ์ กรรมการสอบสารนิพนธ์ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าให้ความรู้ คำแนะนำ และข้อสังเกตต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ตลอดจนตรวจสอบความเรียบร้อยของสารนิพนธ์ฉบับนี้จนแล้วเสร็จ ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณต่อบิดาและมารดา ซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิดและเป็นที่รักเคารพของผู้วิจัยที่ได้ส่งเสริมและให้การสนับสนุนในด้านการศึกษาตลอดมา อีกทั้งขอขอบพระคุณครูและอาจารย์ทุกท่านในระดับชั้นปริญญาโทที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาแก่ผู้วิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการจัดทำสารนิพนธ์ฉบับนี้

อนึ่ง หากสารนิพนธ์ฉบับนี้มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าแก่ผู้ที่มีความสนใจ ผู้วิจัยขอมอบความดีนี้ให้แก่บุพการี คณาจารย์ ตลอดจนผู้แต่งตำรา และบทความต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการศึกษาค้นคว้า หากมีความบกพร่องประการใด ๆ ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

กนกพรรณ ปุเลโต
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
2566

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	I
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	III
กิตติกรรมประกาศ.....	V
สารบัญ	VI
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	5
1.3 ขอบเขตของการศึกษา.....	5
1.4 สมมติฐานของการศึกษา.....	6
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
1.7 นิยามศัพท์.....	7
2 ประวัติความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค จากผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก.....	9
2.1 ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค.....	9
2.1.1 ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคในต่างประเทศ..	10
2.1.2 ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย..	13
2.2 ความหมายและความสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค.....	15
2.2.1 ความหมายของการคุ้มครองผู้บริโภค.....	16
2.2.2 ความสำคัญในการคุ้มครองผู้บริโภค.....	17
2.2.3 สิทธิของผู้บริโภค.....	19
2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค.....	22
2.3.1 ความเป็นมาของแนวความคิดในการคุ้มครองผู้บริโภค.....	24

บทที่	หน้า
2.3.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคจากสินค้าทั่วไป.....	27
2.3.3 แนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคจากสินค้าเฉพาะอย่าง..	28
2.3.4 แนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้เสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย...	29
2.4 ประวัติความเป็นมาและความหมายของของเล่นสำหรับเด็ก.....	30
2.4.1 ประวัติความเป็นมาของเล่นสำหรับเด็กในต่างประเทศ.....	31
2.4.2 ประวัติความเป็นมาของเล่นสำหรับเด็กในประเทศไทย.....	32
2.4.3 ความหมายของคำว่า “ของเล่นสำหรับเด็ก”.....	34
2.4.4 ประเภทของของเล่น.....	37
2.4.5 อันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก.....	42
2.5 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค.....	44
2.5.1 ทฤษฎีความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตจำนง.....	45
2.5.2 ทฤษฎีเสรีภาพในการทำสัญญา.....	46
2.5.3 ทฤษฎีความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด.....	48
2.5.4 ทฤษฎีความรับผิดชอบในทางละเมิด.....	48
2.6 มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค.....	51
2.6.1 ลักษณะของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค.....	51
2.6.2 มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภค.....	52
3 มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหาย	
จากผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กในต่างประเทศและประเทศไทย.....	54
3.1 กฎเกณฑ์ของรัฐสภายุโรปและคณะมนตรีว่าด้วยความปลอดภัยของของเล่น	
สำหรับเด็ก (Directive 2009/48/EC of the European Parliament and of the	
Council of 18 June 2009 on the Safety of Toys).....	54
3.1.1 ความหมายของของเล่นสำหรับเด็ก.....	56
3.1.2 ประเภทของของเล่นสำหรับเด็ก.....	56
3.1.3 การกำกับดูแลความปลอดภัยในของเล่นสำหรับเด็ก.....	59

บทที่

หน้า

3.2 กฎหมายที่เกี่ยวกับการกำกับดูแลความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก ในสหรัฐอเมริกา.....	67
3.2.1 นิยามและประเภทของสินค้าสำหรับเด็ก.....	68
3.2.2 การกำกับดูแลความปลอดภัยในของเล่นสำหรับเด็กก่อนวางจำหน่าย ในท้องตลาด.....	70
3.2.3 การกำกับดูแลความปลอดภัยในของเล่นสำหรับเด็กหลังวางจำหน่าย ในท้องตลาด.....	72
3.2.4 การแจ้งเตือนความไม่ปลอดภัยในของเล่นเด็ก.....	74
3.2.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของเล่น สำหรับเด็ก.....	74
3.3 กฎหมายที่เกี่ยวกับการกำกับดูแลความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก ในประเทศญี่ปุ่น.....	77
3.3.1 นิยามและชื่อยกเว้นของของเล่นเด็ก.....	78
3.3.2 ประเภทของของเล่นเด็ก.....	78
3.3.3 การกำกับดูแลความปลอดภัยในของเล่นเด็กก่อนวางจำหน่าย ในท้องตลาด.....	79
3.3.4 การกำกับดูแลความปลอดภัยในของเล่นเด็กภายหลังวางจำหน่าย ในท้องตลาด.....	82
3.3.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของเล่น สำหรับเด็ก.....	83
3.4 กฎหมายที่เกี่ยวกับการกำกับดูแลความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก ในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม.....	86
3.4.1 กฎหมายคุณภาพสินค้าและผลิตภัณฑ์ ค.ศ. 2007.....	86
3.4.2 กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 2010.....	87
3.5 กฎหมายที่เกี่ยวกับการกำกับดูแลความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก ในประเทศไทย.....	92

บทที่	หน้า
3.5.1 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522.....	92
3.5.2 พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511.....	95
3.5.3 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจาก สินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551.....	97
3.6 เปรียบเทียบกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหาย จากผลิตภัณฑ์ของเด็ก.....	99
4 วิเคราะห์ปัญหาการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ ของเด็ก.....	104
4.1 ปัญหาการตีความของนิยามคำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย”.....	105
4.1.1 หลักความประมาทเลินเล่อ.....	105
4.1.2 หลักความคาดหมายของผู้บริโภค.....	105
4.1.3 หลักความเสี่ยงและประโยชน์.....	106
4.1.4 หลักการพิจารณาโดยวิธีอื่น.....	106
4.2 ปัญหาการกำหนดความเหมาะสมของการจำกัดความรับผิดชอบของ ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ.....	108
4.3 ปัญหาการแจ้งเตือนและการเรียกคืนในความไม่ปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ ของเด็ก.....	114
4.3.1 กรณีตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการแจ้งเตือนและการเรียกคืนใน ความไม่ปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ของเด็ก.....	115
4.3.2 การไม่กำหนดหน้าที่ของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการในการแจ้งเตือน ข้อมูลความไม่ปลอดภัย.....	116
4.3.3 การไม่มีหลักเกณฑ์ในการแจ้งเตือนข้อมูลความไม่ปลอดภัย.....	118
4.3.4 การไม่มีองค์รกรกลางในการแจ้งเตือนผู้บริโภค.....	119
4.4 ปัญหาการคุ้มครองผู้บริโภคด้านการควบคุมตรวจสอบมาตรฐานของ ผลิตภัณฑ์ของเด็ก.....	121

บทที่	หน้า
5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	127
5.1 บทสรุป.....	127
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	130
บรรณานุกรม.....	133
ประวัติผู้วิจัย.....	140

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นไปอย่างก้าวกระโดด ความสามารถในการผลิตที่มีลักษณะเป็นการผลิตในแต่ละครั้งเป็นจำนวนมาก ๆ โดยผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กก็ถือเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับเด็กมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งของเล่นสำหรับเด็กถูกนำมาให้เด็กเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินในช่วงระยะเวลาหนึ่ง อีกทั้งยังสามารถเสริมสร้างพัฒนาการทางร่างกายของเด็กได้อีกด้วย กล่าวคือ มีส่วนช่วยกระตุ้นกระบวนการที่让孩子มีพัฒนาการ ทั้ง 4 ด้านอย่างครบถ้วน ได้แก่ การเข้าสังคม อารมณ์ พัฒนาการของกล้ามเนื้อมัดใหญ่และกล้ามเนื้อมัดเล็ก นอกจากนี้ กระบวนการเล่นยังสร้างความคิดสร้างสรรค์ การฝึกการแก้ไขปัญหา การใช้เหตุผลและการตอบสนองต่อจินตนาการของเด็ก ส่งผลให้เด็กเกิดการเรียนรู้ การค้นคว้าต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นสิ่งที่ท้าทายและเป็นประโยชน์อย่างมากสำหรับเด็ก ของเล่นเด็กยังส่งเสริมให้เด็กรู้จักการแบ่งปันและการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น

ในปัจจุบันมีปัจจัยจากผู้ประกอบการธุรกิจที่ต้องการลดต้นทุนการผลิต เพื่อให้ของเล่นเด็กที่ผลิตนั้นได้ปริมาณมากขึ้นและราคาถูกลง รวมถึงการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้เกิดการใช้วัสดุคิบบที่มีสารเคมีมาเป็นส่วนประกอบหลักในการผลิตของเล่นเด็ก แทนการใช้วัสดุคิบบจากธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นสีหรือพลาสติก เมื่อกระบวนการผลิตซับซ้อนขึ้นทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถประเมินหรือพิจารณาได้ว่าของเล่นเด็กประเภทใด อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงภัยต่อเด็กได้หรือไม่ รวมทั้งผู้ประกอบการของเล่นเด็กบางรายยังขาดความรับผิดชอบในการประกอบการธุรกิจ จึงนำของที่ไม่ปลอดภัยสำหรับเด็กมาผลิตหรือนำสิ่งที่เป็นอันตรายต่อเด็กเป็นส่วนประกอบในของเล่นเด็ก โดยมีได้ตระหนักว่าเด็กมีลักษณะที่แตกต่างไปจากผู้ใหญ่หรือผู้บริโภคทั่วไปอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ ในด้านร่างกายของเด็กมีภูมิคุ้มกันที่น้อยกว่าผู้ใหญ่ มีความละเอียดอ่อนทางร่างกายสูงเป็นผลให้เกิดความเสี่ยงภัยในเด็ก จากการถูกระทบจากสิ่งที่ไม่ปลอดภัยมีมากกว่าผู้บริโภคทั่วไปไม่ว่า

จากการสัมผัสทางมือ ปาก หรือผิวหนัง เป็นต้น ส่วนด้านสติปัญญานั้นเป็นที่ทราบได้ชัดเจนว่า เด็กยังไม่มีวุฒิภาวะหรือวิจารณญาณในการแยกแยะว่าสิ่งใดเป็นอันตรายหรือสิ่งใดมีความปลอดภัย สำหรับคนมีน้อยกว่าผู้บริโภคทั่วไป จึงต้องอาศัยการกำกับดูแลความปลอดภัยตามกฎหมายเพื่อป้องกันความเสี่ยงหรืออันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากของเล่นสำหรับเด็ก¹

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติเฉพาะที่กำหนดให้มีการกำกับดูแลความปลอดภัยในของเล่นเด็กทั้งระบบตั้งแต่การออกแบบ การผลิต การวางจำหน่ายไปจนถึงของเล่นเด็กถึงมือผู้บริโภค กล่าวคือ การกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจให้ความสำคัญกับควบคุมและกำกับดูแลความปลอดภัยในของเล่นสำหรับเด็กให้เป็นไปตามมาตรฐาน เนื่องจากเด็กซึ่งเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่มีความเสี่ยงสูงต้องตระหนักถึงความเสี่ยงภัยในทุกด้านที่อาจเกิดขึ้นกับเด็ก ตลอดจนกำหนดมาตรการติดตามตรวจสอบคุณภาพของของเล่นเด็กอยู่เสมอ เมื่อไม่มีบทบัญญัติใด ๆ ที่เป็นการสนับสนุนในลักษณะดังกล่าว ทำให้พบอยู่บ่อยครั้งว่าเด็กได้รับอันตรายที่เกิดจากของเล่นสำหรับเด็กที่ไม่ปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง อันจะเห็นได้จากสถิติอันตรายที่เกิดขึ้นจากของเล่นเด็ก ปรากฏว่ามีการบาดเจ็บจากของเล่นเด็กเฉลี่ยปีละ 12,000 ราย แสดงให้เห็นว่าของเล่นเด็กที่ไม่ปลอดภัยก่อให้เกิดอันตรายแก่เด็กอยู่เสมอในทุกวัน และในแต่ละปีเกิดขึ้นจำนวนมาก ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ของเล่นเด็กที่วางขายไม่ได้ผ่านการรับรองมาตรฐานตามกฎหมาย หรือผ่านการรับรองมาตรฐานตามกฎหมายก็ตามยังก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้เสียหายที่เป็นเด็ก ในท้ายที่สุดคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีคำสั่งห้ามขายสินค้าที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพเด็ก เช่น ของเล่นเด็กชนิดพองตัวเมื่อแช่น้ำ ลูกโป่งวิทยาศาสตร์ และตัวคูดิน เป็นต้น รวมถึงชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นเพียงแค่การเยียวยาความเสียหายเท่านั้น แต่กลับไม่มีมาตรการใดที่ทำให้ของเล่นที่อันตรายเหล่านั้นถูกเพิกถอนและนำออกจากตลาดก่อนที่จะเกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคที่มีลักษณะพิเศษอย่างเด็กแต่อย่างใด²

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลความปลอดภัยในของเล่นเด็กในประเทศไทยนั้นมีด้วยกันสามฉบับ คือกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค กฎหมายว่าด้วยสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม มีด้วยกัน 3 ประการ ประการแรกกฎหมายว่าด้วย

¹ วัลลี เหล่าคงธรรม. (ม.ป.ป.). *ของเล่นสำหรับเด็กพิการ ของเล่นเพื่อพัฒนาเด็ก*. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์. หน้า 12.

² สมชาย อภรณ์พราว. (2533). *การออกแบบของเล่นไม่สำหรับเด็กวัย 3-5 ปี*. วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. หน้า 15.

การคุ้มครองผู้บริโภค เป็นกฎหมายทั่วไปที่คุ้มครองผู้บริโภคจากการอุปโภคและบริโภคสินค้าทั่วไปในชีวิตประจำวัน จึงเป็นกฎหมายที่ครอบคลุมถึงสินค้าเกือบทุกประเภท ซึ่งของเล่นเด็กนั้นก็ถูกจัดอยู่ในนิยามของสินค้าโดยมุ่งการคุ้มครองผู้บริโภคด้าน โฆษณา ฉลากและสัญญา เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับข้อมูลจากสินค้าที่ถูกต้อง ข้อมูลไม่ถูกบิดเบือน และไม่ถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบธุรกิจ จึงเห็นได้ว่ากฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายทั่วไปที่บังคับกับสินค้าใช้เป็นการคุ้มครองเป็นลักษณะอย่างกว้าง ประการที่สองกฎหมายว่าด้วยสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เป็นกฎหมายทั่วไปที่กำหนดหลักเกณฑ์การกำหนดประเภทของสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และกำหนดวิธีปฏิบัติของผู้ผลิตที่ผลิตสินค้าออกไปแล้วสินค้านั้นเกิดความเสียหายขึ้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้ผลิตที่ต้องเรียกคืนสินค้านั้น ๆ และกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ผลิตดังกล่าว และประการที่สามกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เป็นกฎหมายเฉพาะที่กำหนดมาตรฐานทางเทคนิคให้สินค้าบางชนิดบางประเภทต้องเป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยหรือป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับประชาชน โดยต้องออกเป็นพระราชกฤษฎีกากำหนดมาตรฐานขึ้น ของเล่นสำหรับเด็กเป็นสินค้าที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ต้องเป็นไปตามมาตรฐาน ด้วยเหตุนี้ ผู้ประกอบธุรกิจรายใดต้องการผลิต หรือนำเข้าของเล่นเด็กในประเทศไทยย่อมต้องขอรับใบอนุญาตให้ผลิตหรือนำเข้าแล้วแต่กรณี เพื่อยืนยันต่อผู้บริโภคว่าของเล่นเด็กชนิดนั้นผ่านมาตรฐานขั้นต่ำตามที่กฎหมายกำหนด

จากการศึกษากฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบันเห็นได้ว่าประเทศไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะที่ใช้บังคับในการกำกับดูแลความปลอดภัยในของเล่นสำหรับเด็กโดยตรง จึงต้องนำบทบัญญัติทั่วไปที่ใช้บังคับกับสินค้าทั่วไปสำหรับผู้บริโภคทั่วไปมาใช้บังคับกับของเล่นเด็ก ซึ่งเป็นสินค้าเฉพาะอย่างสำหรับผู้บริโภคเฉพาะกลุ่ม มีความเสี่ยงภัยที่มากกว่าผู้บริโภคทั่วไป เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความละเอียดอ่อนทั้งร่างกายและสติปัญญา อันตรายที่เกิดขึ้นจากของเล่นเด็กไม่ว่าจะน้อยหรือมากเพียงใด ย่อมส่งผลกระทบต่อเด็กทั้งสิ้น และในเรื่องของความชำรุดบกพร่องของของเล่นเด็ก ซึ่งความชำรุดบกพร่องของสินค้าถือเป็นหลักการที่สำคัญของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้า เพราะถือว่าเป็นมูลเหตุให้ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบหากสินค้าที่ตนผลิตมีความชำรุดบกพร่อง และความชำรุดบกพร่องนั้นก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้เสียหาย โดยกฎหมายที่เกี่ยวข้องในเรื่องดังกล่าว คือพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ซึ่งมีข้อบกพร่องบางประการ ดังนี้

1) การตีความของนิยามคำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ในกฎหมายดังกล่าวมิได้นำหลักความคาดหมายของผู้บริโภคมาใช้ในการพิจารณาและหลักความคาดหมายของผู้บริโภคมาใช้ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า เพื่อแก้ปัญหาและข้อจำกัดของหลักความคาดหมายของผู้บริโภค โดยการนำไปปรับใช้ร่วมกับหลักความคาดหมายของผู้บริโภค กฎหมายดังกล่าวไม่ใช่เรื่องของคุณภาพของสินค้า แต่เป็นเรื่องของสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งสินค้าโดยคุณภาพในบางครั้งอาจจะมีใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยเพราะมิได้ก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคลเพียงแต่มีลักษณะที่ไม่เหมาะสมกับการใช้งานเท่านั้น ดังนั้น จึงควรกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าข้อกำหนดดังกล่าวนี้ไม่ใช่กับกรณีของสินค้าที่ด้อยคุณภาพ

2) การกำหนดความเหมาะสมของการจำกัดความรับผิดชอบของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ กฎหมายของไทยได้นำหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดมาปรับใช้กับกฎหมายความรับผิดชอบต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งผู้ประกอบการเป็นผู้ที่มีความรู้ในการป้องกันมิให้เกิดความไม่ปลอดภัยกับสินค้า และการใช้มาตรการที่เข้มงวดดังกล่าวทำให้ผู้ประกอบการมีความระมัดระวังในการดำเนินธุรกิจมากขึ้น แต่การนำหลักความรับผิดชอบดังกล่าวมาใช้ อาจเกิดปัญหาว่าจะก่อให้เกิดภาระแก่ผู้ประกอบการมากเกินไป เพราะขอบเขตของผู้ประกอบการที่จะต้องรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นั้นกว้างเกินไปจึงจำเป็นต้องกำหนดความรับผิดชอบของผู้ประกอบการให้มีความรับผิดชอบที่ชัดเจนและเฉพาะส่วนมากขึ้น

3) การแจ้งเตือนและการเรียกคืนในความไม่ปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก ถือเป็นมาตรการป้องกันก่อนที่ของเล่นเด็กจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้บริโภค และเพื่อให้ผู้บริโภคได้รับรู้ถึงความเสี่ยงภัยและอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับตนหรือบุคคลที่อยู่ในความดูแลของตนเอง รวมถึงเพื่อให้ผู้บริโภคได้ใช้ความระมัดระวังในการหลีกเลี่ยงมิให้อันตรายเกิดขึ้น แต่ในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ยังมิได้กำหนดการแจ้งเตือนข้อมูลความไม่ปลอดภัยของสินค้าของเล่นสำหรับเด็กว่าเป็นหน้าที่ของบุคคลใด และไม่มีหลักเกณฑ์ในการแจ้งเตือนข้อมูลของความไม่ปลอดภัยของเล่นสำหรับเด็กที่มีอันตรายนั้น จึงเป็นเหตุให้เกิดปัญหาความไม่เหมาะสมของการแจ้งเตือนข้อมูลและการเรียกคืนสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในกรณีที่สินค้าเหล่านั้นเกิดปัญหาและสามารถส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคได้

4) การคุ้มครองผู้บริโภคด้านการควบคุมตรวจสอบมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่อยู่ 2 หน่วยงาน คือสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครอง

ผู้บริโภคร (สคบ.) และสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) จึงควรที่จะกำหนดให้มีหน่วยงานเอกชนเข้ามาร่วมตรวจสอบมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติการมาตรฐานแห่งชาติ พ.ศ. 2551 ซึ่งกำหนดรับรองให้มีหน่วยงานเอกชนที่เข้ามาทำหน้าที่ตรวจสอบและรับรองมาตรฐานความปลอดภัยร่วมกับทั้ง 2 หน่วยงานของรัฐดังกล่าวก็จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการทำหน้าที่ในการตรวจสอบมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กในประเทศไทย

อย่างไรก็ตาม แม้กฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันจะมีมาตรฐานความปลอดภัยแล้ว แต่ก็ปรากฏอยู่เสมอว่ายังมีของเล่นเด็กที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานความปลอดภัยอยู่เสมอ การมีเพียงมาตรฐานความปลอดภัย และกำหนดให้เจ้าหน้าที่เท่านั้นมีหน้าที่ในการติดตามตรวจสอบ ย่อมไม่ใช่ทางแก้ไข ปัญหา และ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ควรนำบทบัญญัติการกำกับดูแลความปลอดภัยในสินค้าทั่วไปมาบังคับใช้กับของเล่นสำหรับเด็ก

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก

1.2.2 เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองและเยียวยาผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กของประเทศไทยและต่างประเทศ

1.2.3 เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก

1.2.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

สารนิพนธ์ฉบับนี้ ทำการศึกษาเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายมาจากผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กของประเทศไทย เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์และปรับปรุงหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับกฎหมายที่ควบคุมอยู่ในปัจจุบัน ตลอดจนเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ที่มีอยู่ให้มีความรัดกุมมากยิ่งขึ้น ตลอดจนศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ เช่น กฎเกณฑ์ของสหภาพ

ยุโรป สหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามในเรื่องดังกล่าวเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและสามารถนำมาปรับใช้ให้เป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบันให้เป็นประโยชน์แก่สังคม

1.4 สมมติฐานของการศึกษา

ปัญหาการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กในประเทศไทย มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องอยู่หลายฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 แต่กฎหมายดังกล่าวยังไม่สามารถที่จะให้ความชัดเจนและบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรที่จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายในเรื่องของการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก เพื่อควบคุมการจำหน่ายสินค้า การเรียกเก็บคืนสินค้า และการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก เพื่อสามารถคุ้มครองความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กในประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

ทำการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมงานวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้องกับ การรับผิดชอบต่อผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายมาจากผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กตลอดจนรวบรวมความเห็นทางกฎหมายทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ จากห้องสมุดและจากระบบฐานข้อมูลใน เว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต บทความทางวิชาการของนักกฎหมายที่ได้แสดงความเห็นทางวิชาการจากวารสารกฎหมาย สารนิพนธ์ และวิทยานิพนธ์ ตลอดจนประมวลกฎหมาย และพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ในกรณีผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก เพื่อนำมาพิจารณาศึกษา วิเคราะห์หาแนวทางข้อสรุป และข้อเสนอแนะให้สอดคล้องกับสภาพสังคม และเศรษฐกิจของประเทศไทยต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก

1.6.2 ทำให้ทราบถึงกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองและเยียวยาผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กของประเทศไทยและต่างประเทศ

1.6.3 ทำให้ทราบถึงปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก

1.6.4 ทำให้ทราบถึงข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก

1.7 นิยามศัพท์

“สินค้า” หมายความว่า สังกหริมทรัพย์ทุกชนิดที่ผลิตหรือนำเข้าเพื่อขาย รวมทั้งผลิตผลเกษตรกรรม และให้หมายความรวมถึงกระแสไฟฟ้า ยกเว้นสินค้าตามที่กำหนดในกฎกระทรวง³

“ผู้บริโภค” หมายความว่า ผู้ซื้อหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจ เพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการ และหมายความรวมถึงผู้ใช้สินค้าหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจโดยชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม⁴

“ผู้ประกอบการ” หมายความว่า ผู้ขาย ผู้ผลิตเพื่อขาย ผู้ส่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขายหรือผู้ซื้อเพื่อขายต่อซึ่งสินค้าหรือผู้ให้บริการ และหมายความรวมถึงผู้ประกอบการโฆษณาด้วย⁵

“โฆษณา” หมายความว่า กระทำการไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ ให้ประชาชนเห็นหรือทราบข้อความเพื่อประโยชน์ในทางการค้า⁶

“สื่อโฆษณา” หมายความว่า สิ่งที่ใช้เป็นสื่อในการโฆษณา เช่น หนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ไปรษณีย์โทรเลข โทรศัพท์ หรือป้าย⁷

³ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. มาตรา 4.

⁴ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522. มาตรา 3.

⁵ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522. มาตรา 3.

⁶ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522. มาตรา 3.

⁷ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522. มาตรา 3.

“ของเล่นสำหรับเด็ก” หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่มีการออกแบบและทำให้เด็กอายุไม่เกิน 14 ปี เล่น ซึ่งขอบข่ายของมาตรฐานได้กำหนดวัสดุ คุณลักษณะที่ต้องการ การบรรจุ เครื่องหมายและ ฉลาก รวมถึงกำหนดตัวอย่างและหลักเกณฑ์การตัดสินไว้ นอกจากนี้ ยังกล่าวถึงการทดสอบและ วิเคราะห์ของเล่นด้วย โดยครอบคลุมของเล่นทุกประเภท รวมทั้งชิ้นส่วนและอุปกรณ์ที่ใช้ร่วมกับ ของเล่น⁸

“ผู้เสียหาย” หมายความว่า ผู้ได้รับความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย⁹

“ความเสียหาย” หมายความว่า ความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไม่ว่าจะเป็น ความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน ทั้งนี้ ไม่รวมถึงความเสียหายต่อ ตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น¹⁰

“สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” หมายความว่า สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ไม่ว่าจะเป็นเพราะเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของ สินค้าอันพึงคาดหมายได้¹¹

⁸ โรงพยาบาลเด็กสินแพทย์. (2563). *ของเล่น กับ การเล่น เล่นอย่างไรให้ดี และปลอดภัย*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.synphaet.co.th/children-ramintra/>. [2565, มิถุนายน 27]

⁹ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. มาตรา 4.

¹⁰ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. มาตรา 4.

¹¹ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. มาตรา 4.

บทที่ 2

ประวัติความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค จากผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก

ปัจจุบันมีของเล่นสำหรับเด็กมากมายที่วางขายในตลาดสินค้า ซึ่งหลายชนิดอาจทำให้เด็กเจ็บป่วยจากสารพิษที่ปนเปื้อนในของเล่น หรือความชำรุดบกพร่องของของเล่น และหลายชนิดยังก่อให้เกิดอันตรายแก่เด็ก โดยอาจทำให้บาดเจ็บ พิการ หรือเสียชีวิตได้จากการเกิดอุบัติเหตุต่าง ๆ จากการเล่นของเล่นสำหรับเด็กนั้น เช่น ของเล่นที่มีคมที่แทงหรือบาดผิวหนัง ของเล่นชิ้นเล็กอุดกั้นหลอดลม หรืออุดกั้นหลอดอาหาร ของเล่นที่สามารถระเบิดหรือก่อให้เกิดไฟไหม้ เป็นต้น ดังนั้น การกำกับดูแลความปลอดภัยในของเล่นสำหรับเด็กถือเป็นมาตรการอย่างหนึ่งในการคุ้มครองความปลอดภัยของผู้บริโภคที่เป็นเด็ก เนื่องจากของเล่นสำหรับเด็กเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในด้านต่าง ๆ ให้เจริญเติบโตอย่างสมวัย ซึ่งของเล่นสำหรับเด็กที่เหมาะสมในแต่ละช่วงวัยย่อมมีประโยชน์สำหรับเด็กในการพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา และอารมณ์ได้เป็นอย่างดี โดยการเล่นของเล่นสำหรับเด็กดังกล่าวจะต้องมีความปลอดภัย รัฐจะต้องให้ความคุ้มครองและความสำคัญในการกำกับดูแลให้ของเล่นสำหรับเด็กมีความปลอดภัย และไม่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อเด็กได้ในเรื่องนี้โดยรัฐสมควรที่จะต้องหามาตรการเพื่อนำมาใช้คุ้มครองเด็ก โดยคำนึงถึงความปลอดภัยให้ได้มากที่สุดและไม่ให้เด็กได้รับอันตรายจากการเล่นของเล่นสำหรับเด็ก

2.1 ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค

การพัฒนากฎหมายคุ้มครองในแต่ละประเทศนั้นมีความแตกต่างกันตามสภาพของสังคมในอดีตสังคมอยู่กันในลักษณะแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การค้าขายยังมีลักษณะที่แลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกัน (Barter) ทุกคนสามารถซื้อขายกันได้อย่างเสรี อุปกรณ์และขั้นตอนในการผลิตสินค้าเป็นไปอย่างเรียบง่าย สร้างด้วยฝีมือและแรงงานของคน และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ตามธรรมชาติ แต่ในปัจจุบันสังคมอยู่กันอย่างแข่งขันผู้ประกอบการทุกคนพยายามผลิตและปรับปรุงสินค้าให้เทียบเท่าหรือเหนือกว่าคู่แข่ง เพื่อที่จะทำการแข่งขันทางการตลาดไม่ว่าด้วยวิธีการนำเทคโนโลยีมา

ใช้ผลิตสินค้า ซึ่งมีวิธีการที่สลับซับซ้อนมากขึ้นจึงเป็นสาเหตุให้ผู้บริโภคอาจถูกเอาเปรียบอยู่ เสมอจากการผลิตที่แข่งขันดังกล่าว จึงจำเป็นต้องพัฒนาและบัญญัติกฎหมายขึ้นมาเพื่อคุ้มครอง ผู้บริโภคให้ได้รับความเป็นธรรมและเกิดความเท่าเทียมกันกับผู้ประกอบธุรกิจ

2.1.1 ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคในต่างประเทศ

แนวคิดทางปรัชญาการปกครองแบบปัจเจกชนนิยม (Individualism) ในศตวรรษที่ 17 ได้ เน้นความเป็นอิสระของบุคคลและให้ประชาชนทุกคนมีสิทธิในการปกครอง การปฏิบัติ อดุทธสาหกรรมทำให้มีเครื่องจักรไอน้ำมาใช้ในการทำงาน ทำให้การผลิตต่าง ๆ สามารถทำได้มากขึ้น หลายเท่าตัว ผู้ประกอบธุรกิจมีกำลังเพิ่มมากขึ้นและมีการแข่งขันมากยิ่งขึ้นเพื่อความมั่นคงของ ตนเอง ทำให้ระบบเศรษฐกิจเสรี (Laissez-Faire) ได้รับความนิยม โดยอดัม สมิท นักเศรษฐศาสตร์ ชาวอังกฤษ ได้เสนอทฤษฎีการแข่งขันเสรีอย่างชัดเจนในหนังสือ The Wealth of Nation กล่าวว่า ข้อชี้แนะทางปรัชญาปัจเจกชนนิยมและสภาพเศรษฐกิจและสังคมเช่นนี้ได้ผลักดันให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงระบบการปกครองจากระบบกษัตริย์มาเป็นระบบประชาธิปไตย การประกาศอิสรภาพ ในสหรัฐอเมริกา (ค.ศ. 1776) ทำให้หลายประเทศมุ่งมั่นจะเป็นสาธารณรัฐจนเกิดการปฏิวัติใน สาธารณรัฐฝรั่งเศส (ค.ศ. 1789) และเปลี่ยนแปลงการปกครองในประเทศต่าง ๆ ทางโลกเก่า ต่อเนื่องกันไปในช่วงนั้นแนวคิดปัจเจกชนนิยมและระบบเศรษฐกิจเสรีจึงเป็นหลักสำคัญที่ยึดถือ ปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจและการปกครองที่ส่งผลดีกว่าเดิมอย่างเห็นได้ชัดใน ขณะนั้น สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อมายังหลักกฎหมายที่พัฒนาในระหว่างศตวรรษที่ 19 ถึง 20 ในระยะนี้ที่ ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส และประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน หลักกฎหมายในขณะนั้นจะยึด หลักปัจเจกชนนิยมและหลักเศรษฐกิจเสรีเป็นพื้นฐาน ซึ่งประมวลกฎหมายในยุโรปได้มีอิทธิพล โดยตรงต่อระบบกฎหมายของประเทศไทยที่ปรับปรุงขึ้นในระหว่างช่วงรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7¹

ในระหว่างศตวรรษที่ 19 ถึง 20 หลักกฎหมายในสังคมพัฒนาแล้วยอมรับให้บุคคลมี เสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract) อันเป็นไปตามหลักปัจเจกชนนิยมที่เห็นว่าทุกคนมี อิสระที่จะทำการใดเพื่อตนเองและทุกคนความเสมอภาคกัน ในฐานะและความรู้ ดังนั้น ทุกคนจึงมี หน้าที่ต้องปกป้องประโยชน์ของตนเอง ในกฎหมายซื้อขายจึงมีหลักว่า “ผู้ซื้อต้องระวัง (Caveat Emptor หรือ Let The Buyer Beware)” กล่าวคือ ผู้ซื้อต้องระวังตรวจสอบดูสินค้าขณะรับมอบให้ดีกว่า

¹ ซอทิพย์ สุนทรวิภาต. (2557). *มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภค: ศึกษากรณีผลิตภัณฑ์แว่นกันแดด*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. หน้า 6.

หากภายหลังสินค้านั้นเสียหายชำรุดบกพร่อง ผู้ซื้อจะเรียกร้องจากผู้ขายไม่ได้ เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะในขณะนั้นสภาพเศรษฐกิจในยุโรปและไทยในการจัดทำประมวลกฎหมายความแตกต่างทางเศรษฐกิจและความรู้ยังไม่เด่นชัดนัก จึงเท่ากับว่าผู้บริโภคและผู้ประกอบธุรกิจในขณะนั้นมีฐานะและความรู้ความสามารถเท่ากัน²

ในระยะต่อมาสภาพทางเศรษฐกิจและวิทยาการได้พัฒนาไปอีกระดับ ระบบเศรษฐกิจดั้งเดิม (Classic Capitalism) เริ่มปรากฏข้อบกพร่อง การปล่อยให้แข่งขันกันโดยไม่มีการควบคุมนั้นก่อให้เกิดการแข่งขันเกินควรกิจการเล็ก ๆ ถูกบีบบังคับให้แพ้และเลิกไปจนมีแนวโน้มที่ให้เกิดกิจการที่ผูกขาด (Monopoly) และอาจมีการตั้งราคาเอาเปรียบผู้บริโภคได้ ในที่สุดแนวคิดด้านสวัสดิการสังคม (Social Welfare) จึงเริ่มได้รับความนิยมมากขึ้น และเห็นว่ารัฐควรเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการดูแลคุ้มครองประชาชน ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 จึงเริ่มมีการออกกฎหมายมาควบคุมให้การแข่งขันเป็นไปอย่างเป็นธรรม (Fair Competition) ตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจเสรีแบบใหม่ (Modern Capitalism) ในช่วงนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงทางตลาดอย่างเห็นได้ชัด การประกอบธุรกิจเริ่มเน้นการรวมตัวเป็นห้างหุ้นส่วนและบริษัททำให้ผู้ประกอบการมีความรู้ทางด้านวิทยาการเพิ่มมากขึ้นตามลำดับมีการวิจัยและพัฒนาสินค้า (R&D) มีการใช้วัสดุสังเคราะห์แทนวัสดุธรรมชาติมากขึ้นจนปัจจุบันพบว่าสินค้าต่าง ๆ มีความสลับซับซ้อนตามวิทยาการสมัยใหม่ หลายสิ่งเป็นความลับทางการค้า แม้แต่ผู้ประกอบการรายใหญ่ก็มีความรู้ไม่เท่ากัน ส่วนผู้ประกอบการประเภทขายส่งและขายปลีกก็มีความรู้ลดหลั่นกันมา แต่เมื่อพิจารณาถึงผู้บริโภคจะพบได้ว่าผู้บริโภคจะไม่มีความรู้ในรายละเอียดของสินค้าสมัยใหม่³

เมื่อพิจารณาจากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจในปัจจุบันแล้ว พบว่าระบบเศรษฐกิจแบบเสรี (Laissez-Faire) ซึ่งเป็นระบบที่ให้โอกาสเอกชนแข่งขันกันอย่างเต็มที่โดยรัฐจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการแข่งขันทางธุรกิจของเอกชนนั้น มิได้ทำให้เกิดความยุติธรรมขึ้นระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคอย่างที่ควรจะเป็นด้วยเหตุที่ผู้บริโภคอำนาจต่อรอง (Inequality of Bargaining Power) ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมจะทำให้สังคมเกิดความเป็นธรรมก็ต่อเมื่อผู้ผลิตและผู้บริโภคต่างก็มีอำนาจและความเข้มแข็งเท่ากัน เมื่อผู้ผลิตพยายามทุกวิถีทางที่จะให้ได้มาซึ่งผลกำไรในการจำหน่ายไม่ว่าจะด้วยการรวมตัวกันขึ้นราคา กักตุนสินค้า หรือลดจำนวนการผลิตลงเพื่อให้เกิดความต้องการในตลาดสูงขึ้น และหวังกำไรจากการขึ้นราคา ตลอดจนผลเสียอันเกิดแก่ผู้บริโภคสืบเนื่องจากการ

² ช่อทิพย์ สุนทรวิภาต. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 7.

³ ช่อทิพย์ สุนทรวิภาต. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 8-9.

ปล่อยปละละเลยขาดความรับผิดชอบในการควบคุมการผลิตและคุณภาพที่ไม่ได้มาตรฐาน เพราะใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพต่ำเพื่อลดต้นทุนการผลิตสิ่งเหล่านี้ผู้บริโภคเองไม่อาจจะรวมตัวกันต่อสู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภาวะความไม่เสมอภาคในทางเศรษฐกิจภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมนี้เองทำให้รัฐจำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น หากพิจารณาอย่างถ่องแท้แล้วจะพบว่า เมื่ออำนาจต่อรองอยู่ในมือผู้ผลิต อีกทั้งกระบวนการผลิตก็สลับซับซ้อนเกินกว่าความสามารถที่ผู้บริโภคจะใช้ความรู้ความสามารถหยั่งทราบถึงคุณภาพของสินค้าได้ หลักกฎหมายที่ว่าผู้ซื้อต้องระวัง จึงไม่เหมาะสมต่อสภาพการณ์ปัจจุบันอย่างเห็นได้ชัด ฉะนั้น ความจำเป็นที่จะต้องมีการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคจึงเป็นสิ่งที่พึงกระทำและหลีกเลี่ยงมิได้ ดังนั้นรัฐจึงจำเป็นต้องเข้ามาแทรกแซงเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดจากความบกพร่องของตลาดในระบบเศรษฐกิจเสรีแบบดั้งเดิมตามแนวคิดเรื่อง “รัฐสวัสดิการ” (Welfare State)⁴

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ประเทศต่าง ๆ หันมาพิจารณาถึงสิทธิของผู้บริโภคในอันที่จะได้รับความคุ้มครองและปกป้องรักษาผลประโยชน์เป็นการเฉพาะ นอกเหนือจากสิทธิที่จะได้รับค่าเสียหายตามสัญญา หรือสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายในคดีละเมิดตามกฎหมายเดิม ดังนั้น ประเทศต่าง ๆ ในทวีปยุโรป อเมริกา และออสเตรเลีย จึงได้มีการออกกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งเปลี่ยนแปลงหลักกฎหมายที่เคยมีอยู่เดิมทั้งในแง่ความรับผิดชอบในทางสัญญาหรือละเมิดให้เอื้ออำนวยต่อการเยียวยาผู้ใช้ความเสียหายที่เกิดจากการบริโภคให้มากขึ้น ทั้งนี้ โดยเน้นทั้งด้านการควบคุมกำกับกิจกรรมทางการผลิตโดยรัฐ เพื่อป้องกันความเสียหายและการฟ้องร้องดำเนินคดีเพื่อผู้บริโภค อย่างไรก็ตาม มีนักกฎหมายบางท่านเห็นว่ารัฐจะเข้ามาแทรกแซงหรือควบคุมข้อสัญญาระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจกับผู้บริโภคได้ก็ต่อเมื่อสัญญานั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของ “ความไม่สมบูรณ์ของตลาด (Market Imperfection)” หมายถึง กรณีที่ไม่มีการผูกขาดทางการค้า (Monopoly) คือการตกลงหรือร่วมมือกันเพื่อกำหนดราคาหรือข้อสัญญาอย่างเดียวกันหรือการตกลงร่วมกันกำจัดการค้า ทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถแสวงหาข้อสัญญาที่ดีกว่าได้ และผู้ซื้อและผู้ขาย (ผู้ประกอบการธุรกิจกับผู้บริโภค) ได้รับข้อมูลอย่างสมบูรณ์คือรู้และเข้าใจข้อสัญญาอย่างถูกต้องครบถ้วน หากปราศจากเหตุเหล่านี้แล้วย่อมต้องถือว่ากระบวนการทำสัญญามีความเป็นธรรมแล้ว ถึงแม้ว่าเนื้อหาของสัญญาจะไม่เป็น

⁴ สุขุม ศุภนิคย์. (2557). *คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 3-4.

ธรรมก็ตาม เพราะบุคคลแต่ละคนมีเกณฑ์การวัดบรรณประโยชน์ต่างกันบางกรณีจึงสมควรใจรับเอาข้อสัญญาที่หนักกว่าปกติด้วยเหตุผลบางประการที่เห็นว่าคุ้มค่าแล้ว เช่น สุขความพึงพอใจส่วนตัวและความเอื้อเพื่อแผ่ เป็นต้น การคุ้มครองผู้บริโภคจึงควรเน้นไปที่การป้องกันการผูกขาดและการกำจัดหรือควบคุมภาวะความไม่รู้ ไม่เข้าใจข้อสัญญาของผู้บริโภคมากกว่าที่เปิดช่องให้กล่าวอ้างอย่างเลื่อนลอยว่าข้อสัญญาไม่เป็นธรรมเพราะคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายมีอำนาจต่อรองที่ไม่เท่าเทียมกัน ดังนั้น คู่สัญญาอาจโต้แย้งข้อสัญญาไม่เป็นธรรมได้ก็ต่อเมื่อการรับเอาข้อสัญญานั้นเกิดจากการผูกขาด หรือการไม่รู้หรือไม่เข้าใจข้อสัญญา หรือการไม่มีโอกาสเข้าตรวจสอบข้อสัญญาได้ในความเป็นจริงโดยไม่จำเป็นต้องอ้างเรื่องอำนาจต่อรองด้วยซ้ำไป ในทางกลับกันหากว่ากระบวนการทำสัญญามีความไม่เป็นธรรมแล้ว แต่เนื้อหาของสัญญานั้นเป็นธรรม ก็ไม่มีเหตุผลที่ศาลจะทำให้ข้อสัญญานั้นตกไปหรือแก้ไขเนื้อหาของข้อสัญญานั้น เพราะไม่ได้ทำให้เกิดผลเสียหายแก่ผู้บริโภค ทั้งนี้ต้องแยกความไม่เป็นธรรมในกระบวนการทำสัญญากับความไม่เป็นธรรมในเนื้อหาแห่งสัญญาออกจากกัน ซึ่งจะทำได้ให้ใช้กฎหมายเกี่ยวกับข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมอันเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างถูกต้อง⁵

2.1.2 ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย

การพิจารณาคดีและการลงโทษผู้กระทำผิดจากหลักฐานในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ปรากฏชัดว่า ในสมัยสุโขทัยมีระบบการพิจารณาคดีหรืออาจกล่าวได้ว่ามีกฎหมายลักษณะตระลาการแล้ว ดังข้อความที่ว่า “ลูกเจ้าลูกขุนมิแล ผิดแผกแสงกว้างกันสวนดูแท้แล้ว จึงแล่งความแก่ข้าด้วย ซื่อปข้าผู้ลัก มักผู้ซ่อน” คือเมื่อมีข้อพิพาทให้พิจารณาและตัดสินไปโดยซื่อสัตย์สุจริต นอกจากนี้ ยังมีข้อความที่กล่าวเตือนไว้ว่า “เห็นข้าวท่านบ่ไคร่พิน เห็นสินท่านบ่ไคร่เดือด” หมายความว่า เห็นของเขาย่ายินคืออยากได้ อย่าโลภเห็นแก่ลาภสักการให้พิจารณาพิพากษาอรรถคดีด้วยความซื่อสัตย์ยุติธรรมไม่ว่าคู่ความฝ่ายใดจะเป็นเจ้าขุนมูลนายหรือเป็นเพียงราษฎรสามัญก็ต้องไม่ลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใด⁶

นอกจากนี้ ยังมีข้อความที่จารึกไว้ในทำนองการรับเรื่องราวร้องทุกข์ ดังข้อความที่ว่า “ในปากประตูมีกระดิ่งอันหนึ่งแขวนไว้หั้น ไพร่ฟ้าหน้าปกกลางบ้านกลางเมืองมีถ้อยมีความเจ็บ

⁵ พินัย ฌ นคร. (2543). กฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม: แนววิเคราะห์ใหม่เชิงเปรียบเทียบ. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 4 (30). หน้า 561-563.

⁶ แสง บุญเฉลิมวิภาส. (2563). *ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (The Thai Legal History)*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 65.

ห้องซ่องโจมนั้นจะกล่าวถึงขุนบรู๋ไปสั่นกระดิ่งอันท่านแฉวนไว้ พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองได้ยื่นเรียกเมื่อถามสวนความแก่นมด้วยชื่อไพร่ในเมืองสุโขทัยนี้จึงชม” จะเห็นได้ว่า แม้จะมีตระลาการทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคืออยู่แล้ว แต่เป็นเรื่องที่ไม่อาจพึ่งขุนศาลตระลาการได้ เช่น เกิดโรครบาด วัควายตายหมดหรือเจ้าหน้าที่ล่าเอียงในการพิจารณาคดีก็จะต้องมาร้องเรียนต่อพ่อเมืองโดยตรง การปกครองในสมัยสุโขทัยมีลักษณะแบบพ่อปกครองลูก ผู้ปกครองมีลักษณะเหมือนพ่อบ้านกับลูกบ้าน (Patriarchal Ruler) อยู่ในหลักศิลาจารึกที่ 1 จารึกไว้ว่า “พ่อขุนรามคำแหงหาเป็นท้าวเป็นพระยาแก่ไทยทั้งหลาย หรือเป็นครูอาจารย์สั่งสอนไทยทั้งหลายให้รู้บุญรู้ธรรมแท้” สำหรับระบบการศาลของไทยในอดีตได้ใช้กฎหมายตราสามดวงเป็นหลักในการพิจารณาคดีมาถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนั้นประเทศไทยและภูมิภาคในแถบเอเชียกำลังถูกคุกคามอยู่ด้วยนโยบายล่าอาณานิคมของชาติตะวันตก ความล่าช้าของระบบกฎหมายไทย เช่น กระบวนการทางศาลที่ล่าช้าอย่างมาก เนื่องจากความสลับซับซ้อนของวิธีพิจารณา และระบบค่าตอบแทนที่ให้ผู้พิพากษาและขุนนางทางการศาลได้รับเงินค่าตอบแทนด้วยวิธีการชักส่วนค่าธรรมเนียมจากการปฏิบัติงานของตนและจากเงินปรับไหมตามกฎหมายลักษณะพระไอยการกรมศักดิ์ ทำให้เกิดการฉ้อราษฎร์บังหลวงอย่างกว้างขวาง เพราะขุนนางและเจ้าหน้าที่ทางการศาลต่างพยายามเรียกเก็บค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ให้ได้มากที่สุดทุกวิถีทางพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมองเห็นผลที่จะติดตามมาในปัญหาดังกล่าว⁷

พระองค์จึงทรงมีพระราชดำริให้ปฏิรูประบบกฎหมายและระบบศาลของไทยก่อนเป็นอันดับแรก พระองค์ทรงได้โปรดเกล้าให้ผู้เชี่ยวชาญทางกฎหมายจากต่างประเทศเข้ารับราชการหลายท่านด้วยกัน คือนายโรแลง ชัคแมงส์ และนายริชาร์ด เกิร์กแปดริก ซึ่งเป็นชาวเบลเยียมทั้งสองท่าน และนายโตกจิ เมาเซา ชาวญี่ปุ่นเพื่อดำเนินการปฏิรูประบบกฎหมายในขณะนั้น ในประเทศไทยมี 2 ระบบ คือ ระบบกฎหมายจารีตประเพณีหรือคอมมอนลอว์ของประเทศอังกฤษ และระบบประมวลกฎหมายที่ใช้กันภาคพื้นยุโรป พระองค์ทรงมองว่าระบบกฎหมายของไทยมีแนวโน้มไปในทางระบบประมวลกฎหมายมากกว่า จึงทรงตัดสินพระทัยเลือกระบบประมวลกฎหมายในการปฏิรูประบบกฎหมายไทยต่อมาในปี พ.ศ. 2447 รัฐบาลไทยได้แต่งตั้งให้นายยอร์ช ปาดู นักกฎหมายชาวฝรั่งเศสเป็นที่ปรึกษาในการร่างกฎหมายจึงเกิดประมวลกฎหมายฉบับแรกของประเทศไทย คือประมวลกฎหมายลักษณะอาญา ประกาศใช้เมื่อวันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2451 สำหรับการดำเนินถึง

⁷ แสง บุญเฉลิมวิภาส. อ่างแล้วจึงอรธที่ 6. หน้า 66-67.

สิทธิของผู้บริโภคในประเทศไทยเป็นครั้งแรก เริ่มมีขึ้น โดยการใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันความเสียหายอันเกิดจากการบริโภคหางน้ำนม โดยการออกกฎหมายฉบับหนึ่ง คือพระราชบัญญัติหางน้ำนม พ.ศ. 2470 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2470⁸

ในระยะเวลาต่อมาเมื่อมีการพัฒนาประเทศไทยมากยิ่งขึ้น สภาพความเป็นอยู่ของประเทศเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทไปสู่สังคมเมืองมากขึ้น รัฐในฐานะผู้ปกครองให้เกิดความสงบสุขก็จำเป็นต้องบัญญัติกฎหมายเฉพาะที่กำหนดให้รัฐควบคุมกำกับกิจกรรมต่าง ๆ ของเอกชนให้เกิดความปลอดภัยและเป็นธรรมต่อส่วนรวมกฎหมายเฉพาะเหล่านี้ล้วนมีลักษณะเป็นกฎหมายมหาชนที่มีความมุ่งหมายเพื่อดำรงไว้ซึ่งความปลอดภัยของสาธารณชนและป้องกันความเสียหายอันเนื่องจากการบริโภคของประชาชนทั่วไป เช่น พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2484 พระราชบัญญัติควบคุมอาหาร พ.ศ. 2484 (พระราชบัญญัติหางน้ำนม พ.ศ. 2470 เดิม) พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหาร พ.ศ. 2507 พระราชบัญญัติควบคุมการขายยา พ.ศ. 2479 และพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2517 เป็นต้น กฎหมายเหล่านี้มีลักษณะกำหนดอำนาจหน้าที่ของรัฐให้สามารถควบคุมกำกับผู้ประกอบการในกิจการที่เกี่ยวข้องกับเครื่องอุปโภคบริโภคของประชาชนให้ต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ให้จดทะเบียนสูตรให้ทดสอบความปลอดภัย และมีโทษอาญาเป็นบทบังคับ แต่ยังไม่มีการบัญญัติถึงการเยียวยาخذใช้หากเกิดความเสียหายเนื่องจากการบริโภค⁹

2.2 ความหมายและความสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค

การศึกษาในเรื่องของการคุ้มครองผู้บริโภค นั้น ส่วนที่สำคัญที่สุดก็คือความหมายของคำว่า “ผู้บริโภค” เพราะทำให้ทราบว่าขอบเขตของกฎหมายประเทศไทยนั้นมีเพียงใด และสามารถนำไปวิเคราะห์ได้ว่าการพิจารณาคดีเกี่ยวกับผู้บริโภคนั้นมีคดีประเภทใดบ้างและมีปัญหาหรือไม่อย่างไร โดยอธิบายได้ดังต่อไปนี้

⁸ แสง นุญเฉลิมวิภาส, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 6, หน้า 68-70.

⁹ ภูริชญา วัฒนรุ่ง, (2562). *หลักกฎหมายมหาชน (Principles of public Law)* (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, หน้า 87.

2.2.1 ความหมายของการคุ้มครองผู้บริโภค

ความหมายของคำว่าคุ้มครองผู้บริโภค ประกอบด้วยคำว่า “คุ้มครอง” และ “ผู้บริโภค” ซึ่งได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้¹⁰

นายแพทย์ศิริวัฒน์ ทิพย์ธราดล ให้ความหมายว่า ผู้บริโภค หมายถึง ผู้ซื้อหรือได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจ และหมายความรวมถึงผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจ เพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการด้วย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภก.ดร.อิสรา จูมมาลี ให้ความหมายของคำว่าบริโภคว่า หมายถึง กิน เสพ ใช้ สิ้นเปลือง ใช้สอยจับจ่าย ยังหมายรวมถึง การจับจ่ายใช้สอย การซื้อสินค้า หรือบริการต่าง ๆ เช่น บริการทางการแพทย์ บริการโทรคมนาคม และบริการเสริมความงาม เป็นต้น และผู้บริโภค (Consumer) หมายถึง บุคคลหรือใครก็ตามที่รับประทาน หรือใช้สินค้าบริการต่าง ๆ กล่าวคือ ผู้ที่ซื้อมาใช้ ผู้กิน ผู้เสพ ผู้ใช้สอย ผู้นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองทั้งทางด้านร่างกายและทางด้านจิตใจ และให้ความหมายคำว่า การคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Protection) ว่า หมายถึง การปกป้องดูแลผู้บริโภคให้ได้รับความปลอดภัย เป็นธรรม และประหยัดจากการบริโภคสินค้าและบริการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภญ.ดร.ยุพดี ศิริสินสุข กล่าวว่า การคุ้มครองผู้บริโภค หมายถึง กิจกรรมของรัฐบาล ธุรกิจ องค์กรอิสระ และผู้เลือกซื้อสินค้าที่มีความห่วงกังวล ซึ่งได้ออกแบบขึ้นมาเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค หรือหมายถึง แรงกดดันของกลุ่มที่จัดตั้งขึ้น โดยผู้บริโภค เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม

รองศาสตราจารย์ กมลทิพย์ แจ่มกระจ่าง ให้ความหมายว่า การคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Protection) หมายถึง การควบคุม กำกับ ดูแลป้องกัน และรักษาประโยชน์ของประชาชน ผู้ใช้สินค้า และบริการให้ได้รับความเป็นธรรมตามสิทธิที่เขาพึงมีพึงได้¹¹

ฉนิชา สุริยากานนท์ ให้ความหมายว่า การคุ้มครองผู้บริโภคคือการป้องกันปกป้อง ระวังดูแล พิทักษ์รักษา ให้อารักขากันไปไม่ให้ผู้ที่ซื้อของมาใช้ ผู้กิน ผู้เสพ ผู้ใช้สอย ผู้นำมาใช้ให้เกิด

¹⁰ สมศักดิ์ จังตระกูล. (2556). *บทบาทการคุ้มครองผู้บริโภคในสวนภูมิภาค*. เอกสารวิชาการหลักสูตรนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย (นธป.) รุ่นที่ 1. สังกักงานศาลรัฐธรรมนูญ. หน้า 1-2.

¹¹ กมลทิพย์ แจ่มกระจ่าง. (2547). *โครงการวิจัยเรื่องการศึกษาบทบาทและการดำเนินงานของเทศบาลในด้านการคุ้มครองผู้บริโภค*. นนทบุรี: วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า. หน้า 38.

ประโยชน์ เกิดอันตราย บาดเจ็บ หรือเกิดความเสียหาย ซึ่งมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยกฎหมายที่บังคับใช้คือพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

วัฒนา อัครเอกตมาลิน กล่าวว่า การคุ้มครองผู้บริโภคหรือ Consumer Protection หมายถึง การป้องกัน ปกป้อง ระวัง ดูแล พิทักษ์รักษา อารักขาไว้ไม่ให้ผู้ที่ซื้อของมาใช้ ผู้กิน ผู้เสพ ผู้ใช้ สอย ผู้นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เกิดภัยอันตราย บาดเจ็บ หรือเกิดความเสียหาย

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ได้ให้คำนิยามของคำว่า “ผู้บริโภค” หมายถึง ผู้ซื้อหรือได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจ เพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการ และหมายความรวมถึง ผู้ใช้สินค้าหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจโดยชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม รวมถึงผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจ เพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการด้วย¹²

กล่าวโดยสรุป การคุ้มครองผู้บริโภค หมายถึง การป้องกัน ปกป้อง ระวัง ดูแล พิทักษ์รักษา อารักขาไว้ไม่ให้ผู้ที่ซื้อของมาใช้ ผู้กิน ผู้เสพ ผู้ใช้สอย หรือผู้นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ภัยอันตราย บาดเจ็บ หรือเกิดความเสียหาย

2.2.2 ความสำคัญในการคุ้มครองผู้บริโภค

แนวความคิดในเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคเกิดขึ้นครั้งแรกที่สหรัฐอเมริกา ในทศวรรษที่ 1960 จากกระแสการเรียกร้องให้รัฐเข้ามาให้การคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค (Consumerism) โดยมีการรับรองสิทธิของผู้บริโภคที่สำคัญอยู่ 4 ประการ¹³

- 1) สิทธิที่จะได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการอย่างเพียงพอก่อนที่จะซื้อ (Right to be Informed)
- 2) สิทธิที่จะตัดสินใจซื้อสินค้า หรือบริการโดยอิสระ (Right to Choose)
- 3) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากสินค้า (Right to Safety)
- 4) สิทธิที่จะเรียกร้องค่าทดแทนจากผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง หรือไม่มีความปลอดภัย (Right to Compensation/Redress)

ต่อมาในปี ค.ศ. 1962 ประธานาธิบดี จอห์น เอฟ. เคนเนดี ได้แถลงวิสัยทัศน์ในเรื่องสิทธิของผู้บริโภคต่อรัฐสภา และให้คำนิยามว่า ผู้บริโภค หมายถึง “เราทุก ๆ คน” และมีการตรากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคขึ้นใช้บังคับเป็นการเฉพาะ และประเทศอื่นก็ได้ตรากฎหมายดังกล่าวขึ้นใช้บังคับ

¹² พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522. มาตรา 3.

¹³ สมศักดิ์ จังตระกุล. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 10. หน้า 2.

ในเวลาต่อมาเช่นกัน รวมทั้งประเทศไทยด้วยต่อมาสหรัฐอเมริกาได้รับรองสิทธิของผู้บริโภคขั้นพื้นฐานเพิ่มขึ้นอีก 4 ประการ รวมเป็น 8 ประการ ซึ่งสิทธิดังกล่าวก็คือจุดเริ่มต้นของการบัญญัติกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคขึ้นเป็นครั้งแรก¹⁴

ในส่วนของกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องกับสังคมไทย นั้นมาจากที่ประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกของ UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development) หรือการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา ซึ่งเป็นองค์การชำนาญพิเศษขององค์การสหประชาชาติ (The United Nations) ที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการเพิ่มโอกาสทางการค้า การลงทุน และการพัฒนาให้แก่ประเทศกำลังพัฒนา และส่งเสริมให้ประเทศเหล่านี้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจโลกอย่างเท่าเทียมกับประเทศที่พัฒนาแล้ว ทำให้ประเทศไทยต้องยอมรับหลักการและข้อเสนอแนวปฏิบัติว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคของสหประชาชาติ ในปี พ.ศ. 2528 ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากประเทศไทยตราพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แต่การยอมรับหลักการของ UNGCP (United Nations Conference on Trade and Development) เป็นประโยชน์ต่อประเทศไทย กล่าวคือ หน่วยงานของรัฐภายในประเทศได้นำแนวปฏิบัติดังกล่าวไปปรับปรุงนโยบายและกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค โดยเฉพาะการส่งเสริมหรือเอื้อประโยชน์ให้มิกลุ่มผู้บริโภคที่เป็นอิสระ และรัฐบาลจะต้องให้เสรีภาพในการจัดตั้งกลุ่มผู้บริโภค รวมทั้งเปิดโอกาสให้กับกลุ่มเหล่านั้น ได้แสดงความคิดเห็นในกระบวนการตัดสินใจ (Decision-Making Process) ของรัฐบาล เพื่อให้ตัวแทนผู้บริโภคได้สะท้อนปัญหา หรือความต้องการของผู้บริโภคไปยังรัฐบาลโดยตรง ซึ่งถือได้ว่าเป็นวิธีการกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด¹⁵

แนวทางของ United Nations Guidelines for Consumer Protection (UNGCP) มีทั้งหมด 8 ประการ ได้แก่¹⁶

- 1) ความปลอดภัยทางร่างกาย (Physical Safety)
- 2) การส่งเสริมและป้องกันผู้บริโภคจากการลงทุนทางเศรษฐกิจ (Promotion and Protection of Consumers' Economic Interests)

¹⁴ สมศักดิ์ จังตระกุล. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 10. หน้า 3.

¹⁵ สมศักดิ์ จังตระกุล. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 10. หน้า 3.

¹⁶ สมศักดิ์ จังตระกุล. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 10. หน้า 3.

3) มาตรฐานความปลอดภัยและคุณภาพของสินค้าและบริการ (Standards for the Safety and Quality of Consumer Goods and Services)

4) การแจกจ่ายสินค้าและบริการที่สำคัญ (Distribution Facilities for Essential Consumer Goods and Services)

5) กฎหมายว่าด้วยการได้รับการชดเชยของผู้บริโภค (Measures Enabling Consumers to Obtain Redress)

6) การศึกษาและการได้รับทราบข้อมูล (Education and Information Programmers)

7) การส่งเสริมการบริโภคที่ยั่งยืน (Promotion of Sustainable Consumption)

8) มาตรการที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่จำเพาะ (Measures Relating to Specific Areas)

การมีกฎหมายระหว่างประเทศในเรื่องการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคเป็นการรับประกันว่าสิทธิของผู้บริโภคเป็นสิ่งที่สำคัญระดับนานาชาติที่ทุกรัฐจำเป็นต้องเข้ามาดูแลและให้ความคุ้มครอง รวมถึงประเทศไทยต้องปฏิบัติตามให้สอดคล้องกับหลักการดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นการสอดคล้องดูแลผู้บริโภคหรือการบังคับใช้กฎหมายก็ตาม เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับความปลอดภัยและประโยชน์สูงสุด

2.2.3 สิทธิของผู้บริโภค

ในการคุ้มครองผู้บริโภคสิ่งที่เป็นฐานคิดในการวางมาตรการทางกฎหมายต่าง ๆ เพื่อคุ้มครอง โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกา ประธานาธิบดี John F. Kennedy ได้กล่าวคำกล่าวพิเศษ (Special Message) ต่อสภาองเกรส (Congress) เกี่ยวกับการรับรองประโยชน์ของผู้บริโภค โดยมี ความตอนหนึ่งที่เสนอให้รัฐรับรองสิทธิพื้นฐานบางประการของผู้บริโภค ได้แก่ สิทธิเกี่ยวกับความปลอดภัย (The Right to Safety) สิทธิที่จะได้รับข้อมูล (The Right to be Informed) สิทธิที่จะเลือก (The Right to Choose) สิทธิที่จะได้รับการรับพิจารณา (The Right to be Heard) หรือสหพันธ์ สาธารณรัฐเยอรมนีที่รัฐบาลได้พิมพ์รายงานสองฉบับว่าด้วยนโยบายผู้บริโภค ค.ศ. 1971 และ ค.ศ. 1975 เพื่อปรับปรุงสถานะทางกฎหมายของผู้บริโภคให้ดีขึ้น อันนำไปสู่แนวคิดรัฐสวัสดิการและ ระบบเศรษฐกิจเสรีสมัยใหม่ โดยรัฐเข้ามาแทรกแซงตลาดเพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคในระดับ หนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือการกำหนดหรือรับรองสิทธิพื้นฐานบางประการที่ต่อมาได้รับการกำหนด หรือรับรองไว้ในกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก เช่น สิทธิที่จะได้รับความ คุ้มครองเกี่ยวกับสุขภาพและความปลอดภัย (Right to Health and Safety Protection) สิทธิที่จะได้รับ

ความคุ้มครองเกี่ยวกับประโยชน์ทางเศรษฐกิจ (Right to Protection of Economic Interests) สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหาย (Right of Redress) สิทธิที่จะได้รับข้อมูลข่าวสาร (Right to Information) ตลอดจนสิทธิที่จะมีผู้แทนของตน (Right of Representation)¹⁷

การแบ่งประเภทของสิทธิของผู้บริโภคอาจแบ่งออกได้เป็นสิทธิตามสัญญา และสิทธิตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค โดยสิทธิตามสัญญานั้นเป็นไปตามหลักสัญญาต้องเป็นสัญญา (Sanctity of Contract) ผู้บริโภคและผู้ประกอบธุรกิจจึงมีสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบต่อกันตามสัญญาที่ได้ทำไว้ต่อกัน ส่วนสิทธิตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคนั้นเป็นการที่ผู้บริโภคได้รับการคุ้มครองสิทธิของตนเพิ่มเติมขึ้นจากสิทธิตามสัญญา และอาจส่งผลกระทบต่อเจตนาหรือข้อตกลงที่ผู้บริโภคได้ให้ไว้แก่ผู้ประกอบธุรกิจอีกด้วย เช่น กรณีข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ศาลอาจใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 แก้ไขเปลี่ยนแปลงสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของคู่สัญญาให้เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีได้ โดยผู้บริโภคย่อมได้รับการคุ้มครองดียิ่งกว่าสิทธิตามสัญญาที่เป็นไปตามหลักกฎหมายแพ่งทั่วไป¹⁸

ในประเทศไทยได้แบ่งประเภทของสิทธิของผู้บริโภคไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ออกเป็น 5 ประการ ได้แก่¹⁹

1) สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ (Right to Information) สิทธิในข้อนี้เป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคในการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ซึ่งประกอบด้วย การคุ้มครองในเชิงคุณภาพ คือข้อมูลที่ให้แก่ผู้บริโภคต้องเป็นข้อมูลที่ถูกต้องแท้จริง ในภาษาที่ผู้บริโภคสามารถอ่านเข้าใจได้ และการคุ้มครองในเชิงปริมาณ คือข้อมูลที่ให้แก่ผู้บริโภคต้องเพียงพอต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค จะได้ไม่หลงผิดในการซื้อสินค้าหรือรับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจโดยไม่เป็นธรรม โดยมาตรการในการบังคับตามสิทธินี้จะอยู่ในส่วนของการคุ้มครองผู้บริโภคด้านการโฆษณาและด้านฉลาก

2) สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ (Right to Freedom of Choice) ได้แก่ สิทธิในการที่จะเลือกซื้อสินค้าหรือรับบริการ โดยความสมัครใจของผู้บริโภค โดยปราศจากการบังคับ การจำกัด หรือการชักจูงอย่างใด ๆ อันไม่เป็นธรรมจากการกระทำใด ๆ ของผู้

¹⁷ นนทวัชร นวตระกูลพิสุทธิ. (2563). *กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 5-6.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 7-8.

¹⁹ นนทวัชร นวตระกูลพิสุทธิ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 17. หน้า 34-35.

ประกอบธุรกิจ ในทางกลับกัน ผู้ประกอบธุรกิจก็ต้องไม่กระทำการใด ๆ อันจะส่งผลให้ผู้บริโภค ไม่มีเสรีภาพในการเลือกซื้อสินค้าหรือรับบริการ หรือทำให้ตกอยู่ในสภาพบังคับให้ทำตามเงื่อนไข ที่ผู้ประกอบธุรกิจกำหนด

3) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือรับบริการ (Right to Safety) คือสิทธิที่ผู้บริโภคจะได้รับสินค้าหรือบริการที่ปลอดภัย มีสภาพและคุณภาพได้มาตรฐาน เหมาะสมแก่การใช้สอยประโยชน์ และไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย หรือทรัพย์สิน ในกรณีที่ผู้บริโภคใช้สอยสินค้าหรือบริการตามคำแนะนำ หรือใช้ความระมัดระวังตาม สภาพของสินค้าหรือบริการนั้น

4) สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา (Right to Fairness for Contract) คือสิทธิที่จะได้รับข้อสัญญาโดยไม่ถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบธุรกิจ ซึ่งสิทธิในข้อ นี้มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการคุ้มครองผู้บริโภค

5) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย (Right to be Heard and Right to Remedy) ได้แก่ สิทธิที่จะโต้แย้งหรือคัดค้านผู้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับสินค้าที่ซื้อจากผู้ ประกอบธุรกิจหรือเกี่ยวกับบริการที่ได้รับจากผู้ประกอบธุรกิจ และการได้รับการพิจารณาจาก องค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาและชดเชยค่าเสียหาย โดยมาตรการใน พระราชบัญญัตินี้จะช่วยบังคับการให้เป็นไปตามสิทธินี้ ได้แก่ มาตรการช่วยเหลือผู้บริโภคในการ ดำเนินคดี ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินคดีโดยคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคหรือการดำเนินคดีโดย องค์กรเอกชน (สมาคมและมูลนิธิ) ก็ตาม และจะปรากฏชัดเจนเป็นรูปธรรมตามพระราชบัญญัติวิธี พิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ได้กำหนดถึงสิทธิของผู้บริโภคตามกฎหมาย ไว้ 5 ประการ ดังนี้²⁰

1) สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอ เกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการโฆษณา หรือการแสดงฉลากตามความเป็นจริง และปราศจากพิษภัยแก่ผู้บริโภค รวมตลอดถึงสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ อย่างถูกต้อง และเพียงพอที่จะไม่หลงผิดในการซื้อสินค้า หรือรับบริการโดยไม่เป็นธรรม

²⁰ วิษณุ โรจน์เรืองไธ, สุภกาญจน์ โภคัย, กรณชาติร์น บุญช่วยชนาสิทธิ์ และจุฬาลักษณ์ นิพนธ์แก้ว. (2554). *การ ประเมินผลสัมฤทธิ์การพัฒนาศักยภาพผู้บริโภคของกองพัฒนาศักยภาพผู้บริโภค ปี 2554*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน คณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข. หน้า 22.

2) สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะเลือกซื้อสินค้า และปราศจากการชักจูงใจอันไม่เป็นธรรม

3) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับสินค้า หรือบริการที่ปลอดภัย มีสภาพ และคุณภาพได้มาตรฐานเหมาะสมแก่การใช้ไม่ก่อให้เกิด อันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ในกรณีใช้ตามคำแนะนำหรือระมัดระวังตามสภาพของสินค้าหรือบริการนั้นแล้ว

4) สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับข้อสัญญาโดยไม่ถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบธุรกิจ

5) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองและชดเชยค่าเสียหายเมื่อมีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคตามข้อ 1 2 3 และ 4 ดังกล่าว

2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค

ในยุคแรกเริ่มแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคโดยทั่วไป ซึ่งครอบคลุมทั้งสินค้าและบริการ แต่ต่อมาวิวัฒนาการของการผลิตและการจำหน่ายสินค้าเป็นไปในเชิงการค้ามากขึ้น ทำให้แนวคิดของการคุ้มครองผู้บริโภคพัฒนาเข้าสู่แนวคิดของการคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับสินค้า ซึ่งมุ่งเน้นให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคจากสินค้าโดยตรง ในสมัยที่การค้าและเศรษฐกิจของโลกยังอยู่ในลักษณะจำกัดเฉพาะวงแคบ ๆ ในท้องถิ่นหนึ่งหรือในเมืองหนึ่งนั้น สภาพของสินค้าและบริการยังไม่มีความสลับซับซ้อนมากนัก เพราะกระบวนการผลิตยังเป็นแบบง่าย ๆ ตลาดยังเป็นลักษณะแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกัน (Barter) ไม่มีความจำเป็นที่รัฐจะต้องจัดหาเครื่องมือหรือมาตรการทางกฎหมายเป็นพิเศษ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความปลอดภัยและเป็นธรรม ทั้งนี้ เพราะอิทธิพลของแนวคิดในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ตั้งอยู่บนความมีอิสระและเสรีภาพของบุคคลในการดำรงชีวิตได้เท่าเทียมกัน ความเท่าเทียมหรือความเสมอภาคตามหลักประชาธิปไตยนั้น ส่งผลให้เกิดระบบเศรษฐกิจแบบเสรี (Laissez-Faire) โดยสมมติฐานที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีความสามารถในการตัดสินใจในการเลือกบริโภคสินค้าหรือบริการเท่ากัน รัฐจะไม่เข้าแทรกแซงเสรีภาพในการตกลงของเอกชน ประชาชนทุกคนมีอิสระที่จะทำสัญญากันอย่างไรก็ได้ (Freedom of Contract) ซึ่งเมื่อมีการตกลงกันแล้วก็ต้องบังคับกันตามสัญญาที่ตกลงกันไว้อย่างเคร่งครัด (Sanctity of Contract) หลักกฎหมายที่เกี่ยวการค้าหลักหนึ่งจึง

เกิดขึ้นนั่นก็คือในการซื้อขายนั้น “ผู้ซื้อต้องระวัง” กล่าวคือ หากมีความเสียหายใด ๆ ในทรัพย์สินที่ซื้อขายกันนั้นความเสียหายตกเป็นของผู้ซื้อเอง²¹

เมื่อมีการพัฒนามากขึ้นทั้งในด้านวิทยาศาสตร์และอุตสาหกรรม ทำให้ระบบเศรษฐกิจการค้าขายหรือการบริการต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปมีกระบวนการผลิตที่ซับซ้อนมากขึ้นการผลิตสินค้าใช้วัตถุดิบที่มีความทันสมัยอันเกินกว่าความรู้ของผู้ใช้หรือผู้บริโภค อีกทั้งผู้ประกอบการธุรกิจต่างก็หาวิธีที่จะลดค่าใช้จ่ายในการผลิตและเพิ่มผลกำไรให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ในบางกรณีการขายกำลังการผลิตทำให้ความละเอียดรอบคอบและคุณภาพของสินค้าลดน้อยลงประกอบกับการขยายตัวทางการค้ากว้างออกไปจากเดิมเป็นอย่างมาก จากเดิมที่เคยค้าขายกันในหมู่บ้านก็ขยายออกไประดับประเทศ ทำให้สินค้าในตลาดมีการแพร่กระจายและเพิ่มประเภทของสินค้ามากยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อนหลักที่เคยถือว่าผู้ซื้อจะต้องระวังจึงขาดความยุติธรรม เนื่องจากผู้ซื้อในฐานะผู้บริโภคไม่อาจปรับตัวให้ทันกับความเจริญทางเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้ ผู้บริโภคไม่ได้อยู่ในฐานะที่มีความรู้และความสามารถเท่าเทียมกับผู้ประกอบการ ความระมัดระวังในระดับธรรมดาไม่อาจช่วยให้ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคได้รับผลตอบแทนคุ้มค่ากับเงินที่เสียไป ทั้งยังอาจก่อให้เกิดอันตรายจากการบริโภคสินค้าที่ซื้อมาได้โดยไม่คาดคิดด้วย หลักกฎหมายจึงควรเปลี่ยนเป็นให้ผู้ขายต้องระวังแทน เรียกว่า “Caveat Venditor” หรือ “Let the seller beware” เนื่องจากคนขายอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบกว่าทำให้ประเทศต่าง ๆ หันมาพิจารณาถึงสิทธิของผู้บริโภคในอันที่จะได้รับความคุ้มครองและปกป้องรักษาผลประโยชน์เป็นการเฉพาะ นอกเหนือจากสิทธิที่จะได้รับค่าเสียหายตามสัญญา หรือสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายในคดีละเมิดตามกฎหมาย ดังนั้น ประเทศต่าง ๆ ในทวีปยุโรป อเมริกา จึงได้มีการออกกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งเปลี่ยนแปลงหลักกฎหมายที่มีอยู่เดิมทั้งในแง่ความรับผิดชอบในทางสัญญาหรือละเมิดให้เอื้ออำนวยต่อการเยียวยาผู้ใช้ความเสียหายที่เกิดจากการบริโภคให้มากขึ้น ทั้งนี้โดยเน้นทั้งทางด้านการควบคุมกิจกรรมทางการผลิตโดยรัฐเพื่อป้องกันความเสียหาย และการฟ้องร้องดำเนินคดีเพื่อผู้บริโภค²²

²¹ ศักดา ธนิตกุล. (2559). *คำอธิบายและคำพิพากษาเปรียบเทียบกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 30.

²² นนทวัชร์ นวตระกูลพิสุทธิ. *อ่างแล้วจึงอรอด* ที่ 17. หน้า 6.

2.3.1 ความเป็นมาของแนวความคิดในการคุ้มครองผู้บริโภค

การเกิดขึ้นของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค อาจกล่าวได้ว่าเกิดจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในสมัยหนึ่งเริ่มเกิดช่องว่างขึ้น หรือขาดความเหมาะสมเนื่องจากกฎหมายสมัยก่อนบัญญัติขึ้นมาเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาของสังคมในสมัยนั้น อันเป็นสังคมที่แคบและวิธีการผลิตยังไม่สลับซับซ้อนเท่าสังคมในปัจจุบัน เช่น สัญญาซื้อขายที่ใช้หลักว่า “ผู้ซื้อต้องระวัง (Caveat Emptor)” ซึ่งเป็นหลักกฎหมายโรมันที่ยึดถือกัน ในหลายประเทศอันมีหลักการว่า หากมีความเสียหายใด ๆ ในทรัพย์สินที่ซื้อขายกันนั้น ความเสียหายตกเป็นของผู้ซื้อเอง กล่าวคือ ผู้ขายอาจไม่ต้องรับผิดชอบในบางกรณีถ้าผู้ซื้อได้ล่วงรู้ความชำรุดบกพร่องหรือควรจะรู้หากได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร ทั้งนี้ เพราะทฤษฎีทางกฎหมายนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีความสามารถในการตัดสินใจในการเลือกบริโภคสินค้าหรือบริการเท่านั้น หลักดังกล่าวได้รับอิทธิพลของแนวคิดในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของควมมีอิสระและเสรีภาพของบุคคลในการดำรงชีวิตที่เท่าเทียมกัน ต่อมาหลักการดังกล่าวได้พัฒนาต่อมาเป็นระบบเศรษฐกิจแบบเสรี (Laissez - Faire) ในเวลาต่อมา²³

นอกจากนี้ ยังมีเรื่องของหลักความผิดตามความสัมพันธ์ในสัญญา ซึ่งมีผลว่าเฉพาะคู่กรณีในสัญญา คือผู้ซื้อและผู้ขายในสัญญาเท่านั้นมีสิทธิและหน้าที่ความรับผิดชอบต่อกัน ถ้ามีความเสียหายเกิดขึ้นจากการบริโภคทรัพย์สินตามสัญญาดังกล่าว หากผู้ที่ได้รับความเสียหายมิใช่คู่สัญญาก็ไม่มีสิทธิเรียกร้องให้คู่กรณีอีกฝ่ายรับผิดชอบได้ ถ้าพิจารณาจากสภาพสังคมที่สลับซับซ้อนขึ้นก็ถึงพิจารณาได้ว่าผู้ที่ไม่ใช่คู่สัญญาจะเป็นผู้บริโภคที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ นี้ อาจเป็นเพียงสาเหตุหนึ่งที่ทำให้กฎหมายที่มีอยู่แต่เดิมต้องถูกเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบกษัตริย์เป็นระบบประชาธิปไตยแบบที่เรียกว่าสาธารณรัฐ (Republic) ในทวีปอเมริกาโดยมีการสถาปนาเป็นประเทศสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 1776 และการปฏิวัติฝรั่งเศส ในปี ค.ศ. 1789 เหตุการณ์ทั้งสองทำให้ลัทธิปัจเจกชนนิยม (Individualism) อันเป็นแก่นของระบบการปกครองรูปแบบใหม่แพร่หลายมากขึ้น และเช่นเดียวกันกับที่ระบบเศรษฐกิจเสรี (Laissez - Faire) ได้รับการยอมรับและถือเป็นหลักสำคัญที่ใช้ในการปกครอง และจัดทำระบบเศรษฐกิจในประเทศต่าง ๆ เกิดเป็นแนวคิดในทางเศรษฐกิจขึ้นว่าการให้รัฐเป็นผู้ดำเนินการส่วนใหญ่ในสังคมตามแนวคิดพาณิชย์นิยม (Mercantilism) จะเป็น

²³ ทรงฤทธิ์ รัตนดิถก ณ ภูเก็ต. (2565). *การคุ้มครองผู้บริโภคในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทย (A Consumer Protection in Real Estate Business in Thailand)*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 20.

ผลให้เศรษฐกิจของสังคมไม่อาจเจริญงอกงามเท่าที่ควร ในที่สุดระบบเศรษฐกิจเสรีและการปกครองรูปแบบสาธารณรัฐ จึงวางข้อห้ามไม่ให้รัฐเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องการค้า²⁴ และมีกรออกกฎหมายต่าง ๆ มาเพื่อปรับปรุงรูปแบบ หรือโครงสร้างทางสังคมให้เหมาะสมกับการปกครองหรือระบบเศรษฐกิจ และให้ถือว่ารัฐควรมีแต่หน้าที่ตามภารกิจพื้นฐาน 4 ประการคือ การป้องกันประเทศ การรักษาความสงบเรียบร้อย การติดต่อกับต่างประเทศ และการอำนวยความสะดวกกรรมแนวคิดในระบบเศรษฐกิจเสรี มีอิทธิพลในการกำหนดหลักกฎหมายใหม่ ๆ มีการยอมรับกับการที่ประชาชนทุกคนมีอิสระที่จะทำสัญญา (Freedom of Contract) เมื่อตกลงกันเช่นไรแล้วก็ต้องเป็นไปตามนั้น (Sanctity of Contract) อันเป็นไปตามลัทธิปัจเจกชนนิยม ซึ่งเท่ากับว่าทุกคนที่ทำสัญญามีหน้าที่ปกป้องประโยชน์ของตนเองจากหลักการดังกล่าวทำให้เกิดหลักว่า “ผู้ซื้อต้องระวัง” ที่ถือว่าการซื้อขายสินค้าถ้ามีข้อบกพร่องในสินค้าอย่างไรก็เป็นเรื่องที่ผู้ซื้อเองจะต้องรับภาระในความเสียหายนั้น เนื่องจากตนเป็นผู้เลือกซื้อสินค้าเอง หลักการดังกล่าวนี้มีขึ้นเพราะถือว่าหรือเชื่อว่า “คนทุกคนมีความรู้และความสามารถเท่าเทียมกันคนทุกคนจึงมีอิสระเท่าเทียมกันที่จะตกลงให้มีนิติสัมพันธ์เช่นใดก็ได้”²⁵

ในช่วงปี ค.ศ. 1929 - 1930 เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจครั้งร้ายแรงของโลก ซึ่งกระทบกระเทือนอย่างร้ายแรงต่อแนวความคิดแบบเสรีนิยมที่ถูกมองว่าไม่อาจเอื้อประโยชน์ที่มากที่สุดแก่สังคมได้ รัฐในฐานะเจ้าของทรัพยากรมากที่สุด และเป็นผู้กุมอำนาจทางการเมืองจำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทในทางเศรษฐกิจแทนการปล่อยให้เอกชนประกอบการอย่างเสรี โดยที่รัฐควบคุมอยู่ห่าง ๆ อย่างที่เป็นมาในอดีต โดยผลของความคิดนี้การแทรกแซงทางเศรษฐกิจโดยรัฐจึงเกิดขึ้นในทุกลักษณะและเครื่องมือของรัฐในการดำเนินการประการหนึ่ง คือ “กฎหมาย” และกฎหมายนั้นมีใช้กฎหมายเอกชน หากแต่เป็น “กฎหมายมหาชน” และกฎหมายที่จะมาจัดการกับปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น นอกจากกฎหมายรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายที่มุ่งเน้นการมีบทบาทและการมีส่วนร่วมของประชาชนในทางการเมือง ซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของกฎหมายมหาชนแล้วก็ยังมีกฎหมายมหาชนทางเศรษฐกิจปรากฏตามมาด้วย และกฎหมายฉบับหนึ่งที่สามารถทำให้การจัดการเกี่ยวกับเศรษฐกิจโดยรัฐดำเนินไปได้ก็คือกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค²⁶

²⁴ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒน์สานต์. (2523). การควบคุมโฆษณาเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค. *วารสารนิติศาสตร์*, 2 (10), หน้า 245.

²⁵ สุรพล นิติไกรพจน์. (2534). ข้อความคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายมหาชนทางเศรษฐกิจ. *วารสารนิติศาสตร์*, 3 (21), หน้า 372.

²⁶ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒน์สานต์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 24. หน้า 246.

กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคถือเป็นเครื่องมือของรัฐอย่างหนึ่งที่รัฐสามารถใช้กลไกทางกฎหมายดำเนินการให้เกิดความเป็นธรรมต่อประชาชนในฐานะผู้บริโภค เนื่องจากรัฐได้เล็งเห็นแล้วว่าแนวโน้มที่ผู้บริโภคจะเสียเปรียบและไม่มีอำนาจในการต่อรองกับผู้ประกอบการภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีมีความเป็นไปได้มาก ประกอบกับอำนาจรัฐเองในการถูกจำกัดในการเข้าแทรกแซงกิจกรรมต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจ จึงทำให้รัฐเป็นไปได้เพียงผู้ควบคุมการดำเนินการทางเศรษฐกิจภายใต้การแข่งขันอย่างเสรี ดังนั้น การจะบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้อำนาจองค์กรของรัฐในการดำเนินการคุ้มครองผู้บริโภคหรือการแก้ไขปัญหาของผู้บริโภคจะต้องมีกฎหมายที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากกฎหมายอื่นที่ใช้บังคับอยู่ทั่วไป เนื่องจากกฎหมายในอดีตบัญญัติขึ้นเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น ๆ ซึ่งเป็นช่วงเวลาปัญหาสังคมยังไม่มีความสลับซับซ้อนและเทคโนโลยีในการผลิตไม่ได้สลับซับซ้อนเท่าสังคมปัจจุบัน เช่น หลักกฎหมายโรมันที่ยึดถือกันในหลายประเทศที่ได้บัญญัติให้ผู้ซื้อต้องใช้ความระมัดระวังในการเลือกสินค้า หากมีความเสียหายใด ๆ ในสินค้าที่ซื้อขายกันนั้น ความเสียหายจะตกเป็นของผู้ซื้อเองหลักการนี้อาจมีความเหมาะสมในสังคมสมัยโรมันที่ต้องการให้ผู้ซื้อใช้ความระมัดระวังในการซื้อสินค้าเมื่อตนได้มีโอกาสเลือก²⁷

เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นผู้ซื้อย่อมต้องรับผิดชอบจากการเลือกของตนเอง เพราะถือว่าผู้ซื้อได้ล่วงรู้ความชำรุดบกพร่องหรือควรจะรู้หากได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรผู้ขายอาจไม่ต้องรับผิดชอบ แต่สำหรับสังคมปัจจุบัน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีมากขึ้น ทำให้มนุษย์ทุกคนมีความสามารถในการตัดสินใจเลือกบริโภคสินค้าหรือบริการได้ตามอิสระอันเป็นแนวคิดตามระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นอิสระและเสรีของบุคคลในการดำรงชีวิตที่เท่าเทียมกัน ต่อมาหลักการดังกล่าวได้พัฒนาต่อมาเป็นระบบเศรษฐกิจแบบเสรีที่เน้นการแข่งขันด้านการบริโภคสูง จึงได้มีการนำกลยุทธ์การรับประกันและคุ้มครองผู้บริโภคเป็นจุดขายในการทำการตลาด ผู้ซื้อที่ทำการซื้อสินค้าในระยะเวลาใดเวลาหนึ่งไม่สามารถที่จะตรวจสอบได้ด้วยตาเปล่าขณะซื้อจะได้รับใบรับประกันสินค้าที่มีอายุการรับประกันกำหนดไว้ เพื่อที่จะใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการแบ่งความรับผิดชอบระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคจึงเกิดขึ้นในช่วงที่โลกกำลังเกิดพลวัตแห่งการเปลี่ยนแปลงในยุคที่เศรษฐกิจเสรีนิยมกำลังขยายตัว ภายใต้ปัญหาที่กำลังก่อตัวขึ้นจากภาคเศรษฐกิจที่มีแนวโน้มเป็นไปได้ว่า ทฤษฎีเศรษฐกิจเสรีที่ยึดถือความสามารถของบุคคลและตัดสินใจของบุคคลบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันกำลังถูกทำร้าย ด้วยการเกิดขึ้นของสังคม

²⁷ สุรพล นิติไกรพจน์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 25. หน้า 373.

อุตสาหกรรมหลักทางเศรษฐศาสตร์ที่กล่าวถึงระบบของตลาดที่สมบูรณ์มีอุปสงค์และอุปทาน (Demand-Supply) กำลังถูกผู้ประกอบการที่มีอำนาจเหนือกว่าทั้งปัจจัยด้านทุนทางธุรกิจ แรงงาน กำลังจะกลืนตลาดให้เป็นของตัวเองเพียงผู้เดียว ทำให้เกิดการผูกขาดตลาดได้ นอกจากนี้ ยังมีแนวคิดเรื่อง “รัฐสวัสดิการ” หรือแนวคิดที่ถือว่ารัฐในฐานะฝ่ายปกครองเป็นผู้มีหน้าที่ในการคุ้มครองให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และถือเป็นหน้าที่หลักของรัฐในการให้ความคุ้มครองประชาชน โดยอาศัยกลไกทางกฎหมายและใช้อำนาจในการบริหารจัดการให้เป็นไปตามกฎหมายและป้องกันมิให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชน²⁸

กล่าวโดยสรุปได้ว่า กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคนั้นเกิดขึ้นมาในสาขาหนึ่งของกฎหมายมหาชนที่ยึดถือหลักการที่ว่า รัฐในฐานะผู้ใช้อำนาจปกครองย่อมมีอำนาจที่จะบริหารจัดการผู้อยู่ภายใต้อำนาจปกครองได้ แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยกฎหมายที่ให้อำนาจและการกระทำนั้นจะต้องอยู่บนพื้นฐานของประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) โดยที่จะต้องไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน ทั้งนี้ ถ้ามีการกระทำใดที่จะต้องมีการกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนแล้ว รัฐจะต้องชั่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์ของปัจเจกบุคคลกับประโยชน์ของสาธารณชนว่าสิ่งใดสำคัญกว่ากัน

2.3.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคจากสินค้าทั่วไป

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรมเป็นผลให้การผลิตสินค้าแต่ละครั้งได้จำนวนมากและทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจประหยัลดต้นทุนการผลิต รวมทั้งผู้บริโภคหรือผู้ซื้อไม่สามารถใช้ความระมัดระวังหรือหลีกเลี่ยงความเสี่ยงภัยหรือความเสียหายได้ด้วยตนเอง เนื่องจากการผลิตสินค้าเป็นการผลิตที่ใช้กระบวนการผลิตที่ซับซ้อน จึงทำให้เกิดแนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคจากสินค้าทั่วไปเป็นแนวความคิดในยุคแรกของการคุ้มครองผู้บริโภคในเชิงการเยียวยาความเสียหาย โดยกำหนดสิทธิพื้นฐานของผู้บริโภคจากการบริโภคสินค้าทั่วไป เช่น สิทธิเลือกสินค้าโดยอิสระ สิทธิได้รับข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนของสินค้า และสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายจากการบริโภคสินค้า เป็นต้น และกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบการธุรกิจในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค เมื่อผู้บริโภคได้รับความเสียหายหรืออันตรายจากการบริโภคสินค้า ผู้ประกอบการธุรกิจมีหน้าที่ต้องเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้บริโภคจากการบริโภคสินค้า²⁹

²⁸ ทรงฤทธิ์ รัตนดิถ ฌ ฎเกิด. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 23. หน้า 25-26.

²⁹ นนทวัชร นวตระกูลพิสุทธิ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 17. หน้า 7-8.

ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการผลิต และการใช้ส่วนประกอบที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยีใหม่เพื่อลดต้นทุนการผลิต การคุ้มครองผู้บริโภคในเชิงการเยียวยาความเสียหายจากการบริโภคสินค้าทั่วไปจึงไม่สามารถคุ้มครองความปลอดภัยได้อย่างแท้จริง เนื่องจากการเยียวยาความเสียหายเป็นการชดเชยผู้บริโภคจากการได้รับอันตราย แต่มิได้เป็นการป้องกันอันตรายหรือความเสียหายแต่อย่างใด ผู้บริโภคจึงอาจไม่ได้รับความปลอดภัยจากการบริโภคสินค้าภายหลังจึงได้มีแนวคิดการคุ้มครองความปลอดภัยของผู้บริโภคในเชิงป้องกันจากการบริโภคสินค้าทั่วไป โดยคุ้มครองและรับรองสิทธิของผู้บริโภคเช่นเดียว และกำหนดแนวคิดพื้นฐานว่า สินค้าที่ปลอดภัยเท่านั้นจึงจะสามารถวางจำหน่ายในท้องตลาดได้ และกำหนดมาตรการในลักษณะป้องกันความเสียหายที่กำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจและพนักงานเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการต่าง ๆ ในขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อป้องกันมิให้ความเสียหายเกิดขึ้นกับผู้บริโภค³⁰

2.3.3 แนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคจากสินค้าเฉพาะอย่าง

แนวความคิดการคุ้มครองความปลอดภัยจากสินค้าเฉพาะอย่างเกิดขึ้นมาจากการคุ้มครองผู้บริโภคจากสินค้าทั่วไปไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการกำกับดูแลความปลอดภัยได้ ผู้บริโภคได้รับอันตรายจากการบริโภคสินค้าเฉพาะอย่างเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากสินค้าเฉพาะอย่างมีลักษณะเฉพาะที่ต้องอาศัยข้อกำหนดด้านความปลอดภัยและมาตรการกำกับดูแลความปลอดภัยที่สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของสินค้านั้น ๆ ตลอดจนกลุ่มผู้บริโภคที่อุปโภคบริโภคสินค้าเฉพาะอย่างนั้นเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความละเอียดอ่อน เช่น เด็ก หรือผู้สูงอายุ เป็นต้น จึงเกิดแนวความคิดการกำกับดูแลความปลอดภัยในสินค้าเฉพาะอย่างที่คำนึงถึงความเสี่ยงและความเสี่ยงอันเกิดจากผู้บริโภค³¹

การกำกับดูแลความปลอดภัยในสินค้าเฉพาะอย่างในช่วงแรกกำหนดให้สินค้าเฉพาะอย่างต้องเป็นไปตามมาตรฐานที่หน่วยงานของรัฐกำหนด เช่น ผลิตภัณฑ์ยา เครื่องสำอาง ของเล่นสำหรับเด็ก และอุปกรณ์การแพทย์ เป็นต้น โดยต้องผ่านการรับรองจากหน่วยงานของรัฐ ผู้ประกอบธุรกิจจึงสามารถนำสินค้านั้น ๆ วางจำหน่ายในท้องตลาด โดยหน่วยงานของรัฐจะเป็นผู้ติดตามตรวจสอบและกำกับดูแลความปลอดภัย จึงจะเห็นได้ว่าการกำกับดูแลความปลอดภัยในช่วงแรกยังมีข้อจำกัดเนื่องมาจากการกำกับดูแลเฉพาะขั้นตอนการผลิตเท่านั้น ต่อมาการกำกับดูแลสินค้าเฉพาะอย่างมีแนวความคิดให้กำกับดูแลความปลอดภัยมีลักษณะเป็นการกำกับดูแลความปลอดภัยในเชิงป้องกันก่อนที่ความเสียหายจะเกิดขึ้น โดยกำหนดมาตรฐานสำหรับสินค้า และกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบ

³⁰ นนทวัชร นวตระกูลพิสุทธิ. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 17. หน้า 9.

³¹ นนทวัชร นวตระกูลพิสุทธิ. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 17. หน้า 9-10.

ธุรกิจในการดำเนินการต่าง ๆ ให้สินค้าเป็นไปตามมาตรฐาน ตลอดจนดำเนินการกับสินค้าที่ปรากฏความเสี่ยงหรือความไม่ปลอดภัยก่อนที่ความเสี่ยงภัยนั้นจะปรากฏต่อผู้บริโภค หรือก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภค³²

2.3.4 แนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้เสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

ปัจจุบันกฎหมายได้มีการพัฒนาขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคมากขึ้น ซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากสมมติฐานภายใต้หลักทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่ว่า “บุคคลทั้งสองฝ่ายคือฝ่ายผู้ประกอบการธุรกิจฝ่ายหนึ่งกับฝ่ายผู้บริโภคอีกฝ่ายหนึ่ง ต่างมีฐานะทางเศรษฐกิจและพลังการต่อรองไม่เท่าเทียมกัน จึงทำให้รัฐต้องออกกฎหมายขึ้นมาเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค” แต่เดิมแนวความคิดในทางเศรษฐกิจแบบเสรี (Laissez Fair) เห็นว่า รัฐไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องการค้าโดยถือว่ารัฐควรมีแต่หน้าที่ในด้านการต่างประเทศและรักษาความสงบให้แก่ประชาชนเท่านั้น การประกอบธุรกิจเป็นเรื่องระหว่างเอกชนกับเอกชน จึงควรให้ประชาชนทุกคนมีอิสระที่จะทำสัญญาอย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้ (Freedom of Contract) เมื่อได้ตกลงกันเช่นไรแล้วก็ควรที่จะต้องปฏิบัติตามสัญญานั้นอย่างเคร่งครัด ดังนั้น เมื่อผู้บริโภคซื้อสินค้าแล้วสินค้านั้นชำรุดบกพร่องก็เป็นเรื่องที่คุณซื้อเองจะต้องรับภาระในความเสียหายนั้น เนื่องจากคนเป็นผู้เลือกซื้อสินค้านั้นเอง หลักนี้เรียกว่า “หลักผู้ซื้อต้องระวัง (Caveat Emptor)” เป็นหลักที่เกิดขึ้นเพื่อส่งเสริมระบบการผลิตในสมัยดั้งเดิมเพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถดำรงอยู่ได้โดยไม่ถูกผู้ซื้อหรือผู้บริโภคฟ้องร้อง แต่หลักการดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากหลักดังกล่าวไม่สามารถคุ้มครองผู้บริโภคได้ เนื่องจากได้มีการนำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาผลิตสินค้าทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถตรวจสอบสินค้าได้ว่ามีความปลอดภัยหรือไม่ จึงทำให้ผู้บริโภคอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ เพราะผู้บริโภคไม่อยู่ในฐานะที่จะทราบภาวะตลาดและความจริงที่เกี่ยวกับคุณภาพ และราคาของสินค้าหรือบริการต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง หลักผู้ซื้อต้องระวังไม่สามารถช่วยให้ผู้ป้องกันตนเองให้พ้นจากความเสียหายในการบริโภคได้³³ ประกอบกับระบบการซื้อขายในตลาดมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมสินค้าที่ผลิตออกมาขายสู่ท้องตลาดนั้นก็ผ่านผู้ขายหลายต่อหลายทอด มีคนกลางเข้ามาเกี่ยวข้องกับหลายทอด ทำให้ผู้ที่เป็นคู่สัญญากับผู้บริโภคจึงมักเป็นเพียงพ่อค้าปลีกที่เป็นผู้ประกอบการรายย่อยที่มีกำลังทรัพย์น้อย ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคจึงอยู่ในฐานะเสียเปรียบ เพราะไม่สามารถตรวจสอบและระมัดระวังก่อนการซื้อสินค้าได้ หลักผู้ซื้อต้องระวังจึงไม่สามารถให้ความคุ้มครองและเยียวยาความเสียหายแก่ผู้ซื้อสินค้าหรือผู้บริโภคได้ ทำให้แนวความคิดเกี่ยวกับการซื้อ

³² นนทวัชร นวตระกูลพิสุทธ์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 17. หน้า 11.

³³ มานิตย์ วงศ์เสรี. (2528). ลักษณะเฉพาะบางประการของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค. *คุณภาพ*, 32 (5). หน้า 27.

ขายสินค้าเปลี่ยนเป็น “หลักผู้ขายต้องระวัง (Caveat Venditor)” คือผู้ขายมีหน้าที่ต้องระวังดังเช่น วิชาสัญญาธรรมดาค่าของที่นำมาขายไปนั้นจะไม่เป็นอันตรายต่อผู้ซื้อ หน้าที่ของผู้ขายก็เสมือน เช่นเดียวกับแพทย์ผู้รักษาคนไข้หรือผู้รับจ้างอื่น ๆ³⁴ ต่อมาศาลได้ขยายหลักกฎหมายดังกล่าวโดยใช้ หลักคำรับประกันโดยชัดแจ้ง (Express Warranty) หรือคำรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty) มาเป็นเงื่อนไขของสัญญาซื้อขายทำให้ผู้ขายมีหน้าที่รับประกันต่อผู้ซื้อสินค้าไปจากตนเท่านั้น และ ในภาวะที่ผู้บริโภคต้องอยู่ในฐานะเสียเปรียบดังกล่าวทำให้เกิดหลักความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยขึ้นครั้งแรกในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ในสหรัฐอเมริกา และพัฒนาต่อมาในประเทศ อังกฤษ และทวีปยุโรป โดยอาศัยทฤษฎีทางกฎหมายหลายทฤษฎี เช่น ความรับผิดทางละเมิด ความรับผิดทางสัญญา ความรับผิดโดยเคร่งครัด หรือความรับผิดอย่างสมบูรณ์ เป็นต้น โดยกฎหมายของประเทศส่วนใหญ่ได้นำเอาทฤษฎีเหล่านี้มาผสมผสานกันเพื่อเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้บริโภค³⁵

ดังนั้น หลักความรับผิดที่เกิดจากสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น จึงมี แนวคิดพื้นฐานมาจากทั้งความรับผิดทางสัญญาและความรับผิดทางละเมิด โดยการกำหนดความรับผิดในลักษณะที่เป็นการแก้ไขข้อบกพร่องของความรับผิดโดยให้สิทธิเรียกร้องแก่บุคคลภายนอกที่ไม่ใช่คู่สัญญากับจำเลย และนำความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้เพื่อกำหนดการพิจารณา พิสูจน์ของผู้เสียหาย โดยไม่ต้องพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของจำเลยอีกต่อไป ทั้งนี้ เพื่อกู้มครองผู้บริโภคและบุคคลภายนอกที่ไม่ได้ใช้สินค้านั้นมากยิ่งขึ้น³⁶

2.4 ประวัติความเป็นมาและความหมายของของเล่นสำหรับเด็ก

ผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กนั้นเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับเด็กมาอย่างยาวนาน มีคุณค่า และส่งผล ต่อการเรียนรู้และการพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็ก เนื่องจากวัยเด็กเป็นช่วงระยะเวลาที่สำคัญต่อการ วางรากฐานพัฒนาการและบุคลิกภาพ ดังนั้น ประสบการณ์ต่าง ๆ รอบด้านจะทำให้เด็กเติบโตเป็น ทร์พยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ การเล่นนั้นเปรียบเสมือนการทำงานของลูกโดยมักอาศัยของเล่นเป็น อุปกรณ์ที่มีอยู่ตามธรรมชาติไปสู่สังคมอุตสาหกรรมยุคใหม่ การเล่นของเล่นถือเป็นสิ่งสำคัญในการ

³⁴ ปรีนทร ใจแก้ว. (2552). *ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับอันตรายจากสินค้า: ศึกษา กรณีการเยียวยาความเสียหายจากโทรศัพท์มือถือ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย รุรกิจบัณฑิตย. หน้า 9.

³⁵ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศักดิ์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 24. หน้า 247-248.

³⁶ ปรีนทร ใจแก้ว. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 34. หน้า 10.

เด็บบโตและเรียนรู้เกี่ยวกับโลกรอบตัวเรา เด็กเล็กใช้ของเล่นเพื่อค้นหาตัวตนช่วยให้ร่างกายแข็งแรง เรียนรู้สาเหตุและผลกระทบ สำนวความสัมพันธ์และฝึกทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้ใหญ่ บางครั้งผู้ใหญ่ก็ใช้ของเล่นเพื่อสร้างและกระชับสายสัมพันธ์ทางสังคมสอนช่วยเหลือในการบำบัดจดจำและเสริมสร้างบทเรียนจากวัยเยาว์ ซึ่งของเล่นสำหรับเด็กนั้นได้พัฒนาไปสู่ผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็กในเชิงอุตสาหกรรม โดยมีประวัติความเป็นมาดังต่อไปนี้

2.4.1 ประวัติความเป็นมาของเล่นสำหรับเด็กในต่างประเทศ

ของเล่นสำหรับเด็กเป็นรายการที่ถูกนำมาใช้ในการเล่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งการออกแบบสำหรับการใช้งานมีจุดประสงค์หลักสำหรับการใช้งานโดยเด็ก แม้ว่าอาจวางตลาดกับผู้ใหญ่ในบางสถานการณ์ การเล่นของเล่นสามารถเป็นวิธีที่สนุกสนานในการฝึกเด็กเพื่อใช้ชีวิตในสังคม โดยวัสดุต่าง ๆ เช่น ไม้ ดินเหนียว กระดาษ และพลาสติก ใช้ทำของเล่น สินค้าจำนวนมากได้รับการออกแบบเพื่อใช้เป็นของเล่น แต่สินค้าที่ผลิตเพื่อวัตถุประสงค์อื่นก็สามารถใช้ได้เช่นกัน ตัวอย่างเช่น เด็กเล็กอาจพับกระดาษธรรมดาให้เป็นรูปทรงเครื่องบินและ “บินได้” รูปแบบใหม่ของของเล่นรวมถึงความบันเทิงแบบดิจิทัลแบบโต้ตอบ ของเล่นบางชิ้นผลิตขึ้นเพื่อเป็นของสะสมเป็นหลักและมีจุดประสงค์เพื่อจัดแสดงเท่านั้น ซึ่งต้นกำเนิดของของเล่นเป็นยุคก่อนประวัติศาสตร์ โดยตุ๊กตาที่เป็นตัวแทนของทารกสัตว์ และทหาร ตลอดจนเครื่องมือที่ผู้ใหญ่ใช้นั้นหาได้ง่ายในแหล่งโบราณคดี ต้นกำเนิดของคำว่า “ของเล่น” ไม่เป็นที่รู้จัก แต่เชื่อกันว่ามีการใช้ครั้งแรกในศตวรรษที่ 14 ของเล่นทำขึ้นสำหรับเด็กเป็นหลัก ซึ่งตุ๊กตาที่เก่าแก่ที่สุดที่รู้จักมีอายุ 4,000 ปี³⁷ ซึ่งของเล่นที่เก่าแก่ที่สุดที่ทำจากวัสดุที่พบในธรรมชาติ เช่น หิน ไม้ และดินเหนียว เป็นต้น หลายพันปีก่อนเด็กอียิปต์เล่นกับตุ๊กตาที่มีวิกผมและแขนขาที่ขยับได้ที่ทำจากหิน เครื่องปั้นดินเผา และไม้ อีกทั้งในสมัยกรีกโบราณและโรมโบราณเด็กเล่นกับตุ๊กตาที่ทำจากขี้ผึ้งหรือดินเผากิ่งไม้คันธนูและลูกศร เมื่อเด็ก ๆ กรีกโดยเฉพาะเด็กผู้หญิงโตแล้วเป็นธรรมเนียมที่พวกเขาจะต้องเสียดสีของเล่นในวัยเด็กให้กับเหล่าทวยเทพ ก่อนวันแต่งงานเด็กสาวอายุประมาณ 14 ปีจะถวายตุ๊กตาของตนในวัดเพื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่³⁸

³⁷ พรเทพ เฉลิม. (2560). “ของเล่น” *ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://hmong.in.th/wiki/Toys> [2565, มิถุนายน 6].

³⁸ พรเทพ เฉลิม. (2560). “ของเล่น” *ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://hmong.in.th/wiki/Toys> [2565, มิถุนายน 6].

ของเล่นกลายเป็นที่แพร่หลายมากขึ้นด้วยการเปลี่ยนทัศนคติต่อเด็ก และมีสิทธิที่จะเติบโต และมีความสุขในวัยเด็ก ความหลากหลายและจำนวนของของเล่นที่ผลิตขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 18 เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดย John Spilsbury ได้คิดค้นจิ๊กซอว์ตัวแรกในปี ค.ศ. 1767 เพื่อช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ภูมิศาสตร์ สร้างปริศนาในแปดรูปแบบและการเป่าพองอากาศจากการซักผ้าที่เหลืองขึ้นสนุ่กลายเป็นงานอดิเรกที่นิยมตามที่แสดงในภาพวาดสนุ่พอง โดย Jean-Baptiste-Siméon Chardin ของเล่นที่นิยมอื่น ๆ รวมถึงห้วง รถของเล่น ว่าว ล้อปั่น และหุ่น เป็นต้น ในศตวรรษที่ 19 ได้เน้นไปที่ของเล่นที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา เช่น ปริศนา หนังสือ ไพ่ และเกมกระดาน ของเล่นตามธีมทางศาสนาก็เป็นที่นิยมเช่นกัน รวมถึงแบบจำลองเรือ โนอาห์ที่มีสัตว์ขนาดใหญ่และสิ่งของจากฉากอื่นในพระคัมภีร์ด้วยความเจริญรุ่งเรืองที่เพิ่มขึ้นในหมู่ชนชั้นกลางเด็ก ๆ มีเวลาว่างมากขึ้นซึ่งนำไปสู่การประยุกต์ใช้วิธีการทางอุตสาหกรรมในการผลิตของเล่น³⁹ ต่อมาในศตวรรษที่ 20 ได้เกิดการพัฒนาของของเล่นสำหรับเด็กโดย William Harbutt จิตรกรชาวอังกฤษผู้คิดค้นดินน้ำมันในปี ค.ศ. 1897 และในปี ค.ศ. 1900 การผลิตเชิงพาณิชย์ของวัสดุดังกล่าวเมื่อของเล่นสำหรับเด็กเริ่มต้นขึ้นโดย Frank Hornby เป็นผู้มีส่วนช่วยในการพัฒนาและการผลิตของเล่น และเป็นผู้รับผิดชอบในการประดิษฐ์และการผลิตของสามของเล่นที่นิยมมากที่สุดของของเล่นอยู่บนพื้นฐานของหลักการทางวิศวกรรมในศตวรรษที่ 20 อันได้แก่ Meccano⁴⁰ Hornby Railways⁴¹ และ Dinky⁴²

2.4.2 ประวัติความเป็นมาของเล่นสำหรับเด็กในประเทศไทย

การละเล่นของเด็กในประเทศไทยนั้นมีประวัติความเป็นมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์แล้ว กล่าวคือ เมื่อนุชยุชู้จักเอาดินมาปั้นเป็นภาชนะสิ่งของเครื่องใช้แล้วจึงได้พัฒนามาเป็นลำดับ ซึ่งเด็ก ๆ ที่ได้เห็นการกระทำนั้นแล้วจึงเกิดการเลียนแบบนำดินมาปั้นเล่นบ้าง ซึ่งในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ได้กล่าวถึงคนในสมัยนั้นว่าอยู่เย็นเป็นสุข อยากเล่นก็เล่น แต่ไม่มีรายละเอียดกล่าวไว้ว่าคนในสมัยนั้นมีการละเล่นอะไรบ้าง ซึ่งของเล่นแบบดั้งเดิมที่ใช้วัสดุพื้นบ้านและมีรูปร่างที่ทำได้ง่าย ๆ ในประเทศไทยก็มีอยู่หลายชนิด เช่น ม้าก้านกล้วย ดาบและปืนก้านกล้วย

³⁹ พรเทพ เถลิ้ม. (2560). “ของเล่น” *ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://hmong.in.th/wiki/Toys> [2565, มิถุนายน 6].

⁴⁰ Meccano คือชุดก่อสร้างแบบจำลองที่ประกอบด้วยแถบ โลหะเจาะรูแผ่นและคานล้อรถเพื่อปลูกคอกเพลและแกนสำหรับกลไกและการเคลื่อนที่นี้ोटและสลักเกลียวและตั้งสกรูเพื่อเชื่อมต่อชิ้นส่วน

⁴¹ Hornby Railways คือรถไฟจำลองของประเทศอังกฤษ

⁴² Dinky คือโมเดลรถยนต์ที่เป็นโลหะผสมสังกะสี

ปลาตะเพียนโบราณ หมากเก็บที่ใช้ก้อนกรวด เป็นต้น โดยของเล่นของไทยเกิดจากความฉลาด ความเชี่ยวชาญของบรรพบุรุษ ที่สั่งสมสืบทอดกันมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยของคนเฒ่าคนแก่ เชื่อมโยงสู่การพัฒนาเด็กและเยาวชนผ่านการเล่นของเล่น เริ่มแรกทำจากผู้เฒ่าผู้แก่มุ่งหวังเพียงแต่ต้องการสร้างรอยยิ้มและความสุขให้กับเด็ก ๆ ทุกคนในท้องถิ่น แต่แท้ที่จริงแล้วของเล่นเหล่านั้นคือชุมทรัพย์ทางภูมิปัญญาที่มีศักยภาพมาก อีกทั้งภูมิปัญญาเหล่านั้นยังสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคนวัยหนึ่ง กับอีกวัยหนึ่ง ได้เป็นอย่างดี⁴³

ของเล่นของเด็กไทยแต่โบราณเป็นของเล่นจากธรรมชาติเด็กมักใช้ดิน หิน หรือกิ่งก้าน ดอกเปลือกของต้นไม้ผลไม้อีกใช้มาเล่น เช่น หมากเก็บใช้ก้อนหินเล็ก ๆ หมากอีตักใช้เม็ดมะขาม หรือเม็ดน้อยหน่า ม้าก้านกล้วยใช้ก้านกล้วยตัดเป็นม้า ปืนอีโพละใช้กระบอกไม้ไผ่เป็นตัวปืนและใช้ดินหรือเมล็ดพืชเป็นกระสุน หม้อข้าว หม้อแกงปั้นด้วยดิน ด้วยเหตุนี้แต่โบราณกาลจึงไม่มีร้านขายของเล่น ซึ่งของเล่นยังเป็นสื่อกลาง อันประกอบไปด้วยความสัมพันธ์ทางสังคม และวัฒนธรรมที่สามารถเชื่อมโยงเข้ากันได้อย่างกลมกลืน การเปิดโอกาสให้เด็ก ๆ ได้ทำของเล่นขึ้นเอง ได้ทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง นอกจากจะเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ทั้งในด้านสุขภาพกาย สุขภาพใจแล้วยังสามารถทำให้เด็ก ๆ ได้เรียนรู้ภูมิปัญญาไทยอันทรงคุณค่าได้อีกด้วย ประกอบกับของเล่นทุกชิ้นนั้นจะมีเรื่องราว มีวิธีคิดและแฝงองค์ความรู้หลาย ๆ อย่างอยู่ในนั้น ของเล่นบางอย่างเป็นของเล่นตามฤดูกาล ของเล่นบางอย่างเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละท้องถิ่น สิ่งนี้จึงทำให้ของเล่นแต่ละชิ้นมีเสน่ห์มีคุณค่ามากกว่าการเป็นของเล่นธรรมดา ซึ่งของเล่นเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความสุข ความสนุกสนาน ตลอดจนสร้างเสริมลักษณะนิสัยของเด็กแต่ละคน สิ่งเหล่านี้ที่มองว่าเป็นเครื่องมือช่วยให้เด็กได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวได้อย่างดีที่สุดใน นอกเหนือจากการเรียนรู้ในห้องเรียน ดังนั้นของเล่นของไทยทุกชิ้นเป็นมรดกทางวัฒนธรรมสามารถสื่อถึงภูมิปัญญาของของเล่นชิ้นนั้นได้เป็นอย่างดี⁴⁴

ต่อมาของเล่นสำหรับเด็กก็ได้ค่อย ๆ วิวัฒนาการได้รับการปรุงแต่ง ออกแบบประดิษฐ์ตลอดมาจากรูปแบบที่ง่าย ๆ ก็ได้ออกแบบอย่างประณีตงดงาม โดยสามารถเคลื่อนไหวได้เองคล้ายของจริงจากกลไกทั้งแบบเครื่องจักรไอน้ำ เครื่องยนต์ หรือกำลังไฟฟ้า ตลอดจนของเล่นที่บังคับด้วย

⁴³ สำนักนันทนาการ กรมพลศึกษา. (2557). *เล่าเรื่องของเล่นไทย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. หน้า 21.

⁴⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 22.

คลื่นวิทยุหรือใช้ระบบคอมพิวเตอร์เข้ามาเป็นส่วนประกอบ ซึ่งต้องใช้ความรู้ทางเทคโนโลยีอย่างสูง ทำให้ของเล่นนั้นมีลักษณะสวยงาม น่าเล่น และมีรูปแบบที่หลากหลายดังเช่นในปัจจุบัน⁴⁵

2.4.3 ความหมายของคำว่า “ของเล่นสำหรับเด็ก”

จากที่ผู้วิจัยได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของของเล่นสำหรับเด็กในต่างประเทศและประเทศไทยแล้ว ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงความหมายของของเล่นสำหรับเด็ก ดังนี้⁴⁶

ตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของเล่นได้นิยามคำว่า “ของเล่น” หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่มีการออกแบบและทำให้เด็กเล่น ส่วนคำว่า “เด็ก” หมายถึง ผู้ที่มีอายุไม่เกิน 14 ปี บริบูรณ์⁴⁷

นอกจากนี้ มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมนี้ยังครอบคลุมถึงของเล่นทุกประเภท รวมทั้งชิ้นส่วนและอุปกรณ์ที่ใช้ร่วมกับของเล่น แต่มีข้อยกเว้น ดังนี้⁴⁸

- 1) รั้วประดับและเครื่องตกแต่งงานบันเทิงทั่วไป เช่น กระจาดสี แถบเงิน แถบทอง
- 2) จักรยาน 2 ล้อที่มีอานสูงเกิน 635 มิลลิเมตร
- 3) ลูกดอก (Darts) ง่ามยิง (Slingshots) หนังสติ๊ก (Catapults)
- 4) อุปกรณ์หรือเครื่องเล่นสนาม (Playground equipment) ที่ใช้เล่นครั้งละมากกว่า 2 คนขึ้นไป
- 5) ปืนยาวและปืนสั้นอัดลม (Air Guns and Air Pistols)
- 6) ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่ไม่ใช่สำหรับเล่นแต่เพื่อการตกแต่งหรือสะสม
- 7) แบบจำลองย่อส่วน (Model Kits) ที่ไม่ใช่สำหรับเล่น

⁴⁵ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.). (2550). *ของเล่น*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://cms.sme.go.th/cms/c/portal/layout?p_1_id=25.724 [2565, มิถุนายน 24].

⁴⁶ สุรนาท สร้อยชู. (2557). *การออกแบบและพัฒนาของเล่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องสั้น สี รูปร่าง รูปทรงสำหรับเด็กออกทิสติก ช่วงอายุ 3-5 ปี*. วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปกรรม การออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. หน้า 40.

⁴⁷ ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ฉบับที่ 2280 (พ.ศ. 2540) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 เรื่องแก้ไขมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของเล่น เล่ม 1 (แก้ไขครั้งที่ 1). หน้า 1.

⁴⁸ เรื่องเดียวกัน,

8) อุปกรณ์กีฬา อุปกรณ์การพักผ่อน อุปกรณ์กรีฑา เครื่องดนตรีเครื่องเรือน ยกเว้นของเล่นที่เป็นส่วนใดส่วนหนึ่งของอุปกรณ์หรือเลียนแบบข้างต้นที่ผลิตเพื่อใช้เล่นทั่วไปและเหมาะสมกับเด็ก

9) เครื่องบินจำลอง จรวดจำลอง เรือจำลอง และรถจำลองยกเว้นของเล่นที่เป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของอุปกรณ์หรือเลียนแบบข้างต้นที่ผลิตเพื่อใช้เล่นทั่วไปและเหมาะสมกับเด็ก

10) ของสะสม (Collectible Products) สำหรับนักสะสมผู้ใหญ่

11) อุปกรณ์สำหรับใช้น้ำลึกที่มีขนาดใหญ่พอที่จะรองรับเด็กได้ เช่น เรือแพ

12) ของเล่นในเชิงธุรกิจ (Professional Toys) ที่ติดตั้งตามสถานที่สาธารณะ เช่น ศูนย์การค้าต่าง ๆ

13) ตัวต่อภาพ (Puzzles) ที่มีจำนวนชิ้นมากกว่า 500 ชิ้น หรือไม่มีรูปภาพ

14) พลุ ประทัด และดอกไม้ไฟ

15) ผลิตภัณฑ์ที่ประกอบด้วยอุปกรณ์ที่ใช้ความร้อน เจตนาให้ใช้ภายใต้การดูแลของผู้ใหญ่ในลักษณะการสอน

16) ยานพาหนะที่ใช้เครื่องยนต์สันดาป (Vehicles with Combustion Engines)

17) ของเล่นที่ใช้เครื่องยนต์ไอน้ำ (Toy Steam Engines)

18) ของเล่นประเภทวีดีโอ (Video Toys) ที่สามารถต่อกับจอภาพได้ที่ทำงานด้วยแรงดันไฟฟ้าเกิน 24 โวลต์

19) หุ่นมยางดูดเล่น

20) ตู้อบไฟฟ้า เตารีดไฟฟ้า หรืออุปกรณ์ใช้งานอื่น ๆ ที่ทำงานด้วยแรงดันไฟฟ้าเกิน 24 โวลต์

21) เครื่องประดับเลียนแบบอัญมณีสำหรับเด็ก (Fashion Jewelry)

22) ชูชีพและอุปกรณ์อื่น ๆ สำหรับช่วยพยุงตัวในน้ำ

23) แวนตาว่ายน้ำ แวนตากันแดด และเครื่องป้องกันसानตาอื่น ๆ รวมถึงหมวดสำหรับใส่เวลาที่จักรยานและเล่นสเกตบอร์ด

24) ของเล่นที่ขับเคลื่อนในอากาศอย่างอิสระ โดยใช้แถบยางยืดประเภทเดียวกับยางยิง เช่น เครื่องบินและจรวด

25) ชุดทดลองเคมี (Chemistry Sets)

ภรณ์ คุรุรัตน์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า ของเล่น หมายถึง เครื่องเล่นทุกชนิด โดยเฉพาะสิ่ง
ที่ทำขึ้นเลียนแบบของจริง เช่น รถยนต์เด็กเล่น ตุ๊กตา เพื่อให้เด็กได้เล่นแล้วเกิดความสนุกสนาน
เพลิดเพลิน

คณะกรรมการเกี่ยวกับการพัฒนาเครื่องเล่นของเด็ก ได้ให้ความหมาย ของเครื่องเล่น
หรือของเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยไว้ว่า หมายถึง ของเด็กเล่น เครื่องดนตรี และเครื่องกีฬา
ซึ่งประกอบด้วย⁴⁹

- 1) ของเล่นประเภทที่ส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม แสดง
เอกลักษณ์ประจำชาติ
- 2) ของเล่นที่เสริมสร้างสติปัญญา เสริมสร้างความรู้การศึกษา เสริมสร้างสุข
ภาพอนามัย
- 3) ของเล่นที่คิดประดิษฐ์ขึ้นเอง

ปิยะชาติ แสงอรุณ กล่าวถึง ความหมายของคำว่า ของเล่น คือสิ่งที่ผู้ใหญ่จัดหาให้แก่เด็ก
เพื่อสนองความต้องการ ความอยากรู้อยากเห็น อยากทดลองของเด็ก โดยจัดออกแบบให้เหมาะกับ
ระดับสติปัญญาและพัฒนาการของเด็ก สามารถแบ่งของเล่นออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้⁵⁰

- 1) ประเภทลักษณะที่ให้เกิดการกระทำหรือเกิดทักษะ (Active Toy) คือเป็น
ของเล่นที่มีกิจกรรมที่ให้แก่เด็กได้กระทำเพื่อจุดประสงค์ต่าง ๆ เช่น ให้เด็กเกิดทักษะฝึกความพร้อม
ความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนความสนุกสนาน

- 2) ประเภทที่มีลักษณะที่จะให้เด็กได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน (Passive
Toy) เป็นของเล่นที่มุ่งจะให้เด็กได้รับสิ่งที่จัดหาหรือเตรียมให้มากกว่าที่จะให้เด็กมีกิจกรรมกระทำ
ส่วนมากจะเป็นของเล่นสำหรับเด็กอ่อนมากกว่า เช่น ของเล่นเพื่อให้เห็นรูปร่างสีสันแปลก ๆ หรือ
เสียงที่ไพเราะ

วัลลี เหล่าคุณธรรม ให้ความหมายว่า ของเล่นเป็นสิ่งที่เด็กสามารถจับต้องได้ ไม่ว่าจะ
สิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตก็ตามแต่ที่สำคัญ คือสิ่งเหล่านั้นจะต้องให้ความสุข ความสนุกสนาน และ
ความเพลิดเพลินกับเด็ก ดังนั้น ของเล่นจึงไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งของที่ผลิตขึ้นเป็นของเล่นเท่านั้น แต่

⁴⁹ คณะกรรมการพัฒนาของเล่นเด็ก. (2526). *เอกสารวิชาการเครื่องเล่นเพื่อพัฒนาเด็ก*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. หน้า 4.

⁵⁰ สุรนาท สร้อยจู. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 46. หน้า 26.

เป็นอุปกรณ์อะไรก็ได้ที่เด็กนำมาเล่นแล้วได้รับความสุข ได้ผ่อนคลาย ได้เรียนรู้ อุปกรณ์ทุกอย่างที่อยู่แวดล้อมตัวเด็กสามารถใช้เป็นของเล่นได้ทั้งสิ้น ได้แก่⁵¹

- 1) อวัยวะต่าง ๆ เช่น นิ้วมือ แขน ขา
- 2) เครื่องใช้ของจริง เช่น ของใช้ในครัว โต๊ะ เก้าอี้
- 3) เศษวัสดุต่าง ๆ เช่น เศษผ้า เศษกระดาษ กระป๋อง
- 4) วัตถุธรรมชาติ เช่น ใบไม้ ดิน ทราย กรวด น้ำ

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของเล่นกระทรวงอุตสาหกรรม ได้กำหนดนิยามของคำว่าของเล่น หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่มีการออกแบบและทำให้เด็กเล่น ซึ่งเด็ก หมายถึง ผู้ที่มีอายุไม่เกิน 14 ปีบริบูรณ์

2.4.4 ประเภทของของเล่น

การเล่นแต่ละอย่างแต่ละชนิดทำให้เด็กเรียนรู้ได้แตกต่างกัน ความเจริญงอกงามของใยประสาทต่างกัน การเล่นทำให้เด็กได้ค้นหาทดลองในสิ่งแวดล้อมรอบตัว รู้จักการอยู่กับเพื่อน การสร้างความมั่นใจในตนเอง เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งกระตุ้นเร้า อาจเป็นตัวบุคคล วิธีการเล่นอุปกรณ์การเล่นและสิ่งแวดล้อม ซึ่งการเล่นนี้ทำให้เด็กมีความงอกงามทางความคิดในการแก้ปัญหาการเรียนรู้ของเด็กเกิดจากการคิดริเริ่มแปลก ๆ ใหม่ ปรับปรุงสร้างสรรค์ผลงานการเล่นไม่ซ้ำซากเหมือนเดิม ของเล่นที่พบเห็นในปัจจุบันมีหลากหลายประเภท

พูนสุข บุญยสวัสดิ์ ได้จำแนกประเภทของเล่นตามคุณค่าได้ทั้งหมด 9 ชนิด คือ⁵²

- 1) ของเล่นส่งเสริมด้านภาษา ของเล่นที่เกี่ยวกับการฟัง พูด อ่าน เขียน เช่น หนังสือภาพหนังสือนิทาน เป็นต้น
- 2) ของเล่นที่ส่งเสริมด้านคณิตศาสตร์ของเล่นที่ฝึกการจำแนกเปรียบเทียบและการจัดลำดับ เช่น โดมิโนจำนวนเปรียบเทียบ การจัดลำดับ เล่นโดมิโนจำนวนภาพ รูปทรงเรขาคณิต เป็นต้น
- 3) ของเล่นที่ส่งเสริมการสังเกตและเปรียบเทียบ การเปรียบเทียบสี ขนาด รูปร่างเช่น เกมจับคู่สี เกมจับคู่ภาพ เป็นต้น

⁵¹ วลัย เหล่าคงธรรม. (ม.ป.ป.). *ของเล่นสำหรับเด็กพิการ ของเล่นเพื่อพัฒนาเด็ก*. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์. หน้า 296.

⁵² พูนสุข บุญยสวัสดิ์. (2535). *ของเล่นเด็ก, ในหนูน้อยน่ารัก*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 104-109.

4) ของเล่นฝึกประสาทสัมผัสเป็นของเล่นที่ใช้ต่อ ดอก ร้อย บัก เข็บ ผูกเกี่ยว รูด เช่น กระจาดก้อนดอก ร้อยเชือกตามรู เป็นต้น

5) ของเล่นพัฒนาการรับรู้ การเลียนแบบและจินตนาการ เช่น ตุ๊กตา ผลไม้จำลอง เป็นต้น

6) ของเล่นพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก-ใหญ่ ของเล่นที่เด็กได้กำบีบ เขย่า เคาะ ดึง ผลัก เลื่อน ลาก เช่น ลูกบอล ชิงช้า ไม้สั้น เป็นต้น

7) ของเล่นส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เป็นของเล่นที่เด็กได้ฝึกสร้างสิ่งต่าง ๆ เป็นโครงร่างต่าง ๆ เช่น ไม้บล็อก ดินน้ำมัน เป็นต้น

8) ของเล่นที่ส่งเสริมทักษะทางด้านวิทยาศาสตร์ เป็นของเล่นที่เกี่ยวกับโครงสร้างกลไกของเล่น เช่น กังหัน หรือใบพัดหมุน รถไถลาน เป็นต้น

9) ของเล่นฝึกการแก้ปัญหา เป็นของเล่นที่ฝึกการแก้ปัญหาและกล้าแสดงออก คิดได้รวดเร็ว และคล่องแคล่ว เช่น ปริศนาคำทาย ปริศนาอักษรไขว้ เป็นต้น

จอห์น สัน คริสตี้ และยอร์กี้ (Johnson, Christie & Yawkey) ได้แบ่งประเภทของเล่นเป็น 4 ประเภทดังต่อไปนี้⁵³

1) วัสดุของเล่นเกี่ยวกับการสอนและให้ความรู้ (Instructional Materials) ส่วนใหญ่เป็นของเล่นสำเร็จรูปที่เน้นพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก โดยการออกแบบให้สอนทักษะเฉพาะด้าน และก่อให้เกิดความคิดรวบยอดภายในตัวเด็ก ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การอ่าน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการศึกษาทางสังคม ซึ่งได้จากการเล่นของเล่นประเภทดังกล่าว สามารถจำแนกได้ ดังนี้

(1) ภาพต่อ (Puzzles) มักได้รับการออกแบบมาเพื่อส่งเสริมการใช้ประสาทสัมผัสตาและมือร่วมกัน โดยการฝึกหาความสัมพันธ์ทางด้านรูปทรงและขนาด รวมทั้งฝึกการสร้างความคิดแบบองค์รวมจากชิ้นส่วนภาพต่อ โดยทั่วไปภาพต่อสำหรับเด็กเล็กควรใช้แบบ กระจาด โฟม ขนาดของชิ้นส่วนค่อนข้างใหญ่ ประมาณ 4-6 ชิ้น ส่วนภาพต่อสำหรับเด็กโตควรเป็นแบบภาพต่อ มีขนาดชิ้นส่วนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งช่วยส่งเสริมทักษะการใช้กล้ามเนื้อเล็ก และการพัฒนาความคิดรวบยอดขั้นสูงได้เป็นอย่างดี

⁵³ สุรนาท สร้อยจุ. อ่างแก้วเชิงอรรถที่ 46. หน้า 42-43.

(2) ของเล่นประเภทเรียงลำดับ (Stacking Toys) ออกแบบมาเพื่อให้เด็กฝึกการลำดับเรียงเรียงสิ่งของโดยใช้ขนาดและสีเป็นหลักจากขนาดเล็กที่สุดไปสู่อันดับที่ใหญ่ที่สุด ซึ่งของเล่นชนิดนี้จะช่วยสอนให้เด็กเกิดความคิดเกี่ยวกับการเรียงลำดับ และเสริมสร้างการทำงานร่วมกันระหว่างมือและตาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

(3) ของเล่นประเภทเชือก (Stringing Toys) เป็นของเล่นที่ทำจากวัสดุหลากหลายแบบเช่น ไม้ พลาสติก และโลหะ โดยปกติชุดของเล่นเชือกจะประกอบด้วยเชือกที่ปราศจากความคม และชิ้นส่วนขนาดเล็กที่มีรูตรงกลางเพื่อให้เด็กร้อยเชือกเข้าไป การเล่นของเล่นชนิดดังกล่าวจะช่วยฝึกการทำงานประสานกันระหว่างตาและมือ ทั้งยังฝึกการเรียนรู้ทางด้านลำดับก่อนหลัง

(4) วัสดุการเล่นแบบซ้อนภาพ (Nesting Materials) ออกแบบมาเพื่อพัฒนาทักษะการเรียงลำดับตามกัน และเข้าใจความสัมพันธ์ของขนาดของเล่น เช่น การฝึกให้เด็กเลือกขนาดชิ้นส่วนที่เหมาะสมชิ้นหนึ่งใส่เข้าไปในชิ้นส่วนอีกชิ้นให้กลายเป็นชิ้นส่วนเดียวกันอย่างสมบูรณ์

(5) ชุดหมุดตอก (Pegboard Sets) เป็นของเล่นเกี่ยวกับการสอนที่ได้รับคามนิยมนมากที่สุด ซึ่งช่วยสอนให้เด็กเข้าใจในเรื่องรูปร่างของสิ่งของที่แตกต่างกัน เช่น รูปร่างที่เหลี่ยมกับรูปวงกลม

2) วัสดุของเล่นที่เป็นของจริง (Real Materials) เป็นวัสดุที่มีลักษณะเฉพาะ และไม่สามารถใช้เล่นได้ในโลกของผู้ใหญ่ วัสดุของเล่นเหล่านี้จะช่วยเสริมการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างดี เนื่องจากสามารถปรับเปลี่ยนได้หลายรูปแบบ และทำให้เด็กเกิดแรงจูงใจในการอยากเล่นเลียนแบบผู้ใหญ่ที่ตนเองยึดเป็นต้นแบบ วัสดุของเล่นชนิดนี้ ได้แก่ ทราย โคลน น้ำ ดินเหนียว อาหาร เครื่องมือช่าง ไม้เสื่อผ้าแบบผู้ใหญ่⁵⁴

(1) ทราย น้ำ และ โคลน (Sand Water and Mud) ถือเป็นวัสดุของเล่นที่ไม่มีรูปแบบหรือรูปร่างที่แน่นอนอน ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับภาชนะที่ใช้รองรับวัสดุ เช่น กรวย หลอด หรือแม่พิมพ์คุณสมบัติของวัสดุของเล่นชนิดนี้ นอกจากมีราคาไม่แพงแล้วยังสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการเล่นได้อย่างไม่จำกัด

⁵⁴ สุรนาท สร้อยจ. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 46. หน้า 43.

(2) ดินเหนียว และแป้งโด (Clay and Play-Don) ดินเหนียวเป็นวัสดุของเล่นที่ได้จากธรรมชาติอีกชนิดหนึ่งที่เหมาะสมอย่างยิ่งกับการเล่นส่งเสริมพัฒนาการทางความคิดของเด็ก วัสดุของเล่นนี้สามารถม้วน ตัดแบ่ง ผสมกัน หรือใช้เล่นกับสิ่งของต่าง ๆ ได้ เช่น แม่พิมพ์คุกกี้ เป็นต้น นอกจากนี้ ดินเหนียวสังเคราะห์หรือแป้งโดก็สามารถใช้เล่นแทนดินเหนียวจากธรรมชาติได้ดี

(3) อาหาร (Food) เป็นวัสดุของเล่นทางธรรมชาติที่ไม่คำนึงสถานภาพเดิมเช่นกัน สามารถเปลี่ยนสถานะได้หลายอย่างไม่ว่าจะเป็นแบบคิบ ผัดทำอาหาร หรือแบบแช่แข็งเด็กปฐมวัยมีโอกาสดูแลได้รับประสบการณ์จากลักษณะของอาหารที่มีความแตกต่างกันจากการใช้ประสาทสัมผัสของตนเอง

(4) ไม้และเครื่องมือช่างไม้ (Wood and Woodworking Tools) วัสดุของเล่นไม้ส่วนใหญ่จะทำจากไม้แปรรูป ซึ่งของเล่นไม้ที่ดีจะต้องมีผิวเรียบ ไม่มีเหลี่ยมคม น้ำหนักเบา และบิดปรับรูปทรงได้ง่าย แต่เพื่อป้องกันอันตรายที่เด็กอาจได้รับจากการใช้เครื่องมือช่างไม้ ผู้ปกครองควรให้การดูแลอย่างใกล้ชิด

3) วัสดุของเล่นเกี่ยวกับการสร้าง (Construction Materials) เป็นของเล่นที่ออกแบบมาให้เด็กเล่นได้หลายวิธีด้วยกัน แต่จะมีความแตกต่างจากวัสดุของเล่นเกี่ยวกับการสอนและให้ความรู้ที่มีวิธีการเล่นเฉพาะแบบ ส่วนวัสดุเกี่ยวกับการสร้างจะมีรูปแบบการเล่นที่อิสระมากกว่า เช่น เลโก้ (Lego) สามารถปรับสร้างหรือรูปทรงแล้วสร้างอีกได้เป็นร้อยรูปแบบในขณะที่ภาพต่อ ซึ่งเป็นของเล่นเกี่ยวกับการสอนจะสมบูรณ์เป็นภาพไม่ได้ ถ้าไม่ต่อชิ้นส่วนชิ้นสุดท้ายลงไปในภาพ⁵⁵

(1) บล็อก (Blocks) สามารถมีรูปร่าง ขนาด สี และวัสดุที่ใช้ อาทิ ไม้ พลาสติกที่แตกต่างกันได้มากมายหลายแบบ โดยปกติขนาดและรูปร่างของบล็อกควรได้มาตรฐานสัมพันธ์กัน วัสดุที่ใช้ต้องได้รับการขัด ลบเหลี่ยมคมต่าง ๆ เพื่อความปลอดภัยในการเล่นของเด็ก

(2) ชุดการสร้าง (Building Sets) เป็นชุดของเล่นที่ประกอบด้วยชิ้นส่วนจำนวนมากชิ้นส่วนเหล่านี้สามารถต่อเข้าด้วยกันและทำออกมาได้หลายวิธี เป็นของเล่นที่มีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับเด็กปฐมวัยเนื่องจากมีความยืดหยุ่นสูงในการเล่น และสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้ได้มากมาย เช่น เลโก้ โดมิโน บล็อกเอ บี ซี เป็นต้น

⁵⁵ สุรนาท สร้อยจ. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 46. หน้า 44-45.

4) ของเล่น (Toys) เป็นแบบจำลองของสิ่งของที่เด็กพบเห็นและสัมผัสจากสิ่งแวดล้อมทางสังคมรอบตัว ของเล่นบางชนิดจำลองมาจากของจริงในชีวิตประจำวัน เช่น บ้าน รถยนต์ และสัตว์ต่าง ๆ บางชนิดสร้างจากสิ่งที่คิดจินตนาการขึ้นมา เช่น ซูเปอร์ฮีโร่ (Superheroes) เด็กสามารถเล่นของเล่นชนิดนี้ได้ง่ายและเล่นได้ทุกแห่ง สามารถจำแนกกลุ่มของเล่นประเภทนี้ได้ 3 กลุ่มคือ⁵⁶

(1) ของเล่นที่เป็นเครื่องใช้ในบ้านเรือน (Housekeeping Toys) ของเล่นกลุ่มนี้เป็นตัวแทนของคนและสิ่งของในครอบครัว เช่น ตุ๊กตา ชุดเครื่องครัวของเล่น โตะ เตอบ รถเข็นเด็กของเล่น

(2) ของเล่นที่เป็นยานพาหนะ (Transportation Toy) ประกอบด้วย รถไฟ รถเก๋ง รถบรรทุก และเรือของเล่นเป็นของเล่นที่เล่นได้ทั้งเด็กเล็กและเด็กโต

(3) ของเล่นที่เป็นรูปสัตว์หรือตัวการ์ตูน (Animate Toy) ของเล่นกลุ่มนี้เป็นตัวแทนของสัตว์คน และสิ่งสมมติทุกประเภท โดยมากของเล่นชนิดนี้จะทำจากพลาสติก และเด็กนิยมเล่นของเล่นที่มาจากตัวละครในการ์ตูนทางภาพยนตร์โทรทัศน์อย่างมาก

สมชาย อภรณ์พราว ได้แบ่งชนิดของของเล่นออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่⁵⁷

1) ของเล่นทั่วไป (Ordinary Toys) ได้แก่ ของเล่นทั่วไปที่ทำด้วยพลาสติก ไม้ และโลหะ

2) ของเล่นทำเอง (Stuffed Toys) ได้แก่ พวงตุ๊กตายัดนุ่น และของเล่นประเภท ตกแต่ง ซึ่งทำจากผ้าฝ้าย ได้แก่ ของเล่นที่ทำด้วยกระดาษในรูปแบบต่าง ๆ เช่น วาด เป็นต้น

3) เกม (Games) เช่น หมากรุก หมากฮอส สแครปเบิ้ล

4) ของเล่นสร้างสรรค์ (Creative Toys) แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือของเล่น การศึกษา (Education Toys) คือของเล่นเพื่อการศึกษาและสร้างสรรค์ ความคิดให้เด็กเป็นของเล่นที่ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก และของเล่นช่วยสอน (Teaching Aid) คือของเล่นที่ใช้ช่วยในการสอน ในโรงเรียน เช่น ในโรงเรียนอนุบาล และสถานรับเลี้ยงเด็ก

กล่าวโดยสรุป ของเล่นมีหลายประเภทแต่ตัวอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กแต่ละคนและแต่ละช่วงวัย ของเล่นเป็นเครื่องมือที่จะนำเด็กไปสู่กระบวนการเล่น ซึ่งของเล่นสามารถแบ่ง

⁵⁶ สุรนาท สร้อยจู. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 46. หน้า 45.

⁵⁷ สมชาย อภรณ์พราว. (2533). *การออกแบบของเล่นไม้สำหรับเด็กวัย 3-5 ปี*. วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. หน้า 12-14.

ออกตามวัตถุประสงค์ของการเล่น ของเล่น ไม่จำเป็นต้องมีราคาแพงแต่จะต้องเป็นของเล่นที่ปลอดภัยเหมาะสมกับอายุเด็ก และสามารถกระตุ้นพัฒนาการเด็กในด้านใดด้านหนึ่ง เช่น เครื่องกีฬา เครื่องมือศิลปะ เกมต่าง ๆ หรือแม้แต่ทรายก็เป็นของเล่นของเด็กเช่นกัน

2.4.5 อันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก

ผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็กเป็นสิ่งที่จะช่วยเสริมพัฒนาการของเด็ก สามารถแบ่งได้ตามวัตถุประสงค์ของการเล่น เช่น ของเล่นเพื่อพัฒนากล้ามเนื้อ หรือของเล่นเพื่อการพัฒนาด้านสมอง เป็นต้น โดยไม่จำเป็นต้องมีราคาแพง เพียงแต่ต้องมีความปลอดภัยเหมาะสมกับช่วงวัยของเด็ก และมีวัตถุประสงค์ชัดเจนในการกระตุ้นพัฒนาการเด็กด้านต่าง ๆ ซึ่งของเล่นเด็กบางชนิดก็สามารถก่อให้เกิดอันตรายได้ โดยสามารถยกตัวอย่างผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็กที่อาจก่อให้เกิดอันตรายเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้⁵⁸

1) ผลิตภัณฑ์ของเล่นประเภทปืน เช่น ปืนอัดลม หรือปืนลูกดอก เป็นต้น อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ดวงตา หากแรงกระสุนกระแทกที่ลูกตาทำให้เกิดเลือดออกในช่องลูกตา ซึ่งต้องรับการรักษาและหยุดเคลื่อนไหวในระยะแรก บางรายอาจทำให้เกิดต่อกระจกตามมาด้วย หรืออาจต้องเสียดวงตาไป ดังนั้น ในประเทศที่พัฒนาแล้วจะมีการออกมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของเล่นที่เป็นลักษณะปืนที่ใช้ยิงโดยการกำหนดความแรงไว้ไม่ให้เกินมาตรฐานความปลอดภัยที่จะเป็นของเล่นได้

2) ผลิตภัณฑ์ของเล่นประเภทมีลูกล้อ เช่น รถหัดเดินสำหรับเด็กทารก จักรยานสามล้อ จักรยานมีล้อทรงตัว และรถเข็นสองล้อเมื่อโตขึ้นอุปกรณ์อื่น ๆ เช่น รองเท้าลูกล้อ โรลเลอร์สเกต อินไลน์สเกต สเกตบอร์ด และสกูตเตอร์โรลเลอร์เบลค เป็นต้น หากมีการใช้ความเร็วสูงเกินไปอาจทำให้เกิดความเสียหายที่จะชนกับสิ่งกีดขวางหรือการตกจากที่สูงหรือการถูกลูกยานพาหนะชน ส่งผลให้เกิดการบาดเจ็บที่ศีรษะและสมองซึ่งเป็นสาเหตุนำไปสู่การบาดเจ็บ พิการ และเสียชีวิต

3) ผลิตภัณฑ์ของเล่นประเภทที่ทำให้ขาดอากาศหายใจ ผลิตภัณฑ์ของเล่นนี้ส่วนมากเป็นชิ้นเล็กหรือส่วนประกอบที่มีชิ้นส่วนเล็กกว่า 3.2*6 เซนติเมตร จะมีโอกาสทำให้สำลักและอุดตันทางเดินหายใจได้ โดยเฉพาะเด็กที่อายุน้อยกว่า 3 ขวบ ซึ่งผู้ปกครองมักซื้อตุ๊กตาพลาสติกตัวเล็ก ๆ ให้ โดยเด็กเล็กมักเอาเข้าปากเคี้ยว ๆ อม ๆ และเป็นสาเหตุให้ติดคอ ติดหลอดลม และเป็น

⁵⁸ ชิตพล หงสาธา. (2553). *ปัญหากฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภค: ศึกษากรณีความรับผิดชอบของผู้ประกอบธุรกิจที่มีต่อผู้บริโภคในผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็ก*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า 19-22.

สาเหตุให้ขาดอากาศหายใจและเสียชีวิตได้ ในส่วนของเด็กทารกเมื่ออายุได้ประมาณ 4 เดือน ก็จะเรียนรู้สิ่งแวดล้อมโดยใช้ปากเป็นหลัก ดังนั้น ของเล่นที่มีความกว้างน้อยกว่า 3.71 เซนติเมตร จึงไม่ควรให้เด็กเล่น เพราะเด็กอาจหยิบเอาเข้าปากแล้วเกิดสำลัก จนทำให้เกิดการติดคอและอุดตันทางเดินหายใจส่งผลให้สมองขาดออกซิเจนอย่างกะทันหัน ซึ่งหากเกิน 4-5 นาที จะทำให้เกิดภาวะสมองตายและไม่มีทางรักษาให้หายเป็นปกติได้⁵⁹

4) ผลลัพท์ของเล่นประเภทที่มีเสียงดัง ผลลัพท์ของเล่นที่มีเสียงเวลากดหรือบีบ อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อช่องหูของเด็กได้ เนื่องจากช่องหูของเด็กยังมีขนาดเล็กและกำลังเจริญเติบโต โดยเฉพาะในเด็กเล็กอายุน้อยกว่า 5 ขวบ ยังมีความเสี่ยงสูง เพราะจะทำให้เสียงที่ผ่านเข้ามาสามารถเพิ่มขนาดได้สูงขึ้นถึงอีก 30 เดซิเบล โดยเสียงที่ระดับ 58 เดซิเบล มีอันตรายเมื่อได้ยินติดต่อกันนานเกินกว่า 8 ชั่วโมง เสียงที่ระดับ 100 เดซิเบล หากได้ยินนานเกินกว่า 15 นาทีโดยไม่มีสิ่งป้องกันจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อโสตประสาทได้สำหรับเสียงที่ดังเกินกว่า 130 เดซิเบลจะทำให้เกิดความเสียหายต่อโสตประสาทในเวลาเพียง 2 นาที

5) ผลลัพท์ของเล่นประเภทที่มีสารอันตราย สารโลหะหนัก เช่น สารตะกั่ว สารพาทาเลต มักถูกใช้เป็นส่วนประกอบของสี สารเคลือบเงา และใช้เป็นวัสดุที่ผลิตของเล่น โดยสารดังกล่าวส่งผลต่อพัฒนาการด้านสมอง IQ มีพิษต่อผิวหนัง ทำลายระบบประสาท และกล้ามเนื้อ ซึ่งหากเด็กนำมือไปหยิบ จับ และนำเข้าปาก ก็จะทำให้สารตะกั่วหรือสารมีพิษอื่น ๆ สะสมในร่างกายโดยที่เด็กไม่รู้ตัวและอาจเกิดการชักและเสียชีวิตได้ในที่สุด⁶⁰

6) ผลลัพท์ของเล่นประเภทที่สามารถระเบิดได้ ผลลัพท์ของเล่นที่ใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าเป็นส่วนประกอบ เมื่อใช้เป็นเวลานาน อาจเกิดความร้อน จนเครื่องช็อต ไหม้ หรือระเบิดได้ เช่น รถบังคับ เครื่องบินบังคับ เป็นต้น

7) ผลลัพท์ของเล่นประเภทมีสายยาวกว่า 22 เซนติเมตร หรือของเล่นที่มีรู ผลลัพท์ของเล่นที่มีลักษณะเป็นสายยาวสามารถก่อให้เกิดอันตรายแก่เด็กได้ เช่น สายโทรศัพท์ กีตาร์ รถลาก เป็นต้น เนื่องจากเด็กอาจเอามาขดเป็นวงทำให้รัดคอ จนทำให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตได้

⁵⁹ อติศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์. (2556). *หลากหลายอันตรายจากของเล่นเด็กที่ควรระวัง*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.thaihealth.or.th/Content/7216> [2565, มิถุนายน 29].

⁶⁰ สิริกร แก้วภูไทย. (2558). *“ของเล่นเด็ก” อันตรายที่ไม่ควรมองข้ามสำนักงานพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสุขภาพ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.hiso.or.th/hiso/tonkit/tonkits_38.php [2565, มิถุนายน 29].

หรือของเล่นที่มีช่องรูก็มักทำให้นิ้วติด มือติด หัวติดได้ เช่น ของเล่นชุดปราสาท คฤหาสน์ ชุดครัว เป็นต้น⁶¹

2.5 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค

ในอดีตสภาพของสินค้าและบริการยังไม่มีควมสลับซับซ้อนมากนัก เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจของโลกยังอยู่ในลักษณะจำกัดเฉพาะในวงแคบๆ ในท้องถิ่นหรือในเมืองหนึ่งเท่านั้น ระบบการค้าขายยังเป็นลักษณะแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกัน ขั้นตอนในการผลิตสินค้าและการให้บริการเป็นแบบง่าย ๆ จึงยังไม่มีควมจำเป็นที่รัฐต้องจัดหาเครื่องมือหรือมาตรการทางกฎหมายเป็นพิเศษเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความปลอดภัยและเป็นธรรม ทั้งนี้เพราะอิทธิพลของแนวคิดในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยตั้งอยู่บนควมมีอิสระและเสรีภาพของบุคคลในการดำรงชีวิตได้เท่าเทียมกัน ความเท่าเทียมหรือความเสมอภาคตามหลักประชาธิปไตยนั้น ทำให้เกิดการตัดสินใจเลือกบริโภคสินค้าหรือบริการเท่ากัน รัฐจะไม่เข้าแทรกแซงเสรีภาพในการตกลงของเอกชน หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วยการค้าหลักหนึ่งจึงเกิดขึ้น โดยเรียกว่าหลักผู้ซื้อต้องระวัง หมายถึง ผู้ขายอาจไม่ต้องรับผิดชอบในบางกรณี ถ้าผู้ซื้อได้ล่วงรู้ควมชำรุดบกพร่องหรือควรระวัง หากใช้ควมระมัดระวังบ้างตามสมควร⁶²

ในปัจจุบันสภาพของสินค้าและบริการรวมถึงระบบเศรษฐกิจเกิดความเปลี่ยนแปลงไปจากในอดีตเป็นอย่างมาก เนื่องจากโลกเจริญก้าวหน้าทั้งในด้านวิทยาศาสตร์และอุตสาหกรรม ทำให้กระบวนการผลิตมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น โดยใช้วัตถุดิบและมีกระบวนการที่ทันสมัยเกินกว่าควมรู้ของผู้ใช้หรือผู้บริโภคจะตามได้ทัน และจากระบบการค้าขายที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ผู้ผลิตจำเป็นต้องหาวิธีการในการที่จะลดต้นทุนการผลิตเพื่อให้ผลกำไรเพิ่มขึ้นมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ประกอบกับการขยายตัวทางการค้าขยายตัวออกไปจากแต่เดิมที่ค้าขายกันในท้องถิ่นหรือในเมืองหนึ่ง ๆ เท่านั้น ไปสู่ระดับระหว่างประเทศ ทำให้ต้องมีการขยายกำลังการผลิตส่งผลให้ความละเอียดรอบคอบ และคุณภาพของสินค้าหรือบริการลดต่ำลง เกิดการแพร่กระจายและมีความหลากหลาย

⁶¹ ศูนย์วิจัยเพื่อสร้างเสริมความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บในเด็ก ภาควิชากุมารเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี. (2558). *ของเล่นสุดเสี่ยง 9 ประเภท*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.csip.org/csip/autopage/show_page.php?h=119&s_id=46&d_id=46 [2565, มิถุนายน 29].

⁶² ธนส ปติภัทรพรกุล. (2558). *มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคจากบรรจภัณฑ์ที่มีขนาดใหญ่เกินจริง*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 19.

ของประเภทสินค้ามากขึ้นกว่าแต่ก่อน ดังนั้น หลักที่เคยถือว่าผู้ซื้อจะต้องระวังจึงขาดความยุติธรรม เนื่องจากผู้ซื้อในฐานะผู้บริโภคไม่อาจปรับตัวให้ทันกับความเจริญทางเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้ และการใช้ความระมัดระวังในระดับธรรมดาไม่อาจช่วยให้ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคได้รับผลตอบแทนคุ้มค่ากับเงินที่เสียไป อีกทั้งยังอาจทำให้เกิดอันตรายจากการบริโภคสินค้าที่ซื้อมาได้โดยคาดไม่ถึงด้วย ทำให้ประเทศต่าง ๆ หันมาพิจารณาถึงสิทธิของผู้บริโภคในอันที่จะได้รับความคุ้มครองและดูแลรักษาผลประโยชน์เป็นการเฉพาะนอกเหนือจากสิทธิที่จะได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหายตามสัญญาหรือสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายในคดีละเมิดตามกฎหมายเดิม⁶³ โดยมีทฤษฎีกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองผู้บริโภค ดังนี้

2.5.1 ทฤษฎีความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตจำนง (Autonomy of Will)

การแสดงเจตจำนงนำไปสู่การเกิดสัญญา เมื่อบุคคลทั้งสองฝ่ายแสดงเจตจำนงที่จะผูกพันเข้าทำสัญญากัน สัญญาเกิดขึ้นจากข้อตกลงร่วมกันระหว่างคู่สัญญาสองฝ่าย ทั้งนี้ ต่างฝ่ายต่างกำหนดสิทธิและหน้าที่ซึ่งกันและกัน เนื่องจากหลักเจตจำนงเป็นพื้นฐานก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่โดยคู่สัญญาเจตจำนงเป็นกลไกสำคัญในขั้นตอนของการเจรจาตกลงทำสัญญา ตลอดจนการกำหนดเนื้อหาข้อตกลงสัญญานั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะให้สัญญาเกิดขึ้น ซึ่งต้องมีการแสดงเจตจำนงออกมาให้ปรากฏภายนอกว่ามีความต้องการเช่นไร ไม่ว่าจะด้วยท่าทาง วาจา หรือเป็นลายลักษณ์อักษร เจตจำนงจะต้องประกอบด้วย ความยินยอมสมัครใจที่บุคคลแสดงออกมา จะต้องไม่มีความผิดพลาดหรือบกพร่องของเจตจำนง การแสดงเจตจำนงนั้นบุคคลผู้แสดงเจตจำนงจะต้องมีเสรีภาพในการแสดงเจตจำนงด้วย⁶⁴

ทฤษฎีความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตจำนง (Autonomy of Will) นั้น คือหลักที่ให้ความเป็นอิสระของบุคคลจะทำการแสดงเจตจำนงอย่างไรเพื่อจะผูกมัดตนเองให้ได้ตามต้องการ ซึ่งเจตจำนงเปรียบเสมือนเป็นตัวก่อให้เกิดสิทธิหรือกำหนดขอบเขตในทางกฎหมายของตนเอง พร้อมทั้งเชื่อได้ว่าเจตจำนงของแต่ละบุคคลมีความศักดิ์สิทธิ์ในตัวของมันเอง เป็นหลักการพื้นฐานของเสรีภาพของมนุษย์ผลมาจากการที่ต้องรับรู้สิทธิส่วนบุคคลและต้องรับรองเสรีภาพส่วนบุคคลที่มนุษย์ทุกคนมีอยู่ตามธรรมชาติและต้องไม่ทำลายสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล เสรีภาพของบุคคลจะถูกจำกัดลงด้วยความสมัครใจของบุคคลเอง โดยจะไม่ผูกพันในหน้าที่ตนไม่ตกลงยินยอมด้วย การที่บุคคลผูกมัด

⁶³ ธนส ปดิภัทรพรกุล, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 62, หน้า 20-22.

⁶⁴ คาราวร ธีระวัฒน์, (2542). *กฎหมายสัญญา: สถานะใหม่ของสัญญาปัจจุบันและปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า 10.

ตัวเองด้วยสัญญาที่ทำขึ้นนั้นเป็นหลักที่อาศัยความมีนิติสัมพันธ์ทางหนี้ว่าอยู่บนรากฐานของเจตนาของบุคคล โดยเจตนาเป็นแหล่งกำเนิดและเป็นมาตรการของสิทธิ โดยการแสดงเจตนาเป็นการกระทำที่บุคคลแต่ละคนประสงค์จะก่อให้เกิดผลทางกฎหมายบางประการ และได้มีการแสดงออกซึ่งความประสงค์นั้น เจตนาเป็นตัวก่อให้เกิดสัญญาและกำหนดเนื้อหาและผลของสัญญา⁶⁵

การยึดถือหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตจำนงนั้น เมื่อคู่กรณีได้แสดงเจตนาในการทำนิติกรรมหรือเจตนาในการบริ โภคสินค้าแล้วนั้นคู่กรณีจะต้องผูกพันและต้องปฏิบัติตามข้อสัญญาที่ได้ตกลงกันไว้อย่างเคร่งครัด แม้ว่าผลของสัญญานั้นจะทำให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้เปรียบอีกฝ่ายหนึ่งก็ตาม

2.5.2 ทฤษฎีเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract)

หลักเสรีภาพในการทำสัญญา หมายถึง การที่บุคคลทุกคนมีเสรีภาพในการตัดสินใจ การเริ่มต้น และการดำเนินต่อไปหรือระงับกระบวนการในการก่อให้เกิดสัญญาได้ตามความต้องการของตนและภายหลังจากที่สัญญาเกิดขึ้นแล้วจะไม่ถูกแทรกแซงจากรัฐ ตามทฤษฎีปัจเจกชนนิยมที่ว่ารัฐได้รับรองเสรีภาพส่วนบุคคลซึ่งมนุษย์ทุกคนมีอยู่ตามธรรมชาติ บุคคลทุกคนจึงมีเสรีภาพ เว้นแต่ในบางเรื่องที่เป็นกรณีอันสมควรจึงจะมีข้อจำกัดเสรีภาพได้ ดังนั้น เมื่อสัญญาเกิดขึ้นแล้วรัฐจะเข้าไปแทรกแซงเพื่อให้สิ่งที่คู่สัญญาได้ตกลงกันไว้เปลี่ยนแปลงไปเป็นประการอื่นไม่ได้ แต่การจะให้ความคุ้มครองผู้บริ โภคได้นั้นจำเป็นที่จะต้องปฏิเสธหลักเสรีภาพในการทำสัญญานี้ เนื่องจากหลักเสรีภาพในการทำสัญญาเหมาะกับการนำไปใช้ในกรณีที่คู่สัญญามีความเท่าเทียมกันในอำนาจต่อรองและมีระบบการค้าที่แข่งขันกันค่อนข้างสมบูรณ์ อีกทั้งการคุ้มครองผู้บริ โภคไม่ได้คุ้มครองแต่เฉพาะคู่สัญญาเท่านั้นแต่ยังรวมไปถึงบุคคลอื่นที่ไม่ใช่คู่สัญญากับผู้ประกอบการด้วย ดังนั้น หากจะยึดหลักทฤษฎีความรับผิดชอบคู่กรณีในสัญญาจะทำให้ผู้บริ โภคที่มีความสัมพันธ์ตามสัญญาเท่านั้นมีสิทธิในการได้รับการชดใช้เยียวยา⁶⁶

เสรีภาพในการทำสัญญามีอยู่ 2 ความหมายแรก คือเสรีภาพที่จะเข้ามาตกลงทำสัญญา ส่วนความหมายที่สอง หมายถึง เสรีภาพที่จะไม่ถูกแทรกแซงเมื่อสัญญาเกิดแล้ว สำหรับเสรีภาพที่จะเข้ามาตกลงทำสัญญานั้น หมายถึง เสรีภาพในการเริ่มต้นดำเนินต่อไป หรือระงับกระบวนการใน

⁶⁵ กฤตพร เจริญกุล. (2559). *ปัญหาการตีความและการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้ค้าประกัน: ศึกษากรณีการใช้สินเชืเข้าซื้อรถยนต์ของธนาคารพาณิชย์*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า 78.

⁶⁶ สุขุม ศุภนิคย์. *อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 4*. หน้า 10-11.

การก่อให้เกิดสัญญา ซึ่งในความหมายนี้อาจพิจารณาได้ 2 ด้าน คือด้านการกระทำ (Positive Sense) หมายถึง การเริ่มต้นดำเนินต่อไปและการตกลงเข้าทำสัญญา และด้านไม่กระทำ (Negative Sense) หมายถึง การไม่เข้าทำสัญญาหรือการระงับกระบวนการในการเจรจาด้วยการถอนคำเสนอหรือการยกเลิกการเจรจา เป็นต้น สำหรับการไม่เข้าทำสัญญาของผู้รับคำเสนอดี หรือการยกเลิกหรือระงับการเจรจาของคู่สัญญาก็ดีมักไม่มีปัญหา เพราะเห็นได้ชัดเจนว่าเป็นการใช้เสรีภาพดังกล่าว แต่ในส่วนที่ผู้เสนอเปลี่ยนใจ ไม่เข้าทำสัญญาด้วยการถอนคำเสนอนั้นอาจมีปัญหในระบบกฎหมายของบางประเทศก็ได้ว่าผู้ทำคำเสนออาจไม่มีเสรีภาพที่จะทำเช่นนั้นได้ เสรีภาพในการทำสัญญาถือเป็นเพียงนโยบายทางกฎหมาย (Legal Policy) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเสรีภาพของบุคคลที่จะเป็นหลักที่ให้เสรีภาพอย่างสมบูรณ์แก่คู่สัญญาในอันที่จะกำหนดชนิดแบบ และเนื้อหาของกิจการประสงค์ที่จะตกลงกันและจำกัดขอบเขตของรัฐในการเข้าแทรกแซง การเข้าทำสัญญาของคู่กรณีให้อยู่ในวงจำกัด⁶⁷

หลักเรื่องเสรีภาพในการทำสัญญาเป็นหลักเกณฑ์ซึ่งนานาประเทศยอมรับและบัญญัติไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวกับสัญญา กล่าวคือ สำหรับบุคคลที่มีอายุและความเข้าใจตามควรจะมีเสรีภาพเต็มๆ ในการทำสัญญา และเมื่อได้กระทำลงโดยอิสระและด้วยความสมัครใจ หากข้อตกลงนั้นไม่ขัดกับหลักเรื่องความสงบเรียบร้อยของประชาชน (Public Policy) สัญญานั้นย่อมมีผลใช้บังคับได้ ทฤษฎีที่ว่าด้วยเสรีภาพในการทำสัญญาจึงถือว่าตัวที่ก่อให้เกิดหนี้ในเรื่องเกี่ยวกับสัญญาก็คือความสมัครใจ หรือ “เจตนา” หลักเสรีภาพในการทำสัญญาชี้คือหลักการนี้ที่ยุติธรรม เพราะว่าคู่สัญญาที่มีเสรีภาพอิสระที่จะทำสัญญาหรือไม่ก็ได้ หากเห็นว่าไม่ได้ถูกเอารัดเอาเปรียบจากอีกฝ่ายหนึ่ง แต่หากพิจารณาแล้วเห็นว่าถูกเอารัดเอาเปรียบจากอีกฝ่ายหนึ่งก็ไม่จำเป็นต้องยอมรับหนี้หนี้ โดยไม่เข้าทำสัญญาด้วย และเมื่อใดที่คู่สัญญาได้ตกลงทำสัญญากันแล้วจะมาอ้างภายหลังว่าตนเองไม่ได้รับความยุติธรรมไม่ได้ เนื่องจากไม่มีใครบังคับในขณะที่ทำสัญญาเพราะสัญญาเป็นนิติกรรมอย่างหนึ่งซึ่งผู้กระทำจะต้องกระทำด้วยความสมัครใจมุ่งตรงต่อการผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล เพื่อจะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิ หรือเรียกได้ว่าสัญญาทำให้เกิดหนี้เห็นว่าจะเกิดสัญญาได้ต้องมีความสมัครใจของคู่สัญญาที่ต้องการจะผูกพันด้วยกัน ซึ่งก็เป็นหลักในเรื่องของความอิสระในการแสดงเจตนานั้นเอง⁶⁸

การชี้คือหลักเรื่องเสรีภาพในการทำสัญญานั้น ในสภาพความเป็นจริงของสังคมปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่าบุคคลไม่มีความเสมอภาคกัน บุคคลไม่มีความเท่าเทียมกัน ไม่ว่า

⁶⁷ จำปี โสคติพันธุ์. (2548). *เรื่องความรับผิดชอบสัญญา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 15-16.

⁶⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 17.

จะเป็นด้านเศรษฐกิจ การศึกษา สติปัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่อยู่ในฐานะของผู้บริโภคย่อมไม่อยู่ในฐานะที่มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกับผู้ประกอบธุรกิจ ไม่มีอำนาจต่อรองกับผู้ประกอบธุรกิจ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาและป้องกันมิให้ผู้บริโภคถูกเอาเปรียบในการทำสัญญากับผู้ประกอบธุรกิจจึงจำเป็นต้องมีการบัญญัติกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคขึ้น

2.5.3 ทฤษฎีความรับผิดโดยเคร่งครัด (Theory of Strict Liability)

ทฤษฎีนี้มีหลักให้ผู้กระทำต้องรับผิดแม้ไม่ได้ตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อ แต่มีข้อยกเว้นความรับผิดของผู้กระทำที่สามารถนำสืบหักล้างเพื่อหลุดพ้นความผิดได้ในบางกรณีหลักการที่สำคัญ คือ โจทก์ผู้เสียหายไม่ต้องนำสืบถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของจำเลย แต่โจทก์มีหน้าที่นำสืบว่ามีความเสียหายเกิดขึ้นจากการใช้สินค้าหรือบริการของจำเลย ซึ่งความเสียหายดังกล่าวจะต้องเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของโจทก์ โดยจำเลยต้องนำมาสืบให้ได้ว่าตนไม่ต้องรับผิด เพราะความเสียหายดังกล่าวเกิดจากสาเหตุอื่น อันมิใช่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของตน โดยหลัก Strict Liability มีความยืดหยุ่นและได้รับการยกเว้นความรับผิดให้แก่ผู้ต้องรับผิดได้ในบางกรณี ทำให้หลักการดังกล่าวได้รับความนิยมนำไปบัญญัติในกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค เนื่องจากการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค นั้นมุ่งเน้นให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น และให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยความเสียหายโดยไม่ต้องพิสูจน์ความผิด⁶⁹

2.5.4 ทฤษฎีความรับผิดในทางละเมิด

หลักความรับผิดในทางละเมิด มีทฤษฎีความรับผิดที่เป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไปอยู่ 2 หลัก คือ หลักมีความรับผิดเมื่อมีความผิด และหลักความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability) หมายถึง การที่ผู้ประกอบธุรกิจต้องรับผิดแม้ว่าจะไม่ได้ตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อก็ตาม โดยหลักความรับผิดเด็ดขาดได้รับการยอมรับเป็นอย่างมากในกรณีที่ความเสียหายเกิดจากผลิตภัณฑ์ ซึ่งมีความสลับซับซ้อนในการผลิต ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายพิสูจน์ได้ยากว่าเหตุแห่งความเสียหายนั้นเป็นความผิดพลาดของผู้ใด ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจที่จะต้องมีการระมัดระวังในการพิสูจน์เพื่อให้ตนพ้นผิด⁷⁰

สำหรับแนวคิดหลักในการออกกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคมี 2 แนวคิด กล่าวคือ แนวคิดแรกเห็นว่าการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นส่วนหนึ่งของการค้าที่ไม่เป็นธรรม (Unfair Trade Practices) จึงถือว่าการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายที่กำกับการแข่งขันทางการค้า เช่น เครือรัฐ

⁶⁹ ศิริรินทร์ เกศตระกูล. (2553). *ปัญหากฎหมายทางกฎหมายเกี่ยวกับการเรียกคืนรถยนต์ใหม่ที่ชำรุดบกพร่องเนื่องจากการผลิต*. สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม. หน้า 12.

⁷⁰ สุขุม ศุภนิคย์. *อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 4*. หน้า 12.

ออสเตรเลีย เป็นต้น แต่อีกแนวคิดหนึ่งเห็นว่าการคุ้มครองผู้บริโภคต้องใช้มาตรการเฉพาะ จึงแยกออกมาเป็นกฎหมายอีกฉบับหนึ่งต่างหาก เช่น สหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และประเทศไทย เป็นต้น แต่ไม่ว่ากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคตามแนวคิดใด การให้ความคุ้มครองผู้บริโภคของทุกประเทศจะมีลักษณะสำคัญร่วมกัน 2 ประการ คือ⁷¹

1) การผลักระการพิสูจน์ (Onus of Proof) ในเรื่องทางเทคนิคให้แก่ผู้ผลิตหรือผู้ขายสินค้า โดยผู้บริโภคมีหน้าที่พิสูจน์เพียงว่าตนได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ซื้อมาบริโภคหรือที่ไม่ปลอดภัยอย่างไรเท่านั้น

2) การให้รัฐมีอำนาจดำเนินคดีแทนผู้บริโภค

ส่วนมาตรการในการคุ้มครองผู้บริโภคแบ่งออกได้ 2 มาตรการ ดังนี้⁷²

1) มาตรการก่อนที่สินค้าจะเข้าสู่ตลาด (Pre-market Control Measure) นั้น ได้แก่ การกำหนดมาตรฐานจริยธรรม (Code of Conduct) ของผู้ประกอบการ และการกำหนดมาตรฐาน (Standard) ของกระบวนการผลิตและมาตรฐานของสินค้าที่จะผลิตขึ้น ซึ่งบังคับให้ผู้ผลิตจะต้องปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนดเท่านั้น

เทคนิคในการกำหนดมาตรฐานสินค้านั้นแบ่งออกได้เป็น 2 เทคนิค ได้แก่

ประการที่หนึ่ง การกำหนดมาตรฐานสินค้าตามประเภทของสินค้า และ

ประการที่สอง การกำหนดมาตรฐานสินค้ากลาง (General Standard)

สำหรับการกำหนดมาตรฐานสินค้าตามประเภทของสินค้าจะทำให้รัฐหรือหน่วยงานกำหนดมาตรฐานเอกชนต้องทำงานตลอดเวลาเนื่องจากสินค้านั้นมีจำนวนมาก และเป็น การดำเนินงานในลักษณะกำหนดมาตรฐานหลังจากที่มีการผลิตสินค้านั้นขึ้นแล้ว แต่การกำหนดมาตรฐานสินค้ากลางจะลดภาระดังกล่าวได้มาก ทั้งยังกระตุ้นให้ผู้ผลิตพัฒนากระบวนการผลิตสินค้าไปในตัว

2) มาตรการหลังจากที่สินค้าเข้าสู่ตลาด (Post-market Control Measure) นั้นแยกเป็นการควบคุมระบบการจัดจำหน่าย (Supply Chain) การตรวจสอบคุณภาพของสินค้า (Product Quality Control) การให้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าอย่างถูกต้องและพอเพียง (Product Information Labeling) การควบคุมการโฆษณา การคุ้มครองอิสระในการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค การ

⁷¹ สิริินทร์ เกศตระกูล. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 69. หน้า 15.

⁷² สิริินทร์ เกศตระกูล. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 69. หน้า 32-33.

เรียกค่าเสียหายอันเกิดจากความชำรุดบกพร่องของสินค้า (Compensation) และการเรียกคืนสินค้าที่ไม่ปลอดภัยคืนจากผู้บริโภค (Product Recall Measure)⁷³

โดยหลักความรับผิดในทางละเมิดนั้นมีทฤษฎีความรับผิดที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปอยู่ 2 หลัก คือมีความรับผิดเมื่อมีความผิดคือจงใจหรือประมาทเลินเล่อกับหลักความรับผิดโดยกฎหมาย สันนิษฐานว่ามีความผิดแม้มิได้จงใจหรือประมาทเลินเล่อ ซึ่งบางกรณีก็เป็นการสันนิษฐานเด็ดขาด ไม่มีข้อยกเว้นในการนำสืบหักล้าง (Absolute Liability) บางกรณีก็มีข้อยกเว้นให้มีการนำสืบหักล้าง บทสันนิษฐานที่กฎหมายบัญญัติไว้ได้ หรือที่เรียกว่า ความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability) หลักความรับผิดเด็ดขาดได้รับการยอมรับมากขึ้นเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ความเสียหายเกิดจากผลิตภัณฑ์ซึ่งมีความสลับซับซ้อนในการผลิต ผู้ใช้ซึ่งได้รับความเสียหายไม่อาจพิสูจน์ถึงเหตุแห่งความเสียหายได้ว่าเป็นความผิดพลาดของผู้ใด⁷⁴

เหตุผลของการนำเอาทฤษฎีความรับผิดเด็ดขาดในทางละเมิดมาปรับใช้กับคดีที่ฟ้องให้ชดใช้ความเสียหายที่เกิดจากการบริโภคก็เพราะว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการบริโภคนั้นเป็นเรื่องที่ยากจะพิสูจน์ได้ว่าเกิดขึ้นจากความผิดของผู้ใด เพราะกระบวนการในการบริโภคนั้นประกอบด้วย ผู้ผลิต ผู้ขายส่ง ผู้ขายปลีก ผู้บริโภคเป็นกระบวนการที่ยากแก่การพิสูจน์ว่าความบกพร่องเกิดขึ้นในขอบเขตความรับผิดชอบของผู้ใดในกระบวนการ และความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้บริโภคที่อยู่ในตอนท้ายของกระบวนการซึ่งบริโภคผลิตภัณฑ์นั้น มีสาเหตุมาจากความบกพร่องในช่วงเวลาใด ในกรณีการผลิตที่มีเทคนิคเฉพาะที่ยากและสลับซับซ้อน การพิสูจน์ว่ามีความบกพร่องในการผลิตยังไม่อยู่ในวิสัยที่ผู้บริโภคมักจะพิสูจน์ได้ง่ายว่าผู้ผลิตสินค้ากระทำโดยประมาทเลินเล่อเป็นเหตุให้มีความชำรุดบกพร่องในผลิตภัณฑ์ การกำหนดให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายต้องรับผิดโดยปราศจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อจึงเป็นการเหมาะสม ทั้งนี้ภายใต้เงื่อนไขว่า ผู้ผลิตหรือผู้ที่กฎหมายกำหนดให้ต้องรับผิดนี้อาจพิสูจน์โดยอาศัยข้ออ้างบางประการเพื่อให้พ้นความรับผิดได้⁷⁵

⁷³ ศิริินทร์ เกศตระกูล, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 69, หน้า 35.

⁷⁴ สกฤตพงษ์ ตรีสมพงษ์, (2563), *แนวทางการพัฒนากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับเนื้อหาดิจิทัล*, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, หน้า 26.

⁷⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 26.

2.6 มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค

สำหรับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากการบริโภคสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น จะต้องอธิบายถึงลักษณะของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคและมาตรการในการคุ้มครองผู้บริโภค ดังต่อไปนี้

2.6.1 ลักษณะของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค

ลักษณะสำคัญของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเป็นกฎหมายที่กำหนดความเกี่ยวพันระหว่างผู้บริโภคและผู้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการบริโภคสินค้าหรือการรับบริการของผู้ประกอบธุรกิจ ซึ่งความเกี่ยวพันในที่นี้หมายถึงความเกี่ยวพันกันในทางสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบกันเกี่ยวกับการบริโภคสินค้าหรือการรับบริการ ซึ่งเป็นกฎหมายพิเศษ (Jus Speciale) ที่มีผลบังคับเหนือกฎหมายแพ่งซึ่งเป็นหลักทั่วไปทั้งยังเป็นกฎหมายเศรษฐกิจ (Economic Law) ที่เป็นหลักกฎหมายบังคับ (Jus Cogen) คือเป็นหลักกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน จะตกลงกันให้แตกต่างเป็นอย่างอื่นไม่ได้ เนื่องจากมุ่งคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้บริโภคเป็นส่วนรวมด้วยลักษณะของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นกฎหมายสหสาขา การจำแนกกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคย่อยลงไปอีกจึงอาจจำแนกได้เป็นกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเชิงสารบัญญัติและกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเชิงวิธีบัญญัติ ถึงแม้ว่ากฎหมายฉบับหนึ่ง ๆ นั้น อาจจะประกอบไปด้วยบทกฎหมายเชิงสารบัญญัติและวิธีบัญญัติปะปนกันก็ตาม⁷⁶

ลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคนี้ คือความเป็นพลวัตของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเป็นกฎหมายที่ต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและตลอดเวลา ต้องปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญา เนื่องจากสัญญาผู้บริโภคมีการเปลี่ยนแปลงไปตามการประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยีระหว่างคู่สัญญา⁷⁷

⁷⁶ นนทวัชร นวตระกูลพิสุทธิ์, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 17, หน้า 26.

⁷⁷ นนทวัชร นวตระกูลพิสุทธิ์, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 17, หน้า 26.

2.6.2 มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภค

สำหรับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ มาตรการเชิงป้องกันความเสียหาย หรือมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคก่อนทำสัญญา และมาตรการเชิงเยียวยาแก้ไขความเสียหาย หรือมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคหลังทำสัญญา ดังนี้⁷⁸

2.6.2.1 มาตรการเชิงป้องกันความเสียหาย (Preventive Measures) เป็นมาตรการที่ใช้ในขั้นตอนก่อนที่สัญญาระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจกับผู้บริโภคจะเกิดขึ้นหรือก่อนที่ความเสียหายจะเกิดขึ้นแก่ผู้บริโภค มักปรากฏอยู่ในกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเชิงสารบัญญัติ เช่น มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคด้านการโฆษณา ด้านฉลาก และด้านสัญญาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 โดยการป้องกันไม่ให้มีการโฆษณาโดยใช้ข้อความที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค หรืออาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมเป็นส่วนรวม หรือควบคุมฉลากให้มีข้อความตามที่กฎหมายกำหนด สำหรับสินค้าที่ควบคุมฉลาก หรือควบคุมให้ใช้ข้อสัญญาที่จะไม่ทำให้ผู้บริโภคเสียเปรียบ ห้ามใช้ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค สำหรับธุรกิจควบคุมสัญญา ทั้งนี้โดยอาศัยคณะกรรมการชุดต่าง ๆ เป็นผู้ควบคุมดูแลจะสังเกตได้ว่ามาตรการดังกล่าวนี้เป็นไปตามหลักการให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภค ทั้งก่อนและขณะทำสัญญานั้นเอง เพื่อให้ผู้บริโภคไตร่ตรองให้ถี่ถ้วนก่อนเข้าทำสัญญากับผู้ประกอบการธุรกิจ รวมถึงขยายเวลาไตร่ตรองหลังทำสัญญาแล้วในระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งก็คือกรณีสัญญาที่ผู้บริโภคสามารถใช้สิทธิเลิกสัญญาได้อย่างอิสระหลังทำสัญญา เช่น สัญญาตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545⁷⁹

2.6.2.2 มาตรการเชิงเยียวยาแก้ไขความเสียหาย (Remedial or Corrective Measures) เป็นมาตรการที่ใช้ในขั้นตอนที่สัญญาระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจกับผู้บริโภคเกิดขึ้นแล้ว แต่กฎหมายต้องเยียวยาที่ผู้บริโภคได้รับจากผู้ประกอบการธุรกิจ มักปรากฏอยู่ในกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเชิงวิธีสบัญญัติ เป็นขั้นตอนในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลเมื่อผู้บริโภคได้รับความเสียหายจากผู้ประกอบการธุรกิจและต้องการใช้สิทธิดำเนินคดีทางศาล และรวมถึงมาตรการทางกฎหมายใด ๆ ที่อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้บริโภคในการดำเนินคดีด้วย เช่น การเข้าดำเนินคดีแทนผู้บริโภคของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคหรือสมาคมและมูลนิธิที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองผู้บริโภค หรือต่อต้านการแข่งขันอันไม่เป็นธรรมทางการค้าที่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 การวินิจฉัยว่าข้อ

⁷⁸ สกฤตพงษ์ ตรีสมพงษ์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 74. หน้า 27-28.

⁷⁹ สกฤตพงษ์ ตรีสมพงษ์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 74. หน้า 29.

สัญญาใดเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมและจะมีผลใช้บังคับได้เพียงใดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540⁸⁰

กล่าวโดยสรุป มาตรการหรือกลไกการคุ้มครองผู้บริโภคนั้นมีอยู่สามประการหลัก ๆ ด้วยกัน ได้แก่ การรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค เช่น การรับรองสิทธิในการได้รับข้อมูลข่าวสารอันนำไปสู่การคุ้มครองผู้บริโภคด้านการโฆษณาและฉลากซึ่งเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคเชิงป้องกัน และการตรากฎหมายกำหนดหน้าที่แก่ผู้ประกอบการธุรกิจ อีกทั้งการจัดตั้งองค์กรของรัฐเพื่อกำกับดูแลการคุ้มครองผู้บริโภค เช่น คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค คณะกรรมการกลางว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ⁸¹

⁸⁰ สกฤตพงษ์ ศรีสมพงษ์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 74. หน้า 29-30.

⁸¹ สกฤตพงษ์ ศรีสมพงษ์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 74. หน้า 30.

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหาย จากผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กในต่างประเทศและประเทศไทย

ของเล่นเด็กเป็นสินค้าอย่างหนึ่งที่ถูกครองหรือผู้ดูแลคัดเลือกมาให้เด็กเล่นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก ในประเทศต่าง ๆ ได้ตระหนักถึงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นและมีแนวคิดในการกำกับดูแลในลักษณะป้องกันเพื่อไม่ให้ของเล่นเด็กที่เป็นอันตรายตกไปถึงผู้บริโภคที่เป็นเด็ก ซึ่งประเทศเหล่านั้นได้มีการออกกฎหมายควบคุมมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมในผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กแตกต่างกันออกไป ดังนั้น การศึกษากฎหมายกำกับดูแลความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กของต่างประเทศจะช่วยให้ทราบถึงมาตรการในการกำกับดูแลความปลอดภัยในของเล่นเด็ก เพื่อนำมาพิจารณาวิเคราะห์มาตรการกำกับดูแลความปลอดภัยในของเล่นเด็กตามกฎหมายของประเทศไทยว่ามีความไม่เหมาะสมและความไม่ชัดเจนอย่างไร เพื่อที่จะนำไปสู่การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ในที่นี้จะทำการศึกษากฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ กฎเกณฑ์ของสหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามที่มีแนวคิดและกฎเกณฑ์ในการกำกับดูแลความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาและวิเคราะห์ว่าควรพัฒนากฎหมายในเรื่องดังกล่าวของประเทศไทยต่อไป

3.1 กฎเกณฑ์ของรัฐสภายุโรปและคณะมนตรีว่าด้วยความปลอดภัยของของเล่นสำหรับเด็ก (Directive 2009/48/EC of the European Parliament and of the Council of 18 June 2009 on the Safety of Toys)

สหภาพยุโรป (European Union : EU) เกิดจากการรวมตัวกันของ 27 ประเทศในทวีปยุโรปที่เป็นสมาชิก โดยมีวัตถุประสงค์และหลักการหลายประเด็นด้วยกัน เพื่อประโยชน์ทางสังคมโดยรวมของประเทศสมาชิก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นทางเศรษฐกิจเป็นประเด็นสำคัญ เนื่องจากการรวมตัวกันทำให้เกิดความร่วมมือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ทำให้เศรษฐกิจในภูมิภาคมีความมั่ง

ตั้งโดยเริ่มจากการเป็นเขตเศรษฐกิจเสรี (Free Trade Area) ที่ยกเลิกกำแพงภาษี ตลอดจนสามารถเคลื่อนย้ายสินค้าและบริการภายในกลุ่มประเทศอย่างสะดวก ขจัดอุปสรรคต่าง ๆ ภายในกลุ่ม รวมถึงการเป็นตลาดร่วม (Common Markets) ที่มีนโยบายทางเศรษฐกิจที่เป็นมาตรฐานเดียวกันจัดความเหลื่อมล้ำและเลือกปฏิบัติต่อกันภายในกลุ่มประเทศสมาชิก¹ การรวมตัวเป็นสหภาพยุโรปนั้น แม้จะมีความตกลงให้สามารถเคลื่อนย้ายสินค้าต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกโดยปราศจากอุปสรรคทางการค้าก็ตาม ซึ่งแต่ละประเทศที่เป็นสมาชิกย่อมมีมาตรฐานที่กำกับดูแลความปลอดภัยในสินค้าที่แตกต่างกันไป ผู้บริโภคสินค้าชนิดเดียวกันอาจได้รับความคุ้มครองในมาตรฐานที่ต่างกันจึงทำให้สหภาพยุโรปได้มีการจัดตั้งสภายุโรป (European Parliament) ทำหน้าที่ด้านนิติบัญญัติจัดทำกฎเกณฑ์กำหนดมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้าทั่วไปและสินค้าเฉพาะอย่างที่น่ามาวางจำหน่ายในสหภาพยุโรปต้องมีความปลอดภัยเท่านั้น และกำหนดมาตรการในการกำกับดูแลความปลอดภัยของสินค้าในระดับที่ต่างกัน โดยให้คำนึงถึงความเสี่ยงของผู้บริโภคของสินค้าในแต่ละชนิดนั้น เป็นสำคัญ²

กรณีของเล่นสำหรับเด็กสหภาพยุโรปได้ตรากฎเกณฑ์เพื่อกำกับดูแลความปลอดภัยในของเล่นเด็ก ได้แก่ Directive 2009/48/EC of the European Parliament and of the Council of 18 June 2009 on the Safety of Toys (Safety of Toys Directive) ได้ประกาศเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 วันที่มีผลบังคับใช้ 20 วัน โดยผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์นี้ คือของเล่นรวมทั้งชิ้นส่วนและอุปกรณ์ที่ใช้ร่วมกับของเล่นสำหรับเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 14 ปี³ ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์เฉพาะเพื่อให้ในแต่ละประเทศสมาชิกรับไปใช้บังคับภายในประเทศ กรณีที่ไม่มีกฎเกณฑ์เฉพาะหรือมีกฎเกณฑ์เฉพาะที่มีมาตรฐานที่ต่ำกว่ากฎเกณฑ์แห่งสหภาพยุโรป เนื่องจากปัจจุบันมีการพัฒนาอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีการผลิตไปอย่างก้าวไกล ทำให้เด็กซึ่งเป็นผู้บริโภคที่มีความเสี่ยงทางร่างกาย และไม่มีวุฒิภาวะที่สามารถหลีกเลี่ยงอันตรายได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ เพื่อให้มั่นใจว่าของเล่นเด็กที่จะวาง

¹ บ้านจอมยุทธ. (2560). *สหภาพยุโรป*. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก : https://www.baanjomuyut.com/library_2/extension-1/european_union/03.html. [2565, มิถุนายน 25].

² สถาบันอาณานิคมศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2560). *สภายุโรป ((European Parliament)*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.apecthai.org/index.php/401-.html> [2565, มิถุนายน 25].

³ Article 2 (1) of Safety of Toys Directive 2009/48/EC

This Directive shall apply to products designed or intended, whether or not exclusively, for use in play by children under 14 years of age.

จำหน่ายในสหภาพยุโรปต้องมีความปลอดภัย และเพื่อไม่เป็นอุปสรรคในการเป็นตลาดร่วมของสหภาพยุโรป⁴

3.1.1 ความหมายของของเล่นสำหรับเด็ก

จากการศึกษานิยามและขอบเขตของของเล่นเด็กตามกฎหมายแห่งสหภาพยุโรปว่าด้วยความปลอดภัยในของเล่นเด็กแล้ว สามารถพิจารณาความหมายและลักษณะของของเล่นสำหรับเด็กได้ ดังนี้

1) ของเล่น คือสินค้าที่ถูกออกแบบหรือมุ่งหมายเพื่อใช้เล่น ซึ่งของเล่นเด็กมีลักษณะเป็นสังหาริมทรัพย์ที่สามารถเคลื่อนและพกพาไปไหนมาไหนได้สะดวก อีกทั้งของเล่นเด็กไม่ต้องมีการติดตั้งในลักษณะที่ต้องใช้เครื่องมือสลับซับซ้อน หรืออุปกรณ์ประกอบการติดตั้งที่ไม่ต้องใช้ความรู้ความสามารถทางเทคนิคแต่อย่างใด และของเล่นเด็กมีวัตถุประสงค์ใช้ในการเล่นเพื่อความสนุกสนานและเพลิดเพลิน หรือเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาทักษะทั้งร่างกายและจิตใจของเด็ก

2) เด็ก คือบุคคลที่เป็นเป้าหมายของของเล่นเด็ก โดยเด็กตามกฎหมายแห่งสหภาพยุโรป หมายถึงบุคคลที่มีอายุไม่เกิน 14 ปีบริบูรณ์ และบุคคลที่ยังไม่มีวุฒิภาวะที่เพียงพอที่จะระมัดระวังหรือหลีกเลี่ยงอันตรายได้ด้วยตนเอง โดยยังคงต้องอาศัยการดูแลจากผู้ปกครองหรือผู้ดูแล

3.1.2 ประเภทของของเล่นสำหรับเด็ก

กฎหมายแห่งสหภาพยุโรปได้กำหนดข้อยกเว้นไม่ให้มีสินค้าบางประเภทอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายและผู้บริโภคสินค้าเหล่านี้จะไม่ได้รับการคุ้มครองความปลอดภัยตามกฎหมายนี้ ดังนี้⁵

1) เครื่องเล่นในสนามเด็กเล่นสำหรับเด็กสำหรับประชาชนใช้ร่วมกันไม่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายแห่งสหภาพยุโรป เนื่องจากเครื่องเล่นในสนามเด็กเล่นอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายว่า

⁴ Article 1 (Subject-matter) of Safety of Toys Directive 2009/48/EC

This Directive lays down rules on the safety of toys and on their free movement in the Community. อ้างถึงใน สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. (2557). *สหภาพยุโรปแก้ไข Directive เกี่ยวกับความปลอดภัยของของเล่น ใน ส่วน ที่ เกี่ยว ข้อง กับ สาร nickel.* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.tpsa.moc.go.th/node/1126> [2565, มิถุนายน 27].

⁵ โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรม. (2563). *กฎหมายด้านสารอันตรายในสินค้า.* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/gradlawtjournal/article/download/138388/1175> [2565, มิถุนายน 27] หน้า 20-23.

ด้วยความปลอดภัยของสินค้า (General Product Safety Directive)⁶ ที่ได้มีมาตรฐานในการกำกับดูแลความปลอดภัยโดยเฉพาะ คือมาตรฐาน EN 1176 Playground Equipment Standard และ EN 1177 Impact Attenuating Playground Surfacing. Determination of Critical fall height เป็นต้น

2) เครื่องเล่นอัตโนมัติสำหรับประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน เป็นเครื่องเล่นที่ปรากฏในสวนสนุกหรือห้างสรรพสินค้าไม่จัดเป็นของเล่นเด็ก เช่น ตู้เกมส์ เครื่องเล่นไวกิ้ง เป็นต้น เนื่องจากมีกฎเกณฑ์เฉพาะที่บังคับใช้ ได้แก่ Machinery Directive อย่างไรก็ตาม สินค้าเหล่านี้เป็นสินค้าที่ใช้สำหรับผู้บริโภคทั่วไปเช่นกันจึงอยู่ภายใต้บังคับของกฎเกณฑ์แห่งสหภาพยุโรปว่าด้วยความปลอดภัยของสินค้า (General Product Safety Directive) กฎเกณฑ์แห่งสหภาพยุโรปได้กำหนดให้สินค้าที่ไม่จัดเป็นของเล่นเด็ก สามารถแบ่งเป็นประเภทได้ ดังนี้⁷

(1) สินค้าที่ใช้สำหรับสะสม คือสินค้าที่ระบุไว้สำหรับบุคคลที่มีอายุมากกว่า 14 ปี สะสมอย่างชัดเจนบนสินค้าหรือบนบรรจุภัณฑ์ เช่น ตุ๊กตาชนพื้นเมือง หุ่นจำลอง และปืนจำลอง เป็นต้น

(2) สินค้าที่เป็นอุปกรณ์กีฬา คืออุปกรณ์กีฬาที่มุ่งหมายให้เด็กที่มีน้ำหนักมากกว่า 20 กิโลกรัม รวมถึงสเก็ตบอร์ด และรองเท้าสเก็ต เป็นต้น

(3) สินค้าที่ใช้สำหรับเดินทาง คือสินค้าที่มุ่งหมายเพื่อการเดินทางบนถนนสาธารณะ เช่น พาหนะที่ใช้พลังงานไฟฟ้า รถจักรยานยนต์ขนาดเบา และจักรยาน

(4) สินค้าใช้เพื่อการเรียนการสอน เช่น เต้าไฟฟ้า เตาไฟที่มีกำลังไฟฟ้าเกิน 24 โวลต์ที่ใช้สำหรับเป็นสื่อการเรียนการสอนที่ต้องอยู่ภายใต้คำแนะนำของผู้ใหญ่

(5) อุปกรณ์ทางน้ำ คืออุปกรณ์ที่มุ่งหมายเพื่อเป็นอุปกรณ์เสริมสำหรับว่ายน้ำและอุปกรณ์ที่ใช้ในน้ำลึก

⁶ Directive 2001/95/EC of The European Parliament and of The Council of 3 December 2001 on general product safety

⁷ European Commission. (2016). *Toy Safety Directive 2009/48/EC an Explanatory Guidance Document*. European Commission Journal 1. pp.19-23. อ้างถึงใน สำนักงานมาตรฐานการทางการค้าต่างประเทศ. (2555). *มาตรฐานอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้าทางการค้า (Technical Barriers to Trade)*. กรุงเทพฯ: กรมการค้าต่างประเทศ. หน้า 17-18.

(6) อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ คือคอมพิวเตอร์เครื่องเล่นวิดีโอเกมส์ อุปกรณ์ต่อพ่วงภายนอกกับคอมพิวเตอร์หรือเครื่องเล่นวิดีโออื่น เช่น คีย์บอร์ด ก้านควบคุม (Joystick) เป็นต้น โดยรวมถึงซอฟต์แวร์ที่เป็นส่วนประกอบในการเล่น

นอกจากนี้ นิยามและขอบเขตของเล่นสำหรับเด็กตามกฎหมายยุโรปมีความหมายอย่างกว้างสามารถครอบคลุมถึงสินค้าอีกหลาย ๆ อย่าง แม้จะได้มีการกำหนดข้อยกเว้นสินค้าที่ไม่ใช่ของเล่นเด็กไว้ก็ตาม แต่คณะกรรมการยุโรป (European Commission) ออกแนวทางการตีความของเล่นเด็กที่อยู่ภายใต้กฎหมายฉบับนี้ โดยต้องพิจารณาองค์ประกอบ 5 ประการ ร่วมกับการพิจารณา นิยามของของเล่นเด็กตามกฎหมายยุโรป ได้แก่⁸

(1) สถานที่จำหน่ายการพิจารณาว่าสินค้าใดเป็นของเล่นเด็กหรือไม่ พิจารณาจากสถานที่จำหน่ายต้องอยู่ตามแผนกสินค้าสำหรับเด็ก หรือจำหน่ายปะปนกับของเล่นสำหรับเด็กประเภทอื่น ซึ่งหากเป็นเพียงของสะสมของผู้ใหญ่ สถานที่จำหน่ายต้องเป็นสถานที่จำหน่ายเฉพาะเท่านั้น

(2) กลุ่มเป้าหมายในการประชาสัมพันธ์ พิจารณาได้จากการประชาสัมพันธ์ผ่านการโฆษณา หรือบรรจุภัณฑ์ที่ต้องมีลักษณะเฉพาะที่ดึงดูดใจเด็ก เช่น มีสีสัน สดใสมีข้อความที่เข้าใจได้ง่ายไม่ซับซ้อน

(3) ราคาของเล่นเด็กต้องจำหน่ายในราคาที่ต่ำกว่าของสะสมหรือของใช้สำหรับผู้ใหญ่

(4) ขนาดของเล่นเด็กต้องมีขนาดเล็กกว่าสินค้าทั่วไป เพื่อให้เด็กสามารถเคลื่อนที่ได้ในขณะที่เล่น เนื่องจากของเล่นมีเป้าหมายเพื่อให้เด็กเล่นต้องออกแบบและผลิตมาเพื่ออำนวยความสะดวกและเหมาะสมกับเด็ก

(5) เด็กสามารถหยิบจับได้ง่ายหรือไม่ เช่น โคมบายตุ๊กตาที่ติดกับพลาสติกอ่อนที่แขวนอยู่เหนือเปลเด็กจัดเป็นของเล่นเด็ก

การพิจารณาของเล่นเด็กทั้ง 5 องค์ประกอบข้างต้นเป็นเพียงแนวทางเท่านั้น ซึ่งคณะกรรมการยุโรปได้ออกแนวทางมาเพื่ออำนวยความสะดวกผู้ประกอบการธุรกิจในการพิจารณา

⁸ European Commission. (2015). *Guidance Document No 4 on the Application of Directive 2009/48/EC on the Safety of Toys, Grey Zone Problem: Is a Specific Product Covered by the Toy Safety Directive 2009/48/EC or Not*. European Commission Journal 4. pp.3-4. อ้างถึงใน สำนักงานมาตรฐานการการค้าต่างประเทศ. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 7. หน้า 25-27.

สินค้าของตนว่าเป็นของเล่นเด็กหรือไม่ และแนวทางการพิจารณาดังกล่าวไม่มีผลผูกพันตามกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยในของเล่นเด็ก

3.1.3 การกำกับดูแลความปลอดภัยในของเล่นสำหรับเด็ก

ผู้ประกอบการของเล่นเด็กที่เกี่ยวข้องและพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้ของเล่นเด็กที่จะวางจำหน่ายในท้องตลาดหรือของเล่นภายหลังวางจำหน่ายในท้องตลาดมีความปลอดภัยอยู่เสมอ แม้ของเล่นเด็กจะตกไปถึงมือของผู้บริโภคต้องไม่เกิดความเสี่ยงภัยหรืออันตรายใด ๆ ต่อชีวิต ร่างกาย และสุขภาพ นอกจากนี้ เมื่อของเล่นเด็กเกิดความเสียหายหรือความไม่ปลอดภัยขึ้นก็ต้องมีการกำหนดมาตรการในการยับยั้งหรือมาตรการอื่น ๆ เพื่อมิให้ของเล่นเด็กที่ไม่ปลอดภัยตกไปอยู่ในมือของเด็กจนเกิดอันตราย การกำกับดูแลความปลอดภัยของของเล่นสำหรับเด็กก่อนวางจำหน่ายในท้องตลาดถือเป็นมาตรการที่กำหนดให้ของเล่นเด็กต้องเป็นไปตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ หากของเล่นไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด หรือผู้ประกอบการไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องที่บังคับก็ไม่สามารถวางจำหน่ายของเล่นเด็กในสหภาพยุโรปได้ โดยกำหนดมาตรการกำกับดูแลความปลอดภัยกรณีการผลิตภายในสหภาพยุโรปในกรณีการนำเข้าและกรณีการจัดจำหน่ายที่ได้กำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบการและพนักงานเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการให้ของเล่นสอดคล้องกับมาตรฐาน ดังนี้⁹

3.1.3.1 การกำกับดูแลความปลอดภัยกรณีการผลิตภายในสหภาพยุโรป

ถือเป็นมาตรการตามกฎหมายแห่งสหภาพยุโรปว่าด้วยความปลอดภัยในของเล่นเด็กที่กำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบการของเล่นเด็กที่จะวางจำหน่ายในท้องตลาดต้องออกแบบและผลิตของเล่นเด็กให้เป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยต่าง ๆ และมีหน้าที่ในการดำเนินการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มั่นใจว่าของเล่นเด็กเป็นไปตามมาตรฐานและมีความปลอดภัยรวมถึงกำหนดหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบและรับรองของเล่นเด็กที่จะวางจำหน่ายในท้องตลาดในสหภาพยุโรป

1) การออกแบบและผลิตของเล่นสำหรับเด็กให้เป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยโดยผู้ผลิต (Manufacturer)¹⁰ มีหน้าที่ออกแบบและผลิตของเล่นเด็กให้เป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยที่สำคัญ (Essential Safety Requirements) และมีหน้าที่นำของเล่นเด็ก

⁹ สำนักงานมาตรฐานการการค้าต่างประเทศ. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 28-29.

¹⁰ Article 4 (1) (Obligations of manufacturers) of Safety of Toys Directive 2009/48/EC.

พร้อมเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ารับตรวจสอบและรับรองความเป็นไปตามมาตรฐานก่อนที่จะนำของเล่นเด็กวางจำหน่ายในท้องตลาดต่อไป ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่¹¹

(1) ข้อกำหนดด้านความปลอดภัยเฉพาะ (Particular Safety Requirements) ผู้ผลิตมีหน้าที่ต้องการออกแบบและผลิตของเล่นเด็กให้เป็นไปตามข้อกำหนดความปลอดภัยเฉพาะ โดยผู้ผลิตมีหน้าที่ในการออกแบบและผลิตโดยใช้วิธีการที่ไม่ทำให้ของเล่นเด็กปรากฏความเสี่ยง หรือลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากของเล่นเด็ก ซึ่งข้อกำหนดด้านความปลอดภัยเฉพาะบังคับกับของเล่นเด็กบางประเภทที่กฎเกณฑ์แห่งสหภาพยุโรป กำหนดไว้ เช่น ผู้ผลิตต้องผลิตของเล่นเสริมทักษะ (Activity Toys)¹² โดยลดความเสี่ยงอันตรายจากการกดทับร่างกาย ผู้ผลิตต้องออกแบบและผลิตของเล่นเด็ก โดยไม่มีส่วนประกอบของสารเคมีต้องห้ามหรือมีปริมาณที่ไม่เกินไปกว่าที่กฎเกณฑ์แห่งสหภาพยุโรป กำหนดและต้องออกแบบของเล่นในวิธีการที่สามารถทำให้ของเล่นไม่มีความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายอย่างร้ายแรงต่อร่างกายมนุษย์จากการระเหยหรือสัมผัสสารเคมีโดยตรง

(2) ข้อกำหนดด้านความปลอดภัยทั่วไป (General Safety Requirements) เป็นข้อกำหนดที่วางหลักการพื้นฐานอย่างกว้าง ๆ โดยมีเจตนารมณ์เพื่ออุดช่องว่างของข้อกำหนดด้านความปลอดภัยเฉพาะ หากข้อกำหนดด้านความปลอดภัยเฉพาะไม่ได้กำหนดไว้หรือไม่ครอบคลุมถึงของเล่นเด็กประเภทใดของเล่นเด็กนั้นต้องเป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยทั่วไป คือต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรือส่งผลกระทบต่อสุขภาพในระยะยาวของผู้ใช้หรือบุคคลที่สาม โดยต้องคำนึงการเล่นปกติและพฤติกรรมของเด็กร่วมด้วย เช่น กรณีของเล่นที่อันตรายจากการกลืนแม่เหล็ก ในขณะที่กฎเกณฑ์แห่งสหภาพยุโรปว่าด้วยความปลอดภัยในของเล่นเด็กยังไม่มีข้อกำหนดเฉพาะในการกำหนดมาตรฐานในการออกแบบหรือผลิตของเล่นที่มีส่วนประกอบแม่เหล็กและมาตรฐานของเล่นเด็กในส่วนนั้น จึงใช้ข้อกำหนดทั่วไปในการบังคับกับของเล่นที่มีแม่เหล็กเป็นส่วนประกอบที่ปรากฏความเสี่ยง¹³

¹¹ Article 10 (1) (Essential safety requirements) of Safety of Toys Directive 2009/48/EC. อ้างถึงใน TÜV SÜD (Thailand). (2559). *REACH คืออะไร?*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.tuvsud.com/th-th/services/testing/chemical-testing/reach> [2565, มิถุนายน 30].

¹² Annex 2 of Safety of Toys Directive 2009/48/EC.

¹³ TÜV SÜD (Thailand). (2559). *REACH คืออะไร?*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.tuvsud.com/th-th/services/testing/chemical-testing/reach> [2565, มิถุนายน 30].

2) ผู้ผลิตมีหน้าที่ต้องประเมินความปลอดภัยในของเล่นเด็กและนำของเล่นเด็กเข้ารับการตรวจสอบมาตรฐาน เพื่อให้มั่นใจว่าของเล่นเด็กมีความปลอดภัยตามที่กฎหมายกำหนดจึงสามารถวางจำหน่ายในสหภาพยุโรปได้

3) ผู้ผลิตมีหน้าที่ต้องจัดทำเอกสารทางเทคนิค การจัดทำเอกสารแสดงความสอดคล้อง (EC – Declaration Conformity) และรวบรวมและจัดทำเอกสารทางเทคนิค (Technical Document) หมายถึง เอกสารที่สามารถระบุข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งหมด รวมถึงเอกสารการรับรองความเป็นไปตามมาตรฐานของของเล่นเด็กตามกฎเกณฑ์แห่งสหภาพยุโรปที่ใช้บังคับ

3.1.3.2 การตรวจสอบของเล่นเด็กและเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ การกำหนดมาตรการการกำกับดูแลของเล่นเด็กเป็นการเฉพาะ โดยกำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องแต่งตั้งหน่วยงานที่มีอำนาจ (Notified Authority) ให้ดำเนินการในการติดตามตรวจสอบความปลอดภัยและมาตรฐานของของเล่นเด็กและออกหนังสือรับรองการตรวจสอบก่อนที่ผู้ผลิตจะวางจำหน่ายของเล่นเด็กในสหภาพยุโรป หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ดังกล่าวสามารถแต่งตั้งตัวแทนที่เป็นหน่วยงานรับรองอิสระ (Notified Body/Conformity Assessments Body) ในการดำเนินการแทนตนได้ กฎเกณฑ์แห่งสหภาพยุโรปได้กำหนดคุณสมบัติของหน่วยงานรับรองอิสระ (Notified Body/Conformity Assessments Body) ที่ได้รับการแต่งตั้งต้องไม่มีส่วนได้เสียหรือเกี่ยวข้องโดยตรงกับการออกแบบ การผลิต การพัฒนาของเล่นเด็ก อีกทั้งต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ที่เพียงพอในการปฏิบัติหน้าที่¹⁴

หน่วยงานรับรองอิสระมีหน้าที่ในการตรวจสอบเอกสารทางเทคนิค (Technical Document) และตรวจสอบของเล่นเด็กว่าเป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยตามกฎเกณฑ์แห่งสหภาพยุโรป และมาตรฐานของเล่นเด็กตามกฎเกณฑ์อื่น ๆ ที่ใช้บังคับหรือหากของเล่นเด็กเป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยและมาตรฐานที่กำหนด พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องออกใบรับรองการตรวจสอบ (EC-type Examination Certification) หรือออกผลการตรวจสอบ (Internal Product Control Procedure) โดยใบรับรองหรือผลการตรวจสอบดังกล่าวต้องระบุชื่อและที่อยู่ของผู้ผลิต ผลการตรวจสอบโดยสรุป และพนักงานเจ้าหน้าที่อาจกำหนดเงื่อนไขที่จำเป็นกับผู้ผลิตของ

¹⁴ Article 26 (Requirements relating to notified bodies) of Safety of Toys Directive 2009/48/EC. อ้างถึงใน กรมการค้าต่างประเทศ. (2554). *Trade Measures Review 2011 Vol. 2* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สำนักมาตรการทางการค้า. หน้า 8.

เล่นเด็ก¹⁵ อย่างไรก็ดี หากตรวจสอบแล้วพบว่าของเล่นไม่เป็นไปตามข้อกำหนดและมาตรฐานต้องให้ผู้ผลิตจัดการกับของเล่นเด็กตามมาตรการที่เหมาะสม และต้องไม่ออกหนังสือรับรองการตรวจสอบให้ ซึ่งหน่วยงานรับรองอิสระยังมีหน้าที่ในการติดตามตรวจสอบของเล่นเด็ก แม้ได้รับใบรับรองหรือผลการทดสอบว่าของเล่นเป็นไปตามข้อกำหนดหรือมาตรฐานก็ตาม¹⁶

ในกรณีผู้ผลิตของเล่นเด็กรายใดที่ผ่านการตรวจสอบโดยวิธีการควบคุมคุณภาพของสินค้า (Internal Product Control Procedure) หน่วยงานรับรองอิสระหรือหน่วยงานรับรองมาตรฐานมีหน้าที่ดำเนินการตรวจสอบของเล่นเด็ก โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่จำเป็นต้องบอกกล่าวล่วงหน้า พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถเก็บตัวอย่างของเล่นเด็ก เพื่อนำไปทดสอบเพื่อยืนยันว่าของเล่นเด็กยังเป็นไปตามข้อกำหนดและมาตรฐานหรือไม่ หากพบว่าของเล่นไม่เป็นไปตามมาตรฐาน หน่วยงานต้องดำเนินการตามมาตรการที่เหมาะสม¹⁷ กรณีผู้ผลิตของเล่นเด็กรายใดที่ผ่านการตรวจสอบโดยวิธีการตรวจสอบแบบ EC-type (EC – type Examination) หน่วยงานรับรองอิสระพบว่าของเล่นเด็กไม่ได้เป็นไปตามข้อกำหนดและมาตรฐานแล้ว หน่วยงานรับรองอิสระต้องแจ้งต่อผู้ผลิตให้จัดการกับของเล่นตามมาตรการที่กำหนด หากผู้ผลิตไม่ปฏิบัติตามมาตรการดังกล่าว หน่วยงานรับรองอิสระมีหน้าที่ในการระงับ เพิกถอนหนังสือรับรองการตรวจสอบได้¹⁸ อย่างไรก็ดี ในการดำเนินการต่าง ๆ ของหน่วยงานรับรองอิสระที่ได้รับการรับรองต้องแจ้งต่อหน่วยงานที่มีอำนาจ (Notified Authority) หรือประเทศของตนทุกครั้ง เช่น การออกใบรับรอง การเพิกถอนใบรับรอง เป็นต้น ทั้งนี้ ประเทศสมาชิกต้องรับรองว่าหน่วยงานรับรองอิสระในประเทศของตนต้องไม่ออกใบรับรองการทดสอบให้กับผู้ผลิตที่ถูกเพิกถอนหรือยกเลิกใบรับรองดังกล่าวมาก่อน¹⁹

3.1.3.3 การกำกับดูแลความปลอดภัยในของเล่นเด็กภายหลังจากวางจำหน่าย

¹⁵ Article 35 (Operational obligations of notified bodies) of Safety of Toys Directive 2009/48/EC. อ้างถึงใน กรมการค้าต่างประเทศ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 14. หน้า 8.

¹⁶ Article 20 (EC-type examination) of Safety of Toys Directive 2009/48/EC. อ้างถึงใน กรมการค้าต่างประเทศ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 14. หน้า 8.

¹⁷ Module B Annex 2 (Conformity Assessment Procedures) of Decision No 768/2008. อ้างถึงใน กรมการค้าต่างประเทศ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 14. หน้า 9.

¹⁸ Article 35 (Operational obligations of notified bodies) of Safety of Toys Directive 2009/48/EC. อ้างถึงใน กรมการค้าต่างประเทศ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 14. หน้า 9.

¹⁹ Article 36 (Information obligation of notified bodies) of Safety of Toys Directive 2009/48/EC. อ้างถึงใน กรมการค้าต่างประเทศ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 14. หน้า 9.

มาตรการกำกับดูแลของเล่นเด็กที่วางจำหน่ายในท้องตลาดเป็นมาตรการให้ข้อมูลและคำเตือนกับผู้บริโภคถึงความเสี่ยงหรืออันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับเด็กได้ เนื่องจากผู้ผลิตไม่อาจป้องกันได้โดยการผลิตหรือออกแบบ ตลอดจนติดตามตรวจสอบของเล่นเด็กที่เป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยตามกฎหมายแห่งสหภาพยุโรปว่าด้วยความปลอดภัยในของเล่นเด็กว่ายังมีคุณภาพหรือมีความปลอดภัยอยู่หรือไม่ เพื่อยืนยันและรับรองต่อผู้บริโภคที่อยู่ภายในสหภาพยุโรปว่าของเล่นเด็กที่ปลอดภัยและเป็นไปตามกฎหมายแห่งสหภาพยุโรปเท่านั้นที่จะสามารถวางจำหน่ายในท้องตลาด หากพบว่าของเล่นเด็กปรากฏความเสี่ยงที่อาจเกินอันตรายกับเด็ก กฎหมายได้กำหนดมาตรการในการบังคับกับของเล่นที่ไม่ปลอดภัยหรือไม่เป็นไปตามมาตรฐาน รวมถึงการให้ข้อมูลกับผู้บริโภคถึงความเสี่ยงที่ปรากฏขึ้น เพื่อยืนยันให้ของเล่นเด็กเหล่านั้นยังวางจำหน่ายอยู่ในท้องตลาดจนอาจเกิดอันตรายต่อเด็ก อย่างไรก็ตาม กฎหมายแห่งสหภาพยุโรปได้กำหนดมาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลความปลอดภัยในของเล่นเด็กภายหลังวางจำหน่ายในท้องตลาด ตั้งแต่ขั้นตอนการให้ข้อมูลเกี่ยวกับของเล่นเด็ก มาตรการการติดตามตรวจสอบของเล่นเด็กที่วางจำหน่าย ตลอดจนมาตรการบังคับกรณีของเล่นเด็กไม่เป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยหรือมาตรฐาน ดังนี้²⁰

1) การให้ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับของเล่นเด็ก ผู้ประกอบธุรกิจมีหน้าที่ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับของเล่นเด็กและข้อมูลของผู้ประกอบธุรกิจ เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถทราบถึงแหล่งที่มาของของเล่นได้ หากมีปัญหากับของเล่นสามารถติดต่อกับผู้ประกอบธุรกิจได้โดยตรง

(1) ผู้ผลิตมีหน้าที่ในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับของเล่นเด็ก โดยต้องระบุชนิด เลขประจำตัวของเล่น (Serial Number) หรือข้อมูลอื่นใดที่สามารถระบุเอกลักษณ์ของเล่นเด็กชนิดได้ รวมถึงชื่อ เครื่องหมายการค้า และที่อยู่ของผู้ผลิตแห่งเดียวที่สามารถติดต่อได้²¹

(2) ผู้นำเข้ามีหน้าที่การให้ข้อมูลทั่วไป โดยต้องระบุข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้นำเข้า ได้แก่ ชื่อผู้นำเข้า ที่อยู่ เครื่องหมายการค้า รวมถึงที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ โดย

²⁰ กรมการค้าต่างประเทศ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 14. หน้า 13.

²¹ Article 4 (Obligations of Manufacturers) of Safety of Toys Directive 2009/48/EC. อ้างถึงใน กรมการค้าต่างประเทศ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 14. หน้า 10-11.

แสดงบนของเล่นเด็ก หรือบนบรรจุภัณฑ์ อีกทั้ง ผู้นำเข้ามีหน้าที่ในการตรวจสอบว่าผู้ผลิตได้ระบุข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับของเล่นเด็กที่สามารถระบุเอกลักษณ์ของเล่นชนิดนั้นหรือไม่²²

2) การให้ข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับของเล่นเด็ก ข้อมูลเฉพาะ หมายถึง ข้อมูลหรือคำเตือนของของเล่นแต่ละชนิดหรือประเภทนั้น เช่น วิธีการใช้อย่างปลอดภัย และข้อควรระวังต่าง ๆ เป็นต้น เนื่องจากการออกแบบหรือผลิตของเล่นเด็ก นอกจากต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยเพื่อให้ของเล่นเด็กไม่อาจปรากฏความเสี่ยงภัยแล้ว ทั้งยัง ต้องคำนึงถึงพฤติกรรมของเด็กที่ร่วมด้วยในบางกรณีไม่อาจป้องกันความเสี่ยงภัยอันเกิดจากพฤติกรรมของเด็กได้โดยวิธีการออกแบบหรือผลิต จึงทำให้ผู้ผลิตต้องระบุคำเตือนเพื่อแจ้งต่อเด็กหรือผู้ดูแลเด็กถึงข้อควรระวัง²³

3) วิธีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับของเล่นเด็ก ผู้ผลิตและผู้นำเข้าต้องระบุข้อมูลทั่วไปและข้อมูลเฉพาะไว้บนของเล่นเด็ก หากไม่สามารถระบุลงบนของเล่นได้ให้ระบุไว้บนบรรจุภัณฑ์และเอกสารประกอบที่มาพร้อมกับของเล่นเด็ก หากเป็นข้อมูลเฉพาะต้องระบุคำว่า “คำเตือน” ก่อนระบุข้อความซึ่งต้องระบุในที่ที่เห็นได้ง่ายและเข้าใจง่าย เพื่อประกอบการพิจารณาของผู้บริโภคก่อนที่จะเลือกซื้อของเล่นเด็กไม่ว่าจะเลือกซื้อจากร้านค้าหรือทางอินเทอร์เน็ต

3.1.3.4 การติดตามตรวจสอบมาตรฐานและความปลอดภัยในของเล่นเด็ก

การติดตามดังกล่าวเป็นการกำกับดูแลให้ของเล่นเด็กสอดคล้องกับข้อกำหนดด้านความปลอดภัยและมาตรฐานอยู่เสมอ หากพบว่าของเล่นเด็กปรากฏความเสี่ยงที่อาจเกิดอันตรายย่อมสามารถแก้ไขได้ก่อนที่ความเสียหายจะเกิดขึ้น ซึ่งเป็นมาตรการป้องกันและเป็นการคุ้มครองความปลอดภัยระดับสูง ทั้งนี้ กฎเกณฑ์แห่งสหภาพยุโรปที่ใช้บังคับในการกำหนดมาตรฐานการติดตามตรวจสอบของเล่นเด็ก คือกฎเกณฑ์แห่งสหภาพยุโรปว่าด้วยความปลอดภัยในของเล่นเด็ก ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับกับของเล่นเด็กโดยตรง และ EC No 765/2008 เป็นกฎเกณฑ์ที่กำหนดหน้าที่และวิธีการของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการติดตามตรวจสอบสินค้าที่มีมาตรฐานกำหนดที่วางจำหน่ายในท้องตลาด กฎเกณฑ์แห่งสหภาพยุโรปว่าด้วยความปลอดภัยในของเล่นเด็กกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจและพนักงานเจ้าหน้าที่ในการติดตามตรวจสอบของเล่นเด็กที่วางจำหน่ายใน

²² Article 4 (Obligations of Importers) of Safety of Toys Directive 2009/48/EC. อ้างถึงใน กรมการค้าต่างประเทศ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 14. หน้า 11.

²³ Annex 5 (Warnings) of Safety of Toys Directive 2009/48/EC. อ้างถึงใน กรมการค้าต่างประเทศ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 14. หน้า 11.

ท้องตลาดว่าเป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยและมาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ ซึ่งพิจารณาได้ ดังนี้²⁴

1) การติดตามตรวจสอบของเล่นเด็กโดยผู้ประกอบการธุรกิจ ผู้ผลิตมีหน้าที่ต้องนำของเล่นเด็กที่ตนออกแบบและผลิตเข้ารับการตรวจสอบและรับรองว่าเป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยและเป็นไปตามมาตรฐานตามกระบวนการ EC-type Examination ที่ต้องดำเนินการทุก ๆ 5 ปี แต่หากมีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิต วัสดุดิบ หรือส่วนประกอบใดในของเล่นเด็กต้องนำมาตรวจสอบทันที นอกจากนี้ หากมีเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาเทคโนโลยีที่ทำให้ของเล่นปลอดภัยขึ้น (State of Art) ที่กระทบต่อข้อกำหนดและมาตรฐานเดิมผู้ผลิตมีหน้าที่ในการประเมินความปลอดภัยและเข้ารับการตรวจสอบตามกระบวนการ แม้ว่าขณะที่ของเล่นเด็กถูกผลิตจะได้ดำเนินการตามข้อกำหนดและมาตรฐานเดิมก็ตาม²⁵ อีกทั้งผู้นำเข้ามีหน้าที่ในการติดตามตรวจสอบของเล่นที่ตนนำเข้าโดยการสุ่มของเล่นเด็กที่วางจำหน่ายในสหภาพยุโรป และนำมาทดสอบว่าของเล่นเด็กเป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยหรือมาตรฐานตามกฎหมายที่กำหนดหรือไม่ หากพบว่าของเล่นไม่เป็นไปตามข้อกำหนดต้องจัดเก็บคืนของเล่นที่วางจำหน่ายกลับคืน หรือกรณีของเล่นตกถึงมือผู้บริโภคจะต้องเรียกคืนของเล่นเด็กโดยเร็ว รวมถึงผู้นำเข้าต้องแจ้งข้อมูลการติดตามตรวจสอบและการดำเนินการใด ๆ ต่อผู้จัดจำหน่ายด้วย²⁶

2) การติดตามตรวจสอบของเล่นเด็กโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ ในประเทศสมาชิกต้องแต่งตั้งหน่วยงานที่มีความสามารถเป็นผู้ทำหน้าที่ในการติดตามตรวจสอบของเล่นเด็กที่วางจำหน่ายในสหภาพยุโรป หรือเรียกว่า “หน่วยงานตรวจสอบ” (Market Surveillance)²⁷ หน่วยงานตรวจสอบมีหน้าที่ทั่วไปต้องติดตามตรวจสอบของเล่นเด็กที่วางจำหน่ายในท้องตลาดจนแน่ใจว่าสินค้าที่วางจำหน่ายในท้องตลาดเป็นไปตามข้อกำหนดและมาตรฐาน หากไม่เป็นเช่นนั้นหน่วยงานตรวจสอบต้องดำเนินการห้ามหรือจำกัดมิให้สินค้าวางจำหน่ายในท้องตลาด โดยเป็นไป

²⁴ สำนักงานมาตรฐานการทางการค้าต่างประเทศ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 30-31.

²⁵ European Commission. (2016). *Toy Safety Directive 2009/48/EC. an Explanatory Guidance Document*. European Commission Journal 1. pp.45 -46 อ้างถึงใน สำนักงานมาตรฐานการทางการค้าต่างประเทศ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 32.

²⁶ Article 6 (6) of Safety of Toys Directive 2009/48/EC. อ้างถึงใน กรมการค้าต่างประเทศ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 14. หน้า 12.

²⁷ Article 39 (Precautionary Principle) of Safety of Toys Directive 2009/48/EC.

ตามกฎเกณฑ์แห่งสหภาพยุโรปว่าด้วยการติดตามตรวจสอบสินค้า ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่มุ่งหมายให้สินค้าเป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัย และเป็นกรอบในการดำเนินการควบคุมสินค้าที่มาจากประเทศที่สาม (Third Countries)²⁸

อำนาจหน้าที่ทั่วไปของหน่วยงานตรวจสอบ โดยมีหน้าที่ตรวจสอบเอกสารทางเทคนิคที่ระบุข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับของเล่นเด็กทั้งหมด ตรวจสอบลักษณะภายนอกของของเล่นเด็ก รวมถึงการตรวจสอบของเล่นผ่านห้องปฏิบัติการจากตัวอย่างที่เพียงพอ จากนั้นหน่วยงานตรวจสอบต้องจัดทำรายงานสรุปการตรวจสอบ โดยประกอบด้วยการประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากของเล่นเด็ก และของเล่นเด็กนั้นเป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยหรือไม่ ในการดำเนินการดังกล่าวหน่วยงานตรวจสอบอาจขอให้ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าให้ข้อมูลและเอกสารที่จำเป็นที่แสดงให้เห็นว่าของเล่นเป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัย และมีอำนาจสั่งให้หน่วยงานรับรองอิสระ (Notified Body) ส่งเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการออก การปฏิเสธ หรือการถอนหนังสือรับรองการตรวจสอบของของเล่นเด็ก เอกสารทางเทคนิค (Technical Document) และรายงานผลการตรวจสอบที่หน่วยงานรับรองอิสระดำเนินการ หากจำเป็นหน่วยงานตรวจสอบอาจสั่งให้หน่วยงานรับรองอิสระทบทวนการตรวจสอบเพื่อออกไปรับรองใหม่²⁹ และให้ผู้ประกอบธุรกิจมีหน้าที่ในการติดตามตรวจสอบของเล่นเด็กของตนอยู่เสมอ โดยต้องนำของเล่นเข้ารับการตรวจสอบใหม่เพื่อออกไปรับรองทุก ๆ 5 ปี และเก็บตัวอย่างของเล่นที่วางจำหน่ายกลับมาทดสอบถึงความสอดคล้องกับข้อกำหนดด้านความปลอดภัยต่าง ๆ คู่ขนานกับพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่เฉพาะในการตรวจสอบเอกสารและของเล่นเด็กที่วางจำหน่ายในท้องตลาดเพื่อจัดทำรายงานประเมินความเสี่ยงและผลการตรวจสอบ³⁰

3) การบังคับกรณีของเล่นเด็กไม่เป็นไปตามมาตรฐานหรือไม่ปลอดภัย กฎเกณฑ์แห่งสหภาพยุโรปได้กำหนดมาตรการในการป้องกันความเสี่ยงภัยที่อาจเกิดขึ้นจากของเล่นเด็กกับเด็ก หากพบว่าของเล่นเด็กปรากฏความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพและความปลอดภัยของเด็ก โดยให้ผู้ประกอบธุรกิจและพนักงานเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อยับยั้งมิให้ของเล่นที่ปรากฏความเสี่ยงยังคงวางจำหน่ายในท้องตลาดต่อไป หน้าที่ของผู้ผลิต ผู้นำเข้า และผู้จัดจำหน่ายกรณีพบว่าของเล่นไม่เป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัย

²⁸ สำนักงานมาตรฐานทางการค้าต่างประเทศ. อังแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 35-36.

²⁹ Article 41 (3) (Instructions to the notified body) of Safety of Toys Directive 2009/48/EC.

³⁰ สำนักงานมาตรฐานทางการค้าต่างประเทศ. อังแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 40.

หรือไม่เป็นไปตามมาตรฐานต้องใช้มาตรการที่เหมาะสม หากจำเป็นอาจต้องจัดเก็บคืนจากที่จัดจำหน่ายหรือเรียกคืนของเล่นเด็กจากผู้บริโภคเพื่อนำของเล่นเด็กเหล่านั้นไปแก้ไขและปรับปรุงให้เป็นไปตามกฎหมาย และหากของเล่นเด็กปรากฏความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดอันตราย ผู้ผลิต ผู้นำเข้า และผู้จัดจำหน่ายต้องแจ้งต่อหน่วยงานตรวจสอบในประเทศที่วางจำหน่ายทันที พร้อมทั้งระบุข้อมูลของเล่นเด็ก ความเสี่ยงที่ปรากฏ และมาตรการที่ตนได้ดำเนินการไปแล้ว ซึ่งผู้ผลิต ผู้นำเข้า และผู้จัดจำหน่ายมีหน้าที่ในการดำเนินการตามหรือร่วมกันกับหน่วยงานตรวจสอบกำหนดเพื่อความปลอดภัยของเด็ก³¹

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก ในกฎเกณฑ์แห่งสหภาพยุโรป (Directive 2009/48/EC of the European Parliament and of the Council of 18 June 2009 on the Safety of Toys) นั้น พบว่ามีกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องในการใช้บังคับกฎหมายกับของเล่นสำหรับเด็ก โดยเฉพาะ มีทั้งการกำหนดค่านิยามข้อกำหนดความปลอดภัยต่าง ๆ การได้รับใบรับรองความปลอดภัย และการตรวจสอบคุณภาพของสินค้าที่ผู้ผลิตได้ผลิตของเล่นสำหรับเด็ก เพื่อแสดงให้เห็นว่าในสหภาพยุโรปมีการกำกับดูแลความปลอดภัยต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น และมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กในสหรัฐอเมริกา

ในยุคปัจจุบันขั้นตอนกระบวนการผลิตสินค้ามีความซับซ้อนมากขึ้น ส่งผลให้ผู้บริโภคไม่สามารถป้องกันความเสี่ยงภัยได้ด้วยตนเอง และเด็กถือเป็นผู้บริโภคที่อยู่ในกลุ่มที่เปราะบาง (Vulnerable Person) ที่อาจเกิดอันตรายมากกว่าบุคคลทั่วไป โดยสหรัฐอเมริกาได้มีคณะกรรมการคุ้มครองความปลอดภัยของสินค้า (The United States Consumer Product Safety Commission) ซึ่งเป็นหน่วยงานภาคเอกชนที่กฎหมายกำหนดให้มีมาตรฐานในการออกแบบและผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กโดยเฉพาะ และเป็นองค์กรกลางในการประสานข้อมูลและแจ้งเตือนความไม่ปลอดภัยให้แก่ประชาชน โดยมีหน้าที่เก็บรวบรวมสถิติ เรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยของสินค้า เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายในการกำกับดูแลความปลอดภัยของสินค้าสำหรับเด็ก อีกทั้งยังมีการกำหนดการกำกับดูแลความปลอดภัยของเล่นเด็ก

³¹ Article 4 (8) (Obligations of manufacturers) of Safety of Toys Directive 2009/48/EC.

ก่อนวางจำหน่าย ให้เป็นไปตามมาตรฐานตามกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยที่จะต้องได้รับการตรวจสอบเพื่อให้เรียบร้อย และการกำหนดการกำกับดูแลความปลอดภัยของเล่นเด็กหลังวางจำหน่าย เพื่อเป็นการให้มีมาตรฐานและมีความปลอดภัยเสมอ โดยกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบการในการให้ข้อมูลและมีคำเตือนกับผู้บริโภคถึงความเสี่ยงหรืออันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้ โดยได้บัญญัติกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยของสินค้าอุปโภคและบริโภค (Consumer Product Safety Act 1972)³² ขึ้น ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดจากสินค้า และพัฒนามาตรฐานของสินค้าให้เกิดความปลอดภัยกับผู้บริโภค โดยกฎหมายดังกล่าวใช้บังคับกับสินค้าทั่วไปและของเล่นเด็ก และได้แยกหมวดสำหรับสินค้าสำหรับเด็ก รวมถึงของเล่นเด็กไว้ด้วย โดยกำหนดนิยาม ประเภท และมาตรการกำกับดูแลความปลอดภัยเฉพาะของเล่นเด็กโดยตรง³³

3.2.1 นิยามและประเภทของสินค้าสำหรับเด็ก

ในปี ค.ศ. 2008 สหรัฐอเมริกาได้ประกาศใช้กฎหมายเพิ่มเติมว่าด้วยความปลอดภัยของสินค้าอุปโภคและบริโภคอีกฉบับ คือ Consumer Product Safety Improvement Act 2008 โดยเพิ่มเติมการกำกับดูแลความปลอดภัยในสินค้าสำหรับเด็ก (Children's Product Safety) ไว้โดยเฉพาะ กฎหมายดังกล่าวได้กำหนดนิยามของคำว่า “ของเล่นเด็ก (Children's Toys)” หมายถึง สินค้าที่ถูกรออกแบบและมีความมุ่งหมายให้เด็กอายุไม่เกิน 12 ปีใช้สำหรับเล่น ซึ่งไม่รวมถึงอุปกรณ์เครื่องเล่นในสนามเด็กเล่น อุปกรณ์กีฬา และเครื่องดนตรี เป็นต้น³⁴

กฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยของสินค้า ได้แบ่งประเภทของเล่นเด็กออกเป็น 2 ประเภท การแบ่งประเภทดังกล่าวใช้เกณฑ์ส่วนประกอบของของเล่นเด็ก และอายุเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้³⁵

³² Section 2 (b) (15 USC 2051) of Consumer Product Safety Act 1972.

³³ สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ นครชิคาโก. (2560). *ข้อกำหนดสินค้าของใช้กับเด็กในสหรัฐอเมริกา*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.ryt9.com/s/expd/1011167> [2565, มิถุนายน 29].

³⁴ Sections 108 (e) (15 USC 2057c) of Consumer Product Safety Improvement Act 2008.

³⁵ สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ นครชิคาโก. (2560). *ข้อกำหนดสินค้าของใช้กับเด็กในสหรัฐอเมริกา*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.ryt9.com/s/expd/1011167> [2565, มิถุนายน 29].

1) ของเล่นเด็กที่แบ่งตามส่วนประกอบ กฎหมายดังกล่าวได้คำนึงถึงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับผู้บริโภคที่เป็นเด็กได้ จึงได้ใช้ส่วนประกอบของของเล่นเป็นเกณฑ์ในการแบ่งประเภทของเล่นเด็ก กล่าวคือ³⁶

(1) ของเล่นเด็กที่มีส่วนประกอบเป็นชิ้นเล็ก ๆ ที่สามารถหลุดออกมา เช่น ตาหรือจุกของตุ๊กตาทามิ หรือพลาสติกปิดช่องระบายลมในของเล่นมีเสียงเมื่อบีบ

(2) ของเล่นที่มีประกอบด้วยแม่เหล็ก คือของเล่นเด็กที่ประกอบกันได้ โดยอาศัยแม่เหล็กเป็นส่วนประกอบ เช่น ตัวต่อ เป็นต้น

(3) ของเล่นชนิดนี้เวลาเล่นต้องใส่แบตเตอรี่ เช่น รถยนต์บังคับ คอมพิวเตอร์จำลอง เป็นต้น

2) ของเล่นเด็กแบ่งตามเกณฑ์อายุ คณะกรรมการว่าด้วยความปลอดภัยในสินค้า (The United States Consumer Product Safety Commission) ได้จัดทำแนวทางการในการแบ่งแยกของเล่นเด็กในแต่ละช่วงอายุ (The Age Determination Guidelines) ไว้เพื่อเป็นแนวทางที่แนะนำของเล่นที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละช่วงวัย ดังนี้³⁷

(1) ของเล่นสำหรับเด็กอายุไม่เกิน 36 เดือนหรือไม่เกิน 3 ปี ของเล่นที่เหมาะสมจะต้องส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็ก การจับ การไต่ยืน เช่น ของเล่นสำหรับบีบ ของเล่นที่ทำให้เกิดเสียง เป็นต้น และของเล่นต้องมีขนาดใหญ่พอสมควรเป็นทรงมนไม่มีมุมแหลมคม ไม่สามารถนำเข้าปากได้ และต้องไม่มีสารเคมีอันตรายเป็นส่วนประกอบ เนื่องจากเด็กอายุไม่เกิน 36 เดือนมีพัฒนาการทางด้านร่างกายยังไม่เต็มที่ที่มีพฤติกรรมในการนำของเล่นเข้าปาก และยังอยู่ภายใต้การดูแลของผู้ปกครองตลอดเวลาเนื่องจากไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้อย่างเต็มที่

(2) ของเล่นสำหรับเด็กอายุตั้งแต่ 3 ถึง 5 ปี จะต้องส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย สติปัญญาและอารมณ์ เช่น ดินน้ำมัน เกมสัจจับคู่ภาพ ซึ่งต้องมีน้ำหนักเบา มีลักษณะที่เล่นได้ง่าย ไม่แตกหรือหักง่าย เนื่องจากเด็กในช่วงอายุนี้นี้พูดคุ้ยรู้เรื่อง แต่ก็ยังไม่มีความรู้ในหลีกเลี่ยงอันตราย จึงต้องอยู่ภายใต้การดูแลของผู้ปกครองหรือบุคคลใกล้ชิด

³⁶ U.S. Consumer Product Safety Commission. (2009). *For Kids Sake - Think Toy Safety*. CPSC Publication. pp.21-22.

³⁷ Timothy P. Smith. (2002). *Age Determination Guidelines: Relating Children's Ages to Toy Characteristics and Play Behavior*. U.S. Consumer Product Safety Commission (CPSC). pp.7-10.

(3) ของเล่นสำหรับเด็กอายุตั้งแต่ 6 ถึง 12 ปี เด็กในช่วงอายุนี้อาจมีการพัฒนาการด้าน ร่างกายสมบูรณ์เต็มที่และสื่อสารได้รู้เรื่อง ของเล่นที่เหมาะสมย่อมเป็นของเล่นที่มีการเล่นที่ซับซ้อนขึ้น และเป็นของเล่นที่ไม่มีรูปแบบที่กำหนดตายตัวเพื่อส่งเสริมจินตนาการ เช่น ตัวต่อประเภทต่าง ๆ อุปกรณ์วาดรูป เป็นต้น

3.2.2 การกำกับดูแลความปลอดภัยในของเล่นสำหรับเด็กก่อนวางจำหน่ายในท้องตลาด

ผู้ประกอบการธุรกิจของเล่นเด็กที่เกี่ยวข้องและพนักงานเจ้าหน้าที่ที่จะมีหน้าที่ในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้ของเล่นเด็กที่จะวางจำหน่ายในท้องตลาดมีความปลอดภัย นอกจากนี้ เมื่อของเล่นเด็กเกิดความเสียหายหรือความไม่ปลอดภัยขึ้น มีมาตรการในการยับยั้งหรือมาตรการอื่น ๆ เพื่อให้ของเล่นเด็กที่ไม่ปลอดภัยตกไปอยู่ในมือของเด็กจนเกิดอันตราย โดยการกำกับดูแลของเล่นเด็กก่อนวางจำหน่ายในท้องตลาดเป็นมาตรการที่กำหนดให้ของเล่นเด็กต้องเป็นไปตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ หากของเล่น ไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด หรือผู้ประกอบการไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องที่ใช้บังคับ ย่อมไม่สามารถวางจำหน่ายของเล่นในสหรัฐอเมริกาได้ ดังนั้น กฎหมายจึงกำหนดการกำกับดูแลความปลอดภัยในขั้นตอนการผลิตภายในประเทศ ขั้นตอนการนำเข้า โดยผู้ประกอบการธุรกิจและพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ในการดำเนินการให้ของเล่นสอดคล้องกับมาตรฐานดังนี้³⁸

3.2.2.1 การกำกับดูแลความปลอดภัยกรณีการผลิตในประเทศ กฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยของสินค้าได้กำหนดมาตรการกำกับดูแลความปลอดภัยในขั้นตอนการผลิตเป็นมาตรการที่กำหนดให้ของเล่นเด็กที่จะวางจำหน่ายในท้องตลาดต้องมีความปลอดภัย กฎหมายจึงกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบการของเล่นเด็กต้องออกแบบและผลิตของเล่นเด็กให้เป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัย และมีหน้าที่ในการดำเนินการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มั่นใจว่าของเล่นเด็กเป็นไปตามมาตรฐาน รวมถึงกำหนดหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบและรับรองของเล่นเด็กที่จะวางจำหน่ายในท้องตลาดในสหรัฐอเมริกา³⁹

³⁸ สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ นครชิคาโก. (2560). *ข้อกำหนดสินค้าของใช้กับเด็กในสหรัฐอเมริกา*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.ryt9.com/s/expd/1011167> [2565, มิถุนายน 29].

³⁹ ชิตพล หงศาลา. (2552). *ปัญหากฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภค: ศึกษากรณีความรับผิดชอบของผู้ประกอบการที่มีต่อผู้บริโภคในผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็ก*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. หน้า 40.

1) การออกแบบและผลิตของเล่นเด็กให้เป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยโดยผู้ผลิต ซึ่งผู้ผลิตมีหน้าที่ออกแบบและผลิตของเล่นเด็กให้เป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยและเป็นไปตามมาตรฐาน (ASTM F963) อีกทั้ง กฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยของสินค้ากำหนดให้ผู้ผลิตต้องนำของเล่นเด็กเข้ารับการตรวจสอบมาตรฐาน เพื่อได้รับใบรับรองว่าของเล่นเด็กเป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัย⁴⁰ โดยผู้ผลิตต้องนำส่วนประกอบทุกชนิดที่จะนำมาผลิตของเล่นเด็กเข้ารับการตรวจสอบจากหน่วยงานรับรองอิสระ (Conformity Assessment Body) เพื่อยืนยันว่าส่วนประกอบที่นำมาใช้ไม่มีส่วนใดที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยหรือปรากฏความเสี่ยง เมื่อผู้ผลิตได้ผลิตของเล่นเด็กเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้ผลิตต้องนำส่งตัวอย่างของเล่นเด็กที่เสร็จสมบูรณ์เข้ารับการตรวจสอบอีกครั้งว่า ของเล่นเด็กเป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยหรือเป็นไปตามมาตรฐานหรือไม่ เมื่อผ่านการตรวจสอบจึงจะได้รับการรับรองจากหน่วยงานรับรองอิสระ หากผลการตรวจสอบปรากฏว่าของเล่นเด็กที่ส่งตรวจไม่เป็นไปตามข้อกำหนดหรือไม่เป็นไปตามมาตรฐานแม้เพียงชิ้นเดียว ผู้ผลิตจะต้องดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อให้ของเล่นเด็กเป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัย และเข้ารับการตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงวัตถุดิบและกระบวนการผลิตก็ต้องนำสินค้าเข้ารับการตรวจสอบ⁴¹

2) การตรวจสอบและรับรองมาตรฐานของเล่นเด็กโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ หน่วยงานรับรองอิสระ (Conformity Assessments Body) ที่ได้รับการแต่งตั้งจะมีหน้าที่ในการตรวจสอบมาตรฐานและความปลอดภัยในของเล่นเด็ก ตลอดจนพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องไม่มีส่วนได้เสียหรือเกี่ยวข้องโดยตรงกับการออกแบบ การผลิต การพัฒนาของเล่นเด็ก⁴² และจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการทดสอบผลการตรวจสอบ และใบรับรองว่าของเล่นเด็กเป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยหรือเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดเป็นเวลา 5 ปีนับตั้งแต่วันที่ได้ออกใบรับรองดังกล่าว⁴³

⁴⁰ Sections 106 (a) (15 USC 2056b) of Consumer Product Safety Improvement Act 2008.

⁴¹ U.S Consumer Product Safety Commission. (2017). *List of Cpsc- Accepted Testing Laboratories*. (Online). Available : <https://www.cpsc.gov/cgi-bin/labsearch/> [2022, June 29].

⁴² §1112.11 What are the types of third party conformity assessment bodies? of Code of Federal Regulations.

⁴³ §1112.25 What are a third-party conformity assessment body's recordkeeping responsibilities of Code of Federal Regulations.

3.2.2.2 การกำกับดูแลความปลอดภัยกรณีการนำเข้า ถือเป็น การกำกับดูแลของเล่นเด็กที่มีได้ผลิตในสหรัฐอเมริกา และผู้ประกอบการธุรกิจประสงค์ที่จะนำของเล่นเด็กที่ผลิตในต่างประเทศเพื่อวางจำหน่ายในท้องตลาด ทั้งนี้ กฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยของสินค้าจึงกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบการธุรกิจของเล่นเด็กที่นำเข้าของเล่นเด็กเพื่อวางจำหน่ายในท้องตลาดต้องนำของเล่นเด็กเข้ารับการตรวจสอบจนแน่ใจว่าของเล่นเด็กให้เป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยหรือไม่ และมีหน้าที่ในการดำเนินการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มั่นใจว่าของเล่นเด็กเป็นไปตามมาตรฐาน รวมถึงกฎหมายดังกล่าวกำหนดหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบว่าของเล่นเด็กที่เป็นไปตามที่กฎหมายเท่านั้นที่จะวางจำหน่ายในท้องตลาดในสหรัฐอเมริกาได้⁴⁴

3.2.3 การกำกับดูแลความปลอดภัยในของเล่นสำหรับเด็กหลังวางจำหน่ายในท้องตลาด

เพื่อควบคุมคุณภาพของของเล่นเด็กที่วางจำหน่ายในท้องตลาดมีความปลอดภัยอยู่เสมอ และกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบการธุรกิจในการให้ข้อมูลและคำเตือนกับผู้บริโภคถึงความเสียหายหรืออันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับเด็กได้ ตลอดจนติดตามและตรวจสอบของเล่นเด็กให้เป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยตามกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยของสินค้าและมาตรฐานตามกฎหมายอื่น ๆ ก่อนวางจำหน่ายว่ายังมีคุณภาพหรือมีความปลอดภัยตามกฎหมายอยู่หรือไม่ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคที่อยู่ในสหรัฐอเมริกา หากพบว่าของเล่นเด็กปรากฏความเสี่ยงที่อาจเกิดอันตรายกับเด็กกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยของสินค้าได้กำหนดมาตรการในการบังคับกับของเล่นที่ไม่ปลอดภัยหรือไม่เป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อยับยั้งมิให้ของเล่นเด็กเหล่านั้นยังคงวางจำหน่ายอยู่ในท้องตลาดและเกิดอันตรายต่อเด็ก⁴⁵

3.2.3.1 การให้ข้อมูลเกี่ยวกับของเล่นเด็ก การให้ข้อมูลเกี่ยวกับของเล่นเด็กตามกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยของสินค้าเป็นการใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับของเล่นเด็กทั้งหมด ตั้งแต่ข้อมูลทั่วไปของของเล่นเด็ก ข้อมูลของผู้ผลิตและผู้นำเข้า รวมถึงคำเตือน เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถตรวจสอบแหล่งที่มาของของเล่นเด็กได้ ตลอดจนข้อมูลดังกล่าวอาจทำให้ผู้บริโภคหรือผู้ดูแลได้ใช้ความระมัดระวังความเสี่ยงหรืออันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากของเล่นเด็กได้ โดยกฎหมายว่าด้วยความ

⁴⁴ US Product Safety Commission. (2017). *Children's Product Certificate (Cpc)*. (Online). Available : <https://www.cpsc.gov/TestingCertification/Childrens-Product-Certificate-CPC>. [2022, June 29].

⁴⁵ จิตพล หงสาธา. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 39. หน้า 45.

ปลอดภัยของสินค้าได้กำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจในการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับของเล่นเด็กผ่านคำเตือนและคู่มือความปลอดภัยที่แนบไปกับของเล่นเด็ก⁴⁶

3.2.3.2 การติดตามตรวจสอบมาตรฐานและความปลอดภัยในของเล่นเด็ก เป็นการกำกับดูแลให้ของเล่นเด็กสอดคล้องกับข้อกำหนดด้านความปลอดภัยและมาตรฐานอยู่เสมอ โดยกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยของสินค้าซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับกับของเล่นเด็กโดยตรงได้กำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ ในการติดตามตรวจสอบของเล่นเด็ก และกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจและพนักงานเจ้าหน้าที่ในการติดตามตรวจสอบของเล่นเด็กที่วางจำหน่ายในท้องตลาดว่าเป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยและมาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่⁴⁷

3.2.3.3 การบังคับกรณีของเล่นเด็กไม่เป็นไปตามมาตรฐานหรือไม่ปลอดภัย กฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยของสินค้านี้มีวัตถุประสงค์ในการกำกับดูแลของสินค้าให้มีความปลอดภัย และไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภคได้กำหนดมาตรการบังคับกรณีสินค้าไม่เป็นไปตามมาตรฐานหรือไม่ปลอดภัย แต่มิได้กำหนดมาตรการบังคับกรณีของเล่นเด็กที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานหรือไม่ปลอดภัยไว้เฉพาะ แต่หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าของเล่นที่ปรากฏความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพและความปลอดภัยของเด็ก กฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยของสินค้าจึงกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจและพนักงานเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อให้ของเล่นเด็กวางจำหน่ายในท้องตลาดต่อไป⁴⁸

1) การเรียกเก็บและเรียกคืนกรณีของเล่นเด็กไม่ปลอดภัยโดยผู้ประกอบธุรกิจ ผู้ประกอบธุรกิจมีหน้าที่ในการแจ้งคณะกรรมการว่าด้วยการคุ้มครองความปลอดภัยของสินค้า พร้อมแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการไม่เป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัย หรือความไม่ปลอดภัยของของเล่นเด็กทันที หลังจากนั้นผู้ประกอบธุรกิจต้องรอให้คณะกรรมการว่าด้วยการคุ้มครองความปลอดภัยจากสินค้าประเมินความเป็นอันตรายหรือความไม่สอดคล้องกับมาตรฐานของสินค้าเสียก่อน แล้วจึงออกคำสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจดำเนินการ⁴⁹ ในอีกกรณีหนึ่งผู้ประกอบธุรกิจสามารถดำเนินการเรียกคืนสินค้าโดยความสมัครใจได้ โดยใช้วิธีการเรียกคืนสินค้าโดยสมัครใจ (Fast Track Product Recall) ซึ่งวิธีการดังกล่าวเป็นระบบที่อนุญาตให้ผู้ประกอบธุรกิจสามารถ

⁴⁶ ชิตพล หงศาลา. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 39. หน้า 45.

⁴⁷ ชิตพล หงศาลา. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 39. หน้า 46.

⁴⁸ ชิตพล หงศาลา. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 39. หน้า 47-48.

⁴⁹ Section. 15. [15 U.S.C. 2064(b)] of the Consumer Product Safety Act.

ดำเนินการเรียกคืนสินค้าร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่โดยไม่ต้องรอการประเมินความเสี่ยงภัยหรือความเป็นอันตรายของของเล่นเด็กจากพนักงานเจ้าหน้าที่แต่อย่างใด⁵⁰

2) การบังคับกรณีของเล่นเด็กไม่ปลอดภัยโดยพนักงานเจ้าหน้าที่คณะกรรมการว่าด้วยการคุ้มครองความปลอดภัยของสินค้ามีอำนาจในการออกคำสั่งใด ๆ เช่น คำสั่งให้นำสินค้ากลับมาแก้ไขเปลี่ยนสินค้า ห้ามจำหน่าย หรือเรียกคืนสินค้า เป็นต้น พร้อมกำหนดรายละเอียดและหลักเกณฑ์ในการดำเนินการต่าง ๆ ตามที่กฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยของสินค้ากำหนด เพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวเหมาะสมกับระดับความรุนแรงหรือความเป็นอันตรายของสินค้า⁵¹

3.2.4 การแจ้งเตือนความไม่ปลอดภัยในของเล่นเด็ก

กฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยของสินค้าได้กำหนดมาตรการแจ้งเตือนความไม่ปลอดภัยของของเล่นเด็ก โดยกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจและพนักงานเจ้าหน้าที่ในการแจ้งเตือนความไม่ปลอดภัย เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องหยุดการจำหน่ายและเป็นข้อมูลให้ผู้บริโภคในการใช้ความระมัดระวังในการใช้ หรือหลีกเลี่ยงการใช้ของเล่นเด็กนั้น ๆ โดยผู้ประกอบธุรกิจ ทั้งผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่ายมีหน้าที่แจ้งข้อมูลต่อคณะกรรมการว่าด้วยความปลอดภัยของสินค้า ในกรณีของเล่นเด็กไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนด ของเล่นเด็กที่อาจบกร่องที่อาจเป็นอันตราย ตลอดจนของเล่นเด็กที่อาจก่อให้เกิดอันตรายอย่างร้ายแรง โดยข้อมูลที่ต้องระบุทุกครั้งที่มีการแจ้งเตือน ได้แก่ รายละเอียดเกี่ยวกับของเล่นเด็ก ชื่อและที่อยู่ของผู้ประกอบธุรกิจ ลักษณะของความเสี่ยงภัย และอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับผู้บริโภค⁵²

3.2.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก

ในสหรัฐอเมริกาได้มีหน่วยงานอิสระที่เกี่ยวข้องในการควบคุมดูแลมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก ได้แก่

⁵⁰ US Product Safety Commission. (2017). *Cpsc Fast Track Recall Program*. (Online). Available : <https://www.cpsc.gov/Business--Manufacturing/RecallGuidance/CPSC-Fast-Track-Recall-Program>. [2022, June 29].

⁵¹ Office of Compliance and Field Operations. (2012). *Recall Handbook*. U.S. Consumer Product Safety Commission. pp.15–19.

⁵² SEC. 15. (b) of the Consumer Product Safety Act.

1) หน่วยงาน U.S. Consumer Products Safety Commission (CPSC) ได้กำหนดมาตรฐานบังคับเพื่อความปลอดภัยในการเล่นของเด็ก เช่น การห้ามใช้สาร Phthalate⁵³ ในสินค้าของเล่นสำหรับเด็กและสินค้าสำหรับทารก รวมทั้งห้ามผลิตและจำหน่ายสินค้าที่มีสารตะกั่วหรือสาร Phthalate โดยผู้ผลิตต้องใช้สารอันตรายให้น้อยที่สุด ห้ามผลิตและจำหน่ายของเล่นเด็กและผลิตภัณฑ์ดูแลเด็กที่มีสารเคมีที่เป็นอันตรายบางชนิดบรรจุอยู่ ประกอบกับในกรณีที่คณะกรรมการ CPSC พิจารณาแล้วเห็นว่าผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่าย หรือผู้ขายสินค้าสำหรับเด็ก ผ่าฝืนมาตรฐานที่กำหนดไว้จะถือว่ามีความผิด ซึ่งมีโทษปรับตั้งแต่ 100,000 เหรียญสหรัฐ ถึง 15,000,000 เหรียญสหรัฐ และมีโทษจำคุกสูงสุดไม่เกิน 5 ปี นอกจากนี้ ยังกำหนดให้ติดฉลากเพื่อให้ทราบถึงอันตรายจากสินค้า โดยต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ดังนี้⁵⁴

(1) ระเบียบของรัฐบาลกลางและแนวปฏิบัติทางการค้าฉบับที่ 16 ค.ศ. 1976 ว่าด้วยเรื่องการค้าและการค้าระหว่างประเทศ และเครื่องหมายทางการค้าของของเล่น (Federal Regulation, Commercial Practices 16 (16 CFR) 1976 on the subject Commerce and Foreign Trade และ Marking of Toy)

(2) ข้อกำหนดในการติดฉลากสำหรับผลิตภัณฑ์ที่มีความอันตรายแบบเรื้อรัง ค.ศ. 1988 (Labeling requirements for Art Materials Presenting Chronic Hazards 1988)

(3) คู่มือการทดสอบทางวิศวกรรมสำหรับการปฏิบัติ ค.ศ. 2001 (Engineering Test Manual for Practice 2001)

(4) รัฐบัญญัติคุ้มครองความปลอดภัยของเด็กในสหรัฐอเมริกา ข้อกำหนดกฎหมายที่เตือนเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กขนาดเล็กและป้องกันการสำลัก ค.ศ.

⁵³ สาร Phthalate เป็นสารเคมีที่ใช้มากในผลิตภัณฑ์พลาสติกประเภทพีวีซีที่เป็น Consumer Products โดยใช้เป็น Plasticizers คือสารที่ทำให้เกิดความอ่อนตัวในเนื้อพลาสติก ดังนั้น ผลิตภัณฑ์พลาสติกพีวีซีที่มีความยืดหยุ่นหรืออ่อนตัวได้ (Soft Vinyl Products) มักจะมีสารพาทาเลตผสมอยู่ในเนื้อพลาสติกประมาณ 40% โดยน้ำหนัก และพลาสติกประเภทนี้เป็นที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายผลิตภัณฑ์กลุ่มต่าง ๆ อีกทั้งยังเป็นสารเคมีก่อมะเร็งที่มีโอกาสหลุดจากเนื้อพลาสติกเข้าสู่ร่างกายได้เสมอ โดยอาจผ่านทางกิน หายใจ สัมผัสทางผิวหนัง และจากการถ่ายเลือด อ้างถึงใน ทานตะวัน พระโสภา. (2564). *สารพาทาเลต (Phthalate) คืออะไร? มีผลต่อการมีลูกอย่างไร? (Phthalate may decrease your fertility)*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.drnoithethefamily.com/post/phthalate-may-decrease-your-fertility> [2565, กรกฎาคม 1].

⁵⁴ ชิตพล หงสาธา. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 39. หน้า 83-84.

2001 (U.S. Child Safety Protection Act, Small Parts Hazard Warning Rule and Rules for Reporting Choking Incidents 2001)

(5) แนวทางการกำหนดอายุ: ความสัมพันธ์ระหว่างอายุของเด็กกับลักษณะของเล่น และพฤติกรรมการเล่น ค.ศ. 2020 (Age Determination Guidelines: Relating Children's Ages to Toy characteristics and Play Behavior 2020)

2) หน่วยงาน American Society for Testing and Materials (ASTM) และหน่วยงาน American National Standards Institute (ANSI) ซึ่งเป็นองค์กรเอกชนได้กำหนดมาตรฐานสมัครใจประกอบด้วยเรื่อง Standard Consumer Safety Specification on Toy Safety (ASTM F963-03) หรือ ANSI Z315.1-1996 เรื่อง Tricycles-Safety Requirements และ ANSI/UL 696 เรื่อง Standard for Safety Electric Toys ทั้งนี้สาระสำคัญของมาตรฐาน ASTM F963 เกี่ยวข้องกับเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้⁵⁵

(1) ขนาดของส่วนประกอบหรืออุปกรณ์ที่ใช้กับของเล่นเด็ก เช่น ลูกบอลหรือลูกแก้ว ชิ้นส่วนตัวต่อ (Puzzles) ส่วนประกอบของตุ๊กตา (เช่น ตาและจมูกของตุ๊กตา) ต้องมีขนาดไม่เล็กจนเด็กสามารถสูดหรือกลืนลงคอ จนเป็นอันตรายต่อระบบทางเดินหายใจของเด็ก

(2) ระดับความตึงของเสียดผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็กที่ต้องเล่นแนบกับหู เช่น โทรศัพท์สำหรับเด็กเล่น หรือผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็กที่บีบแล้วมีเสียงไม่ดังจนเกินไป

(3) สารพิษตกค้างในผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็กทั้งที่เป็นส่วนผสมในวัสดุและเป็นสารเคลือบผิวผลิตภัณฑ์ของเล่นชิ้นนั้น เช่น ผลิตภัณฑ์ของเล่นที่ทำจากยางหรือพลาสติกสำหรับให้ทารกกัด ต้องไม่มีสารที่เป็นอันตรายเมื่อเด็กสัมผัสหรือกัดเข้าปาก เป็นต้น

(4) ความแหลมคมของผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็ก เช่น อุปกรณ์ในชุดฝึกหัดตัดเย็บของเด็ก ชุดฝึกหัดทำอาหาร ต้องไม่มีส่วนที่เป็นปลายแหลมหรือสันคมที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็ก

(5) กระแสไฟฟ้าผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็กที่ใช้แบตเตอรี่เป็นตัวขับเคลื่อน โดยเฉพาะรถยนต์จำลองที่สามารถขับได้จริง ต้องได้รับการตรวจสอบระบบควบคุมการรั่วไหลของกระแสไฟฟ้า การลัดวงจร หรือปุ่มสวิตซ์การทำงาน เป็นต้น

⁵⁵ ชิตพล หงสาธา. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 39. หน้า 85-86.

นอกจากนี้ ผู้ผลิตจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับฉลากสินค้าที่ติดบนบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็ก ทั้งคำแนะนำในการเล่นอย่างถูกวิธี อายุที่เหมาะสมของเด็กสำหรับของเล่นแต่ละชนิด คำเตือนให้ระมัดระวังอันตรายจากการเล่นของเล่นเพื่อป้องกันอันตรายจากการเล่นที่ไม่ถูกวิธี⁵⁶

3) หน่วยงานมาตรฐานอื่น ๆ ที่มตรัฐกำหนดขึ้น เช่น รัฐแคลิฟอร์เนียได้ออกรัฐบัญญัติเกี่ยวกับการห้ามผลิตและจำหน่ายของเล่นที่มีสาร Phthalate เป็นส่วนประกอบเกินกว่า 1/10 ของ 1 เปอร์เซ็นต์ และผู้ผลิตจะต้องใช้สารที่มีพิษให้น้อยที่สุดทดแทนสาร Phthalate รวมทั้ง ห้ามใช้สารที่ก่อมะเร็งและสารที่เป็นพิษต่อระบบสืบพันธุ์แทนที่สารดังกล่าว โดยมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2552 เป็นต้นไป⁵⁷

3.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กในประเทศญี่ปุ่น

ในประเทศญี่ปุ่นมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลความปลอดภัยของของเล่นสำหรับเด็ก คือ Food Sanitation Act 2005 เป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันอันตรายอันเกิดจากอาหารหรือผลิตภัณฑ์ที่มีสารเคมีปนเปื้อน และกำหนดให้ของเล่นเด็กเป็นสินค้าที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายดังกล่าวที่กำหนดมาตรการในการกำกับดูแลของเล่นเด็กร่วมกับอาหาร และผลิตภัณฑ์ที่มีความเสี่ยงภัยอันอาจเกิดอันตรายต่อผู้บริโภค เนื่องจากกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นจัดระดับความเสี่ยงภัยสำหรับผลิตภัณฑ์ที่เป็นอาหารและผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช่อาหารอยู่รวมกัน เพื่อกำหนดมาตรการกำกับดูแลความปลอดภัยในระดับเดียวกัน อีกทั้งยังได้ออกประกาศมาตรฐานเฉพาะ คือ Japan Toy Safety Standard (ST Standard) ซึ่งกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับของเล่นเด็ก อีกทั้งในประเทศญี่ปุ่นยังมีหน่วยงานอิสระที่ทำหน้าที่ควบคุมผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็กโดยเฉพาะ โดยควบคุมอยู่ภายใต้กฎหมาย Food Sanitation Law และ The Electrical Appliance and Material Safety Law โดยเป็นกฎหมายที่กำหนดการนำเข้าสินค้า การติดฉลาก ความหมายของเล่นสำหรับเด็ก และกำหนดความรับผิดชอบของผู้ประกอบการ คือ Ministry of Economy, Trade and Industry (METI)⁵⁸

⁵⁶ จิตพล หงศาลา. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 39. หน้า 87.

⁵⁷ จิตพล หงศาลา. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 39. หน้า 87.

⁵⁸ จิตพล หงศาลา. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 39. หน้า 87.

3.3.1 นิยามและข้อยกเว้นของของเล่นเด็ก

ในมาตรฐานความปลอดภัยในการเล่นเด็ก Japan Toy Safety Standard (ST Standard) ได้กำหนดนิยามและข้อยกเว้นของของเล่นเด็กโดยตรง กล่าวคือ

“ของเล่นเด็ก” หมายถึง วัตถุหรือสิ่งของที่ใช้เล่นสำหรับเด็กอายุไม่เกิน 14 ปีบริบูรณ์⁵⁹

นอกจากนี้ ในกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดตัวอย่างของเล่นเด็กที่อยู่ภายใต้บังคับ ได้แก่ ของเล่นสำหรับทารกที่มุ่งหมายให้นำเข้าปาก ของเล่นที่ทำด้วยวิธีการ Papier-Mache (Okiagari) ตู๊กตากระดาษ (Origami) ของเล่นที่ทำให้เกิดเสียง (Rattles) และตัวต่อ (Building Blocks) เป็นต้น โดยมาตรฐานดังกล่าวได้กำหนดข้อยกเว้นมิให้สินค้าให้อยู่ภายใต้บังคับตามมาตรฐานและกฎเกณฑ์การกำกับดูแลที่เกี่ยวข้องแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้⁶⁰

- 1) เครื่องเล่นในสนามเด็กเล่น
- 2) สินค้าที่ใช้สำหรับสะสม เช่น หุ่นยนต์จำลอง
- 3) สินค้าอันตราย ได้แก่ สินค้าที่ปล่อยแรงเลเซอร์ ปืนอัดลม (Compressed Gas Weapon) รวมถึงพล เป็นต้น
- 4) วิดีโอเกมส์ หรือเครื่องเล่นวิดีโอเกมส์ที่ต้องต่อกับคอมพิวเตอร์หรือโทรทัศน์

3.3.2 ประเภทของของเล่นเด็ก

ในกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยในอาหาร และมาตรฐานความปลอดภัยในของเล่นเด็ก สามารถแบ่งของเล่นเด็กออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การแบ่งประเภทโดยใช้เกณฑ์อายุของเด็ก และการแบ่งโดยใช้ลักษณะเฉพาะของของเล่นเด็ก ทั้งนี้ การแบ่งแยกของเล่นเด็กมีวัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายในการกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยของของเล่นแต่ละชนิด โดยเฉพาะ เนื่องจากของเล่นเด็กแต่ละชนิดย่อมมีความเสี่ยงและอันตรายที่อาจเกิดขึ้นที่แตกต่างกัน ดังนี้⁶¹

3.3.2.1 ประเภทของเล่นเด็กแบ่งตามเกณฑ์อายุ มาตรฐานความปลอดภัยในของเล่นเด็กได้แบ่งของเล่นเด็กโดยใช้เกณฑ์อายุในการพิจารณา โดยสามารถแบ่งของเล่นสำหรับเด็กไว้สำหรับ 2 ช่วงอายุ เพื่อให้การกำกับดูแลหรือการกำหนดมาตรฐานเป็นไปอย่างเหมาะสมตามลักษณะของเด็กในแต่ละช่วงอายุที่มีระดับความเสี่ยงภัยที่ต่างกัน⁶²

⁵⁹ Part 3 Definition of Japan Toy Safety Standard.

⁶⁰ ชิตพล หงศาลา. อ้างแล้วเชิงบรรณที่ 39. หน้า 87.

⁶¹ ชิตพล หงศาลา. อ้างแล้วเชิงบรรณที่ 39. หน้า 88.

⁶² ชิตพล หงศาลา. อ้างแล้วเชิงบรรณที่ 39. หน้า 88-89.

1) ของเล่นเด็กสำหรับเด็กอายุไม่เกิน 36 เดือน ซึ่งเด็กในช่วงอายุไม่เกิน 36 เดือนยังถือว่าเป็นเด็กทารกที่ไม่มีภูมิคุ้มกันทางร่างกาย และไม่มีวุฒิภาวะที่เพียงพอในการเลือกและตัดสินใจเอง ตลอดจนพฤติกรรมของเด็กในช่วงอายุนี้ชอบนำสิ่งของเข้าปาก หรือหยิบจับสิ่งของรอบข้าง ของเล่นเด็กสำหรับเด็กช่วงอายุนี้จึงต้องมีมาตรฐานที่สูงและเข้มงวด เช่น ยางกัด (Pacifier) ของเล่นสำหรับบีบ (Squeeze Toys) หรือของเล่นที่ทำให้เกิดเสียง เป็นต้น

2) ของเล่นเด็กสำหรับเด็กอายุตั้งแต่ 36 เดือนถึง 14 ปี ของเล่นเด็กที่เหมาะสมต้องส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย สติปัญญาและอารมณ์ เช่น ดินน้ำมัน เกมสับจับคู่ภาพ ซึ่งต้องมีน้ำหนักเบา มีลักษณะที่เล่นได้ง่าย ไม่แตกหรือหักง่าย เนื่องจากเด็กช่วงอายุนี้พุดคุยรู้เรื่อง แต่ก็ยังไม่มีความรู้ในหลีกเลี่ยงอันตราย จึงต้องอยู่ภายใต้การดูแลของผู้ปกครองหรือบุคคลใกล้ชิด

3.3.2.2 ประเภทของเล่นเด็กแบ่งตามลักษณะเฉพาะ มาตรฐานความปลอดภัยในของเล่นเด็กได้แบ่งประเภทของเล่นเด็กตามลักษณะเฉพาะ เนื่องจากของเล่นแต่ละประเภทมีลักษณะที่แตกต่างกัน ทำให้ต้องกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยที่ต่างกัน เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากของเล่นแต่ละประเภทได้อย่างครบถ้วน เช่น⁶³

1) ของเล่นที่มีชิ้นส่วนขนาดเล็ก เป็นส่วนประกอบต้องมีขนาดที่ไม่ต่ำกว่าที่มาตรฐานความปลอดภัยกำหนด และชิ้นส่วนนั้นต้องไม่สามารถหลุดออกได้ง่ายโดยแรงของเด็ก ซึ่งของเล่นชนิดนี้ต้องผ่านการตรวจสอบขนาดและความทนทานแต่แรงของเด็ก

2) ของเล่นที่มีวัตถุประสงค้ให้เด็กนำเข้าปาก เช่น นกหวีด ลูกบอลยาง ต้องไม่สามารถแตกหรือหักได้ง่าย และไม่มีส่วนประกอบของสารเคมีอันตราย

3) ของเล่นที่สามารถรับน้ำหนักเด็ก ของเล่นมุ่งหมายในการให้เด็กนั่ง ชี หรือโยกขณะเล่น เช่น ม้าโยก กระดานลื่น เป็นต้น

3.3.3 การกำกับดูแลความปลอดภัยในของเล่นเด็กก่อนวางจำหน่ายในท้องตลาด

ในประเทศญี่ปุ่นได้มีการกำหนดมาตรฐานในการดูแลความปลอดภัยของเล่นเด็กไว้ว่า หากผู้ใดประสงค์ที่จะวางจำหน่ายของเล่นเด็กในประเทศญี่ปุ่นจำเป็นต้องดำเนินการต่าง ๆ เพื่อเป็นการรับรองหรือยืนยันว่าของเล่นเด็กเป็นไปตามกฎหมายที่ใช้บังคับและมาตรฐานความปลอดภัยในของเล่นเด็ก กล่าวคือ⁶⁴

⁶³ จิตพล หงศาลา. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 39. หน้า 89.

⁶⁴ จิตพล หงศาลา. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 39. หน้า 90.

3.3.3.1 การกำกับดูแลความปลอดภัยกรณีการผลิตภายในประเทศ กฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยในอาหารและมาตรฐานความปลอดภัยในของเด็กได้กำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจต้องออกแบบและผลิตของเด็กให้เป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยและมาตรฐาน รวมถึงการเข้ารับการตรวจสอบจากหน่วยงานที่ได้รับการรับรอง อีกทั้ง กฎหมายได้กำหนดหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบเพื่อยืนยันว่าของเด็กเป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยหรือเป็นไปตามมาตรฐาน

1) การออกแบบและผลิตของเด็กให้เป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยโดยผู้ผลิต โดยผู้ผลิตมีหน้าที่ออกแบบและผลิตของเด็กให้เป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยตามกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยในอาหารและมาตรฐานความปลอดภัยในของเด็กตลอดจนมีหน้าที่นำของเด็กพร้อมเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องพร้อมเอกสารที่ระบุถึงวัตถุประสงค์ วัสดุ สารเคมีและวิธีการผลิตของเด็ก เพื่อตรวจสอบและรับรองความเป็นไปตามมาตรฐานก่อนที่จะนำของเด็กวางจำหน่ายในท้องตลาดต่อไป⁶⁵

2) การตรวจสอบและรับรองมาตรฐานของเด็กโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขถือเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยในอาหาร มีหน้าที่ในการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานหรือความปลอดภัย ทั้งนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขสามารถแต่งตั้งหน่วยงานตรวจสอบและรับรอง (Registered Conformity Assessment) เพื่อทำหน้าที่แทนตนได้ เมื่อผู้ผลิตได้นำของเด็กและเอกสารหลักฐานเข้ารับการตรวจสอบแล้ว หน่วยงานตรวจสอบและรับรองต้องดำเนินการตรวจสอบให้เป็นไปตามมาตรฐานตามที่กฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยในอาหารกำหนดไว้ ซึ่งหากหน่วยงานตรวจสอบและรับรองได้ตรวจสอบตามมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับของเด็กทั้งหมดแล้ว หากของเด็กเป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยหรือเป็นไปตามมาตรฐาน หน่วยงานตรวจสอบรับรองย่อมต้องออกใบรับรองผลการตรวจสอบให้กับผู้ประกอบการต่อไป⁶⁶

3.3.3.2 การกำกับดูแลความปลอดภัยกรณีการนำเข้า กฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยในอาหารให้ความสำคัญการกำกับดูแลในขั้นตอนการนำเข้า เนื่องจากของเด็กผลิตต่างประเทศที่อาจมีมาตรฐานหรือข้อกำหนดด้านความปลอดภัยที่ต่ำกว่า หากไม่กำหนดมาตรการที่

⁶⁵ Article 8 of Food Sanitation Act.

⁶⁶ Labor and Welfare (MHLW) Ministry of Health. (2008). *Specifications and Standards and Testing Method for Toys*. 1 Labor and Welfare (MHLW) Ministry of Health. pp.6-9.

เข้มงวด ของเล่นเด็กนำเข้ามาจากต่างประเทศที่มีมาตรฐานต่ำกว่าอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อเด็กในประเทศญี่ปุ่นได้ กฎหมายจึงได้กำหนดหน้าที่ของผู้นำเข้าและพนักงานเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการเพื่อกำกับดูแลความปลอดภัยในของเล่นเด็กในขั้นตอนการนำเข้า⁶⁷

1) การยื่นขอรับใบอนุญาตนำเข้าและแสดงเอกสารหลักฐาน โดยผู้นำเข้า ผู้นำเข้าที่ประสงค์นำของเล่นเด็กวางจำหน่ายในประเทศญี่ปุ่นมีหน้าที่ตามกฎหมายต้องยื่นเอกสารขอนำเข้าของเล่นเด็กและตัวอย่างของเล่นเด็กเพื่อให้หน่วยงานรับรอง (Conformity Assessment Body) ตรวจสอบ ผู้นำเข้าต้องยื่นแบบคำขอนำเข้าของเล่นเด็ก (Documents for Import Notification) พร้อมเอกสารที่ระบุถึงวัตถุดิบ วัสดุ สารเคมี และวิธีการผลิตของเล่นเด็ก หากของเล่นเด็กได้ผ่านการตรวจสอบโดยหน่วยงานรับรองอิสระจากต่างประเทศ ผู้นำเข้าต้องแนบผลการทดสอบดังกล่าวยื่นมาพร้อมกับแบบคำขอนำเข้า โดยผู้นำเข้าต้องยื่นเอกสารหลักฐานทั้งหมดต่อกระทรวงสาธารณสุขเพื่อพิจารณา⁶⁸ เมื่อหากกระทรวงสาธารณสุขพิจารณาแล้วเห็นว่าเห็นสมควรว่าของเล่นเด็กจำเป็นต้องได้รับการตรวจสอบมาตรฐานก่อนที่จะพิจารณาอนุญาต ผู้นำเข้ามีหน้าที่ส่งตัวอย่างของเล่นเด็กที่ประสงค์จะนำเข้าเข้ารับการตรวจสอบ⁶⁹

2) การตรวจสอบของเล่นเด็กและเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ รัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุขเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยในอาหารมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบและพิจารณาออกใบรับรองการนำเข้าสินค้าที่อยู่ภายใต้กฎหมายฉบับนี้ ซึ่งรัฐมนตรีสามารถแต่งตั้งหน่วยงานตรวจสอบและรับรอง (Conformity Assessment Body) ในการดำเนินการแทนตนได้ เมื่อผู้นำเข้ายื่นแบบคำขอนำเข้าต่อกระทรวงสาธารณสุข พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ในการตรวจสอบแบบคำขอและเอกสารหลักฐานที่แนบมาพร้อมกัน หากพนักงานเจ้าหน้าที่พิจารณาแล้วเห็นว่าของเล่นเด็กเป็นไปตามมาตรฐานจึงออกใบรับรองการนำเข้า (Certificate of Inspection) ให้แก่ผู้นำเข้า⁷⁰ ในกรณีที่เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าควรนำของเล่นเด็กเข้ารับการตรวจสอบจากหน่วยงานตรวจสอบ หากของเล่นเด็กเป็นไปตามมาตรฐานและไม่อาจปรากฏความเสี่ยงต่อเด็กได้ พนักงานเจ้าหน้าที่ย่อมต้องออก

⁶⁷ ชิตพล หงศาลา, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 39, หน้า 89.

⁶⁸ Article 27 of Food Sanitation Act.

⁶⁹ Article 28 of Food Sanitation Act.

⁷⁰ Article 29 of Food Sanitation Act.

ใบรับรองการนำเข้า (Certificate of Inspection) ให้แก่ผู้นำเข้า หากผลตรวจสอบปรากฏว่าของเล่นเด็กไม่เป็นไปตามมาตรฐานพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีสิทธิปฏิเสธการออกใบรับรองการนำเข้า⁷¹

3.3.4 การกำกับดูแลความปลอดภัยในของเล่นเด็กภายหลังวางจำหน่ายในท้องตลาด

เมื่อของเล่นเด็กวางจำหน่ายในท้องตลาดแล้ว กฎหมายฉบับดังกล่าวยังได้กำหนดมาตรการให้ข้อมูลเกี่ยวกับของเล่นเด็ก มาตรการติดตามตรวจสอบมาตรฐานและความปลอดภัย ตลอดจนมาตรการบังคับกรณีของเล่นเด็กไม่เป็นไปตามมาตรฐานหรือไม่ปลอดภัย ซึ่งเป็นมาตรการกำกับดูแลความปลอดภัยในของเล่นเด็กขณะวางจำหน่ายในท้องตลาด เพื่อป้องกันมิให้ของเล่นเด็กไม่เป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยหรือปรากฏความเสี่ยงยิ่งขึ้น

3.3.4.1 การให้ข้อมูลเกี่ยวกับของเล่นเด็ก กฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยในอาหารและมาตรฐานความปลอดภัยในของเล่นเด็กได้กำหนดมาตรการให้ข้อมูลเกี่ยวกับของเล่นเด็ก โดยกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจในการให้ข้อมูลที่เกี่ยวกับของเล่นเด็กเพื่อให้ผู้บริโภคมีข้อมูลที่เพียงพอในการตัดสินใจเลือกซื้อของเล่นเด็ก และสามารถระมัดระวังอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้จากของเล่นเด็ก ตลอดจนกำหนดหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบการให้ข้อมูลของผู้ประกอบธุรกิจว่าได้ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด โดยผู้ประกอบธุรกิจที่ผลิตหรือนำเข้าของเล่นเด็กตามกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยในอาหารและมาตรฐานความปลอดภัยในของเล่นเด็กมีหน้าที่ต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับของเล่นเด็กกับผู้บริโภคที่ประกอบข้อมูลทั่วไปและข้อมูลเฉพาะ เช่น ระบุชื่อที่อยู่ และเครื่องหมายการค้า เพื่อให้ผู้บริโภคหรือพนักงานเจ้าหน้าที่สามารถติดต่อกรณีของเล่นเด็กปรากฏความเสี่ยงต่อเด็ก⁷² และระบุช่วงอายุที่เหมาะสมกับเด็กบนของเล่น หรือบรรจุภัณฑ์ การระบุช่วงอายุที่เหมาะสม รวมไปถึงระบุคำเตือน (Caution) และอธิบายถึงอันตรายคร่าว ๆ บนตัวของเล่นเด็กหรือบรรจุภัณฑ์ ในกรณีที่ของเล่นเด็กมีลักษณะเฉพาะ⁷³

3.3.4.2 การติดตามตรวจสอบมาตรฐานและความปลอดภัยในของเล่นเด็ก โดยกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจในการติดตามตรวจสอบของเล่นเด็กอยู่เสมอ เพื่อเป็นการควบคุมคุณภาพของของเล่นเด็กให้เป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยและไม่ปรากฏความเสี่ยงที่อาจเกิดอันตรายขึ้น รวมถึงกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ในการร่วมติดตามตรวจสอบ โดยอาจมี

⁷¹ jetro. (2017). *Food Sanitation Act Guideline*. (Online). Available : https://www.jetro.go.jp/ext_images/thailand/thai/t_survey/pdf/foodimport.pdf. [2022, June 29].

⁷² Toy Association. (2008). *Toy Safety Standard*. Toy Standard. p.56.

⁷³ Article 20 of Food Sanitation Act.

หน่วยงานตรวจสอบและรับรอง (Conformity Assessment Product) มีหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยในอาหารในการจัดทำแผนการติดตามตรวจสอบ (Operational Plan) และดำเนินการติดตามตรวจสอบของเล่นเด็กในอีกรณีหนึ่งด้วย⁷⁴

3.3.4.3 การบังคับกรณีของเล่นเด็กไม่เป็นไปตามมาตรฐานหรือไม่ปลอดภัย เมื่อพบว่าของเล่นเด็กไม่เป็นไปตามมาตรฐานหรือไม่ปลอดภัย เพื่อป้องกันและยับยั้งอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับผู้บริโภค กฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยในอาหารจึงได้กำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจในการดำเนินการร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่

1) การใช้มาตรการบังคับกรณีของเล่นเด็กไม่ปลอดภัยโดยผู้ประกอบธุรกิจ ผู้ประกอบธุรกิจมีหน้าที่ในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อบังคับกับของเล่นเด็กที่ไม่ปลอดภัยร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อป้องกันการเกิดขึ้นและเพิ่มขึ้นของอันตรายจากของเล่นเด็กไม่ว่าการดำเนินการดังกล่าวจะเกิดขึ้นด้วยความสมัครใจหรือดำเนินการตามคำสั่งของรัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุขก็ตาม

2) การใช้มาตรการบังคับกรณีของเล่นเด็กไม่ปลอดภัยและการดำเนินการอื่น ๆ โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ รัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุขอำนาจหน้าที่ในการแจ้งเตือนประชาชน และใช้มาตรการทางกฎหมายในการบังคับกับของเล่นเด็กที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานหรือไม่ปลอดภัยได้ โดยมีมาตรการแจ้งเตือนให้สาธารณสุขชนทราบ กรณีที่ของเล่นเด็กไม่เป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยหรือไม่เป็นไปตามมาตรฐาน พนักงานเจ้าหน้าที่มีหน้าที่ในการแจ้งเตือนให้สาธารณสุขชนทราบ และมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจจัดเก็บของเล่นเด็กออกจากการวางจำหน่าย หรือสั่งให้ดำเนินการใด ๆ อันเป็นการระงับความไม่ปลอดภัยที่อาจเกิดขึ้น⁷⁵

3.3.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก

ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีความเข้มงวดในการคุ้มครองสุขภาพเด็กเป็นอย่างมาก รวมทั้งมีมาตรการด้านการควบคุมผลิตภัณฑ์ของเล่นที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ดังนี้⁷⁶

3.3.5.1 หน่วยงานที่ทำหน้าที่ควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็ก คือ Ministry of Economy, Trade and Industry (METI) ผลิตภัณฑ์ของเล่นส่วนใหญ่ที่นำเข้ามาในประเทศญี่ปุ่นไม่มีกฎระเบียบการนำเข้าควบคุมโดยตรง โดยผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับทารกและเด็กบางประเภท

⁷⁴ Jetro Japan. (2014). *Food Sanitation Handbook*. Jetro Japan pp.28-32.

⁷⁵ Article 54 of Food Sanitation Act.

⁷⁶ ชิตพล หงสาธา. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 39. หน้า 91.

จะถูกควบคุมด้วยกฎหมาย Food Sanitation Law สำหรับผลิตภัณฑ์ของเล่นประเภทอิเล็กทรอนิกส์ จะถูกควบคุมโดยกฎหมาย The Electrical Appliance and Material Safety Law

3.3.5.2 กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อถือปฏิบัติในการนำเข้าสินค้าและผลิตภัณฑ์ ของเล่นเด็ก

1) ผลิตภัณฑ์ของเล่นทุกชนิดต้องผ่านการตรวจสอบสาร Formalin⁷⁷ ภายใต้กฎหมาย Food Sanitation Law ของประเทศญี่ปุ่น

2) ผลิตภัณฑ์ของเล่นที่มีมอเตอร์หรือใช้ไฟฟ้าเป็นส่วนประกอบ ต้องระบุหน่วยวัตต์แรงดันไฟฟ้า (Rated Voltage) หน่วยวัตต์กำลังไฟฟ้า (Wattage) ชื่อผู้ผลิตและนำเข้าต้องติด PSE Mark (Product Safety for Electrical Appliances and Materials) เป็นต้น รวมทั้งต้องมีวิธีการผลิตที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล โดยบรรจุภัณฑ์และหีบห่อต้องระบุประเภทของวัสดุที่ใช้ผลิตด้วยตามกฎหมาย Electrical Appliance and Material Control Law และ Law for Promotion of Effective Utilization of Resources

3) สมาคมของเล่นของประเทศญี่ปุ่น (The Japan Toy Association) กำหนด Toy Safety Standard ว่าด้วยเรื่อง Mechanical and Physical Properties, Flammability และ Chemical Properties ทั้งนี้ ของเล่นที่ได้คุณภาพและมาตรฐานความปลอดภัยจะติดตรา ST Mark (Safety Standard Mark) เป็นเครื่องหมายรับรองความปลอดภัย

3.3.5.3 การติดฉลาก โดยกฎหมายควบคุมการติดฉลากมีอยู่ 2 ประเภท ดังนี้⁷⁸

⁷⁷ สารฟอร์มาลิน (Formalin) โดยสารฟอร์มาลินในทาง การแพทย์นั้นใช้ในการดองศพไม่ให้เน่าเปื่อย ใช้เป็นยาดับกลิ่นฆ่าเชื้อโรคเพราะทำให้โปรตีนแข็งตัว ทางด้านอุตสาหกรรมสิ่งทอจะใช้เป็นน้ำยาอบผ้าไม่ให้ย่น นอกจากนี้ยังมีคุณสมบัติฆ่าเชื้อโรคและเชื้อราในการเก็บรักษาพืชหลังการเก็บเกี่ยว แต่ไม่อนุญาตให้ใช้ในอาหาร ซึ่งหากสูดดมฟอร์มาลินจะทำให้มีผลต่อระบบหายใจ คือแสบจมูก เจ็บคอ ไอ หายใจไม่ออก ปวดอักเสบ น้ำท่วมปอด และอาจถึงตายได้ถ้าสูดดมในปริมาณมาก นอกจากผลต่อระบบหายใจแล้ว ยังมีผลต่อระบบผิวหนัง คือทำให้เกิดผื่นคัน จนถึงผิวหนังอาจไหม้เปลี่ยนเป็นสีขาวได้หากสัมผัสกับฟอร์มาลิน โดยตรง สำหรับพิษต่อระบบทางเดินอาหารนั้นเป็นสิ่งที่น่าสนใจ เพราะมีการนำมาใช้กับอาหารกันมาก เมื่อกินอาหารที่ปนเปื้อนฟอร์มาลินในปริมาณมากจะมีอาการปวดศีรษะอย่างรุนแรง ปวดท้อง ในปากและคอจะแห้ง หัวใจเต้นเร็ว แน่นหน้าอกมีการถ่ายท้อง คลื่นไส้ อาเจียน บัสสาวะไม่ออกหรือปัสสาวะเป็นเลือด มีอาการเพีย เหงื่อออก และคอแข็ง เป็นต้น อ้างถึงใน มูลนิธิเพื่อผู้บริโภค. (2564). **รู้จักฟอร์มาลิน**. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.consumerthai.org/data-storage/247-infomation/datafood/2846-2011-06-13-11-24-06.html> [2565, กรกฎาคม 1].

⁷⁸ ชิตพล หงสาธา. อ้างแล้วเชิงบรรณคดีที่ 39. หน้า 91.

1) กฎหมายควบคุมการติดฉลากมี 2 ฉบับ คือ

(1) Electrical Appliance and Material Safety Law กำหนดให้สินค้าประเภทผลิตภัณฑ์ของเล่นที่มีมอเตอร์หรือใช้ไฟฟ้าเป็นส่วนประกอบต้องติดฉลากแสดงหน่วยวัดแรงดันไฟฟ้า หน่วยวัดกำลังไฟฟ้า ชื่อผู้ผลิต และ PSE Mark (Product Safety for Electrical Appliances and Materials) เป็นต้น

(2) Law for Promotion of Effective Utilization of Resources กำหนดให้บรรจุภัณฑ์และหีบห่อสำหรับบรรจุผลิตภัณฑ์ของเล่นต้องติดฉลากแสดงประเภทของวัสดุที่ใช้ทำบรรจุภัณฑ์และหีบห่อนั้น ๆ เพื่อให้สะดวกต่อการแยกประเภทในการจัดเก็บเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่

2) ฉลากที่ติดโดยสมัครใจ ได้แก่⁷⁹

(1) Safety Good Mark (SG Mark) เป็นฉลากสินค้าสำหรับเด็กและทารกที่ผ่านการตรวจสอบมาตรฐานความปลอดภัยจาก The Consumer Product Association ของประเทศญี่ปุ่น ซึ่งผู้บริโภคที่ได้รับบาดเจ็บหรือได้รับอันตรายจากสินค้าที่ติดฉลาก SG Mark สามารถเรียกร้องค่าเสียหายได้ตามกฎหมายดังกล่าว

(2) Safety Standard Mark (ST Mark) เป็นฉลากผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กอายุไม่เกิน 14 ปี โดยผลิตภัณฑ์ดังกล่าวจะต้องผ่านการรับรองมาตรฐานความปลอดภัยจาก The Japan Toy Association ฉลากมีอายุ 1 ปี และสามารถต่ออายุได้ โดยผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ที่ติดฉลาก ST Mark สามารถเรียกร้องค่าเสียหายได้ตามกฎหมายดังกล่าวด้วย

(3) Safety Certification Mark (S Mark) เป็นฉลากที่ออกโดยองค์กรเอกชนต่าง ๆ ในประเทศญี่ปุ่น เพื่อรับรองมาตรฐานความปลอดภัยขั้นต่ำสำหรับสินค้าที่ใช้ไฟฟ้าเป็นส่วนประกอบ โดยฉลาก S Mark ของแต่ละองค์กรจะแตกต่างกันไปตามชื่อขององค์กรที่ออกฉลาก

อย่างไรก็ดี ประเทศญี่ปุ่นมิได้มีกฎหมายกำกับดูแลความปลอดภัยในของเล่นเด็กเป็นการเฉพาะก็ตาม แต่ได้กำหนดให้ของเล่นเด็กที่เป็นสินค้าที่มีความเสี่ยงที่อาจเกิดอันตรายขึ้นได้ที่อยู่

⁷⁹ จิตพล หงสาธา. อ่างแล้วเชิงจรรยาที่ 39. หน้า 92.

ภายใต้กฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยในอาหารที่ใช้กับสินค้าที่มีความเสี่ยงภัยในระดับเดียวกัน เพื่อป้องกันอันตรายหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นต่อผู้บริโภค

3.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

ในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามได้พัฒนาในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ เทคโนโลยี หรือกฎหมาย โดยการแก้ไขกฎระเบียบต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินธุรกิจส่งผลให้เศรษฐกิจมีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ซึ่งการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วได้นำมาสู่การบัญญัติกฎหมายใหม่หลายฉบับรวมไปถึงกฎหมายคุณภาพผลิตภัณฑ์และสินค้า ค.ศ. 2007 (Law on Quality of Products and Goods 2007) ซึ่งบัญญัติขึ้นเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550 และมีผลใช้บังคับวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2551 เป็นบทบัญญัติกำหนดความรับผิดชอบในสินค้าในกรณีที่สินค้าเป็นอันตรายต่อบุคคลและทรัพย์สิน และกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 2010 (The Law on Protection of Consumer's Right 2010) บัญญัติขึ้นเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553 และมีผลใช้บังคับในวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดสิทธิหน้าที่ของผู้บริโภค ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการค้าสินค้า หรือบริการที่มีต่อผู้บริโภค หน้าที่ขององค์กรทางสังคมในการปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้บริโภค และใช้บังคับสำหรับผู้บริโภค บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่ทำการค้าสินค้าไว้เป็นการเฉพาะ⁸⁰

3.4.1 กฎหมายคุณภาพสินค้าและผลิตภัณฑ์ ค.ศ. 2007 (Law on Quality of Products and Goods 2007)

กฎหมายคุณภาพสินค้าและผลิตภัณฑ์ ค.ศ. 2007 บัญญัติขึ้นเพื่อกำหนดสิทธิและหน้าที่ของผู้ประกอบการที่ผลิต หรือขาย หรืออยู่ในฐานะเช่นเดียวกับผู้ผลิตหรือผู้ขายเกี่ยวกับคุณภาพของสินค้าและการจัดการคุณภาพของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ โดยใช้บังคับกับบุคคลหรือนิติบุคคลที่ผลิตหรือประกอบธุรกิจค้าขายหรือดำเนินการในลักษณะเดียวกันในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม อันมีบทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากผลิตภัณฑ์และสินค้าที่

⁸⁰ สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ. (2558). *ระบบบริหารราชการของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.ocsc.go.th/ocsc/th/files/Asean_Unit/Vietnam.pdf [2565, กรกฎาคม 1].

สามารถก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัย (Products and Goods Incapable of Causing Unsafety) ซึ่งเป็นกรณีที่ผลิตภัณฑ์และสินค้าเป็นเหตุให้เกิดความไม่ปลอดภัยซึ่งใช้คนละคำกับสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยกำหนดให้ผู้ผลิตและผู้นำเข้าต้องรับผิดชอบใช้คำสินไหมทดแทนความเสียหายแก่ผู้ขายหรือผู้บริโภคที่ได้รับอันตรายจากผลิตภัณฑ์และสินค้าที่ไม่มีคุณภาพ ส่วนผู้ขายจะต้องชดใช้คำสินไหมทดแทนความเสียหายแก่ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคอันเนื่องมาจากคุณภาพของผลิตภัณฑ์และสินค้า แต่ไม่ได้กำหนดว่าผู้บริโภคหมายถึงบุคคลใดบ้าง และน่าสังเกตว่าผู้ผลิตและผู้นำเข้าไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ซื้อ แต่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ขายเหตุใดจึงเป็นเช่นนี้ หากจะถือว่ากฎหมายฉบับนี้กำหนดหลักความรับผิด โดยอาศัยหลักกฎหมายสัญญาจึงไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ซื้อ แต่เหตุใดจึงต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภคหรือเพราะผู้ซื้อจะรวมอยู่ในความหมายของผู้บริโภค⁸¹

นอกจากนี้ ความเสียหายที่กฎหมายคุ้มครองมีเพียงความเสียหายที่เกิดขึ้นจากคุณภาพของผลิตภัณฑ์และสินค้าเท่านั้น และคำสินไหมทดแทนความเสียหายเป็นความเสียหายอันเกิดจากการฝ่าฝืนกฎหมายเกี่ยวกับคุณภาพของผลิตภัณฑ์และสินค้า โดยการชดใช้คำสินไหมทดแทนจะต้องได้รับการชดเชยอย่างเต็มจำนวนและอย่างรวดเร็วตามที่กฎหมายกำหนดหรือตามที่คู่กรณีได้ตกลงกัน ความเสียหายที่เกิดจากผลิตภัณฑ์และสินค้านี้มีคุณภาพต่ำที่กฎหมายรับรอง ได้แก่ ความเสียหายอันเกิดจากสินค้าหรือทรัพย์สินแตกหักหรือถูกทำลาย ความเสียหายต่อร่างกายและสุขภาพ ความเสียหายจากการขาดประโยชน์ในการใช้สอยสินค้าหรือทรัพย์สิน และค่าใช้จ่ายที่เสียไปเพื่อป้องกันและบรรเทาความเสียหาย และผู้ผลิต หรือผู้นำเข้า หรือผู้ขายไม่ต้องรับผิดหากพิสูจน์⁸²

3.4.2 กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 2010 (The Law on Protection of Consumer's Right 2010)

กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 2010 บัญญัติขึ้นเพื่อกำหนดสิทธิและหน้าที่ของผู้บริโภค ความรับผิดของผู้ประกอบการค้าสินค้าหรือบริการ หน้าที่ขององค์กรสาธารณะในการคุ้มครองประโยชน์ของผู้บริโภค รวมถึงการระงับข้อพิพาทระหว่างผู้บริโภคและผู้ประกอบการค้าสินค้าและบริการ และหน้าที่ของรัฐในการคุ้มครองผู้บริโภค โดยกฎหมายฉบับนี้ใช้บังคับกับผู้บริโภค ผู้ประกอบการค้าสินค้าและบริการ ตัวแทน องค์กรสาธารณะที่ดำเนินกิจกรรมในการคุ้มครองผู้บริโภคภายในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามยิ่งไปกว่านั้นกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคยังมี

⁸¹ ศศิธร นิลสวาท. (2558). *ความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในกลุ่มประเทศอาเซียนบางประเทศ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 93.

⁸² เรื่องเดียวกัน, หน้า 94.

บทบัญญัติที่กำหนดความรับผิดของผู้ประกอบการเกี่ยวกับสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้⁸³

3.4.2.1 หลักความรับผิดของผู้ประกอบการ ในส่วนที่เกี่ยวกับสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามมาตรา 23 อันเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดในค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย บัญญัติว่า “...ผู้ประกอบการจะต้องรับผิดแม้จะไม่รู้ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้าหรือไม่ได้เป็นผู้ก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยนั้นก็ตาม...” เมื่อผู้ประกอบการยังคงต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นแม้ไม่มีความผิด จึงเป็นความรับผิดที่ไม่อาศัยความผิด (Liability Without Fault) ดังนั้น หลักความรับผิดของผู้ประกอบการในกรณีที่สินค้าที่ไม่ปลอดภัย คือหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability)

3.4.2.2 เจอนใจแห่งความรับผิด โดยกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 2010 มาตรา 3 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดนิยามของคำต่าง ๆ ในกฎหมาย แต่มิได้กำหนดประเภทของสินค้าไว้โดยชัดแจ้ง ซึ่ง “สินค้า” หมายถึง สิ่งที่ได้จัดการโดยผู้ประกอบการไม่ว่าจะได้ผลิตในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามหรือไม่ และครอบคลุมถึงสิ่งอื่น ๆ ที่หลากหลาย เช่น ผลิตผลเกษตรกรรม เกม ส่วนประกอบของสินค้า กระแสไฟฟ้า ยานพาหนะ และผลิตภัณฑ์ทางเภสัชกรรม

นอกจากนั้น ลักษณะของสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Defective Products) ได้กำหนดความหมายไว้ กล่าวคือ สินค้าที่ไม่ปลอดภัย หมายถึง สินค้าที่ไม่มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค และอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของผู้บริโภค แม้ว่าสินค้านั้นจะผลิตภายใต้มาตรฐานของเทคโนโลยีหรือระเบียบที่มีอยู่ในขณะนั้น และแม้จะไม่พบความไม่ปลอดภัยในเวลาทีสินค้าได้จำหน่ายไปยังผู้บริโภค รวมทั้ง⁸⁴

- 1) สินค้าอุตสาหกรรมที่ความไม่ปลอดภัยเกิดขึ้นเนื่องจากการออกแบบทางวิศวกรรม
- 2) สินค้าที่มีความไม่ปลอดภัยจากการผลิต กระบวนการต่าง ๆ การขนส่ง และการเก็บรักษา
- 3) สินค้าที่ความปลอดภัยจะลดลงในระหว่างการใช้งาน แต่ผู้ประกอบการไม่จัดให้มีคำแนะนำหรือคำเตือนให้แก่ผู้บริโภค

⁸³ ศศิธร นิลสวิต. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 81. หน้า 95-96.

⁸⁴ ศศิธร นิลสวิต. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 81. หน้า 95.

3.4.2.3 บุคคลที่ได้รับความคุ้มครอง ในกฎหมายดังกล่าวได้บัญญัติความหมายของผู้บริโภคไว้ในมาตรา 3 (1) บัญญัติว่า “ผู้บริโภคหมายถึงบุคคลที่ซื้อหรือใช้สินค้าหรือบริการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการบริโภคส่วนบุคคล ในครัวเรือน หรือองค์กร”⁸⁵ จากบทบัญญัติดังกล่าว บุคคลที่ได้รับความคุ้มครอง คือผู้บริโภค เมื่อพิจารณานิยามของผู้บริโภคในมาตรา 3 พบว่าจำกัดเฉพาะผู้ซื้อหรือใช้สินค้านั้น โดยการใช้สินค้านั้นจะต้องมีวัตถุประสงค์ในการบริโภคส่วนบุคคลด้วย หากซื้อหรือใช้เพื่อการประกอบธุรกิจผู้ซื้อหรือใช้สินค้านั้นย่อมไม่ได้รับความคุ้มครอง และผู้ที่ได้รับความเสียหายไม่ได้ซื้อหรือใช้สินค้า (Bystander) ย่อมไม่ได้รับความคุ้มครอง⁸⁶

3.4.2.4 บุคคลที่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย แม้ว่าบุคคลที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายจะไม่ครอบคลุมบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยทุกคน แต่บุคคลที่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายตามมาตรา 23 คือผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับสินค้าที่ไม่ปลอดภัย แม้ว่าผู้ประกอบการจะไม่ได้รู้ถึงความไม่ปลอดภัยหรือความไม่ปลอดภัยของสินค้าไม่ได้เกิดขึ้นเพราะความผิดของผู้ประกอบการ และผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบ ได้แก่ ผู้ผลิตสินค้า ผู้นำเข้าสินค้า ผู้ใช้ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เพื่อแสดงออกว่าตนเป็นผู้ผลิตหรือผู้นำเข้า และผู้ที่จัดจำหน่ายสินค้าแก่ผู้บริโภคโดยตรง แต่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิตสินค้าหรือผู้นำเข้าสินค้า หรือผู้ใช้ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เพื่อแสดงออกว่าตนเป็นผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าได้⁸⁷

3.4.2.5 ขอบเขตความรับผิด ได้บัญญัติไว้ใน มาตรา 23 (1) มีหลักว่า “ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบในความเสียหายต่อชีวิต สุขภาพ และทรัพย์สินของผู้บริโภค อันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของตน” ความเสียหายที่ได้รับความคุ้มครองคือ ความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน โดยมีได้จำกัดประเภทของทรัพย์สินที่ได้รับความคุ้มครองไว้ และขอบเขตของค่าเสียหายได้บัญญัติไว้ในมาตรา 23(3) ว่า “ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่ง” โดยกำหนดให้บุคคลใดต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย แม้ไม่มี

⁸⁵ Article 3. Interpretation of Terms

In this Law, the terms below are construed as follows:

1. Consumer is a person who purchase or use goods and/or services for personal use or use for families or use for organizations.

⁸⁶ ศศิธร นิลสวิต. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 81. หน้า 96.

⁸⁷ ศศิธร นิลสวิต. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 81. หน้า 97-98.

ความผิดให้ใช้บังคับตามกฎหมายดังกล่าว ในกรณีนี้ถือว่าความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมีกฎหมายเฉพาะให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบ โดยไม่มีความผิดแล้ว ซึ่งหลักเกณฑ์ในการใช้คำสั่งใหม่ทดแทนความเสียหายจะต้องได้รับการชดเชยอย่างเต็มจำนวนและทันที่ และให้สิทธิผู้บริโภคตกลงเกี่ยวกับจำนวนค่าเสียหาย และรูปแบบของคำสั่งใหม่ทดแทนความเสียหาย รูปแบบการชำระเงิน และวิธีการชำระคำสั่งใหม่ทดแทน และผู้เสียหายสามารถร้องขอต่อศาลให้กำหนดจำนวนคำสั่งใหม่ทดแทนความเสียหายใหม่ได้ในภายหลัง เมื่อคำสั่งใหม่ที่ศาลกำหนดให้ไม่มีความเหมาะสมแล้ว⁸⁸

นอกจากนี้ ยังได้กำหนดถึงการเรียกคืนสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ตามมาตรา 22⁸⁹ มีหลักว่า ผู้ประกอบการมีหน้าที่ในการเรียกคืนสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเมื่อตรวจพบความไม่ปลอดภัยของ

⁸⁸ ศศิธร นิลสวิต. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 81. หน้า 98.

⁸⁹ Article 22. Responsibility for recalling defective goods

Upon detection of defective goods, organizations or individuals manufacturing or importing the goods shall:

1. Promptly take all necessary measures to stop the supply of defective goods in the market;
2. Inform publicly about the defective goods and the recovery of the goods by at least 05 consecutive issues of daily newspaper or 05 consecutive days through the radio or television in area where such goods are circulated with the following details:
 - a) Description of the goods to be recovered;
 - b) Reasons for recovery of the goods and warning on the risk of damage caused by the defects of the goods;
 - c) Time, place and way of recovery of the goods;
 - d) Time and mode of overcoming the defects of the goods;
 - e) The measures necessary to protect the interests of consumers in the course of recovery of the goods;
3. Implementation of the recovery of the defective goods in line with the publicly informed content and bear the expenses incurred in the recalling process;
4. Reporting the results to the provincial state management agency for the protection of consumers' interests where the recovery of the defective goods take place after completion of the recall, in the case where the recall of the defective goods is conducted on the territories of two or more provinces, the results shall be reported to the central state management agencies for the protection of consumers' interests

สินค้านั้น จะต้องดำเนินการที่จำเป็นโดยพลัน เพื่อหยุดยั้งการกระจายสินค้าสู่ตลาด และต้องแจ้งข้อมูลให้แก่สาธารณชนทราบถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า และการเรียกคืนสินค้าในหนังสือพิมพ์รายวันอย่างน้อย 5 ฉบับ หรือทางวิทยุ โทรทัศน์ในเขตพื้นที่ที่สินค้าได้วางจำหน่ายอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 5 วันทำการ พร้อมรายละเอียดอื่น ๆ ดังนี้⁹⁰

- 1) รายละเอียดเกี่ยวกับสินค้าที่จะเรียกคืน
- 2) เหตุผลในการเรียกคืน และคำเตือนให้ระมัดระวังอันตรายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย
- 3) เวลา สถานที่ และวิธีการในการคืนสินค้า
- 4) ระยะเวลาและวิธีการในการแก้ไขปัญหาความไม่ปลอดภัยของสินค้า
- 5) มาตรการที่จำเป็นในการคุ้มครองประโยชน์ของผู้บริโภคในระหว่างที่มีการเรียกคืนสินค้า

การเรียกคืนสินค้าจะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับข้อมูลที่เผยแพร่ให้แก่ประชาชน โดยผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด และต้องรายงานผลการเรียกคืนสินค้าไปยังหน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของผู้บริโภค หลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการเรียกคืนสินค้า หากมีการเรียกคืนสินค้าในหลายพื้นที่ต้องรายงานผลไปยังหน่วยงานกลาง เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของผู้บริโภค

กล่าวโดยสรุป ผู้วิจัยเห็นว่ามาตรการเรียกคืนสินค้าของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามเป็นมาตรการที่น่าสนใจ และสามารถยับยั้งความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้ เพราะนอกจากเรียกคืนสินค้าแล้ว ต้องแจ้งให้ประชาชนทราบถึงความไม่ปลอดภัยอีกด้วย หากความเสียหายเกิดขึ้นในท้องที่หนึ่งท้องที่ที่อยู่ห่างไกลออกไปอาจไม่ทราบถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า มาตรการดังกล่าวจึงเป็นมาตรการที่ดี ที่จะแจ้งให้ผู้บริโภคระมัดระวัง และช่วยลดความเสียหาย และความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นได้

⁹⁰ ศศิธร นิลสวาท. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 81. หน้า 99.

3.5 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กในประเทศไทย

ในประเทศไทยมีกฎหมายที่ควบคุมมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมในเรื่องผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็กไว้โดยเฉพาะ คือมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเลขที่ มอก. 685 เล่ม 1 ถึงเล่ม 3-2540 ซึ่งใช้บังคับมาสิบกว่าปีแล้วในปัจจุบันข้อบังคับต่าง ๆ เริ่มมีความล้าหลัง หรือในบางกรณีอาจใช้บังคับกฎหมายดังกล่าวได้อย่างไม่เต็มประสิทธิภาพ หรือมีหลักกฎหมายที่กว้างจนเกินไป ผู้วิจัยจึงเห็นควรที่จะนำกฎหมายต่างประเทศดังที่กล่าวไว้ข้างต้นมาศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศไทยในเรื่องดังกล่าว โดยกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก มีดังต่อไปนี้

3.5.1 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

คำว่า “ผู้บริโภค” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ให้คำนิยามของคำว่า ผู้บริโภค หมายความว่า ผู้ซื้อหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจ หรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจ เพื่อให้ซื้อสินค้าหรือได้รับบริการและให้หมายความรวมถึงผู้ใช้สินค้าหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจโดยชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม และคำว่า “ผู้ประกอบธุรกิจ” หมายความว่า ผู้ขาย ผู้ผลิตเพื่อขาย ผู้ส่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขาย หรือผู้ซื้อเพื่อขายต่อซึ่งสินค้า หรือผู้ให้บริการ และหมายความรวมถึง ผู้ประกอบกิจการโฆษณาด้วย ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าผู้ซื้อหรือรับไว้ซึ่งสินค้าอย่างใด ๆ ย่อมถือว่าเป็น ผู้บริโภคตามพระราชบัญญัตินี้ แม้ว่าเด็กจะเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากของเล่น โดยไม่ได้จ่าย ค่าตอบแทนก็ตามเนื่องจากส่วนมาก ผู้ปกครองจะเป็นผู้จ่ายค่าตอบแทนให้ผู้จำหน่ายของเล่นแทน ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) จึงมีอำนาจตรวจตราควบคุมผลิตภัณฑ์ของ เล่นเด็กที่จำหน่ายในท้องตลาด

เมื่อเด็กถือว่าเป็นผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรก ที่ให้ความสำคัญของการคุ้มครองผู้บริโภคได้บัญญัติถึงสิทธิของผู้บริโภคไว้ในมาตรา 57 ว่า “สิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครองทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ” ในพระราชบัญญัติ

คุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ได้บัญญัติสิทธิของผู้บริโภคที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย 5 ประการ ดังนี้⁹¹

1) สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการโฆษณาหรือการแสดงผลตามความเป็นจริง และปราศจากพิกัดแก่ผู้บริโภค รวมถึงสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการอย่างถูกต้องและเพียงพอที่จะไม่หลงผิดในการซื้อสินค้าหรือรับบริการโดยไม่เป็นธรรม

2) สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะเลือกซื้อสินค้าหรือรับบริการโดยความสมัครใจของผู้บริโภค และปราศจากการชักจูงใจอันไม่เป็นธรรม

3) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับสินค้าหรือบริการที่ปลอดภัย มีสภาพและคุณภาพได้มาตรฐานเหมาะสมแก่การใช้ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ในกรณีใช้ตามคำแนะนำหรือระมัดระวังตามสภาพของสินค้าหรือบริการนั้นแล้ว

4) สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับข้อสัญญาโดยไม่ถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบธุรกิจ

5) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองและชดเชยค่าเสียหายเมื่อมีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคตามข้อ 1 2 3 และ 4

คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ได้บัญญัติให้การดำเนินการคุ้มครองผู้บริโภคในรูปของคณะกรรมการอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 10 ให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้⁹²

1) พิจารณาเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย อันเนื่องมาจากการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจ

2) ดำเนินการเกี่ยวกับสินค้าที่อาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภคตามมาตรา 36

⁹¹ สำนักงานคณะกรรมการผู้บริโภค. (2551). *สคบ. กับการคุ้มครองผู้บริโภค เล่ม 2*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักนายกรัฐมนตรี. หน้า 5.

⁹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 9-10.

3) แจ้งหรือโฆษณาข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายหรือเสื่อมเสียแก่สิทธิของผู้บริโภค ในกรณีนี้อาจระบุชื่อสินค้าหรือบริการ หรือชื่อของผู้ประกอบธุรกิจด้วยก็ได้

4) ให้คำปรึกษาและแนะนำแก่คณะกรรมการเฉพาะเรื่อง และพิจารณาวินิจฉัยการอุทธรณ์คำสั่งของคณะกรรมการเฉพาะเรื่อง

5) วางระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการเฉพาะเรื่องและคณะอนุกรรมการ

6) สอดส่องเร่งรัดพนักงานเจ้าหน้าที่ ส่วนราชการ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐให้ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด ตลอดจนเร่งรัดพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ดำเนินคดีในความผิดเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค

7) ดำเนินคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคที่คณะกรรมการเห็นสมควร หรือมีผู้ร้องขอตามมาตรา 39

8) รับรองสมาคมตามมาตรา 40

9) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบายและมาตรการในการคุ้มครองผู้บริโภค และพิจารณาให้ความเห็นในเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคตามที่คณะรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีมอบหมาย

10) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ในการปฏิบัติหน้าที่นี้คณะกรรมการอาจมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นผู้ปฏิบัติการหรือเตรียมข้อเสนอมายังคณะกรรมการเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไปได้

นอกจากการคุ้มครองผู้บริโภคด้านการโฆษณา การคุ้มครองผู้บริโภคด้านฉลาก และการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาแล้ว พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 36 ยังให้อำนาจคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคดำเนินการเกี่ยวกับสินค้าที่อาจเป็นอันตราย ดังนี้⁹³

1) เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าสินค้าใดอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค คณะกรรมการอาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจดำเนินการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้านั้นได้ ถ้าผู้ประกอบ

⁹³ สำนักงานคณะกรรมการผู้บริโภค. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 91. หน้า 11-12.

ธุรกิจ ไม่ดำเนินการตามที่คณะกรรมการสั่งหรือดำเนินการล่าช้าโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร คณะกรรมการจะจัดให้มีการพิสูจน์โดยผู้ประกอบธุรกิจเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายก็ได้

2) ถ้าผลการทดสอบหรือพิสูจน์ปรากฏว่าสินค้านั้นเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค และกรณีไม่อาจป้องกันอันตรายที่จะเกิดจากสินค้านั้นได้ โดยการกำหนดผลลากตามมาตรา 30 หรือ ตามกฎหมายอื่นให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งห้ามขายสินค้านั้น และถ้าเห็นสมควรจะสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจเปลี่ยนแปลงสินค้านั้นภายใต้เงื่อนไขตามที่คณะกรรมการกำหนดก็ได้ ในกรณีที่สินค้านั้นไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้หรือเป็นที่สงสัยว่าผู้ประกอบธุรกิจจะเก็บสินค้านั้นไว้เพื่อขายต่อไปคณะกรรมการมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจทำลายหรือจะจัดให้มีการทำลายโดยผู้ประกอบธุรกิจเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายก็ได้

3) ในกรณีที่จำเป็นเร่งด่วนถ้าคณะกรรมการมีเหตุที่น่าเชื่อว่าสินค้าใดอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค ให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งห้ามขายสินค้านั้นเป็นการชั่วคราว จนกว่าจะได้มีการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้า

4) ถ้าผู้ประกอบธุรกิจขายสินค้าที่คณะกรรมการสั่งห้ามขายเพราะสินค้านั้นอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภคตามมาตรา 36 นี้ ผู้ประกอบธุรกิจนั้นต้องระวางโทษตามมาตรา 56 คือ จำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และถ้าผู้ประกอบธุรกิจนั้นเป็นผู้ผลิต เพื่อขายหรือเป็นผู้ส่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขายต้องระวางโทษหนักขึ้น คือ จำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

3.5.2 พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511

กฎหมายนี้มีสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) เป็นศูนย์กลางด้านการมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล ตอบสนองความต้องการของภาครัฐ ธุรกิจ สังคม และ เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน ดำเนินงานด้านการมาตรฐานเพื่อส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ประกอบการ ผู้บริโภค และประชาชาติโดยรวม สมอ. มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 มติคณะรัฐมนตรี นโยบายรัฐบาล แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายและแผนแม่บทของกระทรวงอุตสาหกรรม วัตถุประสงค์ของหน่วยงานคือ

- 1) ค้ำครองผู้บริโภค
- 2) รักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
- 3) พัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก

4) สร้างความเป็นธรรมในการซื้อขายจัดปัญหาและอุปสรรคทางการค้าที่เกิดจาก มาตรการด้านมาตรฐาน

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเล็งเห็นความสำคัญในการคุ้มครองผู้บริโภค และส่งเสริมผู้ผลิตในประเทศจึงกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของเล่น มอก. 685-2540 และมีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็กต้องเป็นไปตามมาตรฐาน มีผลทำให้ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็กต้องได้รับอนุญาตแสดงเครื่องหมายมาตรฐานจากสมอ. ก่อนจำหน่าย การควบคุมผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็กที่ได้รับอนุญาตให้มีคุณภาพตามมาตรฐานสม่ำเสมอ มีการดำเนินการทั้งการตรวจติดตามผลผู้ผลิต ผู้นำเข้า และร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของเล่น โดยการกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมมีด้วยกัน 2 ประเภท กล่าวคือ⁹⁴

1) มาตรฐานระดับประเทศ กำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มอก.) ประเภทบังคับและไม่บังคับตามความต้องการ และการขยายตัวของอุตสาหกรรมการค้า และเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งนโยบายของรัฐบาลเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค รักษาสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ และส่งเสริมให้ภาคอุตสาหกรรมไทยแข่งขันได้ในตลาดโลก

2) มาตรฐานระดับสากล ร่วมกำหนดมาตรฐานกับองค์กรสากลที่สำคัญ คือ องค์กรระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (International Organization for standardization: ISO) และคณะกรรมการระหว่างประเทศว่าด้วยมาตรฐานสาขาอิเล็กทรอนิกส์ (International Electro Technical Commission: IEC)

นอกจากนี้ ผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็กนั้นต้องเป็นไปตามมาตรฐานบังคับสมอ. ยังให้การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ที่ยังมิได้กำหนดมาตรฐาน โดยการจดทะเบียนผลิตภัณฑ์ตามมติคณะรัฐมนตรี สมอ. ดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคเอกชน และหน่วยงานภาครัฐพัฒนาระบบการจัดการให้สอดคล้องกับหลักปฏิบัติมาตรฐานสากล เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาขีดความสามารถของอุตสาหกรรมและเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศ และส่งเสริมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจแก่ผู้ผลิต ผู้บริโภค และผู้เกี่ยวข้องในทุกระดับ เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของคุณภาพและการมาตรฐานและนำไปใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ⁹⁵

⁹⁴ สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. (2552). *การควบคุมของเล่นให้ได้มาตรฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) กระทรวงอุตสาหกรรม. หน้า 3.

⁹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.

3.5.3 พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.

2551

เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย การใช้สิทธิร้องเรียกค่าสินไหมทดแทน ความเสียหายที่โดยอาศัยหลักกฎหมายสัญญาและหลักกฎหมายละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์มีข้อจำกัดบางประการ ซึ่งไม่เหมาะสมกับรูปแบบการผลิตและการจำหน่ายสินค้าในปัจจุบัน และไม่เพียงพอที่จะคุ้มครองผู้ที่ได้รับความเสียหาย ในประเทศไทยจึงบัญญัติกฎหมาย ความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability) ขึ้น คือพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่ เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 โดยนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มา ใช้กำหนดความรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของผู้ประกอบการต่อผู้เสียหาย เพื่อให้ผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้าและได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่เป็น ธรรม และประกอบด้วยหลักการที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1) นำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้บังคับ โดยกำหนดให้ผู้ประกอบการ ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ตนผลิต นำเข้า หรือจำหน่าย ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเกิดจาก ความจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ และกำหนดให้ผู้ประกอบการเป็นผู้รับภาระในการพิสูจน์ว่า ความเสียหายมิได้เกิดจากความบกพร่องของสินค้าของตน

2) กำหนดให้การฟ้องคดีตามพระราชบัญญัตินี้ได้รับการยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียม ทั้งปวง และให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและองค์กรเอกชนตามกฎหมายว่าด้วยการ คุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจในการฟ้องคดีแทนผู้ได้รับความเสียหาย

3) กำหนดอายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายให้แตกต่างไปจากที่ กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ ภายในสามปีนับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหาย และรู้ตัวผู้ต้องรับผิดหรือภายในสิบปีนับแต่วันที่ส่งมอบสินค้า

หลักความรับผิดโดยเคร่งครัดเป็นหลักที่ผู้ประกอบการจะต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิด จากความไม่ปลอดภัยของสินค้าของตน แม้ว่าจะมิได้จงใจหรือประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ดังปรากฏตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจาก สินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 5 บัญญัติว่า “ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดต่อ ผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และสินค้านั้นได้มีการขายให้แก่ผู้บริโภค แล้ว ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการ หรือไม่ก็ตาม” ความรับผิดของผู้ประกอบการเกิดขึ้นทันที โดยไม่อาศัยความผิดของผู้ประกอบการ

หากสินค้ามีความไม่ปลอดภัยและความเสียหายเกิดขึ้นจากความไม่ปลอดภัยของสินค้าที่ได้มีการขายให้แก่ผู้บริโภคแล้ว และหากความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ไกลกว่าเหตุ ผู้ประกอบการจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน

อีกทั้งจากการศึกษานโยบายของคำว่า “สินค้า” ตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ผู้วิจัยพบว่า มีขอบเขตที่กว้างพอสมควร นอกจากจะหมายถึงสินค้าที่เป็นสังหาริมทรัพย์โดยทั่วไปแล้ว ยังรวมไปถึงผลิตภัณฑ์กรรมสิทธิ์ด้วย ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าพิจารณาว่าบทบัญญัติดังกล่าวให้ความคุ้มครองผู้บริโภคมากเกินไปหรือไม่ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อเกษตรกรที่เป็นผู้มีรายได้น้อยในประเทศไทยหรือไม่ แม้ว่าจะมีกฎกระทรวงกำหนดผลิตผล กำหนดคอกเว้นไม่ให้ผลิตผลเกษตรกรรมที่ผ่านกระบวนการบางอย่างเป็นสินค้าตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

กฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทยนั้น มีหลักการสำคัญในการนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้ กับสินค้าที่ไม่ปลอดภัย แต่ไม่รวมถึงบริการที่ไม่ปลอดภัยในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าจะอาศัยหลักหลักความคาดหมายของผู้บริโภค ซึ่งความไม่ปลอดภัยอาจเกิดขึ้นจากเหตุ 3 ประการคือความไม่ปลอดภัยเนื่องจากการผลิต ความไม่ปลอดภัยเนื่องจากการออกแบบ และความไม่ปลอดภัยเนื่องจากการขาดคำแนะนำ หรือการเตือน ทั้งนี้ จะต้องพิจารณาจากพฤติการณ์แวดล้อมอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น ลักษณะการใช้งาน การเก็บรักษา เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป กฎหมายประเทศไทยให้ความคุ้มครองบุคคลทุกคนที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นผู้ซื้อหรือผู้ใช้สินค้าหรือไม่ก็ตาม โดยบุคคลที่จะต้องรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นมิได้จำกัดเฉพาะผู้ผลิตเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงผู้นำเข้าสินค้า ผู้ที่ใช้ซื้อหรือเครื่องหมายการค้าของตนลงบนสินค้า และผู้ขายในกรณีที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าสินค้าด้วย โดยมีขอบเขตความรับผิด ได้แก่ ค่าเสียหายที่แท้จริง ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ และค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ ซึ่งผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่ามีความเสียหายเกิดขึ้นจากสินค้าของผู้ประกอบการ โดยผู้เสียหายได้ใช้หรือเก็บรักษาสินค้าตามปกติ อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการอาจจะไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหาย หากสามารถพิสูจน์ได้ว่าสินค้าไม่ใช่สินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผู้เสียหายรู้แล้วว่าสินค้าเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือผู้เสียหายมิได้ใช้หรือเก็บรักษาสินค้าอย่างถูกวิธีตามคำแนะนำหรือคำเตือนของผู้ประกอบการ นอกจากนี้ ผู้รับจ้างให้ผลิตสินค้าจะหลุดพ้นจากความรับผิดเมื่อพิสูจน์ได้ว่าความไม่ปลอดภัยเกิดขึ้นจากการออกแบบหรือคำสั่งของผู้ว่าจ้าง

โดยผู้รับจ้างไม่อาจคาดเห็นได้ว่าสินค้านั้นจะไม่ปลอดภัย ส่วนผู้ผลิตชิ้นส่วนประกอบหลุดพ้นความรับผิดชอบเมื่อพิสูจน์ได้ว่า ความไม่ปลอดภัยเกิดขึ้นเพราะการกระทำของผู้ผลิตสินค้า และผู้เสียหายต้องฟ้องคดีภายใน 3 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบ หรือเมื่อพ้น 10 ปี นับแต่วันที่มีการขายสินค้านั้น แต่หากสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่ต้องอาศัยระยะเวลาในการแสดงผล ผู้เสียหายต้องฟ้องคดีภายใน 3 ปี นับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบ แต่ไม่เกิน 10 ปี นับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหาย

3.6 เปรียบเทียบกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก

ผู้วิจัยพบว่าในเรื่องของกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กทั้งในกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายของประเทศไทย พบว่ากฎหมายของประเทศไทยยังมีข้อบกพร่องอยู่บางประการ ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 ตารางเปรียบเทียบกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก

ประเด็นปัญหา	กฎหมายประเทศไทย	กฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศ
1) การตีความของนิยามคำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย”	พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 - นำหลักความคาดหมายของผู้บริโภคมาใช้พิจารณา แต่ไม่รวมถึงกรณีที่สินค้ามีความชำรุดบกพร่อง	1) กฎเกณฑ์ของรัฐสภายุโรป นำหลักความคาดหมายของผู้บริโภคมาใช้พิจารณา 2) กฎหมายสหรัฐอเมริกา นำหลักความเสี่ยงและประโยชน์มาใช้พิจารณาโดยเฉพาะ 3) กฎหมายประเทศญี่ปุ่น นำหลักความคาดหมายของผู้บริโภคมาใช้พิจารณา 4) กฎหมายสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม นำหลักความคาดหมายของผู้บริโภคและหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดมาใช้พิจารณา

ประเด็นปัญหา	กฎหมายประเทศไทย	กฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศ
<p>2) การกำหนดความเหมาะสมของการจำกัดความรับผิดชอบของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ</p>	<p>พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551</p> <p>- ขอบเขตของผู้ประกอบการที่จะต้องรับผิดชอบตามความในกฎหมายนี้กว้างเกินไป</p>	<p>1) กฎเกณฑ์ของรัฐสภายุโรป กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจมีหน้าที่ดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้ของเล่นเด็กที่จะวางจำหน่ายหรือของเล่นภายหลังวางจำหน่ายมีความปลอดภัยอยู่เสมอ</p> <p>2) กฎหมายสหรัฐอเมริกา ผู้ประกอบธุรกิจต้องมีมาตรการในการยับยั้งหรือมาตรการอื่น ๆ เพื่อมิให้ของเล่นเด็กที่ไม่ปลอดภัยตกไปอยู่ในมือของเด็กจนเกิดอันตราย</p>
<p>3) การแจ้งเตือนและการเรียกคืนในความไม่ปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก</p>	<p>พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551</p> <p>- กำหนดเพียงแคให้ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการมีหน้าที่ต้องชดเชยค่าเสียหายเมื่อผู้เสียหายได้รับความเสียหายแล้วเท่านั้น และไม่พบความรับผิดชอบของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการแต่อย่างใด</p>	<p>1) กฎเกณฑ์ของรัฐสภายุโรป ผู้ประกอบธุรกิจและพนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการยับยั้งมิให้ของเล่นที่ปรากฏความเสี่ยงวางจำหน่าย และหน้าที่ของผู้ผลิต ผู้นำเข้า และผู้จัดจำหน่ายต้องใช้มาตรการที่เหมาะสม หากจำเป็นอาจต้องจัดเก็บคืนจากที่จัดจำหน่ายหรือเรียกคืนของเล่นเด็กจากผู้บริโภคเพื่อนำของเล่นเด็กเหล่านั้นไปแก้ไขและปรับปรุง</p> <p>2) กฎหมายสหรัฐอเมริกา ผู้ประกอบธุรกิจของเล่นเด็กและพนักงานเจ้าหน้าที่มีหน้าที่ในการแจ้งเตือนความไม่ปลอดภัย เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องหยุดการจำหน่ายและเป็นข้อมูลให้แก่ผู้บริโภคในการใช้ความระมัดระวังในการใช้ หรือหลีกเลี่ยงการใช้ของเล่นสำหรับเด็ก ผู้ประกอบธุรกิจ ทั้งผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่าย</p>

ประเด็นปัญหา	กฎหมายประเทศไทย	กฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศ
		<p>มีหน้าที่แจ้งข้อมูลต่อคณะกรรมการว่าด้วยความปลอดภัยของสินค้าผู้บริโภคในการใช้ความระมัดระวังในการใช้ หรือ หลีกเลี่ยงการใช้ของเล่นเด็ก โดยมีหน้าที่แจ้งข้อมูลต่อคณะกรรมการว่าด้วยความปลอดภัยของสินค้า</p> <p>3) กฎหมายประเทศญี่ปุ่น ผู้ประกอบธุรกิจของเล่นเด็กมีหน้าที่ต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับของเล่นเด็กกับผู้บริโภคที่ประกอบข้อมูลทั่วไปและข้อมูลเฉพาะ เช่น ระบุชื่อ ที่อยู่ และเครื่องหมายการค้า เพื่อสามารถติดต่อได้ในกรณีของเล่นเด็กเกิดความเสียหาย และระบุช่วงอายุที่เหมาะสมบนของเล่นหรือบรรจุภัณฑ์</p> <p>4) กฎหมายสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ผู้ประกอบการมีหน้าที่ในการเรียกคืนสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเมื่อตรวจพบความไม่ปลอดภัยของสินค้า และต้องแจ้งข้อมูลให้ประชาชนทราบถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า และการเรียกคืนสินค้าในหนังสือพิมพ์รายวันอย่างน้อย 5 ฉบับ หรือทางวิทยุ โทรทัศน์ในเขตพื้นที่ที่สินค้าได้วางจำหน่ายอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 5 วันทำการ พร้อมรายละเอียดอื่น ๆ เพื่อให้เกิดการเก็บสินค้าที่อันตรายนั้นได้อย่างทันท่วงที</p>

ประเด็นปัญหา	กฎหมายประเทศไทย	กฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศ
<p>4) การคุ้มครองผู้บริโภคด้านการควบคุมตรวจสอบมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก</p>	<p>- มี 2 หน่วยงาน คือ</p> <p>1) สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) และ</p> <p>2) สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) กำหนดให้มีการตรวจสอบการวางจำหน่ายสินค้าดังกล่าวไว้ก่อนที่จะวางเพียงครั้งเดียว และไม่มี การให้ตรวจสอบหลังจากที่วางจำหน่ายไปแล้ว</p>	<p>1) กฎเกณฑ์ของรัฐสภายุโรป หน่วยงานที่ได้รับแจ้ง (Notified Body) หรือ หน่วยงานประเมินความสอดคล้อง (Conformity Assessments Body) ซึ่งเป็นหน่วยงานอิสระ</p> <p>2) กฎหมายสหรัฐอเมริกา มี 2 หน่วยงานคือ</p> <p>(1) คณะกรรมการคุ้มครองความปลอดภัยของสินค้า (The United States Consumer Product Safety Commission)</p> <p>(2) American Society for Testing and Materials (ASTM) American National Standards Institute (ANSI) ซึ่งทั้งสองหน่วยงานเป็นหน่วยงานภาคเอกชนที่ออกกฎหมายเพื่อกำหนดมาตรฐานในการออกแบบและผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กโดยเฉพาะ</p> <p>3) กฎหมายประเทศญี่ปุ่น Ministry of Economy, Trade and Industry (METI) และ สมาคมของเล่นของประเทศญี่ปุ่น (The Japan Toy Association)</p> <p>4) กฎหมายสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม มีองค์กรสาธารณะในการคุ้มครองประโยชน์ของผู้บริโภค</p>

กล่าวโดยสรุป ในเรื่องกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กนั้น กฎหมายของประเทศไทยยังมีข้อบกพร่องที่ทำให้ไม่สามารถคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่เมื่อได้ศึกษากฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ กฎหมายของรัฐสภายุโรป กฎหมายสหรัฐอเมริกา กฎหมายประเทศญี่ปุ่น และกฎหมายสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามที่ได้มีการกำหนดมาตรการในคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นเด็กได้อย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงควรที่จะมีการแก้ไขกฎหมายของประเทศไทยให้มีความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคที่เป็นเด็กด้วย

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจาก ผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก

การเล่นถือเป็นกระบวนการที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของพัฒนาการของเด็ก เพราะการเล่นก่อให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และกระตุ้นการเรียนรู้ของเด็กถือเป็นสิ่งที่มีประโยชน์อย่างมากสำหรับเด็ก เป็นตัวกระตุ้นให้เด็กมีพฤติกรรมเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง แสวงหาประสบการณ์ใหม่ ค้นคว้าและทดลอง ซึ่งกระบวนการเล่นเป็นการกระตุ้นระบบประสาทสัมผัสทุกส่วนไม่ว่าจะเป็น การสัมผัส การมองเห็น การได้ยิน หรือแม้กระทั่งพัฒนาการของกล้ามเนื้อ โดยของเล่นจัดได้ว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพเด็กโดยตรง เพราะผลิตภัณฑ์ของเล่นบางชนิดมีความอันตรายโดยสภาพ เช่น ปืนอัดลมของเล่นหรือกระบอกฉีดน้ำที่มีแรงดันสูง แต่ในบางชนิดก็มีอันตรายแอบแฝงอยู่ เช่น ของเล่นบางชนิดมีสาร โลหะหนักปนเปื้อนอยู่ หรือบางชนิดของเล่นก็มีขนาดเล็กอาจเข้าอุดตันหลอดลมในเวลา que เด็กผลออมเข้าไป ดังนั้น ผู้ผลิตและผู้ประกอบการต้องคำนึงคุณภาพและมาตรฐานในความปลอดภัยว่ามีเพียงพอหรือไม่ จากการศึกษาประวัติความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคจากผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก รวมไปถึงศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายในเรื่องดังกล่าวของกฎหมายของประเทศไทย กฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ กฎเกณฑ์ของสหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามนั้น ทำให้ทราบว่ากฎหมายที่ใช้บังคับในประเทศไทยนั้นมีปัญหาและข้อจำกัดในบทบัญญัติของกฎหมาย ได้แก่ ปัญหาการตีความของคำนิยาม ปัญหาการกำหนดความเหมาะสมของการจำกัดความรับผิดชอบของผู้ประกอบการ ปัญหาในด้านความรับผิดชอบของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการในการเรียกคืนสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และปัญหาการคุ้มครองผู้บริโภคในการตรวจสอบมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ไว้ดังต่อไปนี้

4.1 ปัญหาการตีความของนิยามคำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย”

การตีความของคำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ต้องคำนึงถึงลักษณะของสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่เป็นเงื่อนไขก่อนที่จะทำให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งการพิจารณาว่าสินค้าเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหรือไม่มีหลักเกณฑ์การพิจารณาหลายประการ ดังต่อไปนี้

4.1.1 หลักความประมาทเลินเล่อ (Negligence)

หลักความประมาทเลินเล่อเป็นการนำหลักความประมาทเลินเล่อในกฎหมายละเมิดมาปรับใช้ในการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งได้ใช้บังคับมานานแล้วถือว่าผู้ผลิตมีความประมาทเลินเล่อในการผลิต การตรวจสอบคุณภาพของสินค้าก่อนที่จะส่งถึงมือผู้บริโภค หลักความประมาทเลินเล่อสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักกฎหมายสัญญาที่กำหนดให้การใช้สิทธิเรียกร้อง ผู้เสียหายและผู้ประกอบการจะต้องมีนิติสัมพันธ์ระหว่างกัน ผู้เสียหายมีภาระในการพิสูจน์ถึงความประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตและต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเสียหายที่ตนได้รับ และความไม่ปลอดภัยของสินค้าถือเป็นภาระต่อผู้บริโภค เพราะพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องมักจะอยู่ในความรู้เห็นของผู้ผลิต¹

4.1.2 หลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer Expectations Test)

หลักความคาดหวังของผู้บริโภคเป็นการนำความคาดหวังของบุคคลทั่วไปมาใช้พิจารณาความผิดของผู้ขายในความประมาทเลินเล่อ เพราะถือว่าผู้ผลิตหรือผู้ขายได้รับรองโดยปริยายต่อผู้บริโภคว่า สินค้าที่ซื้อหรือบริโภคมีความปลอดภัยและบุคคลทั่วไปมีสิทธิที่จะคาดหวังในความปลอดภัยของสินค้าได้ โดยการพิจารณาถึงระดับความคาดหวังนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความคาดหวังของผู้เสียหายเท่านั้น แต่จะใช้ค่าเฉลี่ยของความคาดหวังจากวิญญูชนทั่วไปที่มีความรู้พื้นฐานปกติธรรมดาในสังคมมาใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณา²

¹ อภิการ์ตัน นิยมไทย. (2552). กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย. *อุทธรณ์คดี*, 12 (52). หน้า 135.

² สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. (2562). *นโยบายการกำกับดูแลองค์การที่ดี สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562*. เข้าถึงได้จาก : https://www.ocpb.go.th/download/article/article_20181114090309.pdf [2565, สิงหาคม 3].

4.1.3 หลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk-utility Test)

หลักการพิจารณานี้นำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาของการใช้หลักความคาดหมายของผู้บริโภค ในกรณีที่ผู้บริโภคไม่สามารถคาดหมายถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้าได้อย่างเหมาะสม โดยเป็นหลักการที่ตรงข้ามกับหลักความคาดหมายของผู้บริโภค เนื่องจากเป็นหลักที่พิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าจากฝ่ายผู้ผลิตเป็นสำคัญ และพัฒนามาจากหลักความประมาทเลินเล่อตามกฎหมายละเมิด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มสามัญสำนึกของผู้ผลิตในกระบวนการออกแบบ การผลิต การกำหนดค่าเตือน หรือคำแนะนำหรือข้อบ่งชี้ในสินค้า โดยนำความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk-Utility) หรือต้นทุนและประโยชน์ (Cost-Benefit) มาใช้ในการพิจารณา หากผู้ผลิตมีมาตรฐานการตรวจสอบความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพ มีความสมดุลระหว่างต้นทุนและประโยชน์ด้านความปลอดภัย ตลอดจนผู้ผลิตเป็นบุคคลที่สามารถคาดหมายถึงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้ จึงมีหน้าที่ในการป้องกันหรือหลีกเลี่ยงอันตรายเช่นนั้น³

4.1.4 หลักการพิจารณาโดยวิธีอื่น (Alternate Test)

การใช้หลักความรับผิดชอบโดยประมาท หลักความคาดหมายของผู้บริโภค และหลักความเสี่ยงและประโยชน์เพียงอย่างเดียวหนึ่งต่างมีข้อจำกัดบางประการที่อาจไม่เป็นธรรมต่อผู้ผลิตหรือผู้บริโภค ดังนั้น การใช้หลักการพิสูจน์ร่วมกัน (Combining Test) โดยใช้หลักการพิจารณาหลายหลักร่วมกัน ซึ่งผู้เสียหายต้องแสดงให้เห็นว่าสินค้ามีความไม่ปลอดภัยเกินกว่าที่บุคคลทั่วไปจะคาดหมายได้ และเมื่อผู้เสียหายพิสูจน์ได้แล้ว ผู้ผลิตต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าความเสี่ยงและประโยชน์มีความสมดุลกัน โดยผู้ผลิตได้กระทำการตามหน้าที่ที่เหมาะสมเพื่อลดหรือหลีกเลี่ยงอันตรายแล้ว หากไม่สามารถพิสูจน์ได้ ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหาย⁴

จากการศึกษากฎหมายของประเทศไทยได้กำหนดลักษณะของสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไว้ในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้แก่ สินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายไม่ว่าจะเพราะความบกพร่องเนื่องจากการผลิต การออกแบบ หรือการไม่ได้กำหนดวิธีใช้ เก็บรักษา ค่าเตือนหรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าอย่างเพียงพอ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า ลักษณะการใช้งาน และการเก็บรักษาตามปกติของสินค้าอัน

³ อภิการ์ตัน นิยมไทย, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 1, หน้า 136.

⁴ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. (2562). *นโยบายการกำกับดูแลองค์การที่ดี สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562*. เข้าถึงได้จาก : https://www.ocpb.go.th/download/article/article_20181114090309.pdf [2565, สิงหาคม 3].

พึงคาดหมายได้ โดยความไม่ปลอดภัยของสินค้าตามกฎหมายไทย ได้แก่ ความไม่ปลอดภัยที่เกิดขึ้น เนื่องจากการผลิต การออกแบบ หรือการเตือน ที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นโดยพิจารณา ถึงการใช้งาน การเก็บรักษาตามปกติของสินค้า และใช้หลักความคาดหมายของผู้บริโภคในการ พิจารณา ซึ่งสังเกตได้จากบทบัญญัติในส่วนท้ายที่ใช้คำว่า “อันพึงคาดหมายได้” โดยประเทศไทยรับ เอาหลักความคาดหมายของผู้บริโภคมาใช้พิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าผ่านทางกฎหมาย ของสหภาพยุโรปได้ใช้เป็นแนวทางในการร่างกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจาก สินค้าที่ไม่ปลอดภัยในประเทศไทย

การพิจารณาตามหลักความคาดหมายของผู้บริโภคมิได้คำนึงถึงการให้ความระมัดระวัง ของผู้ประกอบการ แต่หลักความคาดหมายของผู้บริโภคนี้ก็ได้รับการยอมรับและใช้กันอย่าง แพร่หลายไม่ว่าจะเป็นกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป และประเทศญี่ปุ่น ซึ่งในสหรัฐอเมริกาได้แก้ปัญหาคำจำกัดของหลักความคาดหมายของผู้บริโภค โดยนำหลักความ เสี่ยงและประโยชน์มาใช้พิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าที่เกิดจากการออกแบบโดยเฉพาะไว้ใน The Restatement (Third) of Torts: Product Liability มาตรา 2 (b) และ (c) ว่าผู้ผลิตมีเหตุอัน สมควรที่จะออกแบบสินค้าและกำหนดคำเตือนในสินค้าให้มีความปลอดภัยหรือไม่อย่างไร ส่วนใน ประเทศกลุ่มสหภาพยุโรปและประเทศญี่ปุ่นมิได้มีบทบัญญัติที่นำเอาหลักความเสี่ยงและประโยชน์ ไปใช้ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าโดยตรง แต่ศาลได้นำมาประยุกต์ใช้ภายใต้หลัก ความคาดหมายของผู้บริโภค โดยผู้บริโภคมิสิทธิที่จะคาดหมายในความปลอดภัยของสินค้าว่ามี ความเหมาะสม พิจารณาจากทางเลือกที่ผู้ผลิตสามารถทำให้เกิดความปลอดภัยเท่าที่จะทำได้ในด้าน ค่าใช้จ่ายในการเปลี่ยนแปลงการออกแบบและความรุนแรงของอันตรายที่เกิดขึ้นจากการออกแบบ เรียกว่า หลักความคาดหมายในความเสี่ยงและประโยชน์ หากสภาพของสินค้าสามารถคาดหมายได้ ว่า ผู้ผลิตได้ใช้ทางเลือกในการผลิตเหมาะสมระหว่างความเสี่ยงและประโยชน์ในด้านความ ปลอดภัยแล้วสินค้าจะไม่เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรนำหลักความเสี่ยงและประโยชน์มาใช้ควบคู่กับหลักความ คาดหมายของผู้บริโภคตามรูปแบบของประเทศในสหภาพยุโรปและประเทศญี่ปุ่น เพื่อแก้ปัญหาค ความบกพร่องของกฎหมายประเทศไทยให้เป็นไปตามหลักความคาดหมายของผู้บริโภค โดยการ แก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องของลักษณะของสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 บัญญัติว่า

“สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” หมายความว่า สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ไม่ว่าจะเป็นเพราะเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้ ในกรณีที่จะไม่ถือว่าเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเมื่อผู้ประกอบการได้ใช้วิธีที่ก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยน้อยที่สุดและเสียค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม และก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้บริโภคให้มากที่สุด

4.2 ปัญหาการกำหนดความเหมาะสมของการจำกัดความรับผิดชอบของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ

หลักความรับผิดชอบของผู้ประกอบการเป็นหลักสำคัญที่ใช้กำหนดความรับผิด กล่าวคือ ความรับผิดตามหลักกฎหมายสัญญาที่ความรับผิดของผู้ประกอบการเกิดขึ้นเมื่อมีการทำผิดสัญญา ผู้ที่ได้รับความเสียหายและผู้ประกอบการต้องมีนิติสัมพันธ์ระหว่างกันจึงจะเกิดความรับผิดระหว่างกันได้ ทำให้ไม่เหมาะสมที่จะใช้เป็นหลักในการให้ความคุ้มครองผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เนื่องจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นที่ไม่ได้ซื้อสินค้าจากผู้ประกอบการทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับความคุ้มครอง และหลักความรับผิดตามหลักกฎหมายละเมิดเป็นหลักความรับผิดที่สามารถแก้ปัญหาข้อจำกัดในการเรียกค่าสินไหมทดแทนตามหลักกฎหมายสัญญาได้ เนื่องจากความรับผิดตามหลักกฎหมายละเมิดไม่อาศัยนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้เสียหายและผู้ประกอบการ แต่ผู้ประกอบการจะต้องรับผิดต่อกระทำหรือละเว้นกระทำการจนก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าผู้ประกอบการได้กระทำหรือละเว้นกระทำการอันเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายขึ้น แต่กระบวนการผลิตสินค้าในปัจจุบันมีความซับซ้อนและอยู่ในความรู้เห็นของผู้ประกอบการเพียงฝ่ายเดียว ทำให้ผู้เสียหายไม่สามารถพิสูจน์ได้ จึงไม่สามารถเรียกร้องให้ผู้ประกอบการรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ และสุดท้ายที่ประเทศต่าง ๆ นิยมใช้ คือหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) เป็นหลักความรับผิดที่ไม่อาศัยนิติสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีและความผิดของผู้กระทำ ดังนั้นผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยสามารถเรียกให้ผู้ประกอบการรับผิดได้แม้มิได้เป็นคู่สัญญา และไม่ต้องพิสูจน์ถึงความผิดของผู้ประกอบการด้วย

การพัฒนาหลักความรับผิดของผู้ประกอบการในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยประเทศแรก คือสหรัฐอเมริกาโดยมีวิวัฒนาการจากความรับผิดทางสัญญาและความรับผิดทางละเมิดผ่านทางคำพิพากษาและความเห็นของผู้พิพากษา โดยในช่วงปี ค.ศ. 1930 -1960 นักวิชาการและศาลสหรัฐอเมริกาได้ถกเถียงกันที่จะสร้างหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดขึ้นมาใช้ในคดีละเมิดที่เกี่ยวข้องกับความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องและความเห็นที่มีอิทธิพลอย่างมาก คือความเห็นของผู้พิพากษา Roger Traynor แห่ง California Supreme Court ในความเห็นพ้อง (Concurring Opinion) ในคดี Escola v. Caca Cola Bottling Co. of Fresno, Cal. 2d 453, 150 P.2d 436 (1944) โดยผู้พิพากษา Traynor ได้กลายมาเป็นหลักกฎหมายและได้รับการยอมรับ ซึ่งได้อธิบายว่า ภายใต้หลักนโยบายสาธารณะ (Public Policy) อันเป็นแนวคิดที่อยู่เบื้องหลังหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด แม้ผู้เสียหายจะไม่มีนิติสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity of Contract) กับผู้ผลิตสินค้าโดยผู้ผลิตก็ต้องรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นเพราะสินค้าของผู้ผลิตไม่ปลอดภัย โดยมีเหตุผล 5 ประการที่จะกำหนดนโยบายสาธารณะให้ผู้ผลิตต้องมีความรับผิดโดยเคร่งครัด ดังนี้

1) ผู้ผลิตเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะที่ดีที่สุดที่จะป้องกันความเสียหาย เพราะสามารถเห็นหรือคาดเห็นอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากสินค้าของตนได้ดีกว่าผู้บริโภค และอาจป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นได้

2) เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นแล้ว ผู้เสียหายต้องแบกรับภาระอันหนักยิ่งแต่เพียงผู้เดียว การให้ผู้ผลิตต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้น เนื่องจากผู้ผลิตสามารถกระจายภาระได้โดยการทำประกันภัย ซึ่งมีผลเพียงการเพิ่มต้นทุนในการประกอบธุรกิจแก่ผู้ผลิตเท่านั้น และสามารถกระจายภาระต้นทุนของความเสี่ยงได้โดยการกำหนดราคาสินค้า

3) การพิสูจน์ว่าผู้ผลิตประมาทเลินเล่อนั้นทำได้ยากมากและเป็นภาระอย่างยิ่งต่อผู้เสียหาย เนื่องจากกรรมวิธีการผลิตเป็นเรื่องที่มีความซับซ้อนยากที่ผู้บริโภคทั่วไปจะเข้าถึงข้อมูลและสามารถเข้าใจได้

4) การนำหลัก Res Ipsa Loquitur (Things Speak for Itself) ซึ่งเป็นหลักกฎหมายจารีตประเพณีในความรับผิดทางละเมิดที่เกิดจากความประมาทเลินเล่อ มีหลักการว่า เหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งตามปกติจะไม่เกิดขึ้น เว้นแต่มีความผิดปกติบางอย่างจึงทำให้เกิด

⁵ จีราพร สุทันกิตระ. (2553). พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2557. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. หน้า 70-71.

เหตุการณ์นั้นขึ้น แม้ว่าจะไม่อาจรอบถึงสาเหตุของเหตุการณ์ดังกล่าวและไม่มีหลักฐาน โดยตรง แต่ การเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวขึ้นก็เป็นเครื่องบ่งชี้ในตัวว่าต้องมีความผิดปกติอย่างหนึ่งอย่างใดเกิดขึ้น และเมื่อความเสียหายที่เกิดขึ้น ไม่ได้เป็นความผิดของฝ่ายผู้เสียหายก็ถือว่ามีการกระทำละเมิดและผู้ที่ มีอำนาจควบคุมเหนือเหตุการณ์นั้นเพียงฝ่ายเดียวประมาทเลินเล่อจึงควรต้องรับผิดชอบโดยผู้เสียหายไม่ ต้องพิสูจน์อย่างอื่นอีก ซึ่งเป็นข้อสันนิษฐานตามความเป็นจริงที่วางอยู่บนพื้นฐานของหลักการที่ว่า สิ่งทั้งหลายย่อมเป็นไปตามกฎแห่งธรรมชาติและบุคคลย่อมกระทำการไปโดยสุจริต

5) ผู้ผลิตคือคนที่ชักจูงให้ผู้บริโภคไว้วางใจและคาดหวังว่าสินค้าที่ผลิตขึ้นมี ความปลอดภัย ดังนั้น เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นผู้ผลิตจึงควรต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภคใช้สินค้า ตามปกติ และภาระการพิสูจน์ควรตกอยู่กับผู้ผลิต

ในประเทศไทยมีกฎหมายกำหนดความรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ ปลอดภัยไว้โดยเฉพาะได้นำทฤษฎีความรับผิดโดยเคร่งครัด (Theory of Strict Liability) มาปรับใช้ กับการกำหนดความรับผิดของผู้ประกอบการ คือผู้ประกอบการจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ เกิดขึ้นจากสิ่งต่าง ๆ ที่ตนเป็นผู้ผลิตหรือนำเข้ามาจำหน่ายในประเทศ แต่มีข้อยกเว้นความรับผิดของ ผู้กระทำที่สามารถนำสืบหักล้างเพื่อหลุดพ้นความผิดได้ กล่าวคือ ผู้เสียหายไม่ต้องนำสืบถึงความ จงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการ ซึ่งความเสียหายดังกล่าวจะต้องเป็นความเสียหายต่อ ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของผู้เสียหาย โดยผู้ประกอบการนั้นจะต้องมีหน้าที่ในการแสดง พยานหลักฐานว่าตนไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายนั้น ๆ เพราะความเสียหายดังกล่าวเกิดจากสาเหตุ อื่นมิใช่จากการกระทำหรือการบริโภคสินค้าของตนเอง ประกอบกับได้นำทฤษฎีความรับผิดในทาง ละเมิดมาปรับใช้ โดยกำหนดว่าองค์ประกอบของความรับผิดทางละเมิดมีเพียง 2 ประการ คือความ เสียหายและความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยสันนิษฐานไว้ก่อนว่า บุคคลจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายแม้ไม่ได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อและไม่ต้อง คำนึงถึงองค์ประกอบภายในของผู้กระทำ และเป็นความรับผิดที่ไม่อาศัยความผิดของผู้กระทำ แต่ หลักดังกล่าวมิได้ห้ามให้ผู้กระทำโต้แย้งคัดค้านและต้องรับผิดชอบอย่างสิ้นเชิง ดังนั้น ผู้กระทำสามารถ นำพยานหลักฐานมาแสดงต่อศาล เพื่อให้ตนเองหลุดพ้นความรับผิดได้ภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมาย กำหนด

เมื่อผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในเรื่องของการจำกัดความรับผิดของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ ในเรื่องของผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กของกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ กฎเกณฑ์ของสหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

รวมไปถึงกฎหมายของประเทศไทยในเรื่องเดียวกันนั้น พบว่าในแต่ละประเทศได้มีการกำหนดในเรื่องดังกล่าวไว้แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

กฎเกณฑ์ของรัฐสภายุโรปและคณะมนตรีว่าด้วยความปลอดภัยของของเล่นสำหรับเด็ก (Directive 2009/48/EC of the European Parliament and of the Council of 18 June 2009 on the Safety of Toys) กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจของเล่นเด็กที่เกี่ยวข้องและพนักงานเจ้าหน้าที่มีหน้าที่ในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้ของเล่นเด็กที่จะวางจำหน่ายในท้องตลาดหรือของเล่นภายหลังวางจำหน่ายในท้องตลาดมีความปลอดภัยอยู่เสมอ แม้ของเล่นเด็กจะตกไปถึงมือของผู้บริโภคต้องไม่เกิดความเสียหายหรืออันตรายใด ๆ ต่อชีวิต ร่างกาย และสุขภาพ นอกจากนี้ เมื่อของเล่นเด็กเกิดความเสียหายหรือความไม่ปลอดภัยขึ้นก็ต้องมีการกำหนดมาตรการในการยับยั้งหรือมาตรการอื่น ๆ เพื่อมิให้ของเล่นเด็กที่ไม่ปลอดภัยตกไปอยู่ในมือของเด็กจนเกิดอันตราย การกำกับดูแลความปลอดภัยของของเล่นสำหรับเด็กก่อนวางจำหน่ายในท้องตลาดถือเป็นมาตรการที่กำหนดให้ของเล่นเด็กต้องเป็นไปตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ หากของเล่นไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด หรือผู้ประกอบการไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องที่ใช้บังคับก็ไม่สามารถวางจำหน่ายของเล่นเด็กในสหภาพยุโรปได้ อีกทั้งเมื่อพบว่าของเล่นเด็กปรากฏความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพและความปลอดภัยของเด็ก โดยให้ผู้ประกอบธุรกิจและพนักงานเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อยับยั้งมิให้ของเล่นที่ปรากฏความเสี่ยงยังคงวางจำหน่ายในท้องตลาดต่อไป หน้าที่ของผู้ผลิต ผู้นำเข้า และผู้จัดจำหน่ายกรณีพบว่าของเล่นไม่เป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยหรือไม่ เป็นไปตามมาตรฐานต้องใช้มาตรการที่เหมาะสม หากจำเป็นอาจต้องจัดเก็บคืนจากที่จัดจำหน่าย หรือเรียกคืนของเล่นเด็กจากผู้บริโภคเพื่อนำของเล่นเด็กเหล่านั้นไปแก้ไขและปรับปรุงให้เป็นไปตามกฎหมาย

ในสหรัฐอเมริกาให้ผู้ประกอบธุรกิจต่าง ๆ รวมไปถึงผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็กที่มีหน้าที่ในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้สินค้าต่าง ๆ รวมไปถึงผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็กที่จะวางจำหน่ายในท้องตลาดมีความปลอดภัย นอกจากนั้น เมื่อของเล่นเด็กเกิดความเสียหายหรือความไม่ปลอดภัยขึ้นมีมาตรการในการยับยั้งหรือมาตรการอื่น ๆ เพื่อมิให้ของเล่นเด็กที่ไม่ปลอดภัยตกไปอยู่ในมือของเด็กจนเกิดอันตราย โดยการกำกับดูแลของเล่นเด็กก่อนวางจำหน่ายในท้องตลาดเป็นมาตรการที่กำหนดให้ของเล่นเด็กต้องเป็นไปตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ หากของเล่นไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด หรือผู้ประกอบการไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องที่ใช้บังคับ ย่อมไม่สามารถวางจำหน่ายของเล่นในสหรัฐอเมริกาได้

ส่วนในประเทศญี่ปุ่นได้มีการกำหนดมาตรฐานในการดูแลความปลอดภัยของเล่นเด็กไว้ว่า หากผู้ใดประสงค์ที่จะวางจำหน่ายของเล่นเด็กในประเทศญี่ปุ่นจำเป็นต้องดำเนินการต่าง ๆ เพื่อเป็นการรับรองหรือยืนยันว่าของเล่นเด็กเป็นไปตามกฎหมายที่ใช้บังคับและมาตรฐานความปลอดภัยของเล่นเด็ก โดยกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจต้องออกแบบและผลิตของเล่นเด็กให้เป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยและมาตรฐาน รวมถึงการเข้ารับการตรวจสอบจากหน่วยงานที่ได้รับ การรับรอง อีกทั้งกฎหมายได้กำหนดหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบเพื่อยืนยันว่าของเล่นเด็กเป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยหรือเป็นไปตามมาตรฐาน

รวมไปถึงกฎหมายของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม มีหลักความรับผิดชอบของผู้ประกอบการตามกฎหมายเวียดนาม ใช้หลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดเช่นเดียวกับประเทศไทย ซึ่งพิจารณาได้จากบทบัญญัติในมาตรา 23 แห่งกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 2010 ซึ่งบัญญัติว่า “...ผู้ประกอบการจะต้องรับผิดชอบแม้จะไม่ได้รู้ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้าหรือไม่ได้เป็นผู้ก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยนั้น...” ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการเกิดขึ้น แม้จะไม่ได้รู้ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า อันเป็นการแสดงให้เห็นว่าความรับผิดชอบดังกล่าวเป็นความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นโดยไม่อาศัยความผิดของผู้ประกอบการเป็นหลักการของความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด

อีกทั้งในกฎหมายประเทศไทย ผู้วิจัยพบว่าหลักความรับผิดชอบของผู้ประกอบการตามกฎหมายไทยปรากฏในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 5 บัญญัติว่า “ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และสินค้านั้นได้มีการขายให้แก่ผู้บริโภคแล้ว ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม” ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการเกิดขึ้นเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยไม่คำนึงถึงเจตนาภายในของผู้ประกอบการ และเป็นความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นโดยไม่อาศัยความผิดของผู้ประกอบการ ดังนั้น หลักความรับผิดชอบของผู้ประกอบการตามกฎหมายไทยจึงเป็นหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดที่ผู้ประกอบการจะต้องรับผิดชอบเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย แม้ว่าผู้ประกอบการจะมีได้จงใจหรือประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นก็ตาม เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นตามที่กฎหมายกำหนด

จากการศึกษากฎหมายของต่างประเทศเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศไทยนั้น ผู้วิจัยพบว่าการนำหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดมาใช้กำหนดความรับผิดชอบของผู้ประกอบการ ในกรณีความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยแทนหลักความรับผิดชอบตามสัญญา หรือหลักความรับผิดชอบในทางละเมิด

นั้น มีความเหมาะสมและสามารถให้ความคุ้มครองผู้เสียหายได้ดีกว่า เนื่องจากการเรียกร้องให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบตามสัญญา ผู้เสียหายจำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ทางสัญญาระหว่างกัน หากผู้เสียหายมิได้เป็นคู่สัญญากับผู้ประกอบการแล้วก็ไม่อาจเรียกร้องให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบได้ แต่การผลิตและจำหน่ายสินค้าในปัจจุบันเป็นลักษณะที่ผลิตในรูปแบบของอุตสาหกรรม (Mass Product) ที่สินค้ากระจายไปสู่ผู้บริโภคโดยผ่านตัวแทน พ่อค้าคนกลาง หรือจากการนำเข้าสู่สินค้าของผู้ประกอบการสินค้าไม่ได้ผ่านจากผู้ผลิตไปสู่ผู้เสียหายโดยตรง ทำให้ผู้เสียหายไม่สามารถเรียกให้ผู้ผลิต ซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในฐานะที่จะป้องกันไม่ให้สินค้าไม่ปลอดภัย และกระจายความเสี่ยงจากความเสียหายโดยการรับประกันภัยสินค้า ให้รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ คงเรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหายได้จากผู้ประกอบการรายย่อยที่รับสินค้าจากผู้ผลิตเท่านั้น แต่ผู้ประกอบการรายย่อยเหล่านั้นอาจไม่อยู่ในฐานะที่จะเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายได้อย่างเพียงพอ ส่วนการเรียกร้องให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบหลักกฎหมายละเมิด แม้จะไม่มีข้อจำกัดในเรื่องนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการและผู้เสียหาย แต่การที่ผู้ผลิตจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น ผู้เสียหายจะต้องมีการระงับการพิสูจน์ถึงการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตด้วย แต่การผลิตสินค้าในปัจจุบันใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่บุคคลทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงและเข้าใจได้ เพราะขั้นตอนเหล่านั้นอยู่ในความรู้เห็นของผู้ผลิตเพียงฝ่ายเดียว

ดังนั้น ผู้เสียหายจึงพิสูจน์ได้ยากอาจทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นเลย ด้วยข้อจำกัดดังกล่าวจึงจำเป็นต้องนำหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งมาใช้เพื่อคุ้มครองผู้เสียหายอย่างเพียงพอและเป็นธรรม แต่การนำหลักความรับผิดชอบดังกล่าวมาใช้ อาจเกิดปัญหาว่าจะก่อให้เกิดภาระแก่ผู้ประกอบการมากเกินไปหรือไม่ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าผู้ประกอบการเป็นผู้ที่มีความรู้ในการป้องกันมิให้เกิดความไม่ปลอดภัยกับสินค้า และการใช้มาตรการที่เข้มงวดดังกล่าวทำให้ผู้ประกอบการมีความระมัดระวังในการดำเนินธุรกิจมากขึ้น

เมื่อได้พิจารณาถึงบทนิยามของคำว่า “ผู้ประกอบการ” ในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เห็นได้ว่าขอบเขตของผู้ประกอบการที่จะต้องรับผิดชอบตามความในพระราชบัญญัตินี้มีขอบเขตที่กว้างมากกว่ากฎหมายของต่างประเทศ กล่าวคือ กฎหมายของต่างประเทศนั้นมุ่งคุ้มครองถึงผู้บริโภคและคุ้มครองถึงหลักหลักการว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยประกอบกัน อีกทั้งกฎหมายในต่างประเทศยังกำหนดคุ้มครองไปถึงผู้ขายที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิตสินค้า หรือผู้นำเข้าต้องรับผิดชอบตามกฎหมายด้วย ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าผู้ผลิตคือบุคคลที่อยู่ในฐานะที่เหมาะสมที่สุดที่

จะดูแลไม่ให้สินค้าที่ชำรุดบกพร่องเข้าสู่ตลาดและถึงมือประชาชน หรือสามารถกำหนดราคาสินค้าให้ครอบคลุมถึงความเสียหายจากความชำรุดบกพร่องที่เกิดขึ้นกับสินค้าได้ และหากสินค้าที่ผลิตขึ้นเกิดความชำรุดบกพร่อง ผู้ผลิตก็ถือเป็นบุคคลที่เหมาะสมที่สุดที่จะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น อันเนื่องมาจากเป็นผู้ที่รู้ถึงกระบวนการผลิตดีที่สุดถึงข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการผลิตเป็นอย่างดี และเป็นบุคคลที่ควรจัดการตรวจสอบ และควบคุมสินค้าที่ผลิตใหม่ให้ความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น ส่วนผู้ขายสินค้าส่วนใหญ่ไม่อยู่ในสถานะที่จะรู้ว่าสินค้าที่มีการผลิตจากโรงงานนั้น มีความชำรุดบกพร่องจนก่อให้เกิดอันตรายหรือไม่อย่างไร ผู้ขายเพียงแต่มีหน้าที่ในการขายสินค้าตามที่ได้รับมาเท่านั้น โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสินค้าแต่อย่างใด รวมทั้งไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าที่ขาย ผู้วิจัยเห็นว่า ควรที่จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4

“ผู้ประกอบการ” หมายความว่า

- (1) ผู้ผลิตหรือผู้ว่าจ้างให้ผลิตในเชิงธุรกิจหรือในเชิงทางการค้า
- (2) ผู้นำเข้าในเชิงธุรกิจหรือในเชิงทางการค้า
- (3) ผู้ขายสินค้าที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้าได้
- (4) ผู้ซึ่งใช้ชื่อ ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เครื่องหมาย ข้อความหรือแสดงด้วยวิธีใด ๆ อันมีลักษณะที่จะทำให้เกิดความเข้าใจได้ว่าเป็นผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิตหรือผู้นำเข้า”

เมื่อประเทศไทยได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนดังกล่าวแล้ว เพื่อเป็นการกำหนดความเหมาะสมของการจำกัดความรับผิดชอบของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ โดยเฉพาะเช่นเดียวกับกฎหมายของต่างประเทศดังที่กล่าวมาข้างต้น และทำให้การบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4.3 ปัญหาการแจ้งเตือนและการเรียกคืนในความไม่ปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก

การแจ้งเตือนและการเรียกคืนในความไม่ปลอดภัยของของเล่นสำหรับเด็กถือเป็นมาตรการป้องกันก่อนที่ของเล่นเด็กจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้บริโภค และเพื่อให้ผู้บริโภคได้รับรู้ถึงความเสี่ยงภัยและอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับตนหรือบุคคลที่อยู่ในความดูแลของตนเอง รวมถึงเพื่อให้ผู้บริโภคได้ใช้ความระมัดระวังในการหลีกเลี่ยงมิให้อันตรายเกิดขึ้น เพราะของเล่นสำหรับเด็กถือเป็นสินค้าที่มีความละเอียดอ่อนมาก โดยผู้บริโภคสินค้านั้นคือเด็กซึ่งอาจมีอายุต่ำกว่า 14 ปี

หรือเป็นเด็กทารกที่ยังไม่สามารถป้องกันตนเองจากสินค้าที่มีความอันตรายได้ จึงต้องมีการแจ้งเตือนหรือการเรียกคืนสินค้าเมื่อมีอันตรายเกิดขึ้นจากสินค้านั้น เนื่องจากการแจ้งเตือนข้อมูลความไม่ปลอดภัยจะเป็นหน้าที่ของผู้ผลิต ผู้ประกอบการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้กำหนดวิธีการระยะเวลาต่าง ๆ ในการแจ้งเตือนซึ่งต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขตามที่กำหนด จากการสืบค้นข้อมูลกลับไม่ปรากฏว่ามีการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการแจ้งเตือนแต่อย่างใด อีกทั้ง ประเทศไทยยังไม่มียกเว้นที่เป็นองค์กรกลางของประเทศในการแจ้งเตือนข้อมูลและเก็บรวบรวมสถิติเกี่ยวกับสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหรือไม่เป็นไปตามมาตรฐาน จึงเป็นเหตุให้เกิดปัญหาความไม่เหมาะสมของการแจ้งเตือนและการให้ข้อมูลความไม่ปลอดภัย

4.3.1 กรณีตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการแจ้งเตือนและการเรียกคืนในความไม่ปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก

กฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยของสินค้าเป็นกฎหมายที่มีแนวคิดการคุ้มครองผู้บริโภคจากสินค้าทุกชนิดในเชิงป้องกันก่อนที่ความเสียหายจะเกิดขึ้น ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคจึงมุ่งคุ้มครองเฉพาะกลุ่มที่มีความเสี่ยงมากกว่าบุคคลทั่วไป คือเด็กเนื่องจากภูมิคุ้มกันทางร่างกายของเด็กที่น้อยกว่าอันตรายที่เกิดขึ้นกับเด็กย่อมรุนแรงและร้ายแรงกว่าผู้ใหญ่ รวมถึงเด็กไม่มีวุฒิภาวะเพียงพอที่สามารถใช้วิจารณญาณในการระมัดระวังสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เด็กจึงมีข้อจำกัดทั้งด้านร่างกาย และสติปัญญา ด้วยเหตุนี้ การคุ้มครองความปลอดภัยในเด็กจะปรากฏในลักษณะการกำกับดูแลความปลอดภัยในสินค้าประเภทต่าง ๆ ที่ใช้สำหรับเด็ก เช่น ผลิตภัณฑ์สำหรับเด็ก หรือของเล่นเด็ก เป็นต้น ซึ่งของเล่นเด็กเป็นสินค้าเฉพาะที่มีไว้สำหรับเด็ก โดยเด็กเป็นผู้บริโภคที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากผู้บริโภคทั่วไป เนื่องจากเด็กเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่มีความเสี่ยงทั้งความเสี่ยงทางด้านร่างกายที่มีพัฒนาการยังไม่สมบูรณ์แข็งแรง ภูมิคุ้มกันยังพัฒนาไม่เต็มที่ รวมถึงความเสี่ยงทางด้านวุฒิภาวะที่เด็กยังมีไม่เพียงพอที่จะสามารถแยกแยะความเป็นอันตรายหรือความปลอดภัยได้ ตลอดจนเด็กไม่สามารถใช้วิจารณญาณในการที่จะหลีกเลี่ยงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับตนได้ ประกอบกับการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ทันสมัย ทำให้มีระบบการผลิตของเล่นเด็กมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น จนทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถประเมินความปลอดภัยของของเล่นเด็กได้ และเด็กซึ่งเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่มีความเสี่ยงมากกว่าผู้บริโภคทั่วไป สามารถยกตัวอย่างกรณีของเล่นสำหรับเด็กที่ก่อให้เกิดอันตรายได้ ดังต่อไปนี้

กรณีบริษัท แมทเทล จำกัด ผู้ประกอบธุรกิจของเล่นเด็กในสหรัฐอเมริกาเรียกคืนสินค้าของเล่นเด็กกลับคืนจำนวนกว่า 9 ล้านชิ้น ซึ่งของเล่นดังกล่าวประกอบด้วยตุ๊กตา หุ่นยนต์ต่าง ๆ รถเด็กเล่น และชุดของเล่น สาเหตุของการเรียกคืน คือแม่เหล็กกำลังสูงชิ้นเล็ก ๆ ที่เป็นส่วนประกอบนั้นติดไว้ไม่แน่น รวมทั้งมีของเล่นบางชิ้นที่ใช้สีที่มีส่วนผสมของตะกั่วปะปนอยู่ การเรียกคืนสินค้าครั้งนี้ประกาศอยู่ในเว็บไซต์ของบริษัท ทั้งนี้ จากรายงานการแพทย์ระบุว่าสารตะกั่วอาจเป็นอันตรายทำลายสมองของเด็กเล็กได้⁶

เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559 คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคของสหรัฐอเมริกา สั่งเรียกคืนของเล่นเด็กอันตรายกว่า 12 รายการ เพื่อป้องกันเหตุร้ายในช่วงเทศกาลช้อปปิ้งของขวัญเฉลิมฉลองเทศกาลคริสต์มาสและปีใหม่ เพราะของเล่นหลายรายการอาจก่ออันตราย เช่น ไฟลุกไหม้ เด็กเผลอเรอกินกินได้ง่ายหรือมีส่วนผสมวัสดุมีพิษ ซึ่งรายงานเรื่อง “ของเล่นตัวปัญหา” ระบุช่วงปี พ.ศ. 2557 มีเด็กเสียชีวิตจากของเล่นทั่วประเทศ 11 ราย บาดเจ็บกว่า 250,000 ราย ทำให้ทางการเพิ่มการเฝ้าระวังตรวจสอบของเล่นที่ผลิตตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2558 ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2559 โดยพบของเล่นเสี่ยงอันตราย เช่น อากาศยานบังคับแอร์ สปีน และแอร์โรครูซ ซึ่งถูกเรียกคืนกว่า 300,000 ชิ้น เพราะอาจเกิดไฟลุกไหม้ระหว่างชาร์จพลังงานในส่วนของเล่นติดแม่เหล็กอาจถูกเด็กกลืนกินและส่งผลร้ายภายในช่องท้องกับของเล่นอีกหลายชนิดที่ใช้สีผสมสารตะกั่วและวัสดุมีพิษ ทางการสหรัฐอเมริกายังประกาศเตือนผู้ปกครองให้พิจารณาตรวจสอบของเล่นสำหรับบุตรหลานอย่างละเอียดรอบคอบด้วย⁷

4.3.2 การไม่กำหนดหน้าที่ของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการในการแจ้งเตือนข้อมูลความไม่ปลอดภัย

กฎหมายที่ใช้บังคับที่เกี่ยวกับการกำกับดูแลความปลอดภัยในของเล่นเด็ก กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคที่กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจแจ้งเตือนข้อมูลของของเล่นเด็กที่มีผลการทดสอบว่าอาจเป็นอันตรายให้แก่สาธารณชนทราบ ทำให้เห็นว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องได้ทราบผลการทดสอบเสียก่อนว่าของเล่นเด็กอาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภคจึงจะ

⁶ VOA Thai Service. (2550). *Mattel บริษัทของเล่นเด็กรายใหญ่ของสหรัฐประกาศเรียกคืนสินค้าของเล่นเด็ก*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.voathai.com/a/a-47-2007-08-16-voa3-90634564/920826.html>. [2566, มิถุนายน 13].

⁷ ไทยรัฐออนไลน์. (2559). *เตือนภัยของเล่นอันตราย ก่อนช่วงคริสต์มาส-ปีใหม่*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.thairath.co.th/news/foreign/791956> [2566, มิถุนายน 13].

สามารถสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจดำเนินการแจ้งเตือนข้อมูลตามหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขตามที่คณะกรรมการกำหนดได้ และกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่กำกับดูแลให้ของเล่นเด็กเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด หากของเล่นเด็กไม่เป็นไปตามมาตรฐาน พนักงานเจ้าหน้าที่จะออกคำสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจดำเนินการต่าง ๆ เพื่อจัดการหรือบังคับกับของเล่นเด็กที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐาน แต่กลับมิได้มิได้กำหนดบทบัญญัติในส่วนการแจ้งเตือนหรือให้ข้อมูลต่อผู้บริโภคถึงความไม่เป็นไปตามมาตรฐานของผลิตภัณฑ์แต่อย่างใด

ในขณะที่กฎหมายต่างประเทศกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจมีหน้าที่ในการแจ้งเตือนข้อมูลความไม่ปลอดภัยหากพบว่าของเล่นเด็กไม่เป็นไปตามมาตรฐานหรือไม่ปลอดภัย พร้อมทั้งระบุข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งหมด กล่าวคือ ในกฎเกณฑ์แห่งสหภาพยุโรปเมื่อพบว่าของเล่นเด็กปรากฏความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพและความปลอดภัยของเด็ก โดยให้ผู้ประกอบธุรกิจและพนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อยับยั้งมิให้ของเล่นที่ปรากฏความเสี่ยงสามารถวางจำหน่ายในท้องตลาดต่อไป หน้าที่ของผู้ผลิต ผู้นำเข้า และผู้จัดจำหน่ายกรณีพบว่าของเล่นไม่เป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยหรือไม่เป็นไปตามมาตรฐานต้องใช้มาตรการที่เหมาะสม หากจำเป็นอาจต้องจัดเก็บคืนจากที่จัดจำหน่ายหรือเรียกคืนของเล่นเด็กจากผู้บริโภคเพื่อนำของเล่นเด็กเหล่านั้นไปแก้ไขและปรับปรุงให้เป็นไปตามกฎหมาย และหากของเล่นเด็กปรากฏความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดอันตราย ผู้ผลิต ผู้นำเข้า และผู้จัดจำหน่ายต้องแจ้งต่อหน่วยงานตรวจสอบในประเทศที่วางจำหน่ายทันที พร้อมทั้งระบุข้อมูลของเล่นเด็ก ความเสี่ยงที่ปรากฏ และมาตรการที่ตนได้ดำเนินการไปแล้ว ซึ่งผู้ผลิต ผู้นำเข้า และผู้จัดจำหน่ายมีหน้าที่ในการดำเนินการตามหรือร่วมกันกับหน่วยงานตรวจสอบกำหนดเพื่อความปลอดภัยของเด็ก

ส่วนในสหรัฐอเมริกากำหนดในเรื่องของการแจ้งเตือนข้อมูลในกรณีที่สินค้าของตนไม่ปลอดภัยต่อเด็กให้เป็นหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจของเล่นเด็กที่เกี่ยวข้องและพนักงานเจ้าหน้าที่จะมีหน้าที่ในการแจ้งเตือนความไม่ปลอดภัย เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องหยุดการจำหน่ายและเป็นข้อมูลให้ผู้บริโภคในการใช้ความระมัดระวังในการใช้ หรือหลีกเลี่ยงการใช้ของเล่นเด็กนั้น ๆ โดยผู้ประกอบธุรกิจ ทั้งผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่ายมีหน้าที่แจ้งข้อมูลต่อคณะกรรมการว่าด้วยความปลอดภัยของสินค้า ในกรณีที่ของเล่นเด็กไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนด ของเล่นเด็กที่อาจบกพร่องที่อาจเป็นอันตราย ตลอดจนของเล่นเด็กที่อาจก่อให้เกิดอันตรายอย่างร้ายแรง โดยข้อมูลที่ต้องระบุทุกครั้งที่มีการแจ้งเตือน ได้แก่ รายละเอียดเกี่ยวกับของเล่นเด็ก ชื่อและที่อยู่ของผู้ประกอบธุรกิจ ลักษณะของความเสี่ยงภัย และอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับผู้บริโภค

อีกทั้งประเทศญี่ปุ่นได้มีกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยในอาหารและมาตรฐานความปลอดภัยในของเล่นเด็กได้กำหนดมาตรการให้ข้อมูลเกี่ยวกับของเล่นเด็ก โดยกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจในการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับของเล่นเด็กเพื่อให้ผู้บริโภคมีข้อมูลที่เพียงพอในการตัดสินใจเลือกซื้อของเล่นเด็ก และสามารถระมัดระวังอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้จากของเล่นเด็ก ตลอดจนกำหนดหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบการให้ข้อมูลของผู้ประกอบธุรกิจว่า ได้ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด โดยผู้ประกอบธุรกิจที่ผลิตหรือนำเข้าของเล่นเด็กตามกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยในอาหารและมาตรฐานความปลอดภัยในของเล่นเด็กมีหน้าที่ต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับของเล่นเด็กกับผู้บริโภคที่ประกอบข้อมูลทั่วไปและข้อมูลเฉพาะ เช่น ระบุชื่อ ที่อยู่ และเครื่องหมายการค้า เพื่อให้ผู้บริโภคหรือพนักงานเจ้าหน้าที่สามารถติดต่อกรณีของเล่นเด็กปรากฏความเสียหายต่อเด็ก และระบุช่วงอายุที่เหมาะสมกับเด็กบนของเล่น หรือบรรจุภัณฑ์ การระบุช่วงอายุที่เหมาะสม รวมไปถึงระบุคำเตือน (Caution) และอธิบายถึงอันตรายคร่าว ๆ บนตัวของเล่นเด็ก หรือบรรจุภัณฑ์ ในกรณีของเล่นเด็กมีลักษณะเฉพาะ

4.3.3 การไม่มีหลักเกณฑ์ในการแจ้งเตือนข้อมูลความปลอดภัย

ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคกำหนดให้การแจ้งเตือนข้อมูลความปลอดภัยต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนด แต่ในปัจจุบันกลับไม่ปรากฏว่ามีหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขที่ออกโดยพนักงานเจ้าหน้าที่แต่อย่างใด และตามกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมก็ได้กำหนดให้มีมาตรการแจ้งเตือนข้อมูลความปลอดภัย ดังนั้น การพิจารณาวิธีการหรือเงื่อนไขต่าง ๆ จึงต้องให้พนักงานเจ้าหน้าที่ใช้ดุลพินิจกำหนดเป็นรายกรณีไปจึงอาจทำให้การรับรู้ข่าวสารการแจ้งเตือนข้อมูลความปลอดภัยล่าช้าจนไม่สามารถดำเนินการใด ๆ เพื่อระมัดระวังหรือหลีกเลี่ยงความปลอดภัยล่วงหน้าได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อมีได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการในการแจ้งเตือนข้อมูลความปลอดภัย การแจ้งเตือนดังกล่าวอาจไม่ครบถ้วนถึงรายละเอียดของสินค้า อันตรายที่ปรากฏ และวิธีการหลีกเลี่ยงอันตราย จนทำให้ประชาชนไม่ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนและทำให้เข้าใจคลาดเคลื่อนจนเป็นเหตุให้ไปสามารถป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้

จากการศึกษากฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ กฎเกณฑ์แห่งสหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไปในแนวทางเดียวกัน คือกรณีผู้ประกอบการพบว่าของเล่นเด็กปรากฏความเสี่ยงที่อาจเกิดอันตรายขึ้นมีหน้าที่แจ้งเตือนข้อมูลความปลอดภัยพร้อมรายละเอียดของของเล่นเด็ก ความ

เสี่ยงภัยที่ปรากฏและมาตรการที่ได้ดำเนินการกับของเล่นเด็กเหล่านั้นต่อหน่วยงานภายในประเทศ และองค์กรกลางที่ทำหน้าที่ประสานข้อมูล อย่างไรก็ตามก็ดี กฎหมายของสหรัฐอเมริกากำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจต้องแจ้งเตือนภายใน 24 ชั่วโมงเมื่อรู้ถึงความไม่ปลอดภัยแล้วและหากพนักงานเจ้าหน้าที่พบว่าของเล่นเด็กปรากฏความเสี่ยงภัย พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องออกคำสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจดำเนินการพร้อมทั้งแจ้งความไม่ปลอดภัยพร้อมทั้งระบุรายละเอียดต่าง ๆ ให้กับประเทศสมาชิกและองค์กรกลางเพื่อให้องค์กรกลางแจ้งเตือนความไม่ปลอดภัยต่อประชาชน

4.3.4 การไม่มีองค์กรกลางในการแจ้งเตือนผู้บริโภค

การแจ้งเตือนข้อมูลความไม่ปลอดภัย ผู้ประกอบธุรกิจต้องดำเนินการแจ้งเตือนข้อมูลความไม่ปลอดภัยตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อให้สาธารณชนรับทราบถึงความไม่ปลอดภัย และพนักงานเจ้าหน้าที่จะเป็นผู้เก็บรวบรวมสถิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับที่ตนเองรับผิดชอบเท่านั้น แต่มิได้มีการรวบรวมข้อมูลความไม่ปลอดภัยดังกล่าวไว้ที่องค์กรกลางเพื่อประสานข้อมูลความไม่ปลอดภัยทั้งระบบ เช่น กรณีของเล่นเด็กอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค และกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม หากของเล่นเด็กไม่เป็นไปตามมาตรฐานผู้ดำเนินการต่าง ๆ คือสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม โดยที่มิได้มีการประสานข้อมูลระหว่างกันเพื่อสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อกำหนดนโยบายร่วมกันในการแก้ปัญหาความไม่ปลอดภัยแต่อย่างใด

ในปัจจุบันจะมีการริเริ่มการประสานงานด้านข้อมูลของหน่วยงานของรัฐที่กำกับดูแลความปลอดภัยของสินค้าบ้าง แต่ยังไม่มีกฎหมายกำหนดหน้าที่หรือให้อำนาจอย่างชัดเจนในการดำเนินการดังกล่าวจึงอาจทำให้การแจ้งเตือนและการประสานข้อมูลความไม่ปลอดภัยไม่สามารถป้องกันความเสี่ยงภัยได้ ทำให้ข้อมูลความไม่ปลอดภัยหรือสถิติการร้องเรียนต่าง ๆ ถูกจัดเก็บโดยหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการกำกับดูแลความปลอดภัย ในกรณีของเล่นเด็กที่เป็นสินค้าตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคที่กำกับดูแลความปลอดภัยของสินค้าหรืออันตรายที่เกิดขึ้นจากสินค้า ซึ่งของเล่นเด็กเป็นผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมตามกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่กำกับดูแลเฉพาะข้อกำหนดด้านความปลอดภัยและมาตรฐานเท่านั้น แม้จะเป็นสินค้าชนิดเดียวกันแต่ข้อมูลกลับไม่นำมารวมกันที่องค์กรกลางเพื่อรวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลความไม่ปลอดภัยให้อยู่ในระบบเดียวกัน จึงส่งผลให้การกำกับดูแลความปลอดภัยไม่มีความเป็นเอกภาพและขาดการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบด้าน จนกระทบต่อการกำหนดนโยบายหรือการเปลี่ยนแปลงนโยบายการกำกับดูแลความปลอดภัยที่ไม่สามารถป้องกันความเสี่ยงภัยหรืออันตราย

ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการแจ้งเตือนและการเรียกคืนในความไม่ปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กนั้น มีทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง คือทฤษฎีความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตจำนง (Autonomy of Will) และทฤษฎีความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด (Theory of Strict Liability) เมื่อบุคคลทั้งสองฝ่ายแสดงเจตนาที่จะผูกพันเข้าทำสัญญากัน สัญญาเกิดขึ้นจากข้อตกลงร่วมกันระหว่างคู่สัญญาสองฝ่าย ซึ่งทฤษฎีนี้จะให้ความเป็นอิสระของบุคคลจะทำการแสดงเจตนาอย่างไรเพื่อจะผูกมัดตนเองให้ได้ตามต้องการ ซึ่งเจตนาเปรียบเสมือนเป็นตัวก่อให้เกิดสิทธิหรือกำหนดขอบเขตในทางกฎหมายของตนเอง และเมื่อผู้บริโภคได้แสดงเจตจำนงในการบริโภคสินค้านั้นแล้วเกิดได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินแล้วนั้น ผู้ประกอบการหรือผู้นำเข้าสินค้านั้นจะมีหน้าที่ในการรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นทันที

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษากฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศในเรื่องดังกล่าวแล้วนั้น ในประเทศเหล่านั้นกำหนดให้มีองค์กรกลางในการประสานข้อมูลความปลอดภัยของสินค้าเอาไว้หรือบัญญัติกฎหมายในการแจ้งเตือนขึ้น เช่น ในสหภาพยุโรปกำหนดให้มีคณะกรรมการยุโรป (Commission) เป็นองค์กรกลางในการประสานข้อมูลและแจ้งเตือนความไม่ปลอดภัย ต่อประเทศสมาชิกโดยใช้ระบบ RAPEX ส่วนสหรัฐอเมริกากำหนดให้มีคณะกรรมการคุ้มครองความปลอดภัยของสินค้า (Consumer Product Safety Commission: CPSC) เป็นองค์กรกลางในการประสานข้อมูลและแจ้งเตือนความไม่ปลอดภัยต่อประชาชน โดยมีหน้าที่เก็บรวบรวมสถิติ เรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยของสินค้าเพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อกำหนดนโยบายการกำกับดูแลความปลอดภัยของสินค้าแต่ละชนิด

เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพปัญหาและวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวแล้วนั้น ผู้วิจัยเห็นควรที่จะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายของประเทศไทย เพื่อให้ครอบคลุมและสามารถป้องกันอันตรายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งผู้บริโภคสินค้านั้นเป็นเด็กหรือทารกที่มีความเสี่ยงสูงกว่าบุคคลปกติ โดยแก้ไขเพิ่มเติมลงในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 17 บัญญัติว่า

“เมื่อผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการมีหน้าที่ในการแจ้งเตือนหรือเรียกคืนสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เมื่อได้ตรวจพบความไม่ปลอดภัยหรือความชำรุดบกพร่องในสินค้านั้น โดยจะต้องดำเนินการที่จำเป็นโดยฉับพลัน เพื่อป้องกันสินค้านั้นออกไปสู่ท้องตลาด อีกทั้งต้องแจ้งข้อมูลความไม่ปลอดภัยของสินค้าให้แก่ประชาชนทราบ และประกาศเรียกคืนสินค้าในหนังสือพิมพ์รายวันอย่างน้อย 5 ฉบับ หรือทางวิทยุ และโทรทัศน์ เป็นระยะเวลา 5 วันพร้อมรายละเอียด ดังนี้

- (1) รายละเอียดเกี่ยวกับสินค้าที่จะเรียกคืน
- (2) เหตุผลในการเรียกคืน และคำเตือนให้ระมัดระวังอันตรายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย
- (3) เวลา สถานที่ และวิธีการในการคืนสินค้า
- (4) ระยะเวลาและวิธีการในการแก้ไขปัญหาความไม่ปลอดภัยของสินค้า
- (5) มาตรการที่จำเป็นในการคุ้มครองประโยชน์ของผู้บริโภคในระหว่างที่มีการเรียกคืนสินค้า”

อีกทั้ง ผู้วิจัยเห็นว่าควรกำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นองค์กรกลางในการประสานข้อมูลความไม่ปลอดภัยของของเล่นเด็กในประเทศไทย เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นองค์กรกำกับดูแลความปลอดภัยของสินค้าทุกประเภท จึงควรให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นองค์กรกลางและมีอำนาจหน้าที่จัดทำระบบการแจ้งเตือนความไม่ปลอดภัย รวมถึงวิเคราะห์ข้อมูลความไม่ปลอดภัยเพื่อเสนอเป็นนโยบายการกำกับดูแลความปลอดภัยของสินค้าแต่ละประเภท โดยรวมตามแนวทางของสหภาพยุโรป เพื่อให้การแจ้งเตือนมีเอกภาพและมีประสิทธิภาพในการแจ้งเตือนความไม่ปลอดภัยให้กับผู้บริโภคได้รับรู้ถึงความไม่ปลอดภัย

4.4 ปัญหาการคุ้มครองผู้บริโภคด้านการควบคุมตรวจสอบมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก

การควบคุมตรวจสอบมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กนั้น ถือเป็นหน้าที่โดยตรงของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่ทำหน้าที่ในการเข้าไปควบคุมตรวจสอบไม่ว่าจะเป็นในโรงงานที่เป็นสถานที่ที่ผลิตสินค้า การออกไปอนุญาตการผลิตหรือใบอนุญาตนำเข้า รวมไปถึงควบคุมดูแลและตรวจสอบตัวของผลิตภัณฑ์นั้น ๆ แต่ก็ยังมีปัญหาในการควบคุมตรวจสอบอยู่บางประการ กล่าวคือ ในประเทศไทยมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ควบคุมตรวจสอบโดยตรงอยู่ 2 หน่วยงาน คือสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) มีอำนาจหลักในการติดตามสอดส่องพฤติกรรมของผู้ประกอบธุรกิจและจัดให้มีการทดสอบพิสูจน์สินค้าต่าง ๆ และสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) มีหน้าที่ควบคุมมาตรฐานของสินค้า โดยการตรวจสอบมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กนี้ทางกระทรวงอุตสาหกรรมก็จะทำการตรวจสอบก่อนวางจำหน่ายเพียงครั้งเดียวเท่านั้น โดยไม่ได้มีกฎหมาย

บัญญัติให้มีการเก็บตัวอย่างเพื่อนำมาตรวจสอบความชำรุดบกพร่องหลังจำหน่ายในท้องตลาดแล้ว ทำให้ผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กส่วนใหญ่ที่วางขายโดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กที่มีราคาสูงจะมีการปนเปื้อนสารที่เป็นอันตรายต่อเด็ก เนื่องจากกระทรวงอุตสาหกรรมมีเจ้าหน้าที่ตรวจตรามาตรฐานสินค้าควบคุม โดยมีถึง 30 รายการ รวมทั้งผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กด้วย ในขณะที่เจ้าหน้าที่ในการรับผิดชอบดังกล่าวมีจำนวนจำกัด และต้องเก็บตัวอย่างตรวจจากทั่วประเทศ ซึ่งการทราบถึงเหตุอันตรายของผลิตภัณฑ์ส่วนมากก็จะมาจากการแจ้งความเมื่อเกิดขึ้น ผู้วิจัยเห็นว่า ควรที่จะมีหน่วยงานเอกชนเข้ามาร่วมตรวจสอบมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กด้วย

เมื่อประชาชนทุกคนสามารถมีเสรีภาพในการทำสัญญาและอิสระในการบริโภคสินค้า ซึ่งจะสอดคล้องกับทฤษฎีความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตจำนง (Autonomy of Will) และทฤษฎีเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract) ซึ่งกำหนดว่า การที่บุคคลทุกคนมีเสรีภาพในการตัดสินใจ การเริ่มต้น และการดำเนินต่อไปหรือระงับกระบวนการในการก่อให้เกิดสัญญาได้ตามความต้องการของตน และภายหลังจากที่สัญญาเกิดขึ้นแล้วจะไม่ถูกแทรกแซงจากรัฐ ดังนั้น เมื่อสัญญาเกิดขึ้นแล้วรัฐจะเข้าไปแทรกแซงเพื่อให้สิ่งที่คู่สัญญาได้ตกลงกันไว้เปลี่ยนแปลงไปเป็นประการอื่นไม่ได้ แต่การจะให้ความคุ้มครองผู้บริโภคได้นั้นจำเป็นต้องปฏิเสธหลักเสรีภาพในการทำสัญญานี้ เนื่องจากหลักเสรีภาพในการทำสัญญาเหมาะกับการนำไปใช้ในกรณีที่คู่สัญญาที่มีความเท่าเทียมกันในอำนาจต่อรองและมีระบบการค้าที่แข่งขันกันค่อนข้างสมบูรณ์ อีกทั้งการคุ้มครองผู้บริโภคไม่ได้คุ้มครองแต่เฉพาะคู่สัญญาเท่านั้นแต่ยังรวมไปถึงบุคคลอื่นที่ไม่ใช่คู่สัญญากับผู้ประกอบการอีกด้วย ดังนั้น หากจะยึดหลักทฤษฎีความรับผิดชอบคู่กรณีในสัญญาจะทำให้ผู้บริโภคที่มีความสัมพันธ์ตามสัญญาเท่านั้นมีสิทธิในการได้รับการชดเชยเยียวยา ซึ่งทฤษฎีนี้ถือว่าตัวที่ก่อให้เกิดหนี้ในเรื่องเกี่ยวกับสัญญาก็คือความสมัครใจหรือ “เจตนา” หลักเสรีภาพในการทำสัญญายึดถือหลักการหนี้ที่ยุติธรรม เพราะว่าคู่สัญญามีเสรีภาพอิสระที่จะทำสัญญาหรือไม่ก็ได้ หากเห็นว่าไม่ได้ถูกเอารัดเอาเปรียบจากอีกฝ่ายหนึ่ง แต่หากพิจารณาแล้วเห็นว่าถูกเอารัดเอาเปรียบจากอีกฝ่ายหนึ่งก็ไม่จำเป็นต้องยอมรับหนี้นั้น โดยไม่เข้าทำสัญญาด้วย และเมื่อใดที่คู่สัญญาได้ตกลงทำสัญญากันแล้วจะมาอ้างภายหลังว่าตนเองไม่ได้รับความยุติธรรมไม่ได้ เนื่องจากไม่มีใครบังคับในขณะที่ทำสัญญา

ในปัจจุบันประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติเฉพาะที่กำหนดให้มีการกำกับดูแลความปลอดภัยในของเล่นเด็กทั้งระบบตั้งแต่การออกแบบ การผลิต การวางจำหน่าย ไปจนถึงของเล่นเด็กถึงมือ

ผู้บริโภค กล่าวคือ การกำหนดให้ผู้ประกอบการธุรกิจให้ความสำคัญกับควบคุมและกำกับดูแลความปลอดภัยในของเล่นให้เป็นไปตามมาตรฐานอย่างเสมอ เนื่องจากเด็กซึ่งเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่มีความเสี่ยงสูงจึงต้องตระหนักถึงความเสี่ยงภัยในทุกด้านที่อาจเกิดขึ้นกับเด็ก ตลอดจนกำหนดมาตรการติดตามตรวจสอบคุณภาพของของเล่นเด็กอยู่เสมอ เมื่อไม่มีบทบัญญัติใด ๆ ที่เป็นการสนับสนุนในลักษณะดังกล่าว ทำให้พบอยู่บ่อยครั้งว่าเด็กได้รับอันตรายที่เกิดจากของเล่นเด็กที่ไม่ปลอดภัยอย่างต่อเนื่องอันจะเห็นได้จากกรณีตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้ยกมาข้างต้น ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่าของเล่นเด็กที่ไม่ปลอดภัยก่อให้เกิดอันตรายแก่เด็กอยู่เสมอในทุกปีและในแต่ละปีเกิดขึ้นจำนวนมาก ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ของเล่นเด็กที่วางขายไม่ได้ผ่านการรับรองมาตรฐานตามกฎหมายหรือผ่านการรับรองมาตรฐานตามกฎหมายก็ตามยังก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้เสียหายที่เป็นเด็ก ซึ่งสามารถยกตัวอย่างกรณีที่เกี่ยวข้องกับปัญหาดังกล่าวได้ดังนี้

เมื่อวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2561 เว็บไซต์เมโทรของประเทศอังกฤษรายงานว่า คุณแม่จากมลรัฐอิลลินอยส์ สหรัฐอเมริกา ได้ซื้อชุดเครื่องสำอางค์ที่เป็นชุดเครื่องเล่นมาให้กับลูกสาววัย 3 ขวบเล่น แต่เด็กดังกล่าวได้เกิดอาการแพ้อย่างรุนแรง หลังจากที่ทาลิปสติกและใช้ที่ปิดแก้ม โดยมีข้อสังเกตว่าตาของลูกสาววมขึ้นเรื่อย ๆ และปิดลงในที่สุด และผิวหนังที่ใบหน้ามีอาการไหม้เกรียมจึงรีบพาส่งโรงพยาบาล อย่างไรก็ตาม กรณีนี้ถือเป็นอุทธานรณในการเลือกซื้อของเล่น ซึ่งต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กเป็นหลัก⁸

เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2562 ศูนย์ทดสอบฉลาดซื้อ มูลนิธิเพื่อผู้บริโภคร่วมกับสถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล และศูนย์วิจัยเพื่อสร้างเสริมความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บในเด็ก ภาควิชากุมารเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี ภายใต้โครงการเฟื่อระวังสินค้าและบริการด้านสุขภาพได้สุ่มเก็บตัวอย่างของเล่นและของใช้ประเภทพลาสติกพีวีซี (PVC) ที่เด็กอาจนำมาใช้เป็นของเล่น จำนวน 51 ตัวอย่าง จากร้านค้าในห้างสรรพสินค้า ท้องตลาด บริเวณหน้าโรงเรียนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร และในเว็บไซต์ห้างออนไลน์ โดยส่งตรวจวิเคราะห์การปนเปื้อนของสารทาเลต (Phthalates)⁹ 6 ชนิด ที่สกัดได้จากพลาสติก ยาง และสารเคลือบจากผิวของเล่นที่เด็กอาจสัมผัสจากตัวอย่างทั้งหมดพบปริมาณสารทา

⁸ ไทยรัฐออนไลน์. (2561). *เครื่องสำอางเด็กเล่น ทำเด็กน้อยวัย 3 ขวบเกือบตาย*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.thairath.co.th/news/foreign/1239682> [2566, มิถุนายน 14].

⁹ Phitchakon. (2565). *รู้จักสารทาเลต (Phthalates) ภัยเงียบแอบแฝงในของเล่น!!*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.parentsone.com/phthalate/> [2566, มิถุนายน 13].

เลตเกินกว่าค่ามาตรฐานสากล 18 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 35 โดยชนิดของทาเลตที่ตรวจพบมากที่สุด คือ บิส-2-เอทิลเฮกซิลทาเลต หรือ DEHP โดยแบ่งของเล่นที่สุ่มตรวจเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1) กลุ่มที่มีเครื่องหมาย มอก. และตรวจไม่พบทาเลต หรือพบแต่ไม่เกิน 0.1 (ไม่เกินเกณฑ์ที่กำหนด) 12 ตัวอย่าง ได้แก่ ยางกัดมีที่จับยี่ห้อ Mind Care ยางกัดเปิดยี่ห้อ Tesco Loves Baby ยางกัดยี่ห้อ Playskool Baby ตุ๊กตาพ่นน้ำ ของเล่นที่ส่งเสียงกริ่งกริ่ง ชุดตุ๊กตาไดโนเสาร์ อมยิ้ม ด้ามยาว ชุดทำอาหารพลาสติก ตุ๊กตากระต่าย หุ่นยนต์ซูเปอร์ฮีโร่ ชุดผลไม้ผ้าครึ่ง และตุ๊กตาช้าง ยี่ห้อ NB Toys

2) กลุ่มที่ไม่มีเครื่องหมาย มอก. และตรวจไม่พบทาเลต หรือพบแต่ไม่เกิน 0.1 (ไม่เกินเกณฑ์ที่กำหนด) 21 ตัวอย่าง ได้แก่ ของเล่นรูปซ้อน พวงกุญแจม้า ช้าง หมี ไดโนเสาร์ ลูกบอลยางมีไฟกระพริบ ลูกบอลยาง ชุดตักดิน ตุ๊กตาสัตว์เล็ก แหวนยาง ตุ๊กตาหนู แม่เหล็กผีเสื้อ พวงกุญแจโมชิ ยางกัดทรงห่วงกลม ยางกัดลายแมว ยางกัดน้ำ ยางกัดยี่ห้อ ยางกัดรูปหัวใจ ตัวต่อ ไดโนเสาร์ และรถตักดิน

3) กลุ่มที่มีเครื่องหมาย มอก. และตรวจพบทาเลตเกิน 0.1 (เกินเกณฑ์ที่กำหนด) 7 ตัวอย่าง ได้แก่ พะยูนสีเขียว (35.73) แมวน้ำสีชมพู (34.51) ยางบีบผลไม้ (33.17) ตุ๊กตาเปิดสีเหลืองยี่ห้อ Baby Gift Set (30.34) ตุ๊กตาคอมพิวเตอร์ยี่ห้อ NB Toys (27.529) ตุ๊กตาไก่สีเหลือง (22.593) และชุดบล็อกลูกต่อ (12.94)

4) กลุ่มที่ไม่มีเครื่องหมาย มอก. และตรวจพบทาเลตเกิน 0.1 (เกินเกณฑ์ที่กำหนด) 11 ตัวอย่าง ได้แก่ ยางบีบหมู (37.863) พวงกุญแจสไปเดอร์แมน (36.688) แรคคูนสีเหลือง (36.422) สายรัดข้อมือสีชมพู (33.84) ตุ๊กตาคอมพิวเตอร์ (33.18) เปิดสีเหลือง (28.436) ตุ๊กตาเจ้าหญิง (18.83) พวงกุญแจกระเซ่ (17.56) ตุ๊กตาเจ้าหญิง (9.485) พวงกุญแจยางไดโนเสาร์ (5.43) และตุ๊กต้าม้า (2.92)

ทางด้าน รศ.นพ.อดิศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์ ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยเพื่อความปลอดภัยในเด็ก คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี กล่าวว่า ทาเลต ใช้เป็นสารที่ผสมในพลาสติกชนิดพีวีซี เพื่อเพิ่มภาวะการคืนรูป สามารถเคลื่อนย้ายออกจากผลิตภัณฑ์ไปเกาะติดกับสิ่งอื่น เช่น มือ เมื่อมีการสัมผัสได้ ทาเลตมีหลายชนิดบางชนิดเป็นพิษต่อระบบการสืบพันธุ์และระบบต่อมไร้ท่อของร่างกาย โดยกลไกการออกฤทธิ์จะต้านแอนโดรเจน หรือฮอร์โมนเพศชาย ทั้งนี้ มาตรฐานสากลและในหลายประเทศได้ควบคุมสารทาเลต แต่ในประเทศไทยอยู่ระหว่างร่างแก้ไขมาตรฐานของเล่น มอก. 685/2540 ซึ่งใช้มานานกว่า 22 ปี โดยบรรจุเรื่องการควบคุมการใช้สารทาเลตไว้ 6 ชนิด ไม่ให้

เกินร้อยละ 0.1 โดยมวล พร้อมกับการเตรียมห้องทดสอบไว้เพื่อตรวจเมื่อประกาศใช้ คาดว่าปลายปี พ.ศ. 2562 จะประกาศใช้ ซึ่งจะเพิ่มความปลอดภัยให้กับเด็ก พร้อมเสนอให้พัฒนาระบบตรวจสอบของเล่น หลังวางจำหน่ายในตลาดให้เข้มข้นขึ้น เพราะปัจจุบันการตรวจหลังวางจำหน่ายแล้วมีน้อย เน้นตรวจก่อนการวางจำหน่ายว่าเป็นไปตามข้อกำหนดหรือไม่มากกว่า¹⁰

จากการศึกษากฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศนั้นมีการกำหนดให้องค์กรกลางหรือหน่วยงานภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กด้วย เช่น ในกฎเกณฑ์ของสหภาพยุโรปได้กำหนดมาตรการการกำกับดูแลของเล่นเด็กเป็นการเฉพาะ โดยกำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องแต่งตั้งหน่วยงานที่มีอำนาจ (Notified Authority) ให้ดำเนินการในการติดตามตรวจสอบความปลอดภัยและมาตรฐานของของเล่นเด็กและออกหนังสือรับรองการตรวจสอบก่อนที่ผู้ผลิตจะวางจำหน่ายของเล่นเด็กในสหภาพยุโรป หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ดังกล่าวสามารถแต่งตั้งตัวแทนที่เป็นหน่วยงานรับรองอิสระ (Notified Body/Conformity Assessments Body) ในการดำเนินการแทนตนได้ กฎเกณฑ์แห่งสหภาพยุโรปได้กำหนดคุณสมบัติของหน่วยงานรับรองอิสระ (Notified Body/Conformity Assessments Body) ที่ได้รับการแต่งตั้งต้องไม่มีส่วนได้เสียหรือเกี่ยวข้องโดยตรงกับการออกแบบ การผลิต การพัฒนาของเล่นเด็ก อีกทั้งต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ที่เพียงพอในการปฏิบัติหน้าที่ อีกทั้งหน่วยงานรับรองอิสระมีหน้าที่ในการตรวจสอบเอกสารทางเทคนิค (Technical Document) และตรวจสอบของเล่นเด็กว่าเป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยตามกฎเกณฑ์แห่งสหภาพยุโรป และมาตรฐานของเล่นเด็กตามกฎเกณฑ์อื่น ๆ ที่ใช้บังคับหรือหากของเล่นเด็กเป็นไปตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยและมาตรฐานที่กำหนด พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องออกใบรับรองการตรวจสอบ (EC-type Examination Certification) หรือออกผลการตรวจสอบ (Internal Product Control Procedure)

ในสหรัฐอเมริกามีคณะกรรมการคุ้มครองความปลอดภัยของสินค้า (The United States Consumer Product Safety Commission) ซึ่งเป็นหน่วยงานภาคเอกชนที่ออกกฎหมายเพื่อกำหนดมาตรฐานในการออกแบบและผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กโดยเฉพาะ และเป็นองค์กรกลางในการประสานข้อมูลและแจ้งเตือนความไม่ปลอดภัยให้แก่ประชาชน โดยมีหน้าที่เก็บรวบรวมสถิติ เรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยของสินค้า เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายในการกำกับดูแลความปลอดภัยของสินค้าสำหรับเด็ก อีกทั้งยังมีการ

¹⁰ Thai PBS. (2562). *เตือนอันตรายของเล่นพลาสติกพบ “สารทาลคต” เกินมาตรฐานสากล*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.thaipbs.or.th/news/content/285613> [2566, มิถุนายน 13].

กำหนดการกำกับดูแลความปลอดภัยของเล่นเด็กก่อนวางจำหน่าย ให้เป็นไปตามมาตรฐานตามกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยที่จะต้องได้รับการตรวจสอบเพื่อให้ได้รับรอง และการกำหนดการกำกับดูแลความปลอดภัยของเล่นเด็กหลังวางจำหน่าย เพื่อเป็นการให้มีมาตรฐานและมีความปลอดภัยเสมอ โดยกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบการในการให้ข้อมูลและมีคำเตือนกับผู้บริโภคถึงความเสี่ยงหรืออันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้ โดยได้บัญญัติกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยของสินค้าอุปโภคและบริโภค (Consumer Product Safety Act 1972) และหน่วยงาน American Society for Testing and Materials (ASTM) และหน่วยงาน American National Standards Institute (ANSI) ซึ่งเป็นองค์กรเอกชนได้กำหนดมาตรฐานสมัครใจประกอบด้วยเรื่อง Standard Consumer Safety Specification on Toy Safety (ASTM F963-03) หรือ ANSI Z315.1-1996 เรื่อง Tricycles-Safety Requirements และ ANSI/UL 696 เรื่อง Standard for Safety Electric Toys

รวมไปถึงประเทศญี่ปุ่นมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็กไว้ โดยเฉพาะ คือ Ministry of Economy, Trade and Industry (METI) ผลิตภัณฑ์ของเล่นส่วนใหญ่ที่นำเข้ามาในประเทศญี่ปุ่นไม่มีกฎระเบียบการนำเข้าควบคุมโดยตรง โดยผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับทารกและเด็กบางประเภทจะถูกควบคุมด้วยกฎหมาย Food Sanitation Law สำหรับผลิตภัณฑ์ของเล่นประเภทอิเล็กทรอนิกส์จะถูกควบคุมโดยกฎหมาย The Electrical Appliance and Material Safety Law และของเล่นประเภท Stuffed Toy ที่ทำด้วยหนังและขนสัตว์จะถูกควบคุมหรือห้าม โดย The Washington Convention เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษากฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศดังกล่าวข้างต้นนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรที่จะกำหนดให้มีหน่วยงานเอกชนเข้ามาร่วมตรวจสอบมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก โดยอาจเป็นผู้ช่วยของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) และสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ในการตรวจสอบมาตรฐานผลิตภัณฑ์ดังกล่าว โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติการมาตรฐานแห่งชาติ พ.ศ. 2551 ซึ่งกำหนดรับรองให้มีหน่วยงานเอกชนที่เข้ามาทำหน้าที่ตรวจสอบและรับรองมาตรฐานร่วมกับทั้ง 2 หน่วยงานของรัฐดังกล่าวก็จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการทำหน้าที่ในการตรวจสอบมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กในประเทศไทยต่อไป

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ของเล่นสำหรับเด็กถือเป็นสินค้าที่ทำให้เด็กเกิดความเพลิดเพลินสนุกสนาน อีกทั้งของเล่นเด็กสามารถส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก และทำให้เด็กเจริญเติบโตได้อย่างมีประสิทธิภาพของสังคม โดยของเล่นสำหรับเด็กเป็นสินค้าสำหรับเด็กโดยตรง ซึ่งเด็กเป็นผู้บริโภคที่มีความเสี่ยงภัยและไม่สามารถป้องกันภัยได้ด้วยตนเอง เพราะสภาพร่างกาย พฤติกรรม และวุฒิภาวะในการระมัดระวังผลิตภัณฑ์ของตนเองน้อยกว่าผู้บริโภคทั่วไป อาจทำให้เกิดความเสี่ยงภัยทุกประเภทสามารถกระทบต่อชีวิต ร่างกาย และสุขภาพของเด็กได้ ซึ่งจากการศึกษากฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ กฎเกณฑ์ของรัฐสภายุโรปและคณะมนตรีว่าด้วยความปลอดภัยของของเล่นสำหรับเด็ก สหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามนั้น ได้มีการกำหนดคำนิยาม ประเภท แนวทางการกำกับดูแลผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก วิธีการป้องกันภัยอันตรายของสินค้า วิธีแจ้งเตือนและเรียกคืนสินค้าที่ไม่ได้รับความปลอดภัย รวมไปถึงหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลของเล่นสำหรับเด็ก เป็นต้น

เมื่อนำกฎหมายดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับประเทศไทยแล้วพบว่ากฎหมายยังมีข้อบกพร่องอยู่บางประการที่ทำให้ไม่สามารถใช้บังคับกฎหมายได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ กล่าวคือกฎหมายของประเทศไทยมิได้กำหนดมาตรการในการกำกับดูแลความปลอดภัยผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กไว้ โดยเฉพาะ จึงต้องอาศัยการเทียบเคียงหลักกฎหมายคือกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค และกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดมาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลความปลอดภัยสำหรับสินค้าอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวันทั่วไปสำหรับผู้บริโภคทั่วไปมาใช้บังคับโดยอนุโลมกับของเล่นเด็กซึ่งเป็นสินค้าสำหรับกลุ่มผู้บริโภคที่มีลักษณะเฉพาะและมีความเสี่ยงภัยสูงกว่า จึงทำให้เกิดปัญหาความไม่เหมาะสมหลายประการเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลความปลอดภัยในของเล่นเด็กจนทำให้ส่งผลต่อการกำกับดูแลความปลอดภัยทั้งระบบดังต่อไปนี้

การตีความของนิยามคำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ที่เกี่ยวเนื่องกับของเล่นสำหรับเด็ก โดยได้กำหนดลักษณะของสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไว้ในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 กล่าวคือ สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายไม่ว่าจะเพราะความบกพร่องเนื่องจากการผลิต การออกแบบ หรือการไม่ได้กำหนดวิธีใช้เก็บรักษา คำเตือนหรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าอย่างเพียงพอ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า ลักษณะการใช้งาน และการเก็บรักษาตามปกติของสินค้าอันพึงคาดหมายได้ การนำไปปรับใช้ร่วมกับหลักความคาดหมายของผู้บริโภค ตามกฎเกณฑ์ของสหภาพยุโรปและประเทศญี่ปุ่น จึงควรนำหลักความเสียหายและประโยชน์มาใช้ควบคู่กับหลักความคาดหมายของผู้บริโภคตามรูปแบบของประเทศในสหภาพยุโรปและประเทศญี่ปุ่น เพื่อแก้ปัญหาความบกพร่องบางประการของหลักความคาดหมายของผู้บริโภค ผู้วิจัยเห็นว่ากฎหมายดังกล่าวไม่ใช่เรื่องของคุณภาพของสินค้า แต่เป็นเรื่องของสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งสินค้าด้อยคุณภาพในบางครั้งอาจจะมิใช่สินค้าที่ไม่ปลอดภัยเพราะมิได้ก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคลเพียงแต่มีลักษณะที่ไม่เหมาะสมกับการใช้งานเท่านั้น ดังนั้น จึงควรกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าข้อกำหนดดังกล่าวนี้ไม่ใช่กับกรณีของสินค้าที่ด้อยคุณภาพ

การกำหนดความเหมาะสมของการจำกัดความรับผิดของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ ซึ่งในประเทศไทยได้นำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาปรับใช้กับกฎหมายความรับผิดชอบต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัย แต่การนำหลักความรับผิดดังกล่าวมาใช้ อาจเกิดปัญหาว่าจะก่อให้เกิดภาระแก่ผู้ประกอบการมากเกินไปหรือไม่ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าผู้ประกอบการเป็นผู้ที่มีความรู้ในการป้องกันมิให้เกิดความไม่ปลอดภัยกับสินค้า และการใช้มาตรการที่เข้มงวดดังกล่าวทำให้ผู้ประกอบการมีความระมัดระวังในการดำเนินธุรกิจมากขึ้น เมื่อได้พิจารณาถึงบทนิยามของคำว่า “ผู้ประกอบการ” ในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เห็นได้ว่าขอบเขตของผู้ประกอบการที่จะต้องรับผิดตามความในพระราชบัญญัตินี้มีขอบเขตที่กว้างมากกว่ากฎหมายของต่างประเทศ กล่าวคือ กฎหมายของต่างประเทศนั้นมุ่งคุ้มครองถึงผู้บริโภคและคุ้มครองถึงหลักหลักการว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยประกอบกัน อีกทั้งกฎหมายในต่างประเทศยังกำหนดคุ้มครองไปถึงผู้ขายที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิตสินค้า หรือผู้นำเข้าต้องรับผิดตามกฎหมายด้วย ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าผู้ผลิตคือบุคคลที่อยู่ในฐานะที่เหมาะสมที่สุดที่จะดูแลไม่ให้สินค้าที่ชำรุดบกพร่องเข้าสู่ตลาดและถึงมือประชาชน หรือสามารถกำหนดราคาสินค้าให้ครอบคลุมถึงความเสียหายจากความชำรุดบกพร่องที่เกิดขึ้นกับสินค้าได้ และ

หากสินค้าที่ผลิตขึ้นเกิดความชำรุดบกพร่อง ผู้ผลิตก็ถือเป็นบุคคลที่เหมาะสมที่สุดที่จะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น

การแจ้งเตือนและการเรียกคืนในความไม่ปลอดภัยของของเล่นสำหรับเด็กของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ การแจ้งเตือนและการเรียกคืนในความไม่ปลอดภัยของของเล่นสำหรับเด็กถือเป็นมาตรการป้องกันก่อนที่ของเล่นเด็กจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้บริโภค และเพื่อให้ผู้บริโภคได้รับรู้ถึงความเสียหายและอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับตนหรือบุคคลที่อยู่ในความดูแลของตนเอง รวมถึงเพื่อให้ผู้บริโภคได้ใช้ความระมัดระวังในการหลีกเลี่ยงมิให้อันตรายเกิดขึ้น เพราะของเล่นสำหรับเด็กถือเป็นสินค้าที่มีความละเอียดอ่อนมาก โดยผู้บริโภคสินค้านั้นคือเด็กซึ่งอาจมีอายุต่ำกว่า 14 ปี หรือเป็นเด็กทารก ที่ยังไม่สามารถป้องกันตนเองจากสินค้าที่มีความอันตรายได้ จึงต้องมีการแจ้งเตือนหรือการเรียกคืนสินค้าเมื่อมีอันตรายเกิดขึ้นจากสินค้านั้น แต่ในประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่ดำเนินการแจ้งเตือนหรือเรียกคืนสินค้า อีกทั้งยังไม่มีองค์กรที่เป็นองค์กรกลางในการแจ้งเตือนหรือเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่เกี่ยวกับสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหรือสินค้าที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐาน จึงเป็นเหตุให้เกิดปัญหาความไม่เหมาะสมของการแจ้งเตือนข้อมูลและการเรียกคืนสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น

การควบคุมตรวจสอบมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก ในประเทศไทยมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ควบคุมตรวจสอบโดยตรงอยู่ 2 หน่วยงาน คือสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) มีอำนาจหลักในการติดตามสอดส่องพฤติกรรมของผู้ประกอบธุรกิจและจัดให้มีการทดสอบพิสูจน์สินค้าต่าง ๆ และสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) มีหน้าที่ควบคุมมาตรฐานของสินค้า โดยการตรวจสอบมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก แต่เมื่อได้ศึกษากฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศดังกล่าวข้างต้นแล้ว พบว่าในประเทศต่าง ๆ นั้น มีการกำหนดให้องค์กรกลางหรือหน่วยงานภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กด้วย

กล่าวโดยสรุป การคุ้มครองผู้บริโภคในกรณีผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กนั้น ควรที่จะมีทั้งมาตรการเชิงรุกคือการป้องกันความเสียหาย และมาตรการเชิงรับในการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้บริโภค โดยจะต้องคำนึงถึงความสมดุลไม่เคร่งครัดจนเป็นภาระแก่ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการจนเกินไป หรือปล่อยให้ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการเอาเปรียบผู้บริโภคมากเกินไป ซึ่งมาตรการในเชิงรุก ได้แก่ การกำหนดให้ผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กต้องมีมาตรฐานและคุณภาพตามกฎหมาย การควบคุมตรวจสอบอย่างเคร่งครัด โดยหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานภาคเอกชน หรือการกำหนดภาระหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ประกอบธุรกิจไม่ว่าจะเป็นผู้ผลิต ผู้นำเข้า หรือผู้

จำหน่ายเพื่อให้มีความรับผิดชอบต่อผู้บริโภคที่เป็นเด็กและบุคคลทั่วไปก็จะทำให้การคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศไทยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัญหาการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย: ศึกษาผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กของประเทศไทยโดยเปรียบเทียบกับกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ กฎเกณฑ์ของรัฐสภายุโรปและคณะมนตรีว่าด้วยความปลอดภัยของเล่นสำหรับเด็ก สหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามพบว่า มาตรการในด้านการคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นเด็กของประเทศไทยยังมีข้อบกพร่องอยู่หลายประการ ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องในเรื่องดังกล่าว เพื่อเป็นการให้ มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศไทยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1) ในเรื่องของการตีความของนิยามคำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ที่เกี่ยวเนื่องกับของเล่นสำหรับเด็กนั้น กฎหมายของประเทศไทยมิได้นำหลักความเสี่ยงและประโยชน์มาใช้ควบคู่กับหลัก ความคาดหมายของผู้บริโภคตามรูปแบบของประเทศในสหภาพยุโรปและประเทศญี่ปุ่น เพื่อ แก้ปัญหาความบกพร่องของกฎหมายประเทศไทยให้เป็นไปตามหลักความคาดหมายของผู้บริโภค โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องของลักษณะของสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ใน พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 บัญญัติว่า

“สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” หมายความว่า สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ไม่ ว่าจะเป็นเพราะเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บ รักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของ สินค้าอันพึงคาดหมายได้ ในกรณีที่จะไม่ถือว่าเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเมื่อผู้ประกอบการได้ใช้วิธีที่ ก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยน้อยที่สุดและเสียค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม และก่อให้เกิดประโยชน์แก่ ผู้บริโภคให้มากที่สุด

2) ในเรื่องของการกำหนดความเหมาะสมของการจำกัดความรับผิดชอบของผู้ผลิตหรือ ผู้ประกอบการ ซึ่งกฎหมายของประเทศไทยได้กำหนดขอบเขตความรับผิดชอบของผู้ประกอบการไว้ อย่างกว้างมากกว่ากฎหมายของต่างประเทศดังกล่าวที่ได้กำหนดขอบเขตของผู้ประกอบการเอาไว้

อย่างจำกัดและไม่ให้กระทบถึงสิทธิของผู้ประกอบการมากนัก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

มาตรา 4

“ผู้ประกอบการ” หมายความว่า

- (1) ผู้ผลิตหรือผู้ว่าจ้างให้ผลิตในเชิงธุรกิจหรือในเชิงทางการค้า
- (2) ผู้นำเข้าในเชิงธุรกิจหรือในเชิงทางการค้า
- (3) ผู้ขายสินค้าที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้าได้
- (4) ผู้ซึ่งใช้ชื่อ ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เครื่องหมาย ข้อความหรือแสดง

ด้วยวิธีใด ๆ อันมีลักษณะที่จะทำให้เกิดความเข้าใจได้ว่าเป็นผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิตหรือผู้นำเข้า”

3) ในการแจ้งเตือนและการเรียกคืนในความไม่ปลอดภัยของของเล่นสำหรับเด็กของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ ผู้วิจัยเห็นควรที่จะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อให้ครอบคลุมและสามารถป้องกันอันตรายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งผู้บริโภคสินค้านั้นเป็นเด็กหรือทารกที่มีความเสี่ยงสูงมากกว่าบุคคลปกติ โดยแก้ไขเพิ่มเติมลงในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 17 บัญญัติว่า

“เมื่อผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการมีหน้าที่ในการแจ้งเตือนหรือเรียกคืนสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เมื่อได้ตรวจพบความไม่ปลอดภัยหรือความชำรุดบกพร่องในสินค้านั้น โดยจะต้องดำเนินการที่จำเป็นโดยฉับพลัน เพื่อป้องกันสินค้านั้นออกไปสู่ท้องตลาด อีกทั้งต้องแจ้งข้อมูลความไม่ปลอดภัยของสินค้าให้แก่ประชาชนทราบ และประกาศเรียกคืนสินค้าในหนังสือพิมพ์รายวันอย่างน้อย 5 ฉบับ หรือทางวิทยุ และโทรทัศน์ เป็นระยะเวลา 5 วันพร้อมรายละเอียด ดังนี้

- (1) รายละเอียดเกี่ยวกับสินค้าที่จะเรียกคืน
- (2) เหตุผลในการเรียกคืน และคำเตือนให้ระมัดระวังอันตรายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย
- (3) เวลา สถานที่ และวิธีการในการคืนสินค้า
- (4) ระยะเวลาและวิธีการในการแก้ไขปัญหาความไม่ปลอดภัยของสินค้า
- (5) มาตรการที่จำเป็นในการคุ้มครองประโยชน์ของผู้บริโภคในระหว่างที่มีการเรียกคืนสินค้า”

4) ในเรื่องของการควบคุมตรวจสอบมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก ผู้วิจัยเห็นว่าควรที่จะกำหนดให้มีหน่วยงานเอกชนเข้าร่วมตรวจสอบมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ของเล่น

สำหรับเด็ก โดยอาจเป็นผู้ช่วยของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) และสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ในการตรวจสอบมาตรฐานผลิตภัณฑ์ดังกล่าว โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติการมาตรฐานแห่งชาติ พ.ศ. 2551 ซึ่งกำหนดรับรองให้มีหน่วยงานเอกชนที่เข้ามาทำหน้าที่ตรวจสอบและรับรองมาตรฐานร่วมกับทั้ง 2 หน่วยงานของรัฐดังกล่าวก็จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการทำหน้าที่ในการตรวจสอบมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กในประเทศไทยต่อไป

จากสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะในเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย : ศึกษาผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กของประเทศไทยดังกล่าวนี้ ควรที่จะได้รับการพิจารณาในรายละเอียดและเพื่อปรับปรุงกฎหมาย เพื่อให้เกิดความชัดเจนและสามารถคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นเด็กได้อย่างครอบคลุมเช่นเดียวกันกับกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ กฎเกณฑ์ของรัฐสภายุโรปและคณะมนตรีว่าด้วยความปลอดภัยของของเล่นสำหรับเด็ก สหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามที่ได้บัญญัติถึงการคุ้มครองดูแลผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็ก วิธีการป้องกันอันตรายของสินค้า วิธีแจ้งเตือนและเรียกคืนสินค้าที่ไม่ได้รับความปลอดภัย เป็นต้น ดังนั้น เมื่อประเทศไทยได้แก้ไขบทบัญญัติของกฎหมาย โดยกำหนดให้มีการเพิ่มเติมในเรื่องของลักษณะของสินค้าที่ไม่ปลอดภัย กำหนดความเหมาะสมของการจำกัดความรับผิดชอบของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ การแจ้งเตือนและการเรียกคืนในความไม่ปลอดภัยของของเล่นสำหรับเด็กของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ รวมถึงการควบคุมตรวจสอบมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ของเล่นสำหรับเด็กก็จะทำให้กฎหมายของประเทศไทยสามารถคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะเด็กไม่สามารถป้องกันตนเองจากความไม่ปลอดภัยของของเล่นสำหรับเด็กได้ ดังนั้น จึงควรที่จะต้องอาศัยบทบัญญัติทางกฎหมายในการคุ้มครองความปลอดภัยของเด็กที่เป็นผู้บริโภคของเล่นสำหรับเด็ก อีกทั้งการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าวยังเป็นการพัฒนากฎหมายของประเทศไทยให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

กฎหมาย

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ฉบับที่ 2280 (พ.ศ. 2540) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 เรื่องแก้ไขมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของเล่น เล่ม 1 (แก้ไขครั้งที่ 1).

หนังสือ

กมลทิพย์ แจ่มกระจ่าง. (2547). *โครงการวิจัยเรื่องการศึกษาบทบาทและการดำเนินงานของเทศบาลในด้านการคุ้มครองผู้บริโภค*. นนทบุรี: วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า.

กรมการค้าต่างประเทศ. (2554). *Trade Measures Review 2011 Vol. 2* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สำนักมาตรการทางการค้า.

คณะกรรมการพัฒนาของเด็ก. (2526). *เอกสารวิชาการเครื่องเล่นเพื่อพัฒนาเด็ก*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จำปี โสคติพันธุ์. (2548). *เรื่องความรับผิดชอบต่อสัญญา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ดาราดพร ธีระวัฒน์. (2542). *กฎหมายสัญญา: สถานะใหม่ของสัญญาปัจจุบันและปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พูนสุข บุญยสวัสดิ์. (2535). *ของเล่นเด็ก, ในหนูน้อยน่ารัก*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นนทวัชร นวตระกูลพิสุทธิ. (2563). *กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภูริชญา วัฒนรุ่ง. (2562). *หลักกฎหมายมหาชน (Principles of public Law)* (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- วิษณุ โรจน์เรืองไธ, ศุภกาญจน์ โภคัย, กรณชาติรัตน์ บุญช่วยชนาสิทธิ์ และจุฬาลักษณ์ นิพนธ์แก้ว. (2554). **การประเมินผลสัมฤทธิ์การพัฒนาศักยภาพผู้บริหารของกองพัฒนาศักยภาพผู้บริหาร ปี 2554**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข.
- วัลลีย์ เหล่าคงธรรม. (ม.ป.ป.). **ของเล่นสำหรับเด็กพิการ ของเล่นเพื่อพัฒนาเด็ก**. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- ศักดิ์ดา ธนิตกุล. (2559). **คำอธิบายและคำพิพากษาเปรียบเทียบกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- สุขุม สุภนิศย์. (2557). **คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค** (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แสวง บุญเฉลิมวิภาส. (2563). **ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (The Thai Legal History)**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- สำนักนันทนาการ กรมพลศึกษา. (2557). **เล่าเรื่องของเล่นไทย**. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- สำนักงานมาตรการทางการค้าต่างประเทศ. (2555). **มาตรการอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้าทางการค้า (Technical Barriers to Trade)**. กรุงเทพฯ: กรมการค้าต่างประเทศ.
- สำนักงานคณะกรรมการผู้บริโภค. (2551). **สคบ. กับการคุ้มครองผู้บริโภค เล่ม 2**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. (2552). **การควบคุมของเล่นให้ได้มาตรฐาน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) กระทรวงอุตสาหกรรม.

วารสาร บทความ

- ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์. (2523). การควบคุมโฆษณาเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค. **วารสารนิติศาสตร์**, 2 (10).
- มานิตย์ วงศ์เสรี. (2528). ลักษณะเฉพาะบางประการของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค. **คุณภาพ**, 32 (5).
- พินัย ณ นคร. (2543). กฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม: แนววิเคราะห์ใหม่เชิงเปรียบเทียบ. **วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**, 4 (30).

- สมศักดิ์ จังตระกุล. (2556). **บทบาทการคุ้มครองผู้บริโภคในส่วนภูมิภาค**. เอกสารวิชาการหลักสูตรนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย (นธป.) รุ่นที่ 1. สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- สุรพล นิติไกรพจน์. (2534). ข้อความคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายมหาชนทางเศรษฐกิจ. **วารสารนิติศาสตร์**, 3 (21).
- อวิการ์ตน์ นิยมไทย. (2552). กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย. **จตุรนิติ**, 12 (52).

วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์

- กฤตพร เจริญกุล. (2559). **ปัญหาการตีความและการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้ค้าประกัน: ศึกษากรณีการใช้สินเชื้เช่าซื้อรถยนต์ของธนาคารพาณิชย์**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- จิราพร สุทันกิตระ. (2553). **พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชิตพล หงศาลา. (2553). **ปัญหากฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภค: ศึกษากรณีความรับผิดชอบของผู้ประกอบธุรกิจที่มีต่อผู้บริโภคในผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็ก**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ช่อทิพย์ สุนทรวิภาต. (2557). **มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภค: ศึกษากรณีผลิตภัณฑ์แว่นกันแดด**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ทรงฤทธิ์ รัตนดิถก ณ ภูเก็ต. (2565). **การคุ้มครองผู้บริโภคในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทย (A Consumer Protection in Real Estate Business in Thailand)**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชเนศ ปติภัทรพรกุล. (2558). **มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคจากบรรจุภัณฑ์ที่มีขนาดใหญ่เกินจริง**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ปรินทร ใจแก้ว. (2552). *ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับอันตรายจากสินค้า: ศึกษากรณีการเยียวยาความเสียหายจากโทรศัพท์มือถือ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ศศิธร นิลสวิต. (2558). *ความรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในกลุ่มประเทศอาเซียนบางประเทศ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริพันธ์ เกศตระกูล. (2553). *ปัญหากฎหมายทางกฎหมายเกี่ยวกับการเรียกคืนรถยนต์ใหม่ที่ชำรุดบกพร่องเนื่องจากการผลิต*. สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สมชาย อารมณ์พราว. (2533). *การออกแบบของเล่นไม่สำหรับเด็กวัย 3-5 ปี*. วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สกุลพงษ์ ตรีสมพงษ์. (2563). *แนวทางการพัฒนากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับเนื้อหาดิจิทัล*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุรนาท สร้อยยู. (2557). *การออกแบบและพัฒนาของเล่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องเส้น สี รูปร่าง รูปทรงสำหรับเด็กออกทัศนศึกษา ช่วงอายุ 3-5 ปี*. วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ฐานข้อมูลออนไลน์

- โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรม. (2563). *กฎหมายด้านสารอันตรายในสินค้า*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/gradlawtu-journal/article/download/138388/117569>.
- ทานตะวัน พระโสภิตา. (2564). *สารทาเลท (Phthalate) คืออะไร? มีผลต่อการมีลูกอย่างไร? (Phthalate may decrease your fertility)*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.drnoithefamily.com/post/phthalate-may-decrease-your-fertility>.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2559). *เตือนภัยของเล่นอันตราย ก่อนช่วงคริสต์มาส-ปีใหม่*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.thairath.co.th/news/foreign/791956>.

- ไทยรัฐออนไลน์. (2561). **เครื่องสำอางเด็กเล่น ทำเด็กน้อยวัย 3 ขวบเกือบตาย.** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.thairath.co.th/news/foreign/1239682>.
- บ้านจอมยุทธ. (2560). **สหภาพยุโรป.** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : https://www.baanjomyut.com/library_2/extension-1/european_union /03.html.
- พรเทพ เถลิม. (2560). **“ของเล่น” ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม.** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://hmong.in.th/wiki/Toys>.
- มูลนิธิเพื่อผู้บริโภค. (2564). **รู้จักฟอร์มาลีน.** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.consumerthai.org/data-storage/247-infomation/datafood/2846-2011-06-13-11-24-06.html>.
- โรงพยาบาลเด็กดินแพทย. (2563). **ของเล่นกับการเล่นเล่นอย่างไรให้ดีและปลอดภัย.** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.synphaet.co.th/children-ramintra/>.
- ศูนย์วิจัยเพื่อสร้างเสริมความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บในเด็ก ภาควิชากุมารเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี. (2558). **ของเล่นสุดเสียง 9 ประเภท.** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.csip.org/csip/autopage/show_page.php?h=119&_id=46&d_id=46.
- สถาบันอาณานิคมศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2560). **สภายุโรป ((European Parliament).** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.apecthai.org/index.php/401-.html>.
- สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ. (2558). **ระบบบริหารราชการของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม.** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.ocsc.go.th/ocsc/th/files/Asean_Unit/Vietnam.pdf.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.). (2550). **ของเล่น.** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก http://cms.sme.go.th/cms/c/portal/layout?p_1_id=25.724.
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. (2557). **สหภาพยุโรปแก้ไข Directive เกี่ยวกับความปลอดภัยของของเล่น ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสาร nickel.** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.tpso.moc.go.th/th/node/1126>.
- สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ นครชิคาโก. (2560). **ข้อกำหนดสินค้าของใช้กับเด็กในสหรัฐอเมริกา.** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.ryt9.com/s/expd/1011167>.

- สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. (2562). **นโยบายการกำกับดูแลองค์การที่ดี สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562**. เข้าถึงได้จาก : https://www.ocpb.go.th/download/article/article_20181114090309.pdf
- ศิริกร คำภูไทย. (2558). **“ของเล่นเด็ก” อันตรายที่ไม่ควรมองข้ามสำนักงานพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสุขภาพ**. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.hiso.or.th/hiso/tonkit/tonkits_38.php.
- อดิศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์. (2556). **หลากหลายอันตรายจากของเล่นเด็กที่ควรระวัง**. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.thaihealth.or.th/Content/7216>.
- Directive 2001/95/EC of The European Parliament and of The Council of 3 December 2001 on general product safety.
- European Commission. (2015). **Guidance Document No 4 on the Application of Directive 2009/48/EC on the Safety of Toys, Grey Zone Problem: Is a Specific Product Covered by the Toy Safety Directive 2009/48/EC or Not**. European Commission Journal 4.
- European Commission. (2016). **Toy Safety Directive 2009/48/EC an Explanatory Guidance Document**. European Commission Journal 1.
- European Commission. (2016). **Toy Safety Directive 2009/48/EC. an Explanatory Guidance Document**. European Commission Journal 1.
- jetro. (2017). **Food Sanitation Act Guideline**. (Online). Available : https://www.jetro.go.jp/ext_images/thailand/thai/t_survey/pdf/foodimport.pdf.
- Labor and Welfare (MHLW) Ministry of Health. (2008). **Specifications and Standards and Testing Method for Toys**. 1 Labor and Welfare (MHLW) Ministry of Health.
- Office of Compliance and Field Operations. (2012). **Recall Handbook**. U.S. Consumer Product Safety Commission.
- Phitchakon. (2565). **รู้จักสารทาเลต (Phthalates) ภัยเงียบแอบแฝงในของเล่น!!**. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.parentsone.com/phthalate/>
- Thai PBS. (2562). **เตือนอันตรายของเล่นพลาสติกพบ “สารทาเลต” เกินมาตรฐานสากล**. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.thaipbs.or.th/news/content/285613>.

Timothy P. Smith. (2002). *Age Determination Guidelines: Relating Children's Ages to Toy Characteristics and Play Behavior*. U.S. Consumer Product Safety Commission (CPSC).

Toy Association. (2008). *Toy Safety Standard*. Toy Standard.

TÜV SÜD (Thailand). (2559). *REACH คืออะไร?*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.tuvsud.com/th-th/services/testing/chemical-testing/reach>.

U.S Consumer Product Safety Commission. (2017). *List of Cpsc- Accepted Testing Laboratories*. (Online). Available : <https://www.cpsc.gov/cgi-bin/labsearch/>.

U.S. Consumer Product Safety Commission. (2009). *For Kids Sake - Think Toy Safety*. CPSC Publication.

US Product Safety Commission. (2017). *Cpsc Fast Track Recall Program*. (Online). Available : <https://www.cpsc.gov/Business--Manufacturing/RecallGuidance/CPSC-Fast-Track-Recall-Program>.

US Product Safety Commission. (2017). *Children's Product Certificate (Cpc)*. (Online). Available : <https://www.cpsc.gov/TestingCertification/Childrens-Product-Certificate-CPC>.

VOA Thai Service. (2550). *Mattel บริษัทของเล่นเด็กรายใหญ่ของสหรัฐประกาศเรียกคืนสินค้าของเล่นเด็ก*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.voathai.com/a/a-47-2007-08-16-voa3-90634564/920826.html>.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล

กนกพรรณ ปุเลโต

วัน เดือน ปีเกิด

26 ธันวาคม พ.ศ. 2537

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2560

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต

พ.ศ. 2560

มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปริญญานิติศาสตรบัณฑิต

ประวัติการทำงาน

ที่ปรึกษากฎหมาย บริษัทบีกดาต้าซิสเต็ม จำกัด